

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA AÇIK ALAN
PERFORMANSININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE
OKUL OYUN ALANLARI İÇİN TASARIM KRİTERLERİ

704033

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMAN YAYIN MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar Feyza ZENGİN

Enstitü No: 502981063

104033

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 11 Haziran 2001

Tezin Savunulduğu Tarih : 29 Haziran 2001

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Sinan M. ŞENER (İ.T.Ü.)

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Gülden ERKUT (İ.T.Ü.)

Doç. Dr. Alper ÜNLÜ (İ.T.Ü.)

HAZİRAN 2001

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğrenimim süresince, eleştiri ve değerlendirmeleriyle, bilimsel disiplin içerisinde çalışmalarına yön veren ve bu süreç boyunca her konuda ilgi, destek ve hoşgörüsünü esirgemeyen, hocam, Sayın Doç. Dr. Sinan M. ŞENER'e,

anket çalışmam sırasında gösterdiği ilgi ve destek için, hocam, Sayın Prof. Dr. Gülden ERKUT'a ve bu anket çalışmasının kısa bir zaman içinde gerçekleşebilmesi için sağladıkları destekten ötürü İstanbul Çocukları Vakfı'na, anket çalışması sırasındaki yardımlarından ötürü kardeşim Furkan'a,

araştırmalarımın her aşamasında bana yardımcı olan değerli arkadaşım Orçun KEPEZ'e,

hayatım boyunca bana her konuda büyük bir sevgiyle destek olan ve bu çalışma süresince hep yanımda olan aileme ve Erce'ye saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Haziran, 2001

Feyza ZENGİN

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET	x
SUMMARY	xi
1. GİRİŞ	
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Araştırmanın Kapsamı	1
1.3. Araştırma Metodu	2
2. ÇOCUK – OYUN İLİŞKİSİ ve ÇOCUK OYUN ALANLARI	3
2.1. Oyun Ve Çocuk Oyun Alanı Tarihçesi	3
2.1.1. Çocuk Oyununun Tarihçesi	3
2.1.2. Çocuk Oyun Alanı Tarihçesi	4
2.2. Çocuk ve Oyun İlişkileri	4
2.3. Oyun Türleri	6
2.4. Çocuk Oyun Alanı Tipleri Ve Tasarım İlkeleri	7
2.4.1. Geleneksel Oyun Alanları	7
2.4.2. Çağdaş Oyun Alanları	7
2.4.3. Macera Oyun Alanları	8
2.4.4. Yaratıcı Oyun Alanları	9
2.4.5. Özel Oynama Öğrenme Alanları	9
2.4.6. Diğer Oyun Alanları	10
3. İLKÖĞRETİMİN GELİŞİMİ	11
3.1. Bazı Yabancı Ülkelerdeki İlköğretim Sistemi	11
3.1.1. İngiltere’de İlköğretim	11
3.1.2. Almanya’da İlköğretim	12
3.1.3. Amerika Birleşik Devletleri’nde İlköğretim	13
3.1.4. Hollanda’da İlköğretim	13
3.1.5. İsveç’te İlköğretim	13
3.2. Türkiye’de İlköğretimin Gelişimi	14
3.2.1. Osmanlı Döneminde İlköğretim	14
3.2.2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretim	15

3.3. Günümüzde Türk Milli Eğitim Sisteminin Genel Yapısı ve İstanbul'da Eğitimin Durumu	16
3.3.1. Okul Öncesi Eğitim ve İstanbul	17
3.3.2. İlköğretim ve İstanbul	19
4. İLKÖĞRETİM TESİSLERİ VE ÇOCUK OYUN ALANLARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR VE İSTANBUL'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN ALAN ÇALIŞMASI	21
4.1. İlköğretim Tesisleri	21
4.1.1. İstanbul'daki İlköğretim Tesisleri	21
4.1.2. İlköğretim Tesisleri İle İlgili Son Yıllarda Yapılan Bazı Araştırmalar	25
4.2. Çocuk Oyun Alanları	27
4.2.1. İstanbul'daki Yeşil Alanlar ve Çocuk Oyun Alanları	27
4.2.2. Oyun Alanları İle İlgili Son Yıllarda Yapılan Bazı Araştırmalar	28
4.3. Araştırma Alanlarının Seçim Gerekçeleri	30
4.4. Araştırma Alanlarının Nitelikleri	31
4.4.1. Etiler	31
4.4.1.1. Etiler'in Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi	31
4.4.1.2. Sosyo-Kültürel Veriler	32
4.4.1.3. Çevre Verileri	32
4.4.1.4. Etiler'deki İlköğretim Tesisleri Ve Oyun Alanları	33
4.4.2. Bakırköy	33
4.4.2.1. Bakırköy'ün Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi	33
4.4.2.2. Sosyo-Kültürel Veriler	34
4.4.2.3. Çevre Verileri	34
4.4.2.4. Bakırköy'deki İlköğretim Tesisleri Ve Oyun Alanları	35
4.4.3. Fener-Cibali	35
4.4.3.1. Fener – Cibali'nin Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi	35
4.4.3.2. Sosyo-Kültürel Veriler	36
4.4.3.3. Çevre Verileri	37
4.4.3.4. Fener-Cibali'deki İlköğretim Tesisleri Ve Oyun Alanları	37
4.5. Araştırma Yöntemi	38
4.5.1. Anket Formunun Oluşturulması	38
4.5.2. Verilerin Analizi	39
4.6. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi	39
4.6.1. Öğrenci Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri	39
4.6.2. Öğrencilerin Yakın Çevreleri İle İlgili Değerlendirmeleri	42
4.6.3. Öğrencilerin Oyun Alanlarında Bulunmasını İstedikleri Özellikler	44
4.6.4. Öğrencilerin Oyun Oynama ve Okul Bahçesi Kullanımı İle İlgili Eğilimleri	52

4.6.5. Öğrencilerin Rekreatasyon Alanlarını Kullanım Periyotları	55
4.6.5.1. Çevredeki Rekreatasyon Alanlarının Dağılımı İle İlgili Değerlendirmeler	56
4.6.5.2. Çevredeki Rekreatasyon Alanlarının Kullanım Sıklığı İle İlgili Değerlendirmeler	62
4.6.5.3. Çevredeki Rekreatasyon Alanlarının Kullanım Zamanları İle İlgili Değerlendirmeler	65
4.6.5.4. Çevredeki Rekreatasyon Alanlarının Kullanım Mevsimi İle İlgili Değerlendirmeler	67
4.6.6. Öğrencilerin Oynamak İstedikleri Oyun Alanları İle İlgili Çizdikleri Resimlerin Değerlendirilmesi	69
4.6.7. Genel Değerlendirme	70
5. İLKÖĞRETİM TESİSLERİ İLE İLGİLİ GENEL TASARIM KRİTERLERİ	72
5.1.1. İlköğretim Tesislerine İlişkin Kentsel Ölçekte Tasarım Kriterleri	72
5.1.2. Oyun Alanları ve Parklara İlişkin Kentsel Ölçekte Tasarım Kriterleri	75
5.1.3. İlköğretim Tesislerinde Vaziyet Planı Tasarım Kriterleri	81
5.1.2.1. İlköğretim Tesislerinin Arsa Seçimi ve Yerleşimi İle İlgili Kriterler	81
5.1.2.2. Çevre Düzenleme Ve Okul Bahçesinin Tasarımı İle İlgili Kriterler	83
6. SONUÇLAR	93
KAYNAKLAR	96
EKLER	99
ÖZGEÇMİŞ	187

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 3.1	İngiltere'de öğrenci başına düşen öğretim alanı	12
Tablo 4.1	1999-2000 öğretim yılında okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve özel okulların öğretmen, öğrenci, derslik sayılarına göre dağılımı	22
Tablo 4.2	İstanbul'daki ilköğretim okullarının bina alanlarına göre dağılımı	23
Tablo 4.3	İstanbul'daki ilköğretim okullarının okul arsa alanlarına göre dağılımı	24
Tablo 4.4	İstanbul'daki ilköğretim okullarının öğrenci başına düşen alana göre dağılımı	24
Tablo 4.5	İstanbul'daki ilköğretim okullarının açık spor alanı m ² 'lerine göre dağılımı	24
Tablo 4.6	İstanbul'daki ilköğretim okullarının kapalı spor alanı m ² 'lerine göre dağılımı	24
Tablo 4.7	1985-2000 yılları arasında İstanbul'da nüfus ve aktif yeşil alan miktarı	28
Tablo 4.8	Araştırma bölgelerindeki rekreasyon alanlarının dağılımı	56
Tablo 5.1	İmar Kanunu'na göre kentsel, sosyal ve teknik altyapı değerleri	73
Tablo 5.2	İmar Kanunu'na göre eğitim tesisleri için asgari alan büyüklükleri	73
Tablo 5.3	Kentsel yerleşme üniteleri	74
Tablo 5.4	Eğitim tesislerinin türlerine göre iskan grubuna olan maksimum uzaklığı	74
Tablo 5.5	Kentsel yeşil alanların ölçüt ve konumları	76
Tablo 5.6	Değişik yaş gruplarına göre yeşil alan gereksinimi ve gerekli donatım	77
Tablo 5.7	M.E.B. Standartlar Yönergesine göre minimum okul bahçesi alanları	83

ŞEKİL LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1	Geleneksel oyun alanı	8
Şekil 2.2	Çağdaş oyun alanı	8
Şekil 2.3	Macera oyun alanı	9
Şekil 3.1	Okulöncesi kurumlarda sayısal gelişmeler	18
Şekil 3.2	Okul öncesi kurumlarda yıllara göre okullaşma oranları	18
Şekil 3.3	İlköğretim kurumlarındaki sayısal gelişmeler	19
Şekil 3.4	İlköğretim kurumlarında yıllara göre okullaşma oranları	20
Şekil 4.1	Araştırma alanı kapsamındaki semtlerin İstanbul ilindeki konumları	31
Şekil 4.2	Öğrenci ailelerinin araba sahipliği ile ilgili grafik	40
Şekil 4.3	Öğrenci ailelerinin oturdukları evin durumu ile ilgili grafik	40
Şekil 4.4	Öğrenci ailelerinin yaşadıkları evin nüfusunu gösteren grafik	41
Şekil 4.5	Öğrenci ailelerinin bulundukları semtteki oturma sürelerini gösteren grafik	41
Şekil 4.6	Öğrencilerin bulundukları çevrenin bakımlılığı ile ilgili değerlendirmeleri	43
Şekil 4.7	Öğrencilerin bulundukları çevredeki yeşil alan yoğunluğu ile ilgili değerlendirmeleri	43
Şekil 4.8	Öğrencilerin yakın çevrelerindeki hava temizliği ile ilgili değerlendirmeleri	45
Şekil 4.9	Öğrencilerin yakın çevrelerinin sakin olması ile ilgili değerlendirmeleri	45
Şekil 4.10	Öğrencilerin yakın çevrelerindeki oyun alanları ile ilgili değerlendirmeleri	46
Şekil 4.11	Öğrencilerin açık alanların düzenlenmiş olması ile ilgili değerlendirmeleri	47
Şekil 4.12	Öğrencilerin oynadıkları alanda araba olmaması ile ilgili değerlendirmeleri	48

Şekil 4.13	Öğrencilerin oynadıkları yerin evlerine yakın olması ile ilgili değerlendirmeleri	49
Şekil 4.14	Öğrencilerin yakın çevrelerinde spor alanı olması ile ilgili değerlendirmeleri	50
Şekil 4.15	Öğrencilerin çevrelerindeki açık alanlar ile ilgili değerlendirmeleri	51
Şekil 4.16	Öğrencilerin çevrelerindeki park sayısı ile ilgili değerlendirmeleri	51
Şekil 4.17	Öğrencilerin grup oyunlarına olan eğilimleri ile ilgili değerlendirme	52
Şekil 4.18	Öğrencilerin karşı cinsle oynama eğilimleri ile ilgili değerlendirme	53
Şekil 4.19	Öğrencilerin okul dışı saatlerde oynama eğilimleri ile ilgili değerlendirmeleri	53
Şekil 4.20	Öğrencilerin okul dışı saatlerde okul bahçesini kullanma eğilimleri ile ilgili değerlendirme	54
Şekil 4.21	Öğrencilerin okul dışı saatlerde evde oturma eğilimleri ile ilgili değerlendirmeleri	54
Şekil 4.22	Öğrencilerin hafta sonu katıldıkları aktivite sayısı ile ilgili değerlendirmeleri	55
Şekil 4.23	Öğrencilerin çevrelerindeki çocuk parkları ile ilgili değerlendirmeleri	57
Şekil 4.24	Öğrencilerin çevrelerindeki banklar ile ilgili değerlendirmeleri	57
Şekil 4.25	Öğrencilerin çevrelerindeki basketbol alanları ile ilgili değerlendirmeleri	59
Şekil 4.26	Öğrencilerin çevrelerindeki futbol alanları ile ilgili değerlendirmeleri	59
Şekil 4.27	Öğrencilerin çevrelerindeki tenis kortları ile ilgili değerlendirmeleri	60
Şekil 4.28	Öğrencilerin çevrelerindeki yüzme havuzları ile ilgili değerlendirmeleri	60
Şekil 4.29	Öğrencilerin çevrelerindeki lunaparklar ile ilgili değerlendirmeleri	61
Şekil 4.30	Öğrencilerin çevrelerindeki diğer oyun alanları ile ilgili değerlendirmeleri	61
Şekil 4.31	Öğrencilerin çocuk parkı kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme	62

Şekil 4.32	Öğrencilerin basketbol alanı kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme	63
Şekil 4.33	Öğrencilerin futbol alanı kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme	64
Şekil 4.34	Öğrencilerin tenis kortu kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme	64
Şekil 4.35	Öğrencilerin yüzme havuzu kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme	65
Şekil 4.36	Öğrencilerin çocuk parkı kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme	66
Şekil 4.37	Öğrencilerin basketbol alanı kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme	66
Şekil 4.38	Öğrencilerin futbol alanı kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme	67
Şekil 4.39	Öğrencilerin tenis kortu kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme	68
Şekil 4.40	Öğrencilerin yüzme havuzu kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme	68
Şekil 5.1	Bazı ülkelerde öğrenci başına düşen okul bahçesi alanı	84
Şekil 5.2	A.B.D.'deki ilköğretim tesislerine ait fonksiyon şeması	86
Şekil 5.3	Avusturya-Viyana'daki bir ilköğretim okulunun vaziyet planı	87
Şekil 5.4	A.B.D.-Kaliforniya Coyote Canyon ilköğretim okuluna ait vaziyet planı	88
Şekil 5.5	A.B.D.-Kuzey Karolayna First Ward ilköğretim okuluna ait vaziyet planı	88
Şekil 5.6	Mevcut ilköğretim tesislerinin okul bahçesi düzenlemesi için kullanılabilecek fonksiyon şeması	91
Şekil 5.7	Sekiz yıllık ilköğretim tesislerinin okul bahçesi düzenlemesi için kullanılabilecek fonksiyon şeması	92

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA AÇIK ALAN PERFORMANSININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE OKUL OYUN ALANLARI İÇİN TASARIM KRİTERLERİ

ÖZET

Bu çalışmada, mevcut oyun alanlarının yetersizliği, çocukların oyun ve oyun alanı ihtiyacı ve buna çözüm olarak da okul bahçelerinin, oyun alanı olarak kullanılabilirliği araştırılmıştır.

Giriş bölümünün ardından, ikinci bölümünde, çocuk-oyun ilişkisi ve çocuk oyun alanlarının türleri incelenmiştir.

Çalışma, ilköğretim tesislerine ait okul bahçelerinin kullanımını incelediği için üçüncü bölümde ilköğretimin gelişimi ele alınmaktadır. Bu bölümde, bazı yabancı ülkelerdeki ilköğretim sistemleri, Türkiye’de ilköğretimin gelişimi ve günümüzde Türk Milli Eğitim sisteminin genel yapısı anlatılmaktadır. Bölüm sonunda ise, araştırma alanı olarak seçilen İstanbul kentinde ilköğretimin durumu ile ilgili istatistiki veriler yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, İstanbul kentinde farklı gelir gruplarına ait üç semtte yapılan anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir. Yapılan anket çalışması ile, farklı sosyal gruplarda yaşayan çocukların, kent ortamındaki oyun alanı ve okul bahçesi kullanımları belirlenmiştir. Bu bölümde ayrıca, İstanbul’daki ilköğretim tesisleri ve çocuk oyun alanlarının genel durumu anlatılmıştır.

Beşinci bölümde ise ilköğretim tesislerine ait açık alanlar ile ilgili genel tasarım kriterleri kentsel planlama ve vaziyet planı ölçeğinde ele alınmaktadır.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise anket çalışmasının sonuçları doğrultusunda ilköğretim tesislerine ait açık alanların düzenlenmesi ile ilgili tasarım kriterleri anlatılmaktadır. Bu tasarım kriterlerinden hareketle, araştırma alanı kapsamındaki dokuz ilköğretim okulunun vaziyet planları üzerinde yapılan çalışma ise ekte sunulmuştur.

EVALUATION OF PRIMARY SCHOOLS' OPEN SPACE PERFORMANCE AND DESIGN PRINCIPLES FOR SCHOOLYARDS

SUMMARY

In this study, the insufficiency of existent playgrounds and children's play needs were described, and as a solution, the usage possibility of schoolyards as playgrounds was researched.

The relation between child and play, playground types and playground design were described in the beginning of the study.

In the third part, the development of primary education was explained due to the fact that this study was researched the usage of primary schools' open spaces. The primary education systems of some foreign countries, development of primary education in Turkey and the general features of present Turkish education system were explained in this part. At the end of this part, statistical analyses about the situation of education in the city of Istanbul, which was selected as research area for this study, were shown.

In the forth part, the results of the questionnaire which was made in three different neighbourhoods in Istanbul were evaluated. The children's, which are from different social groups, usage differentiations of playgrounds and schoolyards in urban environment were determined with this questionnaire. In this part, also the general situation of primary schools and playgrounds in Istanbul were explained.

The general design proposals of schoolyards and playgrounds were studied in scales of urban and site planning in the fifth part.

In the result part of the study, the design principles, which can be applied in the design of schoolyards, were determined. The design proposals on the site plans of nine primary schools, which were used in the research, was shown in the appendix part of study.

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Bir çok psikolojik yaklaşıma göre oyun ve oyun alanları çocuğun sosyal ve davranışsal gelişimini önemli oranda etkiler. Bu nedenle çocukların yeterli sayıda oyun alanına sahip olmaları gerekmektedir. Ancak, kent ortamında, gelişen kent dokusuna ters orantılı olarak açık alan yoğunluğu giderek azalmaktadır. Bu durumdan açık alan ihtiyacı yetişkinlerden daha fazla olan çocuklar olumsuz etkilenmektedir.

Çocukların kent ortamında gelişimlerini sağlıklı sürdürebilmeleri için daha çok oyun oynamaya ve oyun alanlarına ihtiyaçları vardır. Özellikle İstanbul gibi büyük kentler göz önüne alındığında, açık alan yoğunluğunun düşüklüğü, çözüm önerileri açısından önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Mevcut oyun alanlarının yetersizliği ve oyun alanı ihtiyacı, çocuklar için açık alan alternatifleri yaratmayı zorunlu kılmıştır. Bu alternatiflerden biri de okul bahçeleridir. Bu alternatifi, uygulanabilir kılmak için, çocukların açık alan ihtiyaçlarının, oyun alışkanlıklarının ve okul bahçesi kullanımlarının belirlenmesi ve okul bahçelerinin oyun alanlarına dönüştürülmesi için gerekli tasarım kriterlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Çalışmanın amacı, çocukların oyun alanı ihtiyaçlarının ve okul bahçesi kullanımlarının ortaya konması ve ilköğretim okul bahçelerinin, çocukların ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenebilmesi için gerekli tasarım kriterlerinin tespit edilmesidir.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışmada, çocukların oyun alanı ihtiyaçlarına çözüm önerileri aranmakta ve bu amaçla konu üç ana bölümde incelenmektedir.

Birinci bölümde, çocuk-oyun ilişkisi, oyun alanları ve Türkiye'deki eğitim sisteminin gelişimi genel hatlarıyla anlatılmaktadır.

İkinci bölümde ise İstanbul'da gerçekleştirilen alan çalışması ile çocukların oyun alanı ihtiyaçları ortaya konmaktadır.

Üçüncü bölümde, bir önceki bölümde elde edilen veriler doğrultusunda ilköğretim bahçeleri için yeni tasarım kriterleri araştırılmakta, bunun için de mevcut ve yapılması öngörülen tip projeler incelenmektedir.

1.3. Araştırma Metodu

Çocuk oyun alanlarının yetersizliğine çözüm getirebilmek amacı ile ilköğretim tesislerine ait okul bahçelerinin, oyun alanı olarak kullanılabilirliğinin araştırılması, çalışmanın temel hedefidir.

Araştırma için ilk olarak, çocukların oyun alanı ihtiyacını ve kişisel yakın çevre değerlendirmelerini öğrenmek üzere, İstanbul'da gelir dağılımına göre 3 farklı semtteki 9 ilköğretim okulunda bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ile, özellikle gelir düzeyi düşük kesimlerde çocukların açık alan ihtiyacının belirgin bir şekilde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Türkiye'de, 1997 yılında "Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim Sistemi"ne geçilmiştir. Beş yıl olan zorunlu ilköğretim sekiz yıla çıkarılmış ve yeni ihtiyaçlar doğrultusunda sekiz yıllık ilköğretim okulları için yeni tip projeler hazırlanmıştır. Henüz yaygın olarak uygulanmamış olan sekiz yıllık ilköğretim tesislerinin açık alan düzenlemesi sırasında kullanılabilecek tasarım önerileri, anket sonuçlarının yardımıyla da, son bölümde oluşturulmuştur. Hazırlanan önerilerin, işlerlik kazanabilmesi için mevcut ilköğretim tesisleri ve yeni yapılacak ilköğretim tesislerinin açık alan düzenlemesi için gerekli fonksiyon şemaları oluşturulmuştur. Bu öneriler doğrultusunda, araştırma alanı kapsamındaki ilköğretim okulları için de öneri vaziyet planları geliştirilmiştir.

2. ÇOCUK – OYUN İLİŞKİSİ ve ÇOCUK OYUN ALANLARI

Çocuk, oyun ve oyun alanları, oyun ve çocuk oyun alanı tarihçesi, çocuk ve oyun ilişkileri, oyun türleri ve çocuk oyun alanı tipleri başlıkları altında incelenmektedir.

2.1. Oyun ve Çocuk Oyun Alanı Tarihçesi

Çocuk oyununun tarihi çok eskilere dayanmakta, ancak çocuklara özel düzenlenmiş alanların tarihçesi sadece 19. yüzyıl sonlarına dayanmaktadır.

2.1.1. Çocuk Oyununun Tarihçesi

Oyunun, çocuk gelişimi açısından ne kadar önemli olduğunun anlaşılması ve teşvik edilmesi yakın zamandaki bilimsel çalışmalarla ortaya çıkmıştır.

Ortaçağda ve Yeniçağın başlarında çocukların oynaması ve çalışması ayrılmaz bir bütündür.

19. yüzyılda şehir çocukları, konutların yakınındaki yol üzerinde oynamışlardır. O zamanlarda yollar, endüstrileşmenin ortaya çıkışına kadar mal ve ulaşım trafiği önemsiz olmasından dolayı çok işlevli bir karakter taşımaktadır. Son yüzyıllarda ise bu tamamen değişmiştir. Şehirleşme, endüstrileşme ve işe katılım, giderek artan bir toplumsal farklılığa ve önceki tek fonksiyonlu alanların, nihai olarak mekansal ayırımına götürmüştür.

Savaş sonrası zamanda ise şehir çocukları giderek özel planlanmış ve izole olmuş oyun alanlarında oynamaya başlamışlardır (Çelikhan, 1990).

Bugün ise çocuğun yetişkinlerden farklı olduğu gerçeği ve oyunun çocuğun gelişimine olan katkısı oyun alanlarının çeşitlenmesine neden olmuştur.

2.1.2. Çocuk Oyun Alanı Tarihçesi

İlk çocuk oyun alanı, Amerika'da Boston'a bağlı Brookline'da 1862 yılında kurulmuştur. Bu alan çocukları suçtan ve kötü alışkanlıklardan uzak tutmak amacıyla oluşturulmuştur.

1890 yılında konut alanları planlamasında, çocuk oyun alanı sağlanması için zorunluluk getirilmiştir. 20. yy.a kadar kentin bir parçası olan çocuklar böylece kendileri için yapılan özel alanlara çekilirler (Robb, 1988).

20. yy. ın başında pek çok çocuğun sokakta otomobil kazalarında hayatını kaybetmesinin ardından, New York'da çocukların sokakta oynaması yasadışı hale getirilmiş ve çocuk oyun alanları yapılmıştır (Robb, 1988).

Avrupa'daki çocuk oyun alanlarının kurulması da Amerika ile aynı tarihlere rastlamaktadır. 19. yy'a kadar, Avrupa'daki oyun alanlarının bir kısmı geleneksel tipte, bir kısmı ise ekipmansız olarak tasarlanmaktaydı. 19. yy'da Danimarka, oyun alanlarının gelişiminde öncü olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ilk macera oyun alanı yine bu ülkede kurulmuştur (Bilgin, 1984).

Oyun alanlarının, konut alanlarında yer alması ise 19. yy'ın ikinci yarısına rastlamaktadır.

2.2. Çocuk ve Oyun İlişkileri

Oyun genel tanımıyla, boş vakitlerinde çocukların anlık ve kurgusuz olarak geliştirdikleri her türlü sembolik aktivitedir. Dünya ile bütünleşme şekli olarak çocuk oyununun tanımı, çocuğun mümkün olduğu kadar açık havada kendi çevresindeki mekanlar, objeler ve günlük olaylarla karşılıklı ilişkiler kurmasını gerektirir. Bu çevre ise genellikle konut yakınındaki sokak mekanıdır (Cüceloğlu, 1999).

Oyunun çocuk gelişimindeki önemi farklı psikologlar ve teoriler tarafından ele alınmıştır. Yapılan pek çok çalışma oyun ve oyun alanlarının, çocuğun davranış ve sosyal gelişimini önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir (Cüceloğlu, 1999).

Oyun çocuğa gelişimini sağlıklı sürdürebilmesi için gerekli deneyimi kazandırır. Piaget'ye göre insanoğlunun zihinsel gelişimi, bir çocuğun dünya ile ilişkiye girdiği andan itibaren geçireceği zihinsel gelişime paraleldir. Zihin gelişimini yapı, işlev ve içerik boyutlarında ele alan Piaget, bu boyutların birbirleriyle ve çevreyle etkileşimini

belirlemeye çalışır. Buna göre insanın zihinsel gelişimi dört ana döneme ayrılır: duyuşal-hareketşel (0-2 yaş), operasyon öncesi (2-6 yaş), somut işlemler (6-12) ve formel işlemler (12-+ yaş) (Akarsu, 1984).

Bebek doğumunun ilk gününden itibaren çevresini keşfetme çabasına başlar. Keşif çabasında kullandığı temel araçlar doğuştan getirdiğı duyuşal ve hareketşel yeteneklerdir. Dokunma gibi basit duyuşal verilerden, tutma ve emme gibi basit hareketlerden işe başlayan çocuk, temel süreçlerin üzerine yenilerini koyarak çevresini anlayabilecek bir bilişsel sistem geliştirmeye başlar. Operasyon öncesi devreye geçen çocuk kelime kullanmaya ve ilkel bir düzeyde ilk olarak bir sembol ile bu sembolün temsil ettiğı nesne arasındaki ilişkiyi anlamaya başlar. Böylelikle iç dünyasında zenginlikten faydalanan çocuk oyun yaşamına yeni zenginlikler getirir. Bu devredeki sembolik, hayali ve oyunsal maceralar sayesinde çocuk yavaş yavaş gerçek yaşama hazırlanır (Akarsu, 1984).

İlköğretim sürecini kapsayan 5-12 yaş arasındaki döneme de "somut operasyon" devresi adı verilir. Bu devrede çocuk yeni ve son derece etkin zihinsel beceriler geliştirir. Çocuğun ergenliğe hazırlandığı bu dönemde gerçek hayata uyum sağlayabilmesi için sağlıklı bir oyun hayatına ihtiyacı vardır. Sağlıklı oyun da ancak sağlıklı oyun alanında gerçekleşebilir (Akarsu, 1984).

12 yaşından sonra çocuk formel operasyon dönemine geçer. Birey artık yetişkin dünyasıyla tam bir iletişim içine girmeye hazırdır, çünkü bilişsel gelişimin en son aşamasına gelmiştir (Akarsu, 1984).

Piaget'nin kuramına göre, oyun zeka gelişimi için gereklidir. Ve bir eğitim aracı olarak kullanılabilir (Akarsu, 1984).

Bir Alman psikolog olan Karl Gross ise oyunun yetişkinin hayatı için hazırlık olduğunu ileri sürmüş ve bunları kanıtlamıştır (Sandström, 1971).

Çalışmanın hedef kitlesi olan, 6-11 yaş arasında (gelişim-ilkokul dönemi) oyunun etki alanı 200-400 m. dir. Oyun diğer yaşlardan farklı olarak sokağı ve çevreye kayar. Bu dönemde oyunu belirleyen özellikler arasında çocuğun el kol becerisinin artması, beden dengesinin yerinde olması yer alır. Top ardından koşma, kurallı oyunların başlaması bu yaş döneminde görülür. Sokakta oynamak çocuklar için yetişkinlerin dünyasından tecrübeler elde etmeleri açısından tek fırsattır (Çelikhhan, 1990).

Sosyal olarak zayıf ailelerden gelen çocuklarla, çok kalabalık konut şartlarından gelen çocuklar için, açık havada, konut yakınındaki yol mekanında oyun oynamak çok büyük önem taşır. Oyun alanlarının yetersizliği başka çocuklarla sosyal oyunların oynandığı yerlerde giderilmeli ve evsel eksikliklerin dengesine katkıda bulunulmalıdır.

2.2. Oyun Türleri

Farklı yaklaşımlara göre oyun türleri birkaç sınıfa ayrılmaktadır. En yaygın sınıflandırmaya göre oyunlar üç gruba ayrılır:

- Fiziksel oyunlar : Yapısal ve adele geliştirici oyunlardır.
- Toplu zeka oyunları : Zeka geliştirici, beş duyu organının kullanımına yönelik oyunlardır.
- Sosyal oyunlar : Rol yapma, tiyatro, vs. gibi sosyal içerikli oyunlardır.

Sandström'e (1971) göre oyun türleri şöyle sınıflandırılır:

- Fonksiyon Oyunu : Hayatın ilk yılında etkilidir. Çocuk kendi hareketlerini kontrol etmekten zevk alır. Ancak birinci yılın sonlarına doğru biçimleri keşfetmeye başladığı zaman oyuncaklar çocukların dikkatini çeker.
- İmajinasyon Oyunları : Aksiyonlara anlam verir, aksiyonlar bir şey için yapılmıştır. Mesela iki yaşındayken çocuk yastığı yere atar ve üzerine yatar, uyuduğunu söyler. İmajinasyon oyunları 3-4 yaşlarında daha çok görülür. Sonra bu oyunların yerini yapı oyunları alır.
- İnşa Oyunları : 4,5 yaşından sonra en çok görülen oyunlardır. Anne çamaşırları toplarken biri üç, diğeri altı yaşındaki iki erkek çocuk mandalları toplayarak annelerine yardım ederler. 3 yaşındaki çocuk mandalları cebine koyar ve onları bisküvi olarak satar. Altı yaşındaki çocuk ise bunları çeşitli şekillerde yan yana getirir ve yaptıklarını küçük kardeşine anlatır.

Oyunun çocuk tarafından oluşturuluş nedenine göre de oyun ikiye ayrılır:

1. Doğal dürtü nedeniyle oluşan oyunlar :
 - 1.a) Koşmak, atlamak zıplamak, kaymak gibi geniş aktivite alanı gerektiren oyunlar.

- 1.b) Oturma, konuşma, sosyal rol oyunları gibi kısmen hareket eylemleriyle bağıntılı olan oyunlar.
2. Yönlendirme nedeniyle oluşan oyunlar :
 - 2.a) Organize futbol, voleybol, basketbol gibi sporsal oyunlar,
 - 2.b) Geleneksel kültürel oyunlar .

Sonuç olarak oyunlar aşağıdaki 5 ana kategoride toplanır:

1. Hareket Oyunları (araçlı-araçsız, taşıtlı-taşıtsız)
2. Üretim Oyunları (bina ve inşaat oyunları, hedefli ve ya hedefsiz)
3. Rol Dağılımı Oyunları (sembol, taklit, hayal, fantezi/terapi)
4. Kural Oyunları (hareket oyunları ile birlikte)
5. Kendini Boşaltma ve İletişim Oyunları (kendi kendine konuşma, dedikodu, müzik yapma, seyretme, dinleme).

2.4. Çocuk Oyun Alanı Tipleri ve Tasarım İlkeleri

Çocuk oyun alanları çocukların rekreasyon gereksinimini karşılayan açık alanlardır. Çocuğun dış dünyayla ilişki kurması, zihinsel ve psikolojik gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için oyun alanları çok önemlidir.

2.4.1. Geleneksel Oyun Alanları

En sık görülen oyun alanı tipidir. Standart malzemelerden oluşur. Oyun alanındaki aletler genelde tek bir kullanıma cevap verecek niteliktedir.

Kullanılan aletlerin genelde kas geliştirici olması, çocukların da en sevdiği aktivitelerin sallanma ve kayma olması bu tip oyun alanlarının avantajlarıdır. Diğer yandan metal malzeme, sert oyuncaklar nedeniyle güvenli değildir. Yapılan bir araştırmaya göre, çalışma saatlerinde zamanın %88'lik bir bölümünde bu oyun alanlarının boş olduğu gözlenmiştir (Heseltine ve Holborn, 1987).

2.4.2. Çağdaş Oyun Alanları

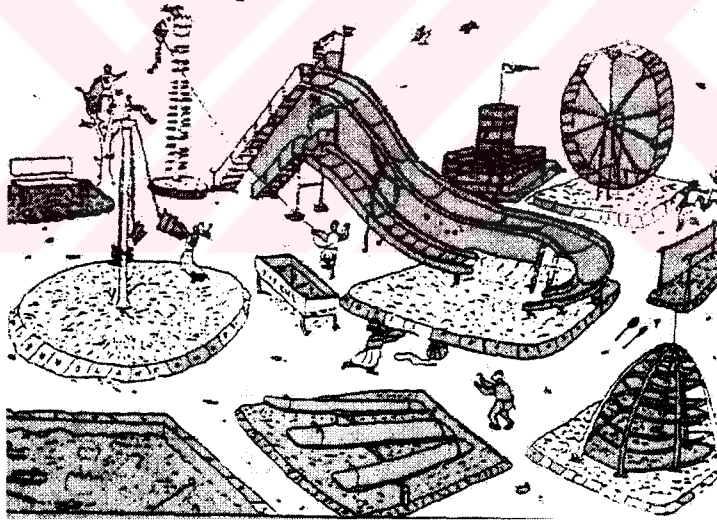
Genellikle bir tasarımcı tarafından planlanan oyun alanlarıdır. Arazi ve malzeme heykelimsi kullanılır. Statiktir, su ve fıskiyeleler, tırmanma tepeleri, tüneller içinde yapılmış kayak yerleri vardır.

Bu oyun alanlarının estetik bir yapısı olması, bitki - ağaç kullanımı ve modern oyuncaklar çocukları çok etkiler. Maliyeti oldukça yüksek olan çağdaş oyun

alanlarında kas geliştirici aletler bulunmaması da bir dezavantajdır (Heseltine ve Holborn, 1987).

Şekil 2.1. Geleneksel oyun alanı

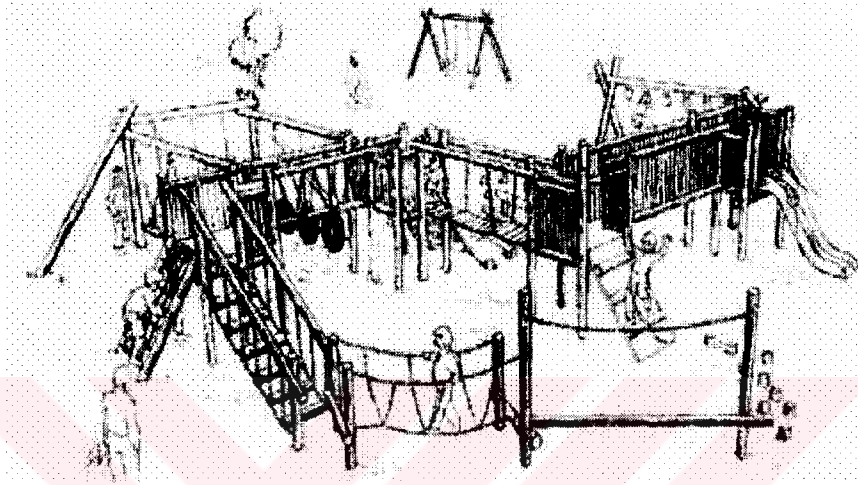
Şekil 2.2. Çağdaş oyun alanı

2.4.3. Macera Oyun Alanları

Çağdaş oyun alanlarına karşıt oyun alanlarıdır. Bu alanlarda hiçbir alet statik değildir. Çocuğun kendi oyun çevresini kendisinin yaratabileceği el aletleri bulunur. Macera oyun alanlarında çocuk için "yönlendirilen oyun" yerine "katılımcı" oyun vardır.

Maceracı oyun alanının en önemli ögesi liderdir. Bu alanlar liderler olmadan çalışamaz. Lider çocuklara aletlerin nasıl kullanılacağını öğretir ve sonra onları serbest bırakır.

Oyun alanının emniyetli oluşu, çocukların birbirleriyle yardımlaşmayı öğrenmeleri bu tip oyun alanlarının avantajıdır. Macera parklarında çocuklar sosyal ve fiziksel olarak oyunu geliştirici tüm ihtiyaçlarını karşılarlar (Heseltine ve Holborn, 1987).

Şekil 2.3. Macera oyun alanı

2.4.4. Yaratıcı Oyun Alanları

Yaratıcı parklar, çocuklara kendi çevrelerini yaratabilecekleri modüler bölümler önerir. Bu parçalar çocuklara aletlere gerek duymadan kendi oyun alanlarını yaratma imkanı tanır. Çocuklar el sanatları, tiyatro gibi konularla ilgilenebilirler. Bu parklar toplu, sosyal, fiziksel oyunların hepsini kapsar. Ancak modüler sistemin çocuğun serbestliğini engellemesi ve çocukların alet kullanmayı öğrenememeleri bu sistemin dezavantajlarıdır (Heseltine ve Holborn, 1987).

2.4.5. Özel Oynama-Öğrenme Alanları

Özürlü çocuklar için özel olarak yapılmış, yumuşak yüzeyler, hafif eğimler, sesler, renkler içeren oyun alanlarıdır. Bu alanlar, özürlü çocuklara normal oyun deneyimi sağlar. Özürlü çocukların ayrı bir ortamda tutulması ve diğer çocuklardan izole edilmesi istenmeyecek bir durum olarak kabul edilmektedir (Heseltine ve Holborn, 1987).

2.4.6. Diğer Oyun Alanları

Yaygın olarak rastlanan diğer türlerin dışında, çevresel alanlar, kendi-kendine yap eğlence parkları, küçük çocuklar için oyun alanları ve yoğun oyun alanlarını da sayılabilir (Heseltine ve Holborn, 1987).

3. İLKÖĞRETİMİN GELİŞİMİ

İngiltere, Almanya, A.B.D., Hollanda ve İsveç'teki ilköğretim sistemlerinin genel hatları ve Türkiye'de ilköğretimin gelişimi bu bölümde incelenmiştir. Bölüm sonunda ayrıca günümüzde Türk Milli Eğitim sisteminin genel yapısı ve İstanbul'da ilköğretimin durumu ele alınmıştır.

3.1. Bazı Yabancı Ülkelerdeki İlköğretim Sistemi

İlköğretim sistemi ve zorunlu eğitim süresi çeşitli ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Avrupa Topluluğu ülkeleri zorunlu eğitim konusunda anlaşmışlar ve 16 yaşa kadar zorunlu eğitimi kabul etmişlerdir. Türkiye'de ise yapılan son düzenlemelerle eğitim süresi Avrupa standartlarına yaklaşmıştır.

3.1.1. İngiltere'de İlköğretim

Bu ülkede eğitim birincil (primary) ve ikincil (secondary) olmak üzere iki kısma ayrılır. İlköğretim olarak adlandırılan 5-11 yaş arası eğitim, 5-7 ve 7-11 yaş grupları için ayrı okullarda yapılmaktadır. 3 kademeli alternatif bir sistem ise bazı bölgelerde görülmektedir. Öğrenciler 5-8 ya da 9-10 yaşına kadar birincil (primary) okullara gitmekte 12-13 yaşına kadar orta okullara daha sonra da ikincil (secondary) okullara devam etmektedir.

İngiltere'deki okul binaları yönetmeliklerine göre bir ilkokulun kurulacağı alan, 121-160 öğrenci için 4.000 m², 200-400 öğrenci için 5.000 m², 241-280 öğrenci için 5.500 m²'dir. Diğer öğrenci sayıları için okulun kurulacağı alan metrekaresi bu rakamlarla orantılı olarak değişmektedir.

Her ilkokul, uygun şekilde temellendirilmiş, meyil verilmiş, drenajı yapılmış, kaplanmış bir alana sahip olmak zorundadır. Bu alanların büyüklüğü en küçük okulda 297 m², en büyük okulda 2.250 m²'dir.

İlkokul oyun alanları 8 yaşından büyük çocukların sayısına göre düzenlenir. Buna göre 1-50 öğrenci için 2.000 m², 121-200 öğrenci için 6.000 m², 280'den fazla öğrenci için 12.000 m² açık oyun alanı gerekmektedir.

Öğretim alanlarının büyüklüğü ise öğrenci başına düşen alanla hesaplanır. Buna göre öğretim alanları Tablo 3.1 'deki gibidir (Anon, 1981).

Öğrenci Sayısı	Öğrenci Başına Düşen Alan
1-75	2.14 m ²
76-120	4.65 m ² (ilk 30 öğr. için) – 1.95 m ² (diğer öğr. için)
121-+	4.65 m ² (ilk 40 öğr. için) – 1.58 m ² (diğer öğr. için)

Tablo 3.1. İngiltere'de Öğrenci Başına Düşen Öğretim Alanı

3.1.2. Almanya'da İlköğretim

Almanya'da eğitim sistemi tüm ülke düzeyinde dört basamaklı bir yapıdan oluşur: Okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim. Okulöncesi eğitim alanında 3-6 yaş arasındaki çocukların isteğe bağlı devam ettikleri anaokulları ve anasınıfları hizmet verir. 6-10 yaş arasındaki çocuklar da zorunlu eğitim kapsamında dört yıllık ilkokullara devam ederler. Yine zorunlu eğitim kapsamında ortaöğretimin 1. Devresinde 10-16 yaş arası öğrenciler altı yıllık, temel eğitim okulları, ortaokullar, liseler ve çok programlı okullarda eğitim görürler (Sağlam, 1999).

İlkokulların bünyesinde açılan özel altsınıflara zorunlu eğitim yaşına gelmiş, ancak henüz ilkokula başlama olgunluğuna erişmemiş çocuklar alınır (Sağlam, 1999).

Hemen tüm eyaletlerde zorunlu eğitim süresi 12 yıldır ve 6-18 yaş arasındaki çocuk ve gençleri kapsar. Bu sürenin 10 yılının, tam zamanlı öğretim yapılan genel eğitim okullarında yapılması zorunludur. İlköğretim basamağında eğitim, 1. – 4. sınıfları kapsayan ilkokullarda verilir (Sağlam, 1999).

Almanya'da, ilkokullar için, spor alanları dışında, toplam arsa alanı öğrenci başına 25-30 m²'dir. Bu alanda genellikle ilk kademeler için tek katlı birimler, yüksek kademeler için 2 ve ya 3 katlı birimler, bürolar, toplantı salonları, jimnastik salonu ve

merkezi rekreasyon salonu yer alır. Toplam okul arsasının alanı, inşa edilmiş alanlar, bahçeler ve iki oyun alanı dahil 1.200 – 1.500 m²'dir (Anon, 1981).

3.1.3. Amerika Birleşik Devletleri'nde İlköğretim

A.B.D. 'de eğitim 3 ana düzeyde organize edilmiştir: İlköğretim (okulöncesi ve temel eğitim bölümlerini içerir), ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası öğretim. Zorunlu eğitim 29 eyalette 7 yaşında, 16 eyalette 6 yaşında ve 3 eyalette 5 yaşında başlamaktadır. Zorunlu eğitim genellikle 16 yaşa kadar sürmektedir.

Temel eğitim, 1 veya 2 yıllık okul öncesi eğitim, 1 yıllık anaokulu ve 5 ila 8 yıl arasında temel eğitim dönemlerini içine alır. 1960'lı yıllarda ortaokul kavramı ilgi ve kabul görmüştür. Ortaokul 6 ile 8'inci sınıfları kapsar.

A.B.D.'de okul öncesi eğitim mecburi değildir. Bununla beraber 5 yaş grubunun %93'ü anaokullarına devam etmektedir. En çok uygulanan eğitim modeli ise 6 yıllık ilkokul modelidir (Akyol, 1991).

3.1.4. Hollanda'da İlköğretim

Hollanda'da eğitim sisteminde son yeniden yapılanma ve düzenleme çalışmaları, 1985 yılında yürürlüğe giren İlköğretim Yasası ile gerçekleştirilmiştir. Bu yasa ile zorunlu temel eğitimin süresi, 5-17 yaş arasındaki çocukları kapsayacak biçimde 12 yıla çıkarılmıştır. Zorunlu eğitimin sekiz yılı ilköğretim, dört yılı da ortaöğretim basamağında gerçekleştirilir. İlköğretim basamağında, 4-12 yaş arası çocukların gittiği sekiz yıllık ilkokullar hizmet verir (Sağlam, 1999).

Okul binası için öğrenci başına düşen alan 3 m²'dir. Okul arsası için kesin bir minimum sınırlama yoktur. Genel olarak minimum arsa büyüklüğü öğrenci başına 15-20 m²'dir (Anon., 1981).

3.1.5. İsveç'te İlköğretim

İsveç'te uygulanmakta olan eğitim sistemi kapsadığı süreçler açısından 4 ana grupta toplanmaktadır: Okul öncesi eğitim, temel eğitim, orta öğretim ve yükseköğretim. Bu dört gruptan yalnızca temel eğitim zorunludur ve 7-16 yaş arası dönemi kapsar. İlk üç yıllık kademe "alt kademe" ve ikinci 3 yıllık kademe "orta kademe", ilköğretimi oluşturur. Son üç yıllık bölüm ise "üst kademe" olarak adlandırılır. İlk iki kademe için

bir ilkokul müfredat programı vardır. Üst kademelerde ise her ders için ayrı öğretmen görev alır (Tunçel, 1976).

Okulun inşa edileceği arsa büyüklüğü oyun alanları da dahil, sınıf başına 1.000 m²'dir. Kent içi okullarda bu rakam 800 m²'ye, genel park ile ilişkili okullarda ise 600 m²'ye kadar düşebilir. Alt kademe okullarında ise 500 m²'ye de izin verilebilir.

Okul oyun alanları, açık olmalı ve güneşe bakmalıdır. Küçük okullarda öğrenci başına 10 m², büyük okullarda ise öğrenci başına 5 m² oyun alanı hesaplanır (Anon., 1981).

3.2. Türkiye’de İlköğretimin Gelişimi

Türkiye’de ilköğretimin gelişimi, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere iki bölümde incelenebilir.

3.2.1. Osmanlı Döneminde İlköğretim

Osmanlı İmparatorluğu’nda bugünkü ilkokul düzeyinde eğitim-öğretim veren kurumlar “sıbyan mektepleri”dir (Aksoy, 1967).

Anadolu’da şehir hayatının gelişmesinden sonra 13. yy’da kurulmaya başladığı bilinen sıbyan mektepleri, Selçuklular yoluyla Orta Asya, din yoluyla da İslam dünyasına yayılmıştır (Aksoy, 1967).

II. Beyazıt döneminde sıbyan mektepleri programında, sadece Kur’an okutmak ve namazla ilgili gerekli bilgileri öğretmek bulunuyordu. I. Mahmut döneminde ise bu programa hat (güzel yazı) dersi eklenmiştir (Aksoy, 1967).

Sıbyan mekteplerinin günümüzdeki karşılığı, ders üniteleridir. Birkaç sıbyan mektebi bir araya gelince bugünkü anlamda bir okulu oluşturmaktadır. Osmanlı sıbyan mektepleri gerek yerleşim bakımından, gerekse mimari planlama yönünden ortak özellikler göstermektedirler. Bu yapılar genellikle iki katlı ve tek dersliklidirler. Bulundukları parselin köşe noktasına yerleşmektedirler. Derslikler iki yönden de ışıklandırılıp havalandırılmaktadır (Aksoy, 1967).

Osmanlı devlet örgütlenmesi içinde eğitim sistemi 19. Yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamıştır.

2. Mahmut döneminde sıbyan okulları sonrasında dört yıllık bir ilköğretim kurumu olarak Rüşdiye Mekteplerinin açılması kararlaştırılmış ama iki okul dışında bu uygulama yaygınlaştırlanamamıştır (Tekeli ve İlkin, 1991).

Eğitimde din ve aklın uzlaştırılmasına yönelik ilk ilkeler Sultan Abdülmecid tarafından getirilmiştir (Tekeli ve İlkin, 1991).

1862 yılında sıbyan mekteplerinin iyileştirilmesi amacıyla "iptidai" mektepler kurulmuştur. Bu uygulama ile mekteplere bugünkü sisteme çok yakın olan sıra ve tahta girmiş ve grup eğitimi başlamıştır (Tekeli ve İlkin, 1991).

Eğitim sisteminin oluşmasındaki dönüm noktası ise 1859'da çıkarılan Maarif Nizamnamesidir. Fransız eğitim sisteminin etkisi altında hazırlanan bu nizamname ile kızlar için 6-10 yaşları ve erkekler için 7-11 yaşları arasında sıbyan mekteplerine devam zorunluluğu getirilmiştir (Tekeli ve İlkin, 1991).

Eğitim sisteminin imparatorluk düzeyinde yaygınlaşması 2. Abdülhamit döneminde gerçekleşmiştir.

1900 yılında ise tüm imparatorlukta 29.310 adet sıbyan mektebi bünyesinde 899.932 kız ve erkek öğrenci bulunmaktaydı. Yine bu dönemde özürli çocuklar için eğitim başlatılmıştır. 1889 ve 1891 yıllarında dilsizler, sağır ve körler için özel eğitim kurumları açılmıştır (Tekeli ve İlkin, 1991).

1913 yılında kabul edilen Tedrisat-ı İptidaiye kanunu içinde okul öncesi ve okul sonrası düzenlemeleri yapılmıştır. İstanbul ve diğer büyük kentlerde okul öncesi "ana okulları" ve okul sonrası "çıraklık mektepleri" açılmıştır. Aynı yıl içinde yapılan bir değişiklik ile altı yıllık ilköğretim eğitimi olan 12 yıllık eğitim yapan sultaniler açılmıştır ve idadilerin yerini almıştır (Unat, 1968).

Türk Milli Eğitim yönetimi, güçlü bir merkezîyetçilik örneği olarak görülmektedir.

3.2.2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretim

T.B.M.M. nin açılmasından sonra Milli Eğitim programlarını tartışmak üzere 16-21 Temmuz 1921'de Türkiye Öğretmenler Kurultayı toplanmıştır. Atatürk, bu kurultayda ve mecliste yaptığı konuşmalarda eğitim seferberliği konusundaki kararlılığını sergilemiştir (Ciritli, 1983).

1923 yılında yapılan Heyet-i İlmîye toplantısında ilkokul programlarında değişiklikler yapılmış, aynı heyetin 1924 yılında yaptığı ikinci toplantısında ise ilkokul süresi 6 yıldan 5 yıla indirilmiştir.

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda ilköğretimle ilgili temel hedef ilköğretime ulusal bir yapı getirmektir. Nitekim Cumhuriyetin ilk Anayasası ile tüm eğitim kurumları devlet denetimi altına alınmıştır. Anayasa'ya "Tüm Türk yurttaşları için ilköğretim zorunlu ve devlet okullarında parasızdır" hükmü getirilmiştir.

1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat (Eğitim Birliği) Kanunu ile tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Ayrıca bu kanunla beş yıl ilköğretim, üç yıl ortaokul ve üç yıl lise olmak üzere eğitim süreleri belirlenmiştir. Bu süreler 1951 yılına kadar değişmemiştir. 1949 yılında toplanan 4. Milli Eğitim Şurası'nda çok uzun tartışmalardan alınan bir kararla lise öğrenimi 4 yıla çıkarılmıştır. 1951-1952 yılından itibaren kısa bir süre 4 yıllık uygulama yapılmış fakat genel eğitim için 1924'lerde benimsenen 5-3-3 sistemine 1970'lere kadar bir değişiklik getirilmemiştir (Kazamias, 1966).

İlkokul ve ortaokul eğitiminin birleştirilmesi 1973'te yasa ile öngörüldüğü halde 1997'ye kadar gerçekleştirilememiştir. 8 yıllık ilköğretim, Milli Eğitim Temel Kanunu hükmüne rağmen, genel liselerin ve meslek liselerinin dayalı olduğu temel eğitim kademesi olarak yapılandırılmamıştır (Baloğlu, 1990).

3.3. Günümüzde Türk Milli Eğitim Sistemi'nin Genel Yapısı ve İstanbul'da Eğitimin Durumu

14.06.1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile ilköğretim süresinin uzatılması, ilkokul ve ortaokulu birleştirmeyi amaçlayan 8 yıllık "Temel Eğitim" ilkesi ortaya çıkmıştır. Bu kanuna göre Türk Milli Eğitim Sistemi şöyle açıklanmıştır:

" Türk Milli Eğitim Sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki bölümden kurulur. Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsar. Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar."

Yine aynı kanuna göre, okul öncesi eğitim isteğe bağlıdır. İlköğretim ise 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Bu eğitim tüm vatandaşlar için zorunlu ve parasızdır.

Halen yürürlükte olan 16.08.1997 tarihinde kabul edilen 4306 sayılı kanunda ilköğretim kurumlarının sekiz yıllık okullardan oluştuğu, bu okullarda da kesintisiz eğitim yapıldığı belirtilir.

Böylece 1961 ve 1973 tarihli kanun metinlerinde “ilkokul” ve “ortaokul” ibareleri “ilköğretim” olarak değiştirilmiştir.

3.3.1. Okul Öncesi Eğitim ve İstanbul

Okul öncesi eğitim; isteğe bağlı, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsamaktadır. Devlet tarafından açılan, yönetilen, denetlenen veya devlet tarafından açılmasına izin verilen kurumlardır.

Okul öncesi eğitimle ilgili hizmetler; M.E.B. başta olmak üzere değişik bakanlık ve kuruluşlarca bakım ya da eğitim amaçlı olarak on yasa, on tüzük ve on yönetmelik hükümlerine dayanılarak, M.E.B. tarafından açılan anaokulu, ana sınıfı, uygulama sınıfları ile diğer kurum ve kuruluşlarca açılan kreş, yuva, gündüz bakım evi, çocuk bakım evi ve çocuk bakım yurtlarında verilmektedir.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana geçen kısa süre içinde eğitim sisteminde önemli sayısal gelişmeler olmuştur. Buna göre, Türkiye genelinde okul öncesi eğitim kurumu sayısı 1923 yılında 80 iken 2000 yılında bu sayı 123 kat artarak 9882'ye yükselmiştir. Okul öncesi öğrenci sayısı ise 1923'te 5.880 iken 2000'da 251.596'ya yükselerek 42 kat artış göstermiştir. 1999-2000 öğretim yılında okul öncesi eğitim kurumlarında, 15.676 öğretmen görev yapmaktadır. Sadece 1999 yılında 97 bağımsız anaokulu 554 anasınıfı olmak üzere 651 okul öncesi eğitim kurumu hizmete açılmıştır (Baloğlu,1990) (Şekil 3.1).

İstanbul'da okul öncesi eğitimde okullaşma oranı %1,78'dir. Bu oran şehrin 0-6 yaş nüfusu göz önünde bulundurulduğunda çok düşüktür. Okullaşma oranlarıyla ilgili Türkiye genelinde, 2000 yılı için planlanan %16'lık hedef, 1999-2000 öğretim yılında sadece %9,4 olarak gerçekleşmiştir (Oktay ve diğ., 2000a) (Şekil 3.2).

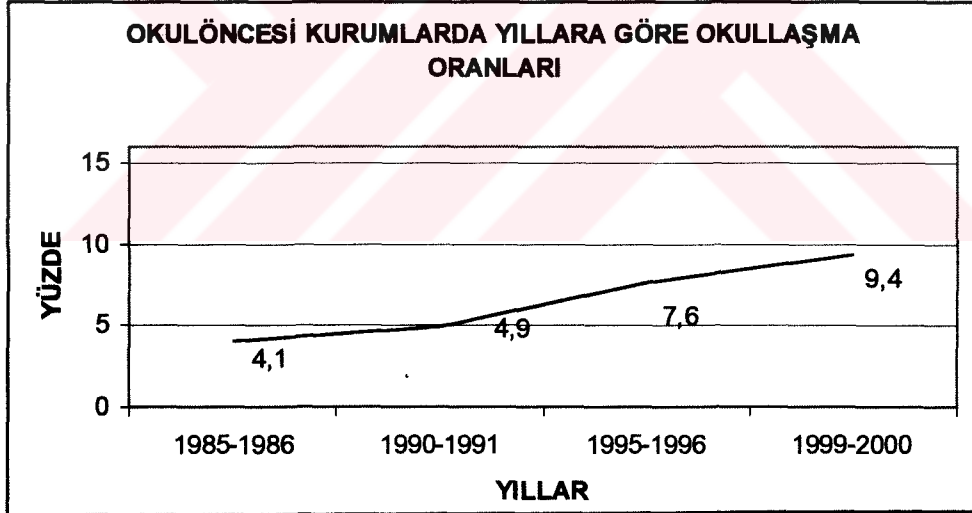
İstanbul'da 3-6 yaş arası çocukların 33.447'si İstanbul'daki 913 okul öncesi eğitim kurumuna devam etmektedir. Bu çocukların dışındaki diğer çocukların önemli bir

kısmı, bu çağ çocuklarının eğitimi için gerekli olan oyun araçlarından ve oyun sahalarından genellikle yoksundur (Oktay ve diğ., 2000b).

Şekil 3.1. Okul öncesi eğitim kurumlarına ait sayısal gelişmeler

Kaynak: M.E.B., 2000 Yılında Milli Eğitim

Şekil 3.2. Okul öncesi eğitim kurumlarında yıllara göre okullaşma oranları

Kaynak: M.E.B., 2000 Yılında Milli Eğitim

Eğitim sisteminde ilk basamak olan ve çocuğun sağlıklı gelişmesi için büyük önem taşıyan okul öncesi eğitim kurumlarının sayısının artırılması ve bu konuda özel çalışmaların yapılması gerekmektedir.

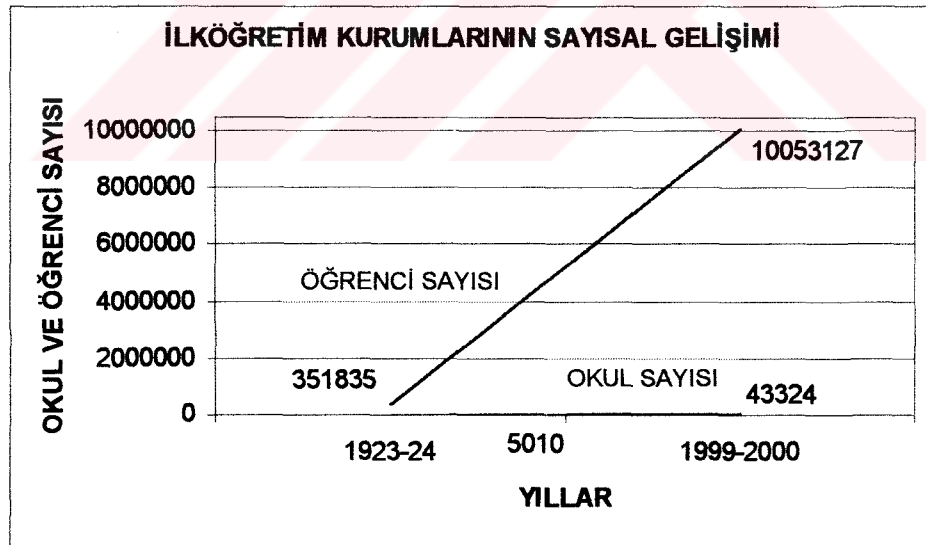
3.3.2. İlköğretim ve İstanbul

İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur.

İstanbul'da, 1999-2000 öğretim yılında 43.257 okulda 9.844.444 öğrenci öğrenim görmekte, 324.257 öğretmen görev yapmaktadır. İlköğretimde okulların ve öğrencilerin %98'i, öğretmenlerin ise %96'sı resmi niteliktedir.¹

Okul sayısı 1923-24 öğretim yılında 5.010 iken 1999-2000 öğretim yılında 8 kat artarak 43.324 olmuştur. Buna karşın öğrenci ve öğretmen sayısı 28 kat artmıştır. 2000 yılı için planlanan %100'lük okullaşma oranı 1999-2000 öğretim yılı için %88,9 oranında gerçekleşmiştir.¹

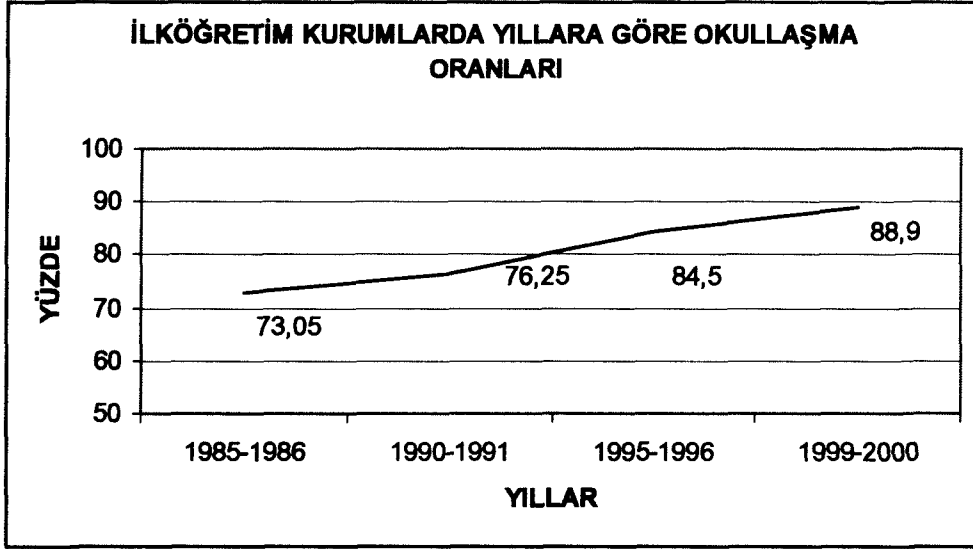
İstanbul il sınırları içinde resmi ilköğretim okulu sayısı 1.241'dir. Bu kurumlarda okuyan öğrenci sayısı 1.431.797'dir. özel ilköğretim kurumlarında okuyan öğrenci sayısı ise 65.520'dir. Resmi ilköğretim öğretmen sayısı 30.867, özel ilköğretim öğretmen sayısı ise 4.814'tür. Buna göre İstanbul'da bir öğretmene 41 öğrenci düşerken bir dersliğe de 65 öğrenci düşmektedir.¹

Şekil 3.3. İlköğretim kurumlarına ait sayısal gelişmeler

Kaynak: M.E.B., 2000 Yılında Milli Eğitim

¹ İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü Arş. Planlama ve İstatistik Bölümü 2000 Yılı Raporu

Şekil 3.4. İlköğretim kurumlarında yıllara göre okullaşma oranları

Kaynak: M.E.B., 2000 Yılında Milli Eğitim

İstanbul'da ilköğretim çağındaki çocukların hemen tamamının okula gittiği varsayılabilir. Yine de şehrin alt gelir grubuna ait bölgelerinde yoksulluk, göç, kız-erkek ayrımı gibi nedenlerle okul dışında kalmaları söz konusudur. Bu yaş çocukları yaşamlarının en hareketli dönemlerinde olmalarına rağmen oyun alanlarının, okul bahçelerinin yetersizliği ve okul bahçelerinin, oyun sahalarının uygun biçimde sportif ve eğitsel amaçlar için düzenlenmemiş olması, okul kol çalışmalarının yeterince işlerlik kazanmaması gibi nedenlerle, serbest zamanlarını aktif olarak değerlendirme konusunda sıkıntıları vardır (Oktay ve diğ., 2000b).

4. İLKÖĞRETİM TESİSLERİ VE ÇOCUK OYUN ALANLARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR ve İSTANBUL'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN ALAN ÇALIŞMASI

Bu bölümde, ilköğretim tesisleri ve çocuk oyun alanlarına ilişkin İstanbul'daki durum ve İstanbul'daki 3 farklı semtte gerçekleştirilen alan çalışması anlatılmaktadır.

4.1. İlköğretim Tesisleri

İlköğretim tesisi, bir iskan grubunun, gerekli olan acil ihtiyaçlarının karşılandığı, ekonomik ve sosyal tesisleri ve yaşama için gerekli hizmet alanlarını kapsar. İlköğretim tesislerinin yapılması komşuluk birimlerindeki 6-14 yaş arası çocuk nüfus oranına göre belirlenir. Bu oran genellikle ülkelere göre %10 - %25 arasında değişmektedir (Çetiner, 1972). İstanbul'da 1998 nüfus sayımına göre 5-14 yaş arası nüfus 1.525.752'dir. Bu da İstanbul nüfusunun %16'sına eşittir.

İlköğretim okullarının alan büyüklükleri, sınıf adetleri ve açık alan büyüklükleri gibi veriler ülkelerin eğitim politikalarına göre belirlenmektedir. 3.3. Bölümde bazı yabancı ülkelerdeki eğitim politikalarından bahsedilmektedir.

Bir ilköğretim tesisinin kurulabileceği ünitenin nüfusu ekonomik, fiziki ve sosyal faktörlere göre değişmektedir. Örneğin, Almanya'da yapılan bir araştırmaya göre bu nüfus 5.000-7.000'dir. A.B.D.'de 2.000-8.000, İngiltere'de ise 6.000-10.000 olarak kabul edilmektedir.

Bazı plancılara göre ise ünite nüfusu yerine aile sayısı baz alınmalıdır. Buna göre, ilkokul yerleşme birimi 1.000-5.000 aileyi kapsar. Türkiye'de çocuk nüfusu bölgelere göre homojen dağılmadığından, çocuk nüfus oranı %13 olan yerlerde ünite nüfusu 3.500 kişiye kadar inmektedir. Genellikle 7.000-7.500 kişilik bir üniteye ikili öğretim yapan bir ilköğretim okulu yapılır (Çetiner, 1972).

4.1.1. İstanbul'daki İlköğretim Tesisleri

İstanbul'da yaşayan çocuklara hizmet veren eğitim kurumlarının dağılımı, değişik yerleşim birimlerine göre değişmektedir. İstanbul il sınırları içindeki resmi ilköğretim

okulu sayısı 1.241'dir. Özel ilköğretim okulu sayısı ise 247'dir. Resmi ilköğretim kurumlarında 1.431.797 öğrenci, özel ilköğretim kurumlarında ise 65.520 öğrenci eğitim almaktadır (Oktay ve diğ., 2000a).

Tablo 4.1. 1999-2000 Öğretim Yılında Okulöncesi, İlköğretim, Ortaöğretim ve Özel Okulların Öğretmen, Öğrenci, Derslik Sayılarına Göre Dağılımı

İLÇELER	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	DERSLİK SAYISI
ADALAR	10	1.257	82	70
AVCILAR	57	43.628	1.055	752
BAĞCILAR	106	103.540	2.161	1.523
BAHÇELİEVLER	123	91.000	2.588	1.656
BAKIRKÖY	115	54.431	2.255	1.281
BAYRAMPAŞA	56	47.174	1.065	666
BEŞİKTAŞ	119	43.705	2.203	1.340
BEYKOZ	86	38.725	1.107	792
BEYOĞLU	102	41.781	1.405	921
EMİNÖNÜ	40	14.761	662	356
ESENLER	40	59.672	1.046	653
EYÜP	92	51.554	1.359	1.003
FATİH	133	72.166	2.292	1.402
G.OSMANPAŞA	119	126.060	2.170	1.941
GÜNGÖREN	48	45.189	1.009	675
KADIKÖY	249	119.025	4.747	2.921
KAGITHANE	82	54.793	1.376	1.090
KARTAL	141	84.749	2.771	1.932
K.ÇEKMECE	145	108.841	2.415	1.955
MALTEPE	111	64.267	2.230	1.405
PENDİK	94	80.394	2.031	1.570
SARIYER	85	41.025	1.808	1.112
ŞİŞLİ	128	54.062	1.895	1.274
TUZLA	52	25.819	958	827
ÜMRANIYE	125	117.265	2.946	2.083
ÜSKÜDAR	199	97.000	3.867	2.352
ZEYTİNBURNU	59	45.444	1.191	764
B.ÇEKMECE	113	72.117	1.891	1.721
ÇATALCA	70	13.103	416	533
SULTANBEYLİ	29	37.520	705	563
ŞİLE	20	3.259	134	124

Kaynak: 1. İstanbul Çocuk Kurultayı - Eğitim alt komisyon raporu

İstanbul'daki ilköğretim okullarının, öğretmen, öğrenci, derslik sayılarına göre ilçe bazında dağılımı Tablo 4.1.'de gösterilmiştir. Tablodaki verilere göre ortaya çıkan bazı sonuçlar şöyledir:

- Kadıköy ilçesinde, 119.025 öğrenciye 249 okul hizmet verirken, Gaziosmanpaşa ilçesinde, 126.060 öğrenciye 119 okul hizmet vermektedir. Gaziosmanpaşa ile yaklaşık aynı nüfusa sahip ilçelerden Ümraniye'de 125, Bağcılar'da ise 106 okul eğitim yapmaktadır.
- Bağcılardaki 103.540 çocuk nüfusuna 106 okul düşerken, Kartal ilçesindeki 84.749 öğrenciye 141 okul düşmektedir. Bu durumda Bağcılar'daki okul sayısı yetersizdir.
- Bakırköy'de 115, Şişli'de 128 okul varken yaklaşık olarak bu iki semtle aynı nüfusa sahip Kağıthane'de 82 okul vardır.
- Bakırköy, Şişli ve Kağıthane'den 5.000 nüfus daha fazla olan Esenler'de okul sayısı 40'dır.
- Beşiktaş'ta 43.705 öğrenci 119 okulda, Güngören'de 45.189 öğrenci 48 okulda eğitim görmektedir.

Tabloya göre İstanbul'da Gaziosmanpaşa, Ümraniye, Bağcılar, Esenler, Sultanbeyli ilçelerinde okul yoğunluğu oldukça düşüktür. İstanbul genelinde ilköğretim için okullaşma oranı iyi, okul öncesi eğitim içinse yetersizdir. Okullaşma oranının, ilçe bazında nüfus artış hızına paralel olarak planlanması gerekmektedir. Okulların fiziki mekanları genelde öğrencilerin oyun ve spor ihtiyaçlarına cevap verememektedir.

İstanbul'da bulunan ilköğretim okullarının arsa alanı, bina alanı, öğrenci başına düşen alan tablolarında da görüleceği üzere oldukça yetersizdir (Çelikhan, 1994) (Tablo 4.2., Tablo 4.3., Tablo 4.4.).

Tablo 4.2. İstanbul'daki İlköğretim Okullarının Bina Alanlarına Göre Dağılımı

OKUL BİNA ALANI	YÜZDE
0 m ² - 200 m ²	% 12,4
201 m ² - 1.000 m ²	%74,2
1.001 m ² - 3.000 m ²	%13,4

Tablo 4.3. İstanbul'daki İlköğretim Okullarının Okul Arsa Alanlarına Göre Dağılımı

OKUL ARSA ALANI	YÜZDE
500 m ² - 1.000 m ²	% 13,1
1.001 m ² - 3.000 m ²	%44,0
3.001 m ² - 5.000 m ²	%23,3
5.001 m ² - 10.000 m ²	%15,4
10001 m ² - +	%4,2

Tablo 4.4. İstanbul'daki İlköğretim Okullarının Öğrenci Başına Düşen Alana Göre Dağılımı

ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN ALAN	YÜZDE
1 m ²	% 7,4
1 m ² - 5 m ²	%43,6
6 m ² - 20 m ²	%26
20 m ² - 50 m ² +	%23

İstanbul'daki ilköğretim okullarının %22'sinde açık spor alanı, %75'inde ise kapalı spor alanı bulunmamaktadır. Mevcut spor alanlarının metrekareleri ise ihtiyacın oldukça altındadır (Çelikhan, 1994) (Tablo 4.5., Tablo 4.6).

Tablo 4.5. İstanbul'daki İlköğretim Okullarının Açık Spor Alanı m²'lerine Göre Dağılımı

AÇIK SPOR ALANI	YÜZDE
< 200 m ²	% 24,9
201 m ² - 1000 m ²	%59,6
1001 m ² - 2000 m ² +	%15,5

Tablo 4.6. İstanbul'daki İlköğretim Okullarının Kapalı Spor Alanı m²'lerine Göre Dağılımı

KAPALI SPOR ALANI	YÜZDE
< 100 m ²	% 50
101 m ² - 200 m ²	% 37,9
201 m ² - 500 m ² +	% 10,6
501 m ² - 2001 m ²	%1,5

4.1.2. İlköğretim Tesisleri ile İlgili Son Yıllarda Yapılan Bazı Araştırmalar

Çocuğun sağlıklı gelişimi büyük oranda fiziksel çevreye bağlıdır. Çocuk ve okul çevresi ilişkisi hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında okul oyun alanları, çocuk ve çevre ilişkisi hakkında iki araştırma incelenmiştir.

İncelenen ilk araştırma, Gunilla LINDHOLM tarafından 1995 yılında İsveç'te yapılmıştır. Araştırmanın amacı, çocukların dış mekan kullanımlarının, okul bahçesinin iyi düzenlenmiş olmasıyla ilişkili olup olmadığıdır. Bu çalışma için seçilen farklı sosyo-ekonomik gruplara ait 10 ilkokulun 5'i iyi düzenlenmiş, 5'i de iyi düzenlenmemiş okul bahçesine sahiptir. İyi düzenlenmiş ve düzenlenememiş okulların seçimi 250 okul arasından öğretmenlerle yapılan çevre değerlendirme testleri sonucunda yapılmıştır (Lindholm, 1995).

Araştırma çerçevesinde şu soruların cevabı aranmaktadır:

- Okul bahçeleri eğitim amacıyla hangi şekillerde kullanılabilir?
- Çocuklar teneffüste hangi tür aktiviteleri tercih etmektedirler?
- Okul bahçesi tasarımı, nasıl kullanıldığı ve algılandığı açısından mı önem taşır, tasarımı etkileyen bundan farklı faktörler var mıdır?

Aktivitelerin dağılımına ilişkin gözlemlerde her okulda 2'şer öğretmenle ve 9-12 yaş grubundan 4'er öğrenci ile görüşülmüştür.

Üç aşamada gerçekleştirilen görüşmelerin 1. Aşamasında öğretmenlere, okul bahçesinde eğitim yapılabilecek konular ve yerler sorulurken, öğrencilere de ders zamanında bahçede olmak isteyip istemeyecekleri ve orada neler yapabilecekleri sorulmuştur. İkinci aşamada, çocuklara hayallerindeki okul bahçesi çizdirilmiş ve içinde ne olması gerektiği anlatılmıştır. Pek çok örnekte, çocuklar kendi okul bahçelerini ve orada yaptıkları aktiviteleri çizmişlerdir. Son aşamada ise çocukların yaptıkları aktiviteler ve oynadıkları alanlar fotoğraflanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre belirlenen aktivite çeşitleri şunlardır:

- öğretmen gözetimindeki aktiviteler,
- takım oyunları,
- grup oyunları,
- düello,

- diğ er ikili aktiviteler,
- yalnız dolaşma,
- rol oyunları.

Bunlardan bazıları diğ erlerine göre daha değ erli bulunmuş ve bu aktivitelerin yer aldığı ve almadığı okullar ‐iyi düzenlenmiş‐ ve ‐iyi düzenlenmemiş‐ olarak nitelendirilmiştir. Genel sonuçlar şöyledir:

- İyi düzenlenmiş okul bahçelerinde, iyi düzenlenmemiş okul bahçelerine göre daha fazla aktivite yapılmış ve oyun alanı kullanımı daha fazladır.
- Aynı sosyo-kültürel gruplara ait her iki okul tipinde de aktivite dağılımı değ işmemektedir.
- İyi düzenlenmiş okul bahçelerinde yeşil alanlara ulaşma imkanı varken, diğ er okul bahçelerinde bu imkan yoktur.
- İyi düzenlenmiş okul bahçelerinde çocuklar daha çok aktivite ve oyun alanı keşfetmektedirler. Bunun için bahçede yer alan hem asfalt hem de yeşil alanları kullanmaktadırlar.
- Her iki okul tipinde de oyun alanı ekipmanları eşit oranda kullanılmaktadır.

Stewart COHEN ve Susan L. TROSTLE tarafından gerçekleştirilen bir araştırma projesinde, çocukların okul çevresi ile ilgili fiziksel  evre tercihleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı, çocukların, büyüklük, biçim, renk, karmaşıklık, doku ve aydınlatma ile ilgili çevresel tercihlerini belirlemektir (Cohen ve Trostle, 1990).

Çalışma, 5,5-7,5 yaş arasındaki 78 anaokulu ve ilkokul öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Çocuklara, seçilen materyallerden oluşan, üçer örnek içeren 36 adet resimli test kartı gösterilmiştir. Her  ğrenci, her özellik için en çok beğendiği resmi belirtmiştir. Ayrıca  ocuklar, bir gözetmen eşliğinde, okul bahçesindeki kendi hayali oyun alanlarını gezerek anlatmışlardır.

Çocukların cevapları sayısal verilere dönüştürülerek, sonuç tabloları hazırlanmıştır. Sonuçlar, kız çocuklar ve erkek çocukları için çok farklı fiziksel  evre tercihleri ortaya koymuştur. Örneğin, kızlar, karmaşa, renk, doku ve aydınlatma ile ilgili tercihlerde bulundukları halde, erkekler daha çok büyük boyutlu çevresel düzenlemeleri tercih etmişlerdir. Ayrıca yaş gruplarına göre yapılan bir değ erlendirmeye göre de, çocuklar yaşları ilerledikçe daha karmaşık ve çok yüzeyli nesnelere, daha parlak renklere ve güçlü aydınlatmalara ilgi göstermektedirler. Kızlar daha detaylı ve

karmaşık çevresel düzenlemelerle ilgilenirken, erkekler daha geniş bir alana yayılan çevresel düzenlemelerle, genel olarak ilgilenmektedirler.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre, özellikle okul çevresi ile ilgili yapılan tasarımlarda, kız ve erkek öğrencilerin eşit olarak ilgisini çekebilecek öğelere yer verilmelidir. Böylelikle daha verimli tasarımlar elde edilebilir (Cohen ve Trostle, 1990).

4.2. Çocuk Oyun Alanları

Oyun alanları, çocukların oyun işlevini gerçekleştirebilmeleri için tasarlanmış kentsel yeşil alan birimleridir. Oyun alanları farklı büyüklüklerde, konut grubu, komşuluk birimi, ilkokul yerleşme birimi ve semt yerleşme biriminde yer almaktadır. Konut grubunda, minimum 50 m² lik bir alan çocuk oyun alanı olarak düzenlenir. Komşuluk grubunda ise 500 m²'lik bir alan çocuk bahçesi olarak öngörülmektedir. İlkokul yerleşme biriminde, 4000 m²'lik bir okul bahçesine ilave olarak en az 1000 m²'lik bir mahalle parkı önerilmektedir.²

Türkiye'de genelde geleneksel oyun alanı tipi kullanılmaktadır. Bu tip oyun alanlarında, salıncak, kayak, tahterevalli, tırmanma aleti gibi oyun araçları bulunmaktadır.

4.2.1. İstanbul'daki Yeşil Alanlar ve Çocuk Oyun Alanları

İstanbul genelinde, hızla artan nüfus ve kent genelindeki yetersiz altyapının bir sonucu olarak kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı oldukça düşüktür. Tablo 4.7.'de İstanbul'da son yıllara ait toplam aktif yeşil alan ve kişi başına düşen yeşil alan gösterilmiştir. 1985 yılına oranla, 1990 ve 1992 yılında kişi başına düşen yeşil alan miktarı artış göstermiştir, ancak 2000 yılı verilerine göre bu miktar tekrar düşmüştür. Dünya standartlarına göre kişi başına düşen yeşil alan miktarının 4 m² olması gerekmektedir. Yeşil alan miktarının da, nüfus artış hızına paralel olarak artırılması sağlanmalıdır.

İstanbul Anakent Belediyesi Planlama Dairesinin verilerine göre ilçelere göre kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı az olan ilçeler, 0.20 m²/kişi ile Gaziosmanpaşa ve Pendik, 0.40 m²/kişi ile Ümraniye, 0.60 m²/kişi ile Kartal, 1 m²/kişi ile de Kadıköy

² Y.T.Ü. Kentsel Tasarım Kılavuzu

ilçesidir. Kişi başına en fazla aktif yeşil alan miktarı, Beykoz'da 14.40 m²/kişi, Sarıyer'de 13.70 m²/kişi, Eminönü'nde 8.50 m²/kişi ve Beşiktaş ilçesinde 7.60 m²/kişidir.

İstanbul'daki çocuk oyun alanlarının sayısı da olması gerekenin çok altındadır. İstanbul Anakent Belediyesi Planlama Dairesinin verilerine göre, İstanbul'da toplam 758 adet çocuk oyun alanı mevcuttur. Bunların 309 tanesi müstakil, 449 tanesi ise park içi oyun alanlarıdır. Toplam oyun alanı miktarı 626.092 m²'dir. İstanbul'da 2000

Tablo 4.7. 1985-2000 Yılları Arasında İstanbul'da Nüfus Ve Aktif Yeşil Alan Miktarı

YIL	NÜFUS	TOPLAM AKTİF YEŞİL ALAN (m ²)	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN AKTİF YEŞİL ALAN MİKTARI (m ²)
1985	5.464.000	7.171.000	1,31
1990	6.836.000	10.750.000	1,57
1992	7.500.000	19.500.000	2,60
2000	9.500.000	22.500.000	2,36

Kaynak: İstanbul Anakent Belediyesi Planlama Dairesi

yılı hesaplarına göre 0-17 yaş arası nüfus 3.210.485 kişidir. Buna göre İstanbul'da çocuk başına düşen oyun alanı miktarı 0,19 m²'dir. Oysa ki kentsel yerleşme biriminde bu miktarın en az 1,5 m² olması gerekmektedir. Bu durumda İstanbul'da olması gereken toplam çocuk oyun alanı miktarı 4.815.727 m²'dir. Çocuk oyun alanı açığı neredeyse mevcut oyun alanı sayısının yaklaşık 6,5 katı kadardır.

Okul bahçelerinin yeşillendirilmesi ve bu alanlarda oyun fonksiyonunu sağlayacak düzenlemeler yapılması, İstanbul'daki oyun alanı açığını bir ölçüde rahatlatacaktır.

4.2.2.Oyun Alanları İle İlgili Son Yıllarda Yapılan Bazı Araştırmalar

Çocukların oyun alışkanlıkları ve oyun alanlarını kullanımları üzerine birçok ülkede araştırmalar yapılmaktadır. Çocukların oyun alışkanlıkları üzerinde, yaşadıkları kültürün büyük bir payı olmasına rağmen, oyun alanlarıyla ilgili bazı koşullar evrenseldir ve her ülkede geçerliliğini korumaktadır. Bu çalışma kapsamında oyun alanlarına ilişkin iki araştırma incelenmiştir.

Oyun alanlarına ilişkin incelenen ilk araştırma, Anthony M. SUSA ve James O. BENEDICT tarafından A.B.D.'de gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, "Oyun Alanı

Tasarımının, Rol Oyunları ve Yaratıcı Düşünme Üzerindeki Etkileri” başlığını taşımaktadır (Susa ve Benedict, 1994).

Araştırma sırasında aşağıdaki üç hipotez kanıtlanmaya çalışılmıştır:

- Çocuklar, çağdaş oyun alanlarında, geleneksel oyun alanlarına göre daha çok rol oyunlarına eğilimlidir.
- Rol oyunları ile yaratıcı düşünme arasında pozitif bir etkileşim vardır.
- Çocuklar üzerinde, geleneksel oyun alanlarında oynadıktan sonrasına oranla, çağdaş oyun alanlarında oynadıktan sonra daha çok yaratıcılık görülür.

Araştırma için, daha önceden tasarlanmış geleneksel ve çağdaş iki oyun alanında oynayan, 4-11 yaş arasında 38 kız ve 42 erkek çocuk rastgele seçilmiştir. Seçilen çocukların, %85'i orta gelir grubuna, %14'ü alt, %1'i ise üst gelir grubuna dahildir.

Çalışma için seçilen geleneksel oyun alanı, iki salıncak, tahterevalli, kayaktan oluşmaktadır. Bu oyun alanı, ağaçlarla çevrili, yüzme havuzu ve piknik yerlerinin de bulunduğu büyük bir parkın içinde yer almaktadır. Çağdaş oyun alanı ise, New York'da Robert Leather tarafından tasarlanmış ve mahremiyet, sosyal etkileşim, yaratıcılık için alanlar içermektedir.

Araştırma metodu olarak, yerinde gözlem metodu kullanılmıştır. Her gözlemci, bir çocuğu 15 dakika boyunca gözlemlemiş ve elindeki forma çocuğun davranışlarını işaretlemiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, çağdaş oyun alanlarında daha çok rol oyununa rastlanmıştır ve rol oyunları yaratıcılığı büyük ölçüde desteklemektedir. Çağdaş oyun alanlarında oynadıktan sonra, çocuklarda daha çok yaratıcılık görülmüştür. Tüm bağımsız değişkenler istatistikî olarak kontrol edildiğinde, oyun alanı tasarımının, yaratıcılık üzerinde çok büyük etkisi olduğu görülmüştür. Böylece araştırmanın başında ortaya konan üç hipotez, ispatlanmıştır. Oyun alanının tasarımı, rol oyununun miktarını ve çocuktaki yaratıcılık seviyesini doğrudan etkilemektedir (Susa ve Benedict, 1994).

Bu bölümde incelenen ikinci araştırma, kültürümüze oldukça yakın olan, çocukların sokağı oyun alanı olarak kullanmalarıyla ilgilidir. Bu çalışma, Tawfiq M. ABU-GHAZZEH tarafından Ürdün'de gerçekleştirilmiştir (Abu-Ghazze, 1998).

Çalışma kapsamında, bina girişlerinin sokak üzerinde yer aldığı, yaya hareketinin kaynağı ve hedefi olan sokaklar seçilmiştir. Her sokakta oynayan çocukların sayısı, cinsiyetleri ve yaklaşık yaşları not alınmıştır. Çeşitli gruplar oluşmaya başladıkça, grupların büyüklükleri, ana faaliyetleri, sokak üzerindeki konumları, duruşları, kullandıkları fiziksel elemanlar ve aralarında oluşan etkileşimin formu da notlara eklenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, çocuklar gün içinde sokağı en fazla kullanan gruptur. Her üç çocuktan biri, sokağın kendisi için okul sonrası zamandaki tek oyun alanı olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan 150 çocuğun %50'si arkadaşlarıyla buluşma mekanı olarak sokağı göstermiştir. Buna göre, sokak tasarımı, görsel ve sosyal anlamda oyunun artırılması açısından önem taşımaktadır. 10-14 yaş arası çocuklar için sokak, eve en yakın açık alandır. Aynı zamanda sokak, ailelerin çocuklarını sürekli kontrol edebildikleri ve güvenle oynamalarına izin verdikleri mekandır.

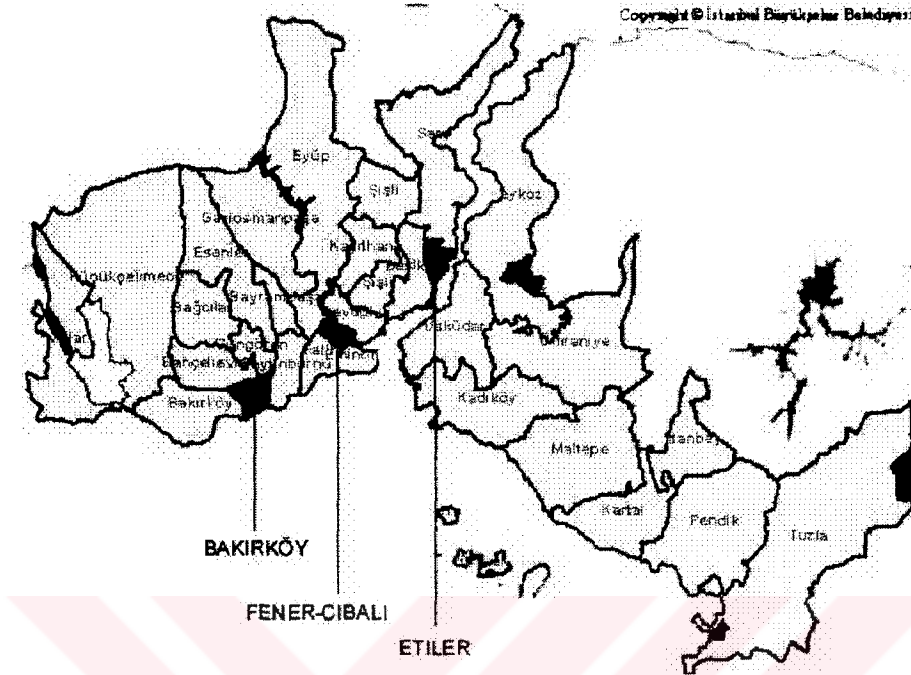
Her iki araştırmadan, bu çalışma kapsamında kullanılabilecek sonuçlar çıkmaktadır. Bunlardan ilki, çocukların daha modern tasarlanmış oyun alanlarına ihtiyaçları olduğudur. Bir diğer sonuç ise; ailelerin, çocuklarının, güvenli oynayabilecekleri yerlere gitmelerine izin vermelerinden dolayı, okul bahçelerinin oyun alanı olarak düzenlendikleri takdirde bu ihtiyaca en iyi cevap verebilecek mekanlar olmalarıdır.

4.3. Araştırma Alanlarının Seçim Gerekçeleri

Bu çalışma kapsamında, ilköğretim okullarındaki açık alan performanslarını değerlendirmek üzere İstanbul'da üç farklı yerleşim birimin kapsayan bir anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anket çalışması ile çocukların kullandıkları okul bahçesi ve yakın çevreye dair değerlendirmelerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Araştırma, farklı sosyal gruplara ait çocukların tercihlerini ve ihtiyaçlarını ortaya koyabilmek için, sosyo-kültürel özelliklerine göre üç farklı semtte yapılmıştır. Buna göre üst grubu temsil etmek için Etiler bölgesi, orta grup için Bakırköy bölgesi, alt grup içinse Fener-Cibali bölgesi seçilmiştir. Araştırma alanı kapsamındaki semtlerin, İstanbul ilindeki konumları Şekil 4.1'de gösterilmiştir.

Seçilen çalışma bölgelerinin birbirlerinden farklı okullaşma oranı, düzenlenmiş açık alan ve nüfus yoğunluğu, anket sonuçlarını doğrudan etkilemiştir.

Şekil 4.1. Araştırma alanı kapsamındaki semtlerin İstanbul ilindeki konumları

4.4. Araştırma Alanlarının Nitelikleri

4.4.1. Etiler

Etiler semti, Beşiktaş İlçe Belediyesi sınırları içinde, 1.Levent'in doğusunda, Nispetiye Caddesi'nin Bebek sırtlarına rastlayan kesiminde kurulmuştur.

4.4.1.1. Etiler'in Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi

Etiler, 1950'de yerleşime açılan 1.Levent toplu konutlarından sonra bu bölgedeki ikinci toplu konut girişimidir. İstanbul'un son 40 yıllık kentsel yayılma ve değişmesini en iyi özetleyebilecek yerleşmelerden biridir.

1960'da 2000, 1965'de 3700 civarı olan nüfus, günümüzde, Akatlar Mahallesi, siteler, Uçaksavar gibi mahallelerle birlikte yaklaşık 100.000'dir.

Semtte 1960'lardan itibaren, özel kişiler ve kooperatiflerce çok katlı ve çok daireli apartmanlar kurulmaya başlanmıştır. 1960 sonlarında ise Nispetiye Caddesi'nin iki

yanında 10-12 katlı lüks apartmanlar yapılmıştır. Semt 1980-1990 arasında ise bugünkü haline gelmiştir (Akbayar, 1994a).

4.4.1.2. Sosyo-Kültürel Veriler

Boğaziçi sırtlarının merkeze en yakınlarından birinin üstündeki Etiler ve çevre yerleşmeleri 1980'lerde orta-üst ve üst gelir katmanlarının rağbet ettiği seçkin bir konut bölgesi haline gelmiştir. 1980 sonlarında, İstanbul'un gece hayatının önemli merkezlerini, lüks mağazaları barındıran bir semt haline geldi. Bu, bir yandan Etiler ve çevresinde oturan yüksek gelir gruplarına mensup nüfusun gereksinmelerinin, öte yandan da eğlence ve alışveriş merkezlerinin eskiden bulundukları geleneksel semtlerden kaçışlarının sonucudur (Susa ve Benedict, 1994).

Orta-üst gelir gruplarınca, 1975-1990 arasında İstanbul'un Rumeli yakasının en fazla rağbet ve tercih edilen yörelerinden biri olan semtte, konut fiyatları, bu talebe bağlı olarak yüksektir.

Etiler'in bir başka özelliği ise ayrı bir mahalle olarak çok farklı bir sosyo-ekonomik yapıya sahip Hisarüstü gecekondı mahallesinin ulaşım ve diğer sosyal yaşam alanlarında Etiler'e eklenmiş olması ve bunun yarattığı çelişkili görünümüdür.

4.4.1.3. Çevre Verileri

Etiler semti, Beşiktaş ilçe sınırları içinde, 1. Levent'in doğusunda kurulmuştur. Kurulduğu 1960'lı yıllarda küçük bir toplu konut mahallesi olan Etiler, bugün kuzeyinde TEM otoyolu, güneyinde Bebek semti ve batısında 1. Levent'le komşudur. Semtin kesin sınırlarını belirlemek güç olmakla birlikte, Akatlar, 4. Gazeteciler Sitesi, Basın Sitesi, lüks Alkent Konutları, Uçaksavar Mahallesi, Cengiz topel Mahallesi ve çeşitli siteler de Etiler semti içinde yer alır. Etiler Sürekli kendisine eklenen yeni konut bölgeleriyle, Levent'ten Hisarüstü'ne kadar dört yönde aralıksız gelişen yoğun bir yerleşme bölgesi haline gelmiştir.

Semtin ortasından geçen Nispetiye Caddesi boyunca lüks dükkanlar, gece kulüpleri, İstanbul'un en büyük alışveriş merkezi Akmerkez yer alır. Akmerkez'in açılmasından sonra zaten girift olan trafik, her geçen gün daha da yoğunlaşmaktadır. Etiler semti, Nispetiye Caddesi ile, Büyükdere Caddesi ve Boğaz Köprüsüne bağlanmaktadır. Diğer yandan Zincirlikuyu-Bebek caddesi yolu ile Rumelihisarı'na ve Çamlık çevresinden Bebek'e inen yokuşla Bebek semtine bağlanır (Akbayar, 1994a).

4.4.1.4. Etiler'deki İlköğretim Tesisleri Ve Oyun Alanları

Etiler semti, idari olarak Beşiktaş İlçesi'ne bağlıdır. Semtte, yeterli sayıda resmi ve özel ilköğretim okulu bulunmaktadır. Oyun alanları ise, genellikle site yerleşmelerinin bünyesinde yer almaktadır. Semt genelinde oyun alanları yeterli düzeydedir. Etiler semtindeki açık alanlar ve araştırma kapsamında okulları içeren 1/1000 ölçekli vaziyet planları Ek 1-A, Ek 1-B ve Ek 1-C 'dedir.

Beşiktaş ilçesindeki ilköğretim çağındaki çocuk nüfusu (5-14 yaş) 43.705'tir. İlçe sınırları içinde 119 ilköğretim ve ortaöğretim okulu bulunmaktadır. Toplam ilköğretim okul arsa alanı, 132.023 m², okul bina alanı ise 21.235 m²'dir. Beşiktaş ilçesindeki ilköğretim okullarında, 12.600 m² açık okul spor alanı, 290 m² kapalı spor alanı bulunmaktadır (Çelikhan, 1994).

Anket çalışması Etiler semtinde, Anafartalar İlköğretim Okulu, Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu ve Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda yapılmıştır. Bu okullara ait fotoğraflar Ek 2'dedir.

4.4.2. Bakırköy

İstanbul'un güneyinde, Marmara Denizi kıyısında yer alan ilçe, İstanbul'un en büyük ilçelerinden biridir. Araştırma alanı kapsamında Bakırköy'deki Zuhuratbaba ve Kartaltepe mahallelerindeki ilköğretim okulları incelenmiştir.

4.4.2.1. Bakırköy'ün Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi

İstanbul'un en eski ve gelenekli semtlerinden olan Bakırköy'ün tarihinin Roma İmp. Dönemine kadar gittiği, İmparatorluğun Avrupa kesimini, Bizantion'a bağlayan anayol Via Egnatia'nın üzerinde bulunduğu, o dönemde "Hebdemon" adıyla tanındığı bilinmektedir (Akbayar, 1994b).

14. yüzyılın ortalarında Osmanlıların eline geçmesiyle, adı Makırköy'e dönüşmüştür. Türklerin Bakırköy'e yoğun olarak yerleşmeleri 15. yüzyıllara rastlamaktadır. II. Abdülhamit döneminde gelişen ve köşklerle donanan Makriköy, 19. yüzyıl sonlarından beri İstanbul'un bir ilçesi durumundadır. Semtin iskan bölgesi haline gelmesi 17. yy'a rastlar. Semt 1925'te "Bakırköy" adını almıştır (Akbayar, 1994b).

1955 yılından itibaren Bakırköy hızlı bir kentleşme yaşamış ve dolayısıyla hızlı nüfus artışları büyük alt yapı ve kentleşme sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Ancak

1989 ve 1992 yerel seçimleri ile Bakırköy ilçesi önce Küçükçekmece daha sonra Bahçelievler, Bağcılar ve Güngören ilçelerinin ayrılması ile hem nüfus, hem de alan olarak küçülmüştür (Akbayar, 1994b).

4.4.2.2. Sosyo-Kültürel Veriler

Yakın zamanlara kadar Bakırköy'ün en önemli özelliği olan Rum, Ermeni, Müslüman, Yahudi, Türk nüfusun bir arada, oldukça kaynaşmış biçimde yaşamalarının kökleri 19. yy başlarına gider. Rumların Bakırköy çevresinde yerleşmeleri 18. yy sonu 19. yy başında bazı muhacir Rum ailelerinin gelişyle başlamış, 1870'lerden sonra ise gerek İstanbul'un köklü Rum zenginlerinin, gerekse Anadolu Rum cemaatinden hali vakti yerinde Rumların yerleşmeleriyle sürmüştür. Ermenilerin Bakırköy'e yerleşmeleri de 19. yy ortalarında (Akbayar, 1994b).

1870'li yıllarda, tren yolunun Bakırköy'den geçmesiyle o zamana kadar şehre bağlantısı arabalarla iki-üç saat süren Bakırköy'ün ulaşımının kolaylaşması, semte daha fazla nüfus çekmiş; Müslüman Türk, Ermeni, Rum aileler, özellikle de semtin keşfedilip moda olmaya başlamasıyla Osmanlı seçkinleri, yüksek memurlar, aydınlar Bakırköy'de köşkler yalılar yaptırmışlardır (Akbayar, 1994b).

Semtin nüfus bileşimindeki ilk büyük değişiklik 1922'de Rumlar İstanbul'u kitlesel olarak terk ettikten sonra olmuştur. 1980 sonrasında yeni göçlerle Rum nüfus iyice azalmıştır. Böylece 1940'lı yıllarda bile Bakırköy mahallelerinde gözlenen tüm cemaatlerin kaynaştıkları yaşam ortamı giderek yok olmuştur (Akbayar, 1994b).

19. yy'ın ve 20. yy'ın ilk yarısının şehirden biraz uzakça sakin yöresi Bakırköy, bugün büyük çarşıların, yüzlerce dükkanın bulunduğu, çok yoğun bir alışveriş ve ticari hayatın sürdüğü kalabalık bir semttir.

4.4.2.3. Çevre Verileri

Bakırköy'ün sınırları kuzeyindeki E-5 Karayolu sınırı olup, Güngören ve Bahçelievler ilçeleri; güneyinde Marmara Denizi, doğusunda Çırpıcı deresi sınır olup, Zeytinburnu ilçesi, batısında ve kuzey-batısında ise Küçükçekmece ilçesi bulunmaktadır. Bu sınırlar içerisinde Bakırköy ilçesi 35 km² alana kuruludur.

Semt, günümüzde çok yoğun bir trafiğe sahne olmakta, özellikle hafta sonları civar semtlerden alışveriş ve eğlence amacıyla gelen insanlarla oldukça kalabalık olmaktadır.

4.4.2.4. Bakırköy'deki İlköğretim Tesisleri Ve Oyun Alanları

Bakırköy ilçesinde, nüfusa yetecek sayıda resmi ve özel ilköğretim okulu bulunmaktadır. Düzenlenmiş oyun ve spor alanları bakımından da, semt oldukça zengindir. Bakırköy semtindeki açık alanlar ve araştırma kapsamında okulları içeren 1/1000 ölçekli vaziyet planları Ek 3-A, Ek 3-B ve Ek 3-C'dedir.

Bakırköy ilçesindeki ilköğretim çağındaki  ocuk nüfusu (5-14 yaş) 288.293'tür. İlçe sınırları içinde 115 ilköğretim ve ortaöğretim okulu bulunmaktadır. Toplam ilköğretim okul arsa alanı, 159.055 m², okul bina alanı ise 31.010 m²'dir. Bakırköy ilçesindeki ilköğretim okullarında, 22.490 m² açık okul spor alanı, 2296 m² kapalı spor alanı bulunmaktadır (Çelikhan, 1994).

Anket  alışması Bakırköy ilçesinde, Halil Bedii Yönetken İlköğretim Okulu, Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu ve Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda yapılmıştır. Bu okullara ait fotoğraflar Ek 4'dedir.

4.4.3. Fener-Cibali

Fener ve Cibali, İstanbul'un Haliç kıyısında kurulmuş, Fatih ilçesi sınırlarında yer alan tarihi semtlerdir.

4.4.3.1. Fener – Cibali'nin Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi

Fener tarihi çok eskilere dayanan bir semttir. Semt, Osmanlı döneminde "Fanarion" adını taşıymaktaydı. Bu isim Haliç kıyılarının en önemli deniz fenerinin burada bulunmasından kaynaklanmaktadır (Akbayar, 1994b).

İstanbul'un Osmanlılara geçmesinden sonra, Akdeniz adalarına, Mora'ya, İtalya'ya ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerine g  en Bizans'ın soylu ailelerinden bir kısmı, Fatih'in kentin eski sakinlerini devlet merkezine geri getirmek için din serbestisi ilan etmesiyle yeniden İstanbul'a dönmüşler ve bir bölümü Fener'e yerleşmiştir. Ortodoks mezhebinin merkezi olma niteliğini taşıyan İstanbul Patrikhanesi, Fener'e uluslararası düzeyde önemli bir dinsel merkez olma özelliğı katmıştır (Akbayar, 1994b).

Fener ve  evresi, Osmanlı döneminde, aralarında varlıklı Museviler de olmakla birlikte, genelde Rumların oturdukları bölge olmuş (Akbayar, 1994b).

18. ve 19. yy'da Fener'in sahil boyunda, semtin tanınmış Rum ailelerinin yalıları yer almaktaydı. Semtın kıyı kesimi, 1930'lu yıllarda Fransız kent plancısı H.Prost'un kararlarıyla Haliç'e getirilen sanayi yüzünden yalıların yerini alan fabrika, atölye, depo ve antrepolarla nitelik değiştirmiştir (Akbayar, 1994b).

Cibali semti adını, İstanbul'un fethi sırasında Cebe Ali Bey tarafından semte giriş kapısı yıkıldığı için semte de bu kişinin adı verilmiştir. Zaman içinde bu ad Cibali olarak dönüşmüştür. Fetihden sonra tüm Haliç çevresi gibi Cibali de değişmiştir. 18. yy'a kadar Rum ve Yahudi nüfusun çoğunlukta olduğu semte 18. yy ortalarından itibaren Müslüman halk da yerleşmeye başlamıştır. Cibali, tarihi fiziksel dokusuyla yıllarca varlığını sürdürmüştür. Ancak özellikle Balat ve Fener'de çıkan büyük yangınlar Cibali'yi de etkilemiş ve özgün fiziksel doku zaman içinde büyük oranda yok olmuştur. Cibali, bir zamanlar Haliç kıyısı boyunca uzanan tersane ve atölyelerden 1985-89 yıllarında arındırılmıştır. Bugün bu alanda çocuk parkı yer almaktadır (Akbayar, 1994b).

4.4.3.2. Sosyo-Kültürel Veriler

Fener 1940'lara dek Rumların çoğunlukta olduğu bir Rum semtidir. Geleneksel sakinlerinin Adalar, Yeşilköy, Şişli gibi İstanbul'un başka semt ve bölgelerine ya da Yunanistan'a göçmeleriyle semt, sosyal yapı açısından önemli değişikliklere sahne olmuştur. Ayrıca Haliç kıyısında kurulan fabrika, küçük sanayi, imalathane, atölye vb. İşyerleri de bölgenin değişimini önemli ölçüde etkilemiştir. Kırsal kesimden İstanbul'a göç edenlerin bir bölümü merkezi iş alanlarına yakınlığı ve kiralarn ucuzluğu nedeniyle buradaki evlere yerleşmişler, semtin köklü Rum kültürünün yerini günümüzde kırsal bölgelerden gelen kültür almıştır. Bugün bölge, fiziksel çevreyi de bozan yeni kullanıcıların hem oturma hem de çalışma mekanı olmuştur (Akbayar, 1994b).

Cibali semtine 20. yy'ın başlarından beri kimliğini veren, Cibali Tekel Tütün ve Sigara Fabrikasıdır. Cadde boyunca eski evlerde eski evlerde yerleştiği görülen keresteciler, semtin iç taraflarına da yayılmışlardır. 15 yıl öncesine kadar kerestecilerin merkezi olan Cibali'de bugün keresteci işlikleri azalmış, dükkanların birçoğu Kocasınan'a taşınmıştır.

Günümüzde Cibali, orta-alt katmanların küçük esnaf, işçi ve çoğunlukla iç göç yoluyla gelenlerin yerleştiği bir semttir. Her iki semt de gelenekçi ve muhafazakar bir toplumsal yapıya sahiptir.

4.4.3.3. Çevre Verileri

Fener ve Cibali, Fatih ilçesi sınırları içinde; Haliç'in batı yakasında yer alan, birbirine komşu iki semttir. Semtlerin batı, güney ve güneybatısında Fatih ilçesinin mahalleleri yer alır. Fenerin güneyinde Ayakapı ve Cibali yer alır. Fener, Cibali ve Ayakapı semtlerine oranla yüzölçümü olarak biraz daha büyüktür, Abdi Subaşı, Tahta Minare, Tevki-i Cafer mahallelerinden oluşur. Cibali ise batısında Küçük Mustafa Paşa, güneyinde Zeyrek ve doğusunda Unkapanı semtleriyle çevrilidir.

Çalışma alanı içine, üç tarihi kapı: Fener Kapısı, Cibali Kapısı, Ayakapı ve bugün kullanılmayan üç vapur iskelesi girmektedir: Fener, Cibali ve Ayakapı İskelesi. Fener ve Cibali'nin kuzeyinden Haliç'e paralel Abdüleziz Caddesi geçmektedir. Haliç Köprüsü'nden başlayarak kıyıya paralel uzanan ve Eminönü bağlantısını sağlayan bu cadde bölgenin en önemli ulaşım aksıdır.

4.4.3.4. Fener-Cibali'deki İlköğretim Tesisleri Ve Oyun Alanları

Fener-Cibali semti, idari olarak Fatih İlçesi'ne bağlıdır. Fatih İlçesi'nde, nüfusa göre ilköğretim okul sayısı azdır. Sınıflarda, ortalama 60-65 öğrenci ile ders yapılmaktadır. Nüfus yoğunluğu ve yerleşmenin dokusu nedeniyle semtteki açık alanlar sınırlıdır. Haliç sahil bandında bulunan yeşil alan ve parkların kullanımı, yerleşme ile bu bant arasındaki cadde nedeniyle sınırlıdır. Fener-Cibali semtindeki açık alanlar ve araştırma kapsamında okulları içeren 1/1000 ölçekli vaziyet planları Ek 5-A ve Ek 5-B'dedir.

Fatih ilçesindeki ilköğretim çağındaki çocuk nüfusu (5-14 yaş) 72.166'dır. İlçe sınırları içinde 133 ilköğretim ve ortaöğretim okulu bulunmaktadır. Toplam ilköğretim okul arsa alanı, 95.240 m², okul bina alanı ise 43.451 m²'dir. Fener-Cibali semtindeki ilköğretim okullarında, 53.517 m² açık okul spor alanı, 770 m² kapalı spor alanı bulunmaktadır (Çelikhan, 1994).

Fener-Cibali semtinde, Fethiye İlköğretim Okulu, Riyaziyeci Salih Zeki İlköğretim Okulu ve Cibali İlköğretim Okulu'nda anket çalışması yapılmıştır. Bu okullara ait fotoğraflar Ek 6'dadır.

4.5. Araştırma Yöntemi

Yapılan araştırma için anket ve yerinde gözlem metodu kullanılmıştır. Hazırlanan anket soruları, İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan olur yazısı ile birlikte seçilen semtlerde sorulmuştur [Ek 7].

İstanbul ili sınırları içerisinde sosyal grupların dağılımına göre seçilen üç semtteki toplam 9 devlet ilköğretim okulunda 394 öğrenci ile anket çalışması yapılmıştır. Her okulda soruları kavrayabilme ve cevaplandırabilme kolaylıkları açısından 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden rasgele seçim yöntemiyle belirlenenlere anket soruları verilmiştir. Bir ders saati süresince yanıtlanan anket formları, her okulda ortalama 50-60 kopya olarak dağıtılmıştır. Anketlerden ortalama %85-90 oranında cevap alınmıştır.

Yapılan anket çalışmasının ardından öğrencilere dağıtılan boş kağıtlara, nasıl bir oyun alanı hayal ettiklerine dair, bir çizim yapmaları istenmiş ve bu çizimler sonuç bölümünde öğrencilerin talepleri olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca seçilen okullarda teneffüs ve okul dışı zamanlarda öğrenciler faaliyetleri açısından izlenmiş, yakın çevredeki oyun alanları ise görüntülenmiştir.

4.5.1. Anket Formunun Oluşturulması

Anket formunun 1. aşaması 35 sorudan oluşmaktadır. Sorular kendi içinde metod ve içerik açısından aşağıdaki bölümlere ayrılmaktadır. İlköğretim öğrencileri arasında yapılan anket çalışması ile aşağıdaki konular hakkında bilgi toplanmıştır:

- Öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik özellikleri
- Öğrencilerin yakın çevrelerinin çeşitli fiziksel özellikleri hakkındaki değerlendirmeleri
- Öğrencilerin oyun alanları ile ilgili tercih ve eğilimleri
- Öğrencilerin yakın çevrelerindeki oyun ve spor alanlarını kullanma periyotları
- Öğrencilerin yaptığı hafta sonu aktivitelerinin dağılımı
- Öğrencilerin okul bahçesi ve oyun alanları kullanımı ile ilgili eğilimleri

Anket formu örneği Ek 7'dedir.

4.5.2. Verilerin Analizi

Elde edilen formlar üzerinde gerekli incelemelerden sonra geçersiz formlar ayrılmıştır. Geçerli formlar üzerindeki veriler sayısal değerler olarak her okul için bir tablo haline getirilmiştir. Tablolardaki her sorunun sonucu, üç okul için toplanmış ve bu rakamlar o semtteki dağılımı oluşturmuştur. Her soruda semt bazında ortaya çıkan rakamlar yüzdelik dilim haline getirilmiş ve bu dilimler pasta diyagramlarla ifade edilmiştir.

4.6. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Anket sonuçları altı kategoride değerlendirilmiştir.

4.6.1. Öğrenci Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Anket formlarının birinci bölümünde öğrencilerden okullarının bulunduğu semti, okullarının adını, sınıflarını, cinsiyetlerini ve yaşlarını belirtmeleri istenmiştir. Anket çalışması genellikle 4. ve 5. sınıflar arasında yapıldığından katılımcı öğrenciler 10-11 yaş grubundandır.

Cinsiyet dağılımı hemen hemen her üç semtte de birbirine yakın değerlerdedir. Etiler ve Bakırköy'de kız öğrenciler %46, erkek öğrenciler %54; Fener-Cibali'de kız öğrenciler %53, erkek öğrenciler ise %47 oranında dağılmışlardır.

Ailelerin sosyo-ekonomik durumlarını belirleyen ev ve araba sahipliği ile ilgili sonuçlar şöyledir: Araba sahipliği Bakırköy ve Etiler'de hemen hemen eşitken, Fener-Cibali bölgesinde bu oran bir hayli düşmektedir. Ev sahipliği de Etiler ve Bakırköy semtlerinde yüksek orandayken, Fener-Cibali'de kiracılıkla hemen hemen aynı orana sahiptir (Şekil 4.2, Şekil 4.3).

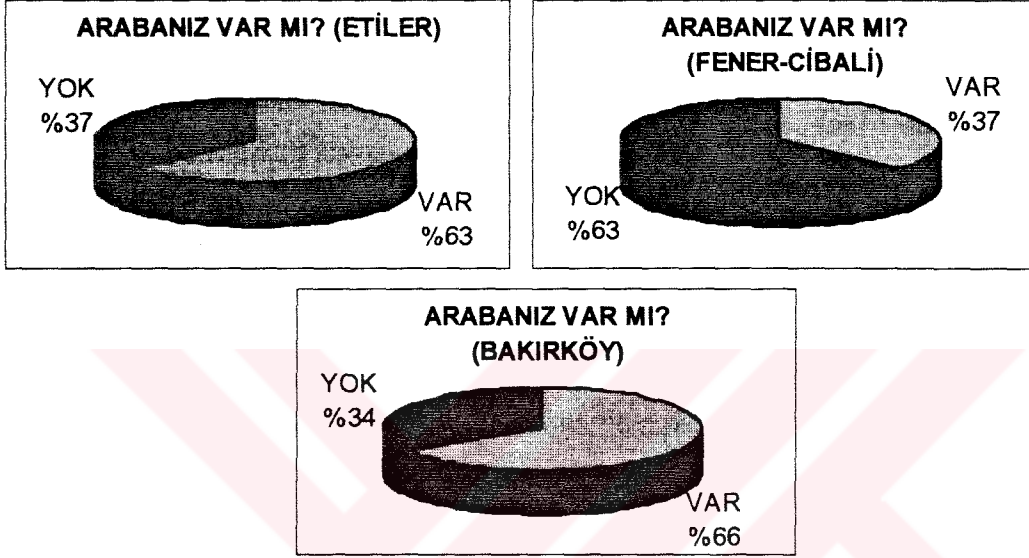
Etiler ve Bakırköy'de çekirdek aile düzeninde 4 kişi yaşayan aileler çoğunluktadır. Fener-Cibali semtinde ise ev nüfusu ortalama 6 kişi ve daha fazlasından oluşmaktadır. Evde kaç kişi yaşadığıyla ilgili sonuçlar Şekil 4.4'de gösterilmiştir.

Öğrencilerin, anket yapılan semtlerdeki oturma sürelerini belirlemek için sorulan "Kaç yıldır burada oturuyorsunuz?" sorusu ile ilgili veriler Şekil 4.5'de gösterilmiştir.

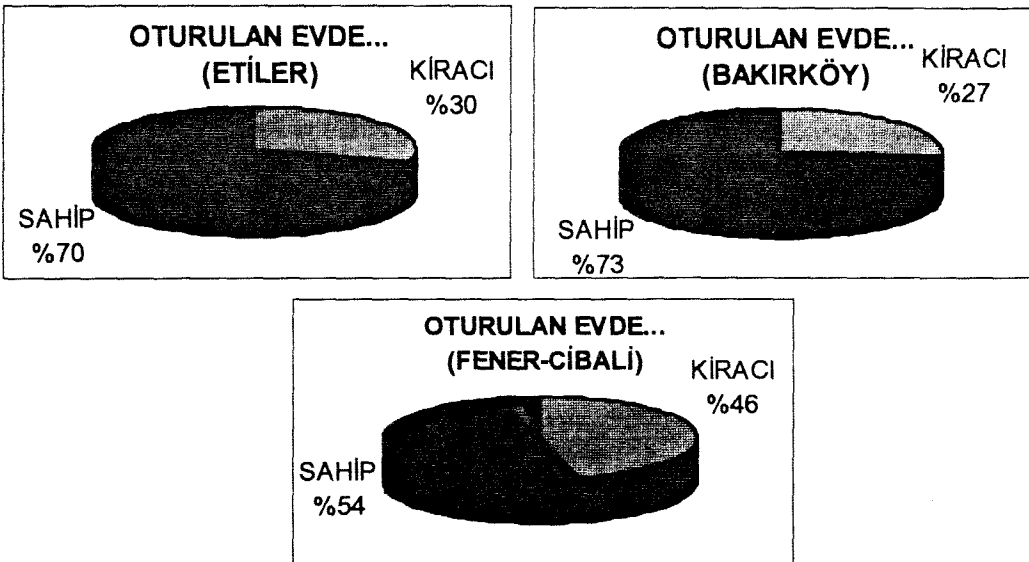
Ailelerin sosyo-ekonomik durumları genelde, üst ve orta grup olarak seçilen semtlerde iyi, alt grup olarak seçilen bölgede ise düşüktür. Nüfus yoğunluğu

semtlere göre farklılık gösterdiğinden okullardaki sınıf mevcutları değişmektedir, özellikle Fener-Cibali semtinde sınıf mevcutları oldukça yüksektir.

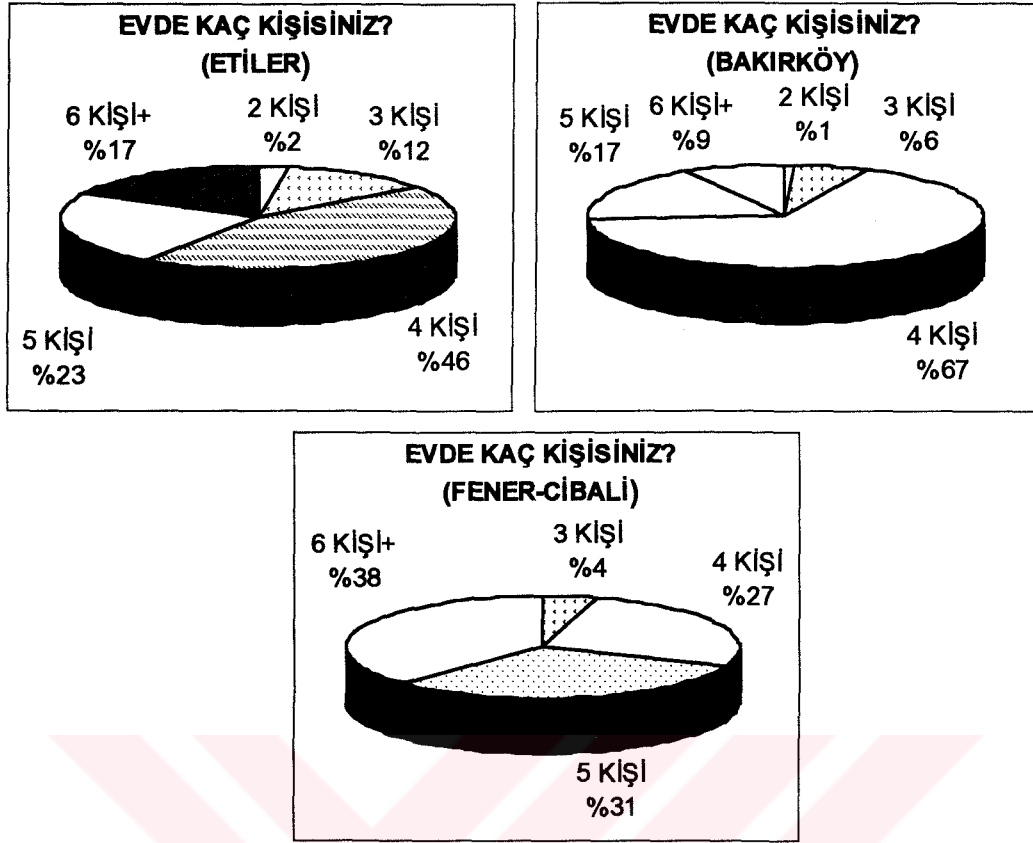
Ailelerin sosyo-ekonomik durumları genelde, üst ve orta grup olarak seçilen semtlerde iyi, alt grup olarak seçilen bölgede ise düşüktür. Nüfus yoğunluğu semtlere göre farklılık gösterdiğinden okullardaki sınıf mevcutları, Fener-Cibali semtinde oldukça yüksektir.

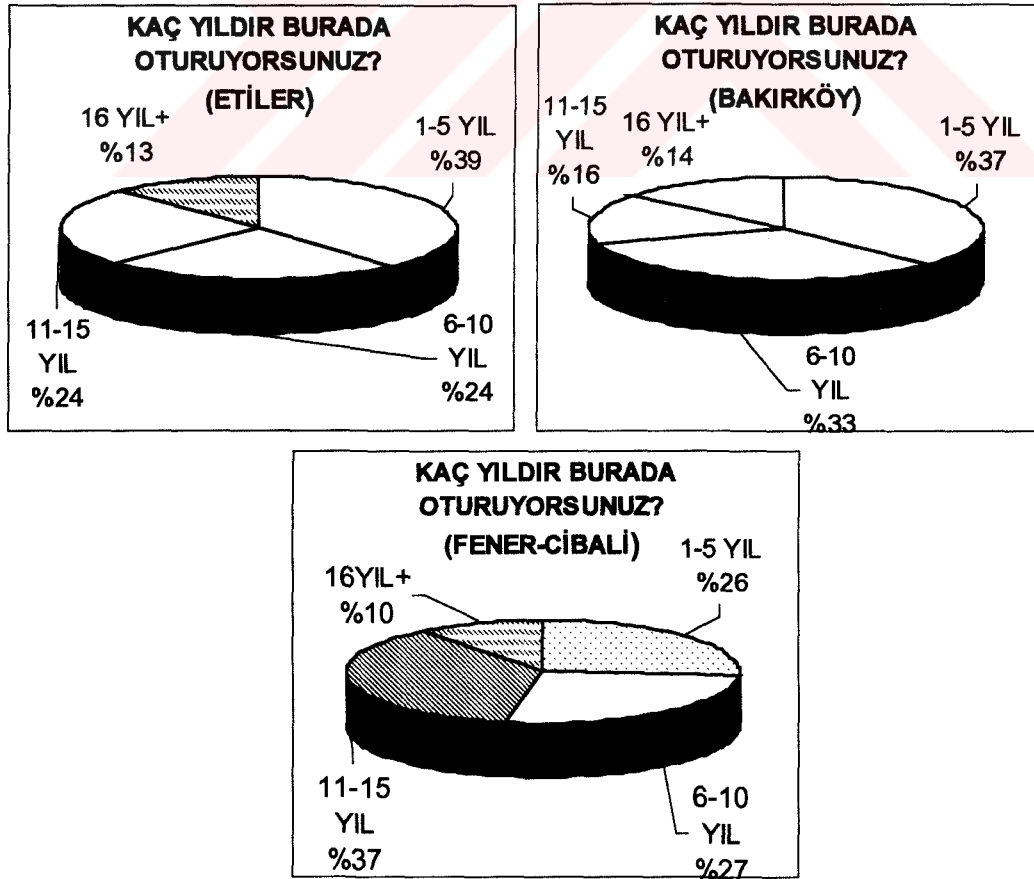
Şekil 4.2. Öğrenci ailelerinin araba sahipliği ile ilgili grafik

Şekil 4.3. Öğrenci ailelerinin oturdukları evin durumu ile ilgili grafik

Şekil 4.4. Öğrenci ailelerinin yaşadıkları evin nüfusunu gösteren grafik

Şekil 4.5. Öğrenci ailelerinin bulundukları semtteki oturma sürelerini gösteren grafik

4.6.2. Öğrencilerin Yakın Çevreleri İle İlgili Değerlendirmeleri

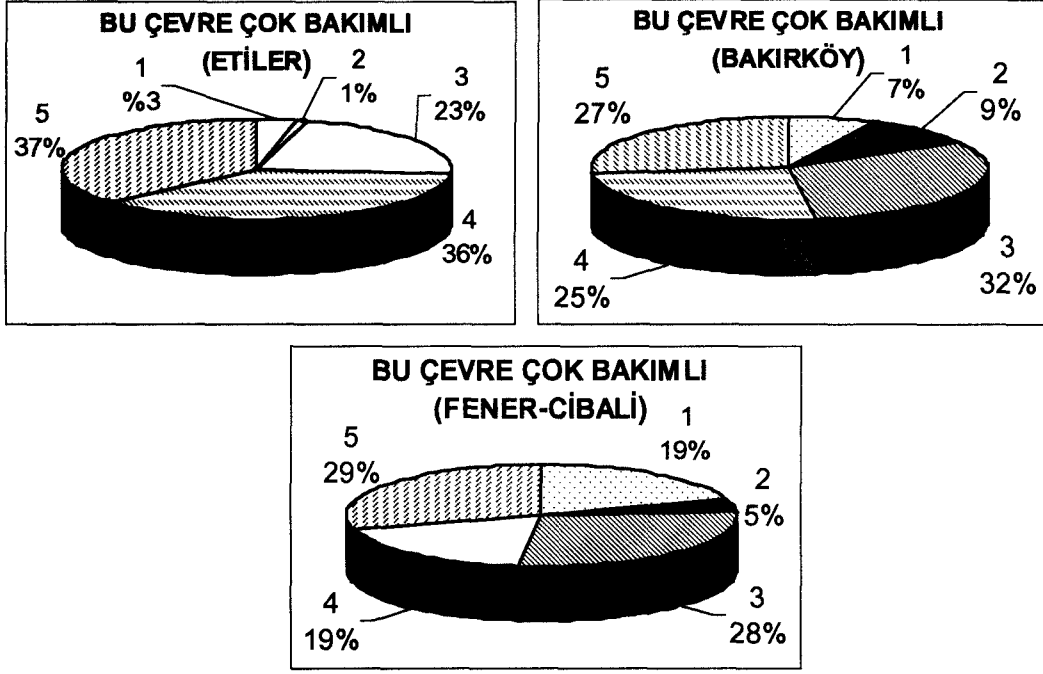
Anket formlarının ikinci bölümünde öğrencilerden yakın çevreleri ile ilgili bazı özelliklere puan vermeleri istenmiştir. Bu bölümde öğrencilerden, yaşadıkları çevrenin bakımlı olması, yeşilinin bol olması, havasının temiz olması, oyun alanlarının yeterli olması ve sakin olması özelliklerinin 1'den 5'e kadar puanlandırmaları öğrencilerden istenmiştir.

Yaşadıkları çevreyi bakımlı bulan öğrenciler genellikle düzenli dış mekanların yoğun olduğu Etiler semtindedir. Etiler'deki öğrenciler yaşadıkları çevreye toplam %73 oranla ortalama 4-5 puan vermişlerdir. Bakırköy semtinde ise öğrencilerin yaklaşık %50'si çevrelerinin bakımlı olmasına 4-5 puan vermiştir. Düzenli alanların oldukça seyrek olduğu Fener-Cibali bölgesinde ise öğrenciler yaşadıkları çevreye genelde düşük not vermişlerdir. Öğrenciler bulundukları çevreyi sadece daha önce gördükleri çevrelerle karşılaştırarak puan vermişlerdir. Bir başka deyişle, daha bakımlı yerler de gören ve Etiler'de yaşayan bir çocuk çevresini bakımsız olarak nitelerken, belki de Etiler'i hiç görmemiş ve Fener'de yaşayan bir çocuk bulunduğu çevreyi çok bakımlı olarak niteleyebilmektedir (Şekil 4.6).

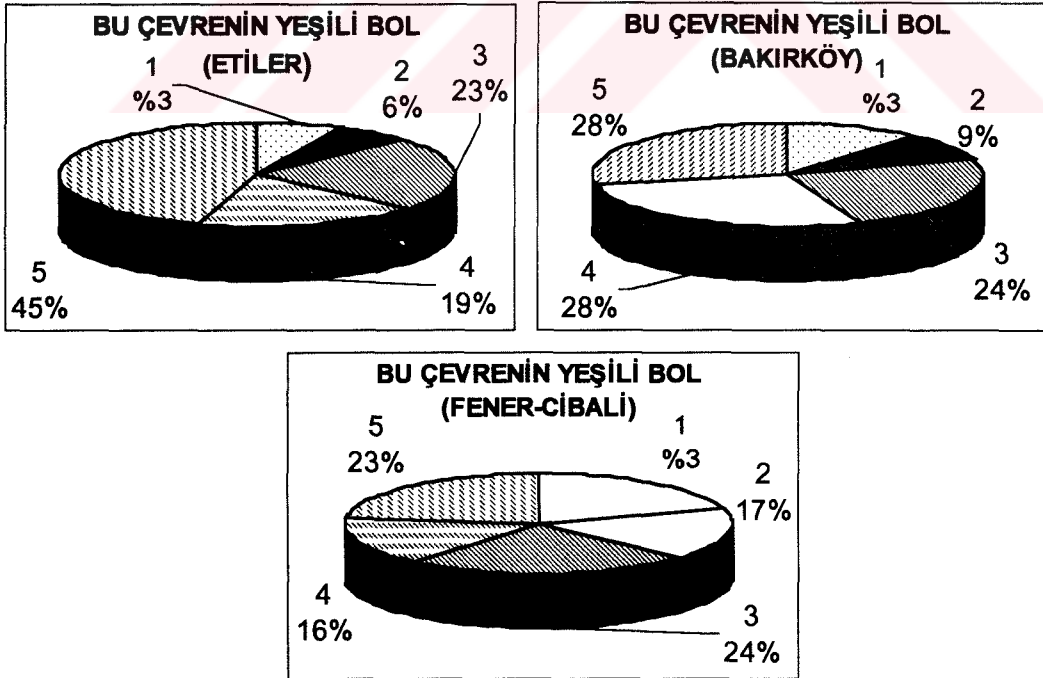
Öğrencilerin bulundukları çevrenin yeşil alan yoğunluğu ile ilgili değerlendirmeleri semtlere göre değişmektedir. Etiler'de öğrenciler genelde (%64) çevredeki yeşil alan yoğunluğuna 4 ve 5 puan vermişlerdir. Bakırköy'de genel puanlama tercihleri 3,4 ve 5 puan arasında hemen hemen eşit dağılmıştır. Fener-Cibali bölgesinde, öğrenciler bulundukları çevredeki yeşil alanlara, her puanı yaklaşık eşit oranda vermişlerdir. Gerçekte, Etiler ve Bakırköy semtlerindeki öğrencilerin yeşil alan puanlandırmaları, semtteki yeşil alan yoğunluğu ile örtüşmektedir. Fener-Cibali semtindeki öğrenciler ise ,sözlü görüşmelerde de ifade ettikleri üzere, oyun alanı olarak kullanmadıkları halde, Haliç kıyısında bulunan yeşil bandı, yeşil alan olarak yeterli bulmaktadırlar. Bu nedenle mahalle içinde yeşil alan sınırlı olduğu halde, anket formlarında çevrelerindeki yeşilin bol olduğunu iddia etmişlerdir (Şekil 4.7).

Çevredeki havanın temizliği ile ilgili öğrenci cevapları sonucu oluşturulan grafikler Şekil 4.7.'de gösterilmiştir. Etiler ve Bakırköy'deki öğrenciler bu soruya yaklaşık %50 oranında 5 puan vermişlerdir. Fener-Cibali semtlerindeki öğrenciler ise tüm puanları yaklaşık aynı oranda vermişlerdir.

Çevrenin sakin ve ya gürültülü oluşu açısından yapılan değerlendirmede, öğrenciler semtlere göre farklı değerlendirmelerde bulunmamışlardır. Genel anlamda bu ölçüt, öğrenciden öğrenciye değişmektedir, bu nedenle semtlerde birbirine yakın sonuçlar

Şekil 4.6. Öğrencilerin bulundukları çevrenin bakımlılığıyla ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.7. Öğrencilerin bulundukları çevredeki yeşil alan yoğunluğu ile ilgili değerlendirmeleri

çıkıştır. Fener bölgesinde öğrenciler %47 oranında 1-2 puan vermişlerdir. Gerçekte ise her üç yerleşme de kent merkezine yakın olduğundan, genel bir kent gürültüsü, yerleşmelere hakimdir. Öğrencilerin bu konu ile ilgili değerlendirmeleri Şekil 4.9'da gösterilmiştir.

Öğrenciler, semtlerindeki oyun alanlarını genel olarak yeterli bulmuşlardır. Ancak sözlü görüşmelerde, özellikle Fener-Cibali bölgesindeki çocukların, oyun alanı olarak sadece düzenlemiş alanları değil sokaklar ve boş arsaları da kastettikleri gözlenmiştir. Etiler ve Bakırköy'deki öğrencilerin yaklaşık yarısı oyun alanlarını yeterli bulmuştur. Çocukların bulundukları semtlerdeki mevcut oyun alanları ve durumları 4.4. Bölümde yazılı olarak ve ekteki okul yakın çevre planlarıyla, semtlere göre ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır (Şekil 4.10).

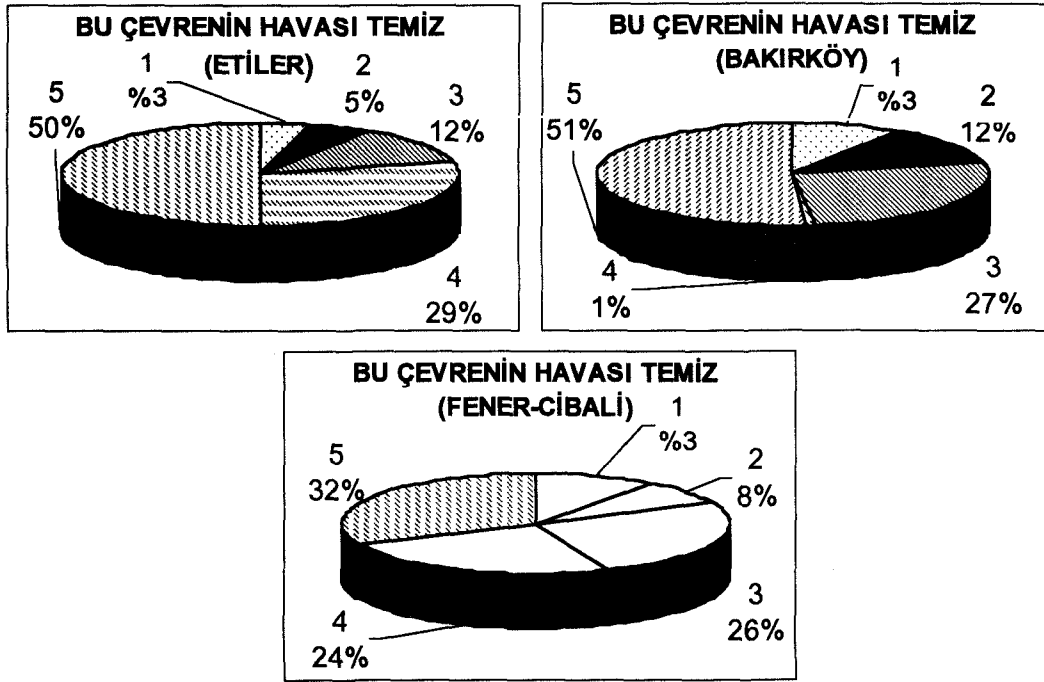
Öğrencilerin yakın çevre ile ilgili genel değerlendirmeleri, pek çok kriter açısından gerçek durumla örtüşmektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi, özellikle Fener-Cibali semtindeki çocuklar, sadece yaşadıkları semti tanıdıklarından ve daha iyi koşullardaki semtleri görmediklerinden, mevcut durum onlara tatmin edici gelmektedir. Fener-Cibali semtinde düzenlenmiş oyun alanları oldukça yetersiz olduğundan, çocuklar sokakta ve boş alanlarda oynamaktalar ve bu durum onlara normal gelmektedir. Çocuklar ekte örnekleri bulunan resimlerde ise genelde düzenlenmiş oyun alanlarını çizmişlerdir.

Çocuklar genel anlamda çevrelerini yaşanabilecek bulmuşlardır. Öğrencilere yöneltilen "Oturduğun yerden başka bir yerde oturmak ister misin?" sorusu her üç semtte de yaklaşık %63 oranında "hayır" olarak cevaplandırılmıştır. Küçük bir farkla Fener-Cibali semtindeki çocuklar bu soruya %42 oranında evet demişlerdir.

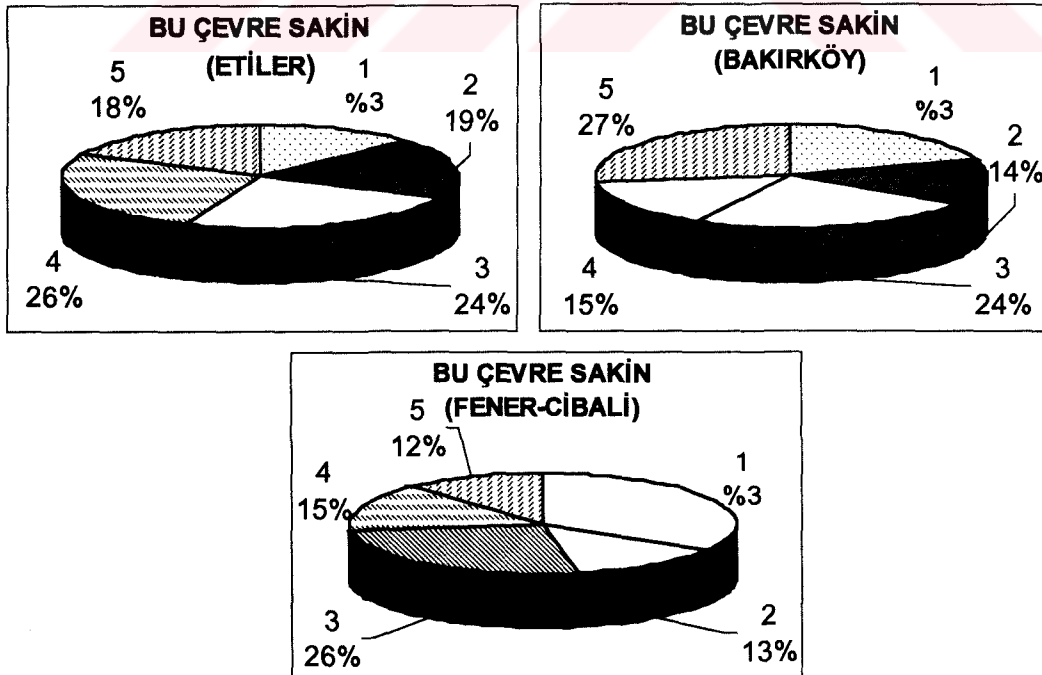
4.6.3. Öğrencilerin Oyun Alanlarında Bulunmasını İstedikleri Özellikler

Anket formunun bu bölümünde öğrencilerden, verilen kriterleri ne derece önemli gördüklerini belirtmeleri istendi. Bu kriterler şunlardır:

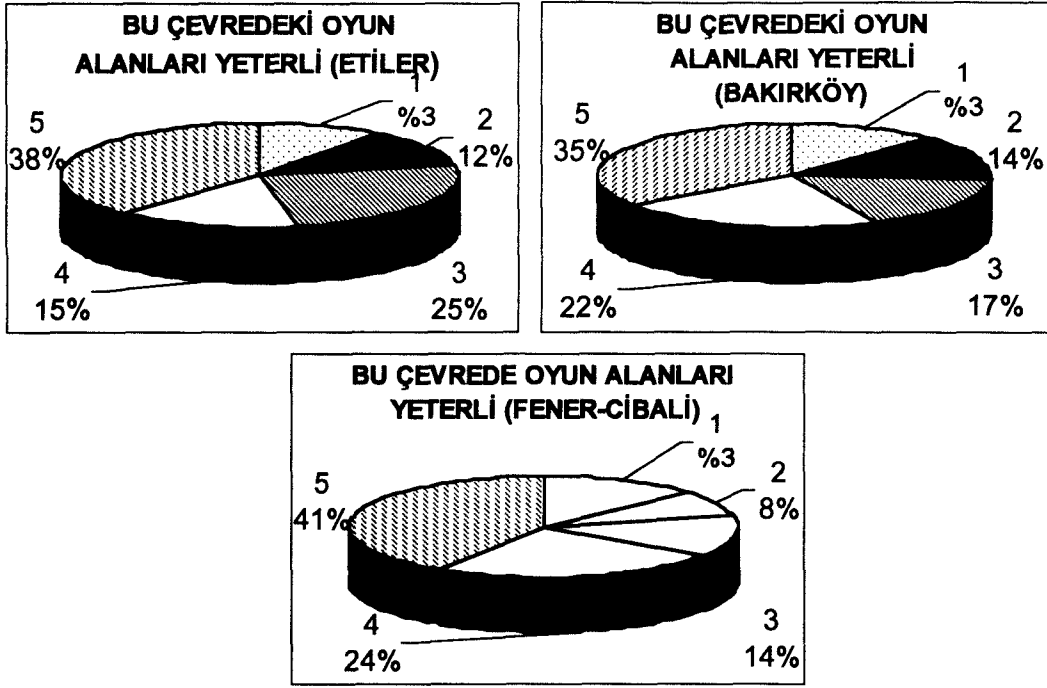
- Çevredeki açık alanların düzenlenmiş olması
- Oyun oynanan yerde arabaların olmaması
- Oyun oynanan yerin eve yakın olması
- Yakın çevrede spor alanı olması

Şekil 4.8. Öğrencilerin yakın çevrelerindeki hava temizliği ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.9. Öğrencilerin yakın çevrelerinin sakin olması ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.10. Öğrencilerin yakın çevrelerindeki oyun alanları ile ilgili değerlendirmeleri

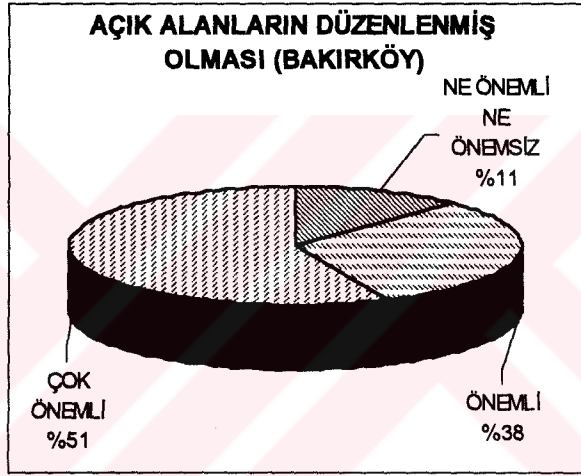
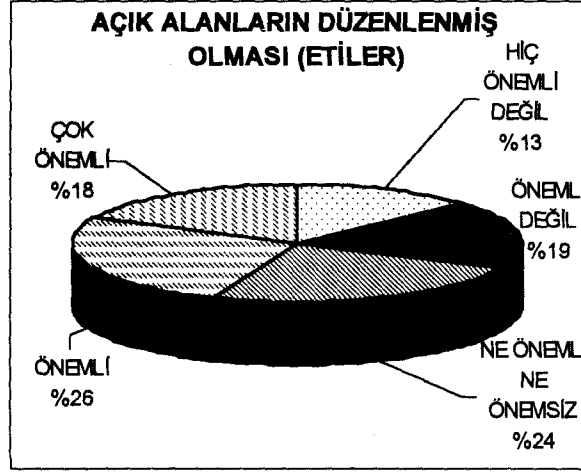
Bu kriterler için öğrencilere “çok önemli”den, “hiç önemli değil”e kadar 5 kademe seçme şansı verilmiştir. Genel olarak tüm kriterler, bütün öğrenciler tarafından önemli bulunmuştur.

Çevredeki açık alanların düzenlenmiş olması Etiler dışındaki semtlerde ağırlıklı olarak çok önemli bulunmuştur. Etiler’deki öğrenciler yapılan sözlü görüşmelerde yaşadıkları çevreyi düzenli bulduklarından bu kriterin onlara orta derecede önemli geldiğini belirtmişlerdir (Şekil 4.11).

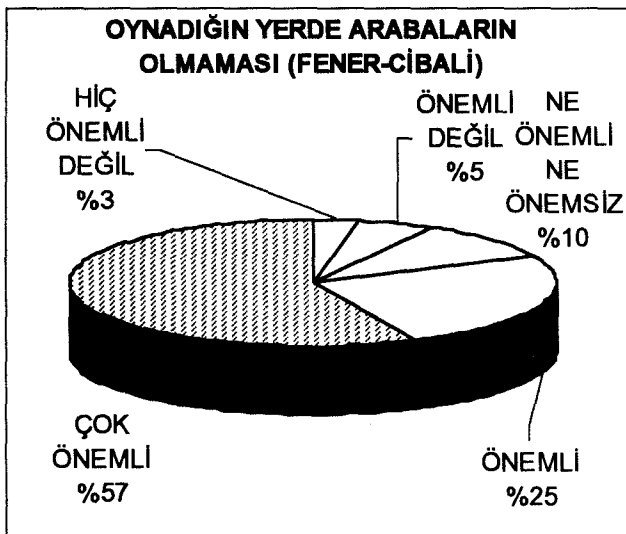
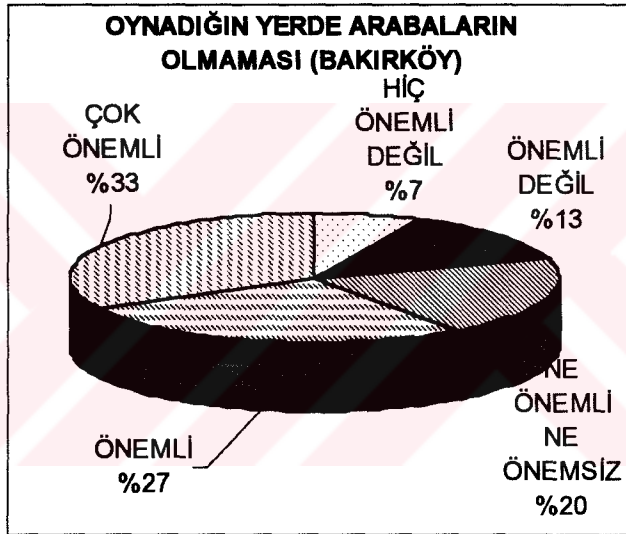
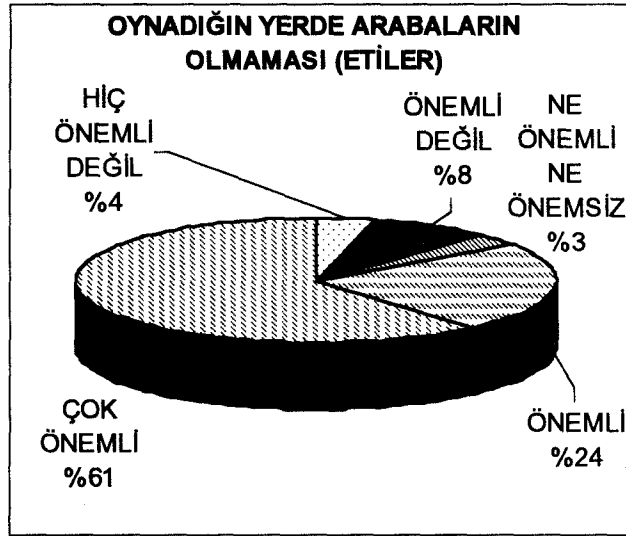
Ankete katılan tüm öğrenciler, oyun oynadıkları yerde, arabaların olmamasını çok önemli bulmuşlardır. Özellikle Fener-Cibali bölgesinde, sokakta oynama eğilimi yüksek olduğundan, yaklaşık %81 oranında bu kriter önemli bulunmuştur (Şekil 4.12).

Öğrenciler, tüm semtlerde, yaklaşık %50 oranında, oynadıkları yerin, evlerine yakın olmasını tercih etmişlerdir. Bu değerlendirme ile ilgili grafik Şekil.4.13’de gösterilmiştir.

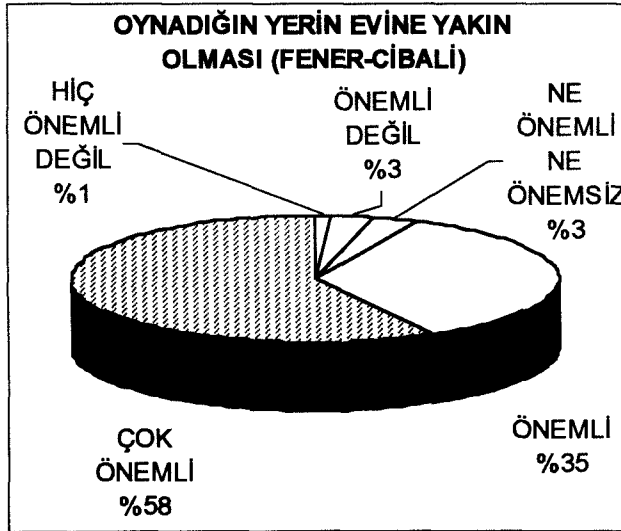
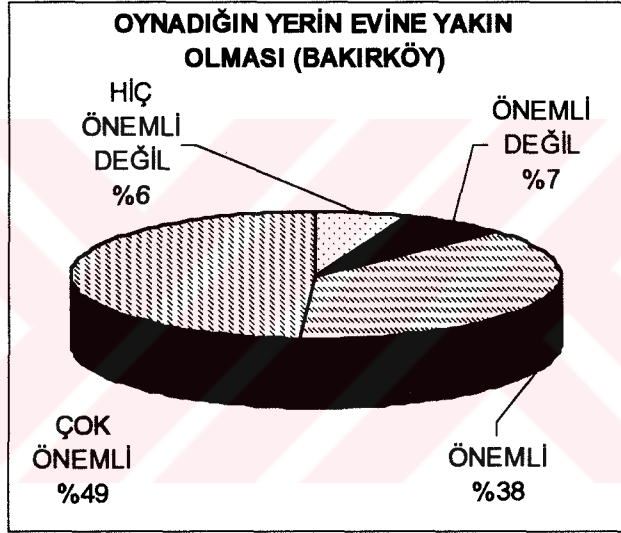
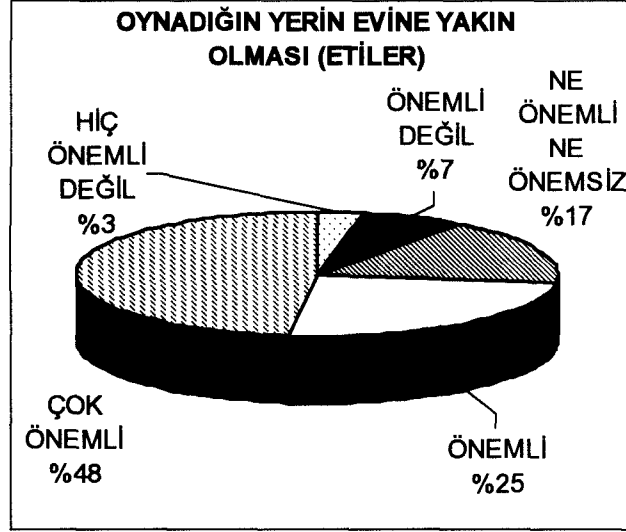
Aynı şekilde tüm semtlerde, yaklaşık %50 ortalama ile öğrenciler, yakın çevrede spor alanı bulunmasını önemli bulmuşlardır (Şekil 4.14).

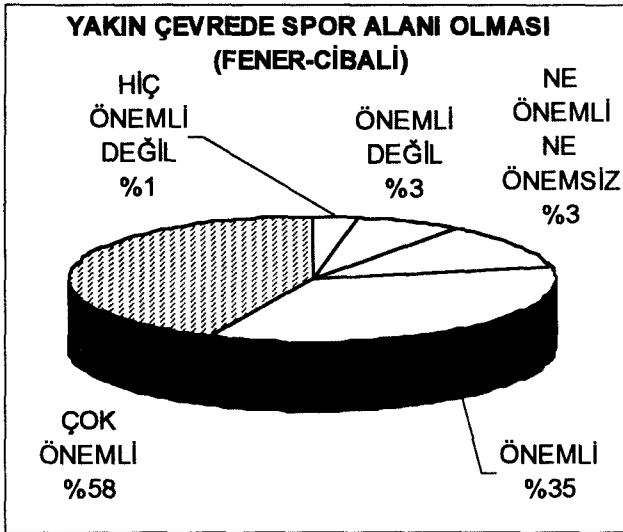
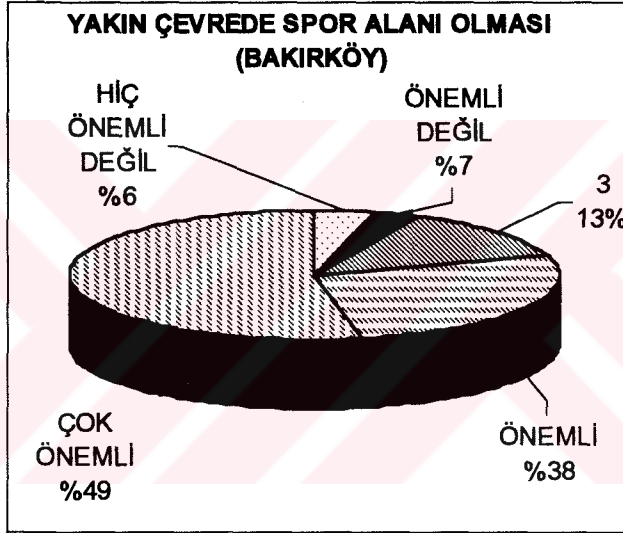
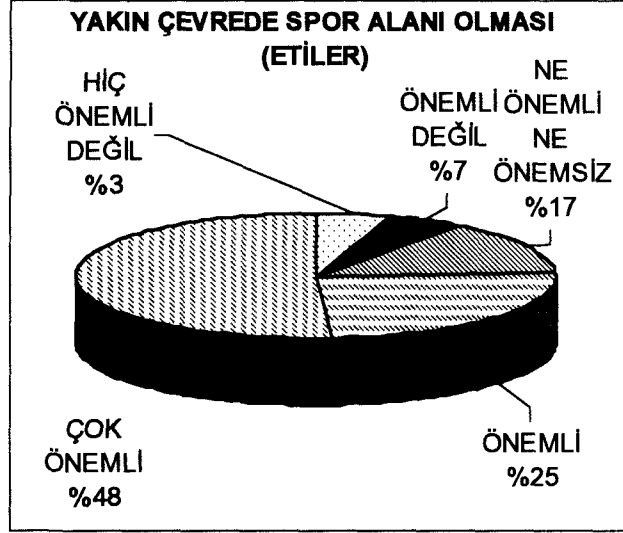
Şekil 4.11. Öğrencilerin açık alanların düzenlenmiş olması ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.12. Öğrencilerin oynadıkları alanda araba olmaması ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.13. Öğrencilerin oynadıkları yerin evlerine yakın olması ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.14. Öğrencilerin yakın çevrelerinde spor alanı olması ile ilgili değerlendirmeleri

Öğrencilere yöneltilen “Çevrendeki açık alanlar oyun için yeterli mi?” sorusuna her üç semtteki öğrenciler yaklaşık %55 oranında “evet” demişlerdir. Bu çalışmada hedeflenen, çocuklar için uygun açık alanların yaratılmasına ilişkin kriterlerin belirlenmesi olduğundan bu soru oldukça önemlidir. Çünkü çocuklar kullandıkları açık alanları yeterli bulurken, bir sonraki “Oturduğun yerde daha çok park ister misin?” sorusuna, her üç semtte de %60 oranında “evet” demişlerdir. Bu da göstermektedir ki; öğrenciler her durumda oyun için düzenlenmiş alanlara ihtiyaç duymaktadırlar (Şekil 4.15, Şekil 4.16).

Şekil 4.15. Öğrencilerin çevrelerindeki açık alanlar ile ilgili değerlendirmeleri

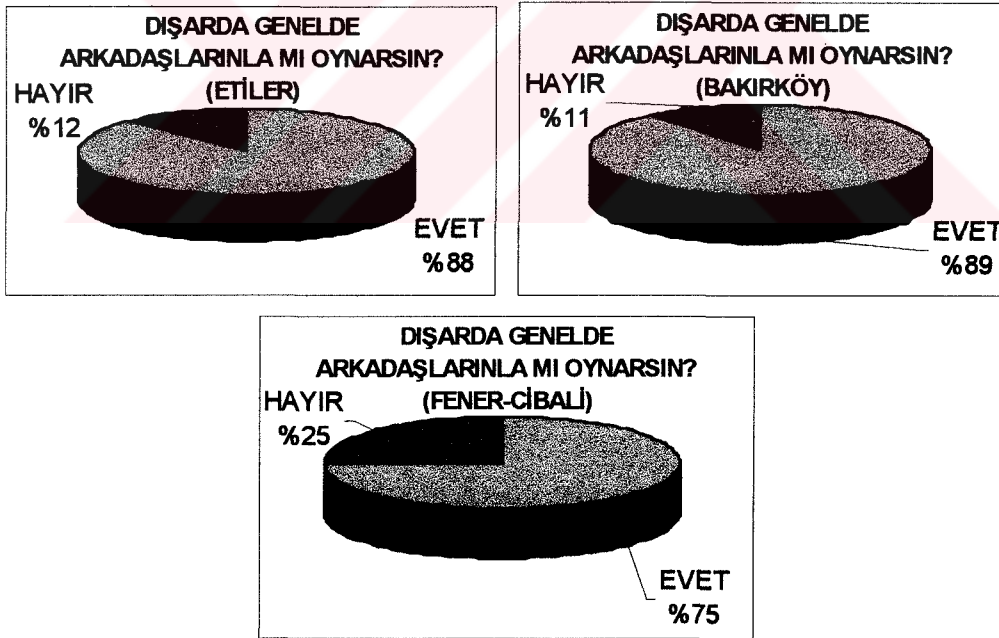
Şekil 4.16. Öğrencilerin çevrelerindeki park sayısı ile ilgili değerlendirmeleri

4.6.4. Öğrencilerin Oyun Oynama ve Okul Bahçesi Kullanımı ile İlgili Eğilimleri

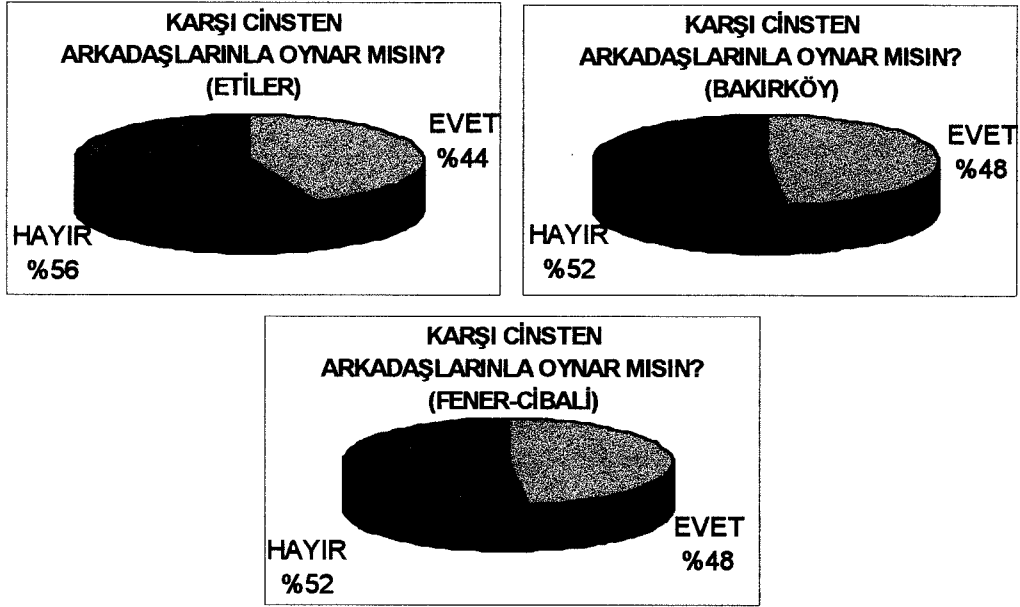
Öğrencilerden, bu bölümde, oyun oynama eğilimlerini ve okul bahçesi kullanma alışkanlıklarını belirleyecek beş soruya “evet-hayır” şeklinde cevap vermeleri istenmiştir. Genel değerlendirmeye göre çocuklar dışarıda oyun oynamaktalar, ancak okul bahçesini oyun alanı olarak kullanmamaktadırlar.

“Dışarıda genelde arkadaşlarıyla mı oynarsın?” sorusu her üç semtte de %87'lere varan oranlarda evet olarak cevaplanmıştır. Buna göre, çocuklar grup oyunlarına eğilimlidir ve bunun daha sağlıklı oluşması için gerekli alanlardan yoksundurlar. Çocuklar için yaratılacak (özellikle okul bahçesi gibi geniş alanlarda) yeni oyun alanları, onların bu ihtiyacına cevap verebilecektir (Şekil 4.17).

“Karşı cinsten arkadaşlarınızla oynuyor musun?” sorusu yine bütün semtlerde yaklaşık %50 evet şeklinde yanıtlanmıştır. Muhafazakar bir kesimin yaşadığı bilinen Fener-Cibali semtinde de, çocuklar bu soruya %48 “evet” demişlerdir (Şekil 4.18).

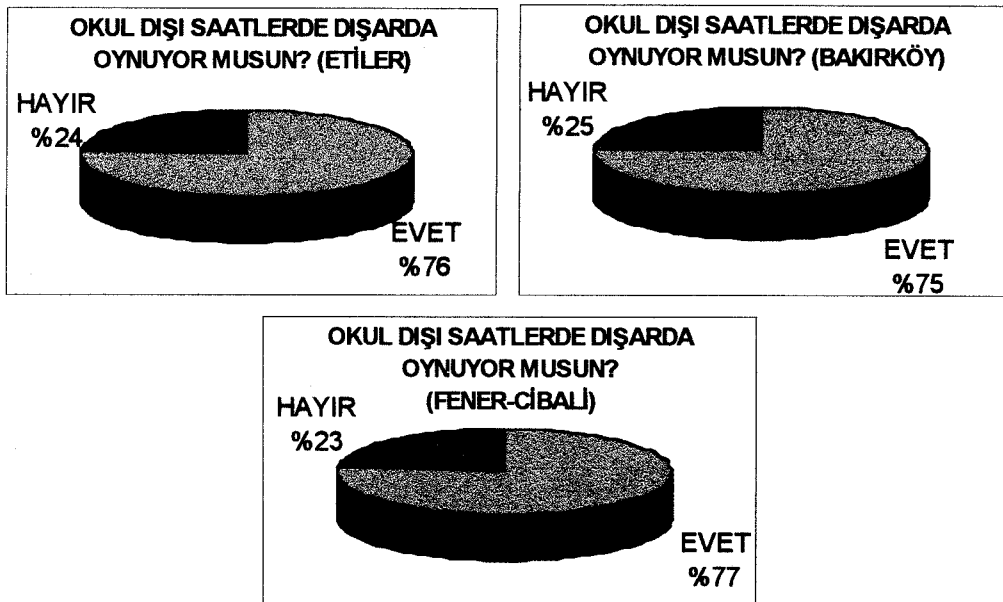

Şekil 4.17. Öğrencilerin grup oyunlarına olan eğilimleri ile ilgili değerlendirme

Şekil 4.18. Öğrencilerin karşı cinsle oynama eğilimleri ile ilgili değerlendirme

Okul dışı saatlerde çocukların dışarıda oynama oranları her üç semtte de yaklaşık %75 oranında "evet"tir. (Şekil 4.19) Ancak okul dışı saatlerde, okul bahçesini kullanma oranı semtlere göre değişmektedir. Düzenlenmiş oyun alanlarından yoksun olan Fener-Cıbalı semtinde, öğrencilerin %60'ı okul bahçesini kullanmaktadır. Oyun alanları açısından zengin olan Bakırköy'de bu oran %40, özellikle toplu konut sitelerinin açık alanları bakımından zengin olan Etiler'de ise bu oran %30'dur. (Şekil 4.20) Öğrenciler her üç semtte de, çoğunlukla, okul dışı saatlerde evde oturmadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 4.21).

Şekil 4.19. Öğrencilerin okul dışı saatlerde oynama eğilimleri ile ilgili değerlendirme

Şekil 4.20. Öğrencilerin okul dışı saatlerde okul bahçesini kullanma eğilimleri ile ilgili değerlendirme

Şekil 4.21. Öğrencilerin okul dışı saatlerde evde oturma eğilimleri ile ilgili değerlendirme

Öğrencilere hafta sonu hangi aktiviteleri yaptıkları ile ilgili soruda şu seçenekler sunulmuştur: Büyüklele gezmek, arkadaş,akraba ziyareti, evde oturmak, evin çevresinde oynamak, eğlence merkezlerine gitmek ve alışveriş. Bu bölümü değerlendirirken sorular çok yönlü ele alınmıştır. Birinci aşamada tüm semtlerdeki çocukların hafta sonu kaç aktiviteye katıldıkları belirlenmek istenmiştir. Öğrenciler büyük oranda belirtilen aktivitelerden bir ya da ikisine katıldıklarını belirtmişlerdir (Şekil 4.22.).

Şekil 4.22. Öğrencilerin hafta sonu katıldıkları aktivite sayısı ile ilgili değerlendirme

4.6.5. Öğrencilerin Rekreasyon Alanlarını Kullanım Periyotları

Anket çalışmasının bu bölümünde, öğrencilerden çevrelerinde bulunan bazı rekreasyon alanları ile ilgili kullanımlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilere sorulan rekreasyon alanları, çocuk parkı, banklar, basketbol alanı, futbol alanı, tenis kortu, yüzme havuzu ve lunaparktır.

Öğrencilerden bu bölümü iki aşamada yanıtlamaları istenmiştir. Birinci aşamada, öğrenciler adı geçen rekreasyon alanlarının çevrelerinde olup olmadığını belirtmişlerdir. Bu bölümde hedeflenen, öğrencilerin çevrelerinde bulunan bu alanların varlığından haberdar olup olmadıklarının tespiti. Üç araştırma bölgesi için de çevredeki rekreasyon alanları ve arazi kullanımı 1/1000 haritalara işlenmiştir (Ek 2). Ayrıca üç bölgedeki rekreasyon alanlarının dağılımı Tablo 4.1.de gösterilmiştir. Bu bölümün ikinci aşamasında, öğrenciler, birinci aşamada "var"

dedikleri alanları kullanım sıklıklarını, kullanım zaman dilimlerini ve mevsimlerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.8. Araştırma bölgelerindeki rekreasyon alanlarının dağılımı

	ETİLER	BAKIRKÖY	FENER-CİBALİ
ÇOCUK PARKI	X	X	X
BANKLAR	X	X	X
BASKETBOL ALANI	X	X	X
FUTBOL ALANI	X	X	X
TENİS KORTU*	X		
YÜZME HAVUZU**	X		
LUNAPARK		X	X

* Fener-Cibali bölgesinde, Fatih ilçe merkezindeki spor tesisinde tenis kortu bulunmaktadır ve genel kullanıma açık değildir. Bakırköy bölgesinde ise özel spor kulüplerine ait tenis kortları vardır ve genel kullanıma açık değildir. Etiler bölgesinde ise hem site yerleşmelerine hem de özel tesislere ait tenis kortları bulunmaktadır.

** Bakırköy semtinde, özel spor kulüplerine bağlı yüzme havuzları bulunmaktadır. Fener-Cibali semtinde yüzme havuzu bulunmamakta, ancak öğrenciler Fatih’de bulunan spor kompleksine ait yüzme havuzunu kullanmaktadırlar.

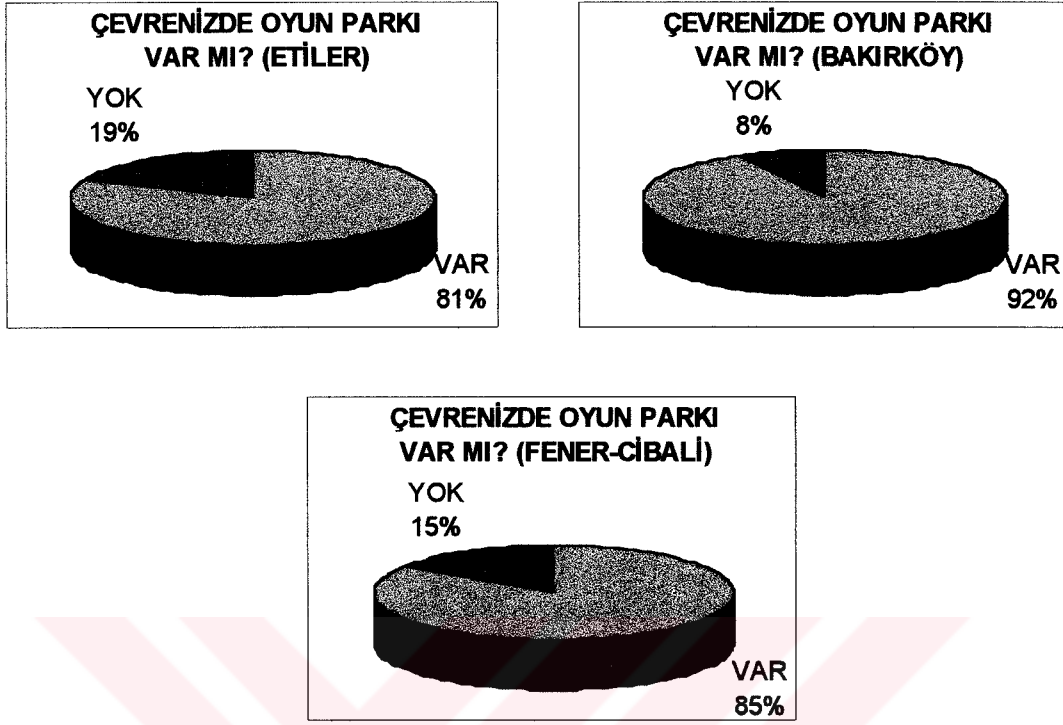
4.6.5.1. Çevredeki Rekreasyon Alanlarının Dağılımı ile İlgili Değerlendirmeler

Öğrenciler, her üç bölgede de, büyük çoğunlukla sadece kullandıkları alanlar için “var” seçeneğini işaretlemişlerdir. Çevrelerinde bulunduğu halde kullanmadıkları alanlar içinse “yok” seçeneğini işaretlemişlerdir. Genel olarak tüm bölgelerde, çocuk parkı, futbol alanı ve basketbol alanı en yaygın kullanılan rekreasyon alanlarıdır.

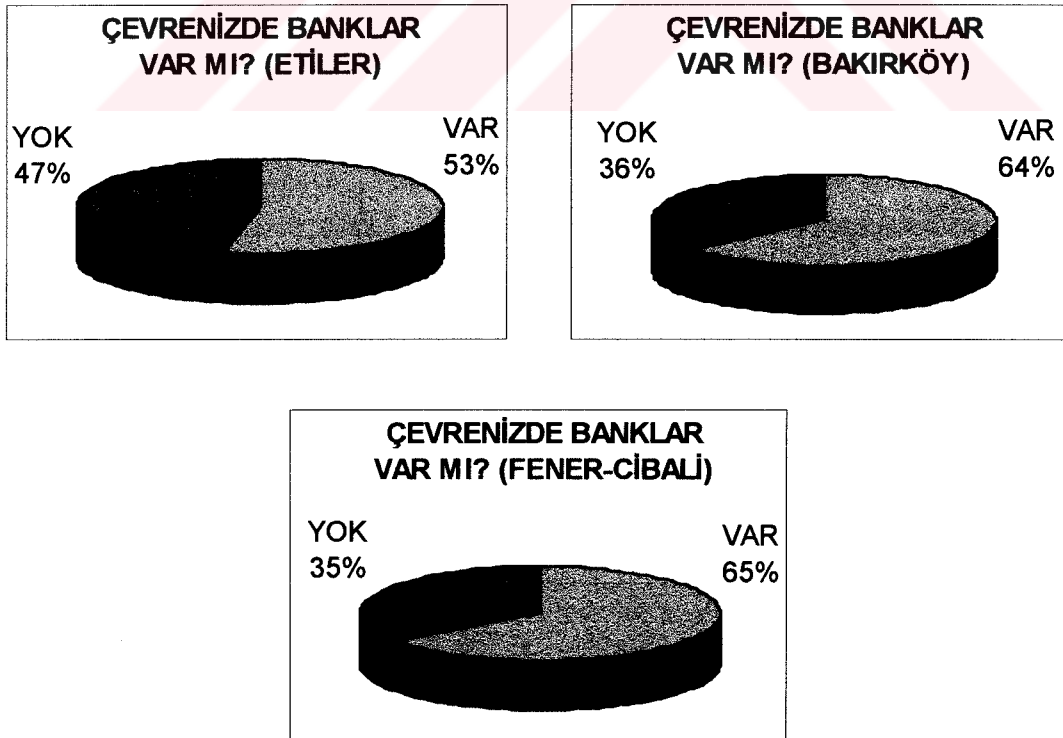
Çocuk parkı ve oyun alanı olarak kullanılan düzenlenmiş alanlar, her üç bölgede de bulunmaktadır. Bu soru için, her üç semtten ortalama %85 oranında “var” cevabı alınmıştır (Şekil 4.23).

Oturma elemanları ile ilgili değerlendirmede, öğrenciler yine üç semtte de ortalama %60 oranında “var” demişlerdir. Mevcut durumda, hemen hemen her çocuk parkında banklar bulunmaktadır. Ayrıca Fener-Cibali bölgesinde sadece dinlenme ve oturma amacıyla düzenlenmiş küçük alanlar bulunmaktadır. Öğrenciler bu

bölümde, kullanmadıkları bu alanlar için, çevrelerinde bulunduğu halde “yok” seçeneğini işaretlemişlerdir (Şekil 4.24).

Şekil 4.23. Öğrencilerin çevrelerindeki çocuk parkları ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.24. Öğrencilerin çevrelerindeki banklar ile ilgili değerlendirmeleri

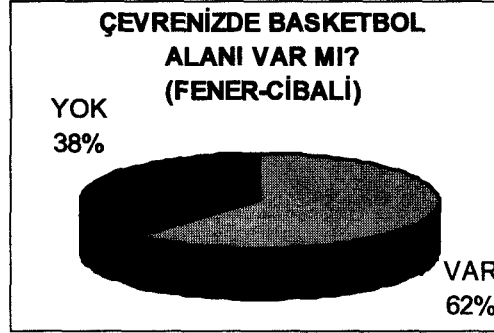
Basketbol alanı, araştırmanın yapıldığı 9 okulun 7'sinde mevcuttur. Okul bahçeleri dışında özellikle Etiler ve Bakırköy bölgelerinde oyun alanları içerisinde de basketbol alanları bulunmaktadır. Öğrenciler, Bakırköy ve Etiler bölgesinde basketbol alanı için yarı yarıya, Fener-Cibali bölgesinde ise %68 oranında "var" demişlerdir (Şekil 4.25).

Futbol alanı ile ilgili düzenlenmiş alanlar da her üç semtte bulunmaktadır. Öğrenciler büyük çoğunlukla bu soruya "var" demişlerdir (Şekil 4.26).

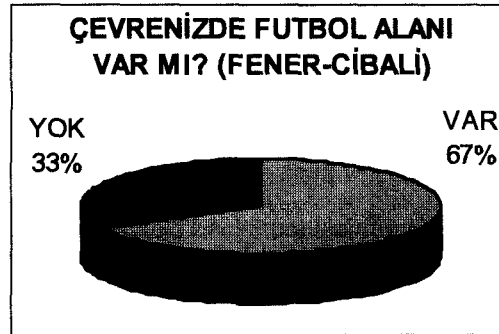
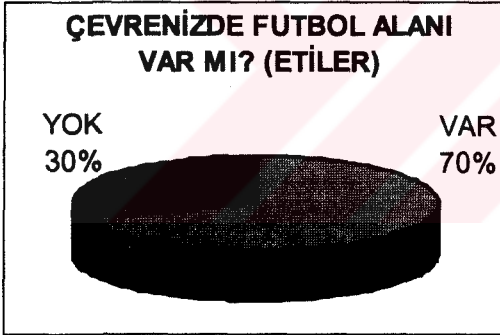
Tenis kortlarının ve yüzme havuzlarının dağılımı semtlere göre değişiklik göstermektedir. Etiler bölgesinde, yerleşmenin büyük bir kısmı konut sitelerinden oluştuğundan, sitelerin büyük çoğunluğunun, kendine ait tenis kortu ve yüzme havuzu bulunmaktadır. Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait Akatlar Spor Kompleksi'nde de tenis kortları ve yüzme havuzu bulunmaktadır. Sitelerdeki alanlar, orada yaşamakta olan kullanıcılara açıktır. Spor kompleksindeki alanlar ise kayıtlı üyelere açıktır. Bakırköy bölgesinde sadece özel spor kulüplerine bağlı ve üyelere açık tenis kortları ve yüzme havuzları vardır. Fener-Cibali bölgesinde ise Çukurbostan'da bulunan tesislerde yüzme havuzu ve tenis kortu bulunmaktadır. Bakırköy ve Fener-Cibali bölgelerinde, orada yaşayanların kullanımına açık tenis kortu ve yüzme havuzu bulunmamaktadır. Bu bölgelerde, öğrencilerin ortalama %90'ı bu tesisler için "yok" demiştir (Şekil 4.27, Şekil 4.28).

Lunapark, günümüzde kent dokusu içerisinde azalmakla birlikte varlığını özellikle alt gelir grubuna ait yerleşmelerde sürdüren bir eğlence alanıdır. Lunaparklar bu fonksiyonlarını artık çok daha büyük alanlara kurulmuş eğlence parklarına devretmişlerdir. Hafta sonu aktiviteleri ile ilgili değerlendirmeye göre ankete üç bölgeden de katılan çocukların %22'si hafta sonu lunaparka ya da eğlence parklarına gitmektedir. Bu bölümde de, Bakırköy ve Fener-Cibali bölgelerindeki çocukların ortalama %40'ı çevrede lunapark olduğunu belirtmişlerdir. Etiler'de ise bu oran %23'tür (Şekil 4.29).

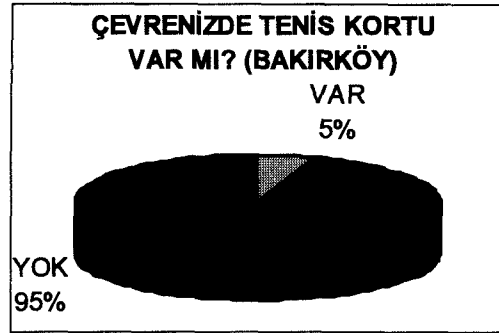
Son olarak çocuklardan, bu alanlar dışında kullandıkları oyun alanları varsa (sokak, boş arsa, gibi) bunu belirtmeleri istenmiştir (Şekil 4.30).

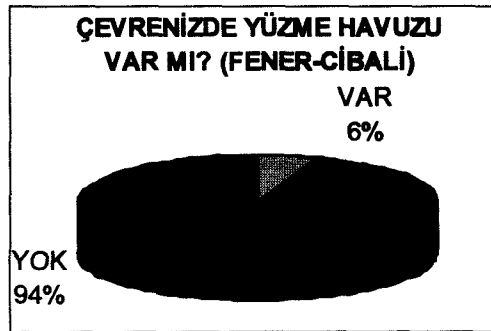
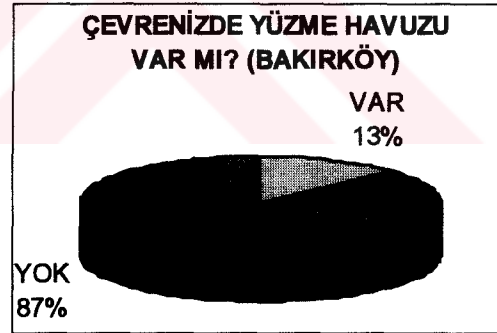
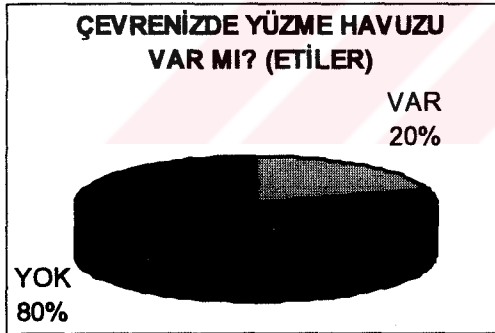
Şekil 4.25. Öğrencilerin çevrelerindeki basketbol alanları ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.26. Öğrencilerin çevrelerindeki futbol alanları ile ilgili değerlendirmeleri

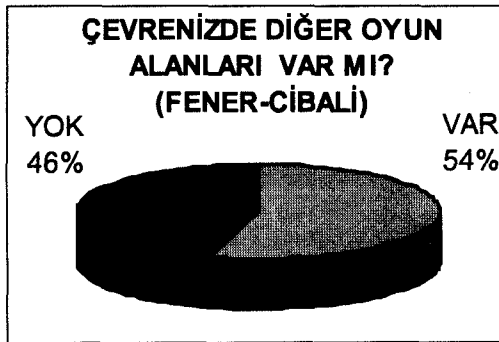
Şekil 4.27. Öğrencilerin çevrelerindeki tenis kortları ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.28. Öğrencilerin çevrelerindeki yüzme havuzları ile ilgili değerlendirmeleri

Şekil 4.29. Öğrencilerin çevrelerindeki lunaparklar ile ilgili değerlendirmeleri

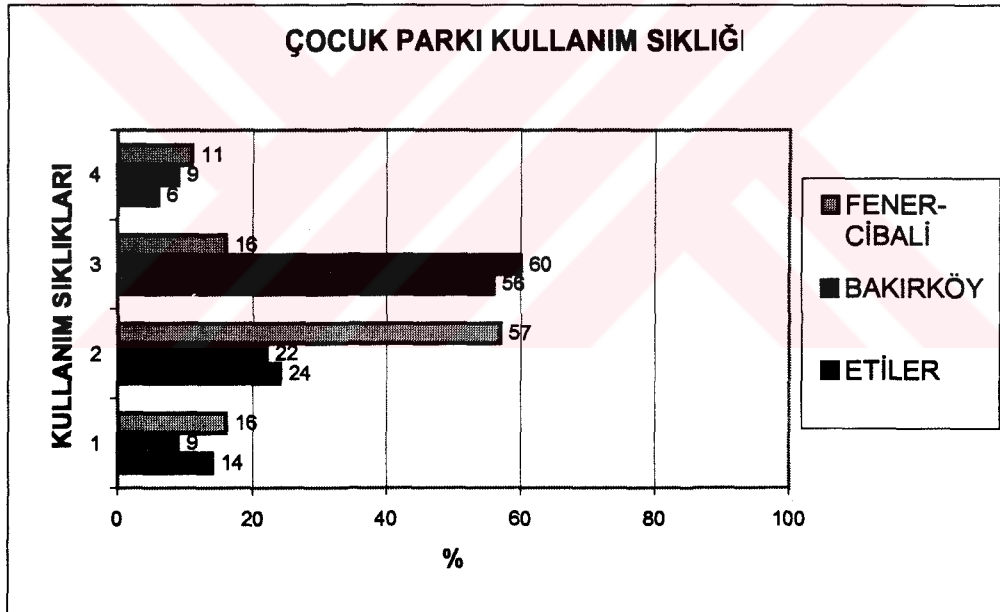

Şekil 4.30. Öğrencilerin çevrelerindeki diğer oyun alanları ile ilgili değerlendirmeleri

4.6.5.2. Çevredeki Rekreasyon Alanlarının Kullanım Sıklığı İle İlgili Değerlendirmeler

Bu bölümde öğrenciler, bir önceki bölümde çevrelerinde bulunduğunu söyledikleri rekreasyon alanlarını kullanım sıklıklarını belirtmişlerdir. Buna göre bir rekreasyon alanının karşısındaki kutuya yazdıkları “1”, her gün, “2”, haftada birkaç kez, “3”, ara sıra, “4” ise hiçbir zaman anlamına gelmektedir. Değerlendirme tablolarında her rekreasyon alanı için tüm bölgeler aynı tabloda ele alınmıştır. Böylece aynı rekreasyon alanı için, aynı kullanım sıklığının üç bölge arasında karşılaştırılması sağlanmıştır.

Oyun parkının kullanım sıklığı, Bakırköy ve Etiler’de %60 oranda ara sıra iken, Fener-Cibali bölgesinde %57 oranda haftada birkaç kezdir. Her üç bölgede de yaygın olarak bulunan bu alanı, her gün kullanan öğrenciler yaklaşık %12’dir. Öğrenciler, çocuk parklarını, üç bölgede de büyük oranda ara sıra ve haftada birkaç kez kullanmaktadırlar (Şekil 4.31).

KULLANIM SIKLIĞI

1 = HER GÜN 2 = HAFTADA BİRKAÇ KEZ 3 = ARA SIRA 4 = HİÇBİR ZAMAN

Şekil 4.31. Öğrencilerin çocuk parkı kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme

Etiler ve Bakırköy’de, basketbol alanları çoğunlukla ara sıra kullanılmaktadır. Fener-Cibali bölgesinde ise büyük çoğunluk “hiçbir zaman” seçeneğini işaretlemiştir. Basketbol alanlarına ait kullanım sıklıkları Şekil 4.32’de gösterilmiştir.

Genelde futbol alanı kullanım sıklığı tüm zaman dilimlerine yayılmıştır. Fener-Cibali bölgesinde bu alanları hiçbir zaman kullanmadığını belirtenler, kız öğrencilerden oluşmaktadır. Futbol alanlarına ait kullanım sıklıkları Şekil 4.33'de gösterilmiştir.

Tenis kortu kullanım sıklığı hakkında, Bakırköy'de öğrenciler çevrelerinde bulunmadığından değerlendirme yapmamışlardır. Etiler'de %71, Fener-Cibali'de ise %50 oranında, öğrenciler, tenis kortuna hiçbir zaman gitmediklerini belirtmişlerdir (Şekil 4.34).

Yüzme havuzu kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirmede de tenis kortundaki sonuçlara benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Hiçbir zaman bu alanı kullanmadığını belirten öğrenciler, üç bölgede de toplamın ortalama %20'sini oluşturmaktadır. Bunun dışında, bu alan için, ara sıra seçeneği ağırlık kazanmaktadır (Şekil 4.35).

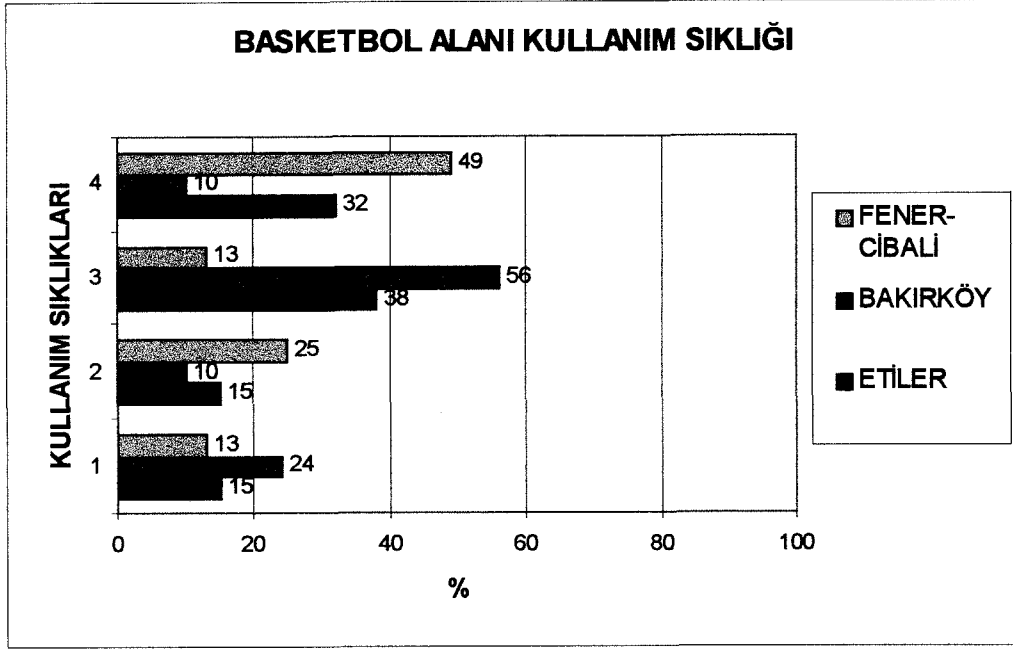
4.6.5.3. Çevredeki Rekreasyon Alanlarının Kullanım Zamanları İle İlgili Değerlendirme

Bu bölümde, öğrenciler çevrelerinde bulunan rekreasyon alanlarını, gün içerisinde hangi zaman diliminde kullandıklarını belirtmişlerdir. Buna göre bir rekreasyon alanının karşısındaki kutuya yazdıkları "1", sabah, "2", öğleden sonra, "3", akşam üzeri, "4" ise gece anlamına gelmektedir. Bir önceki kullanım sıklığı bölümünde "hiçbir zaman" seçeneğini belirten öğrenciler bu bölüme devam etmemişlerdir.

Çocuk parkı, ortalama %70 ile öğleden sonra kullanılmaktadır. Bunun dışında, bölgelerde, eşit oranda, sabah ve akşam üzeri çocuk parkı kullanımı belirtilmiştir (Şekil 4.36).

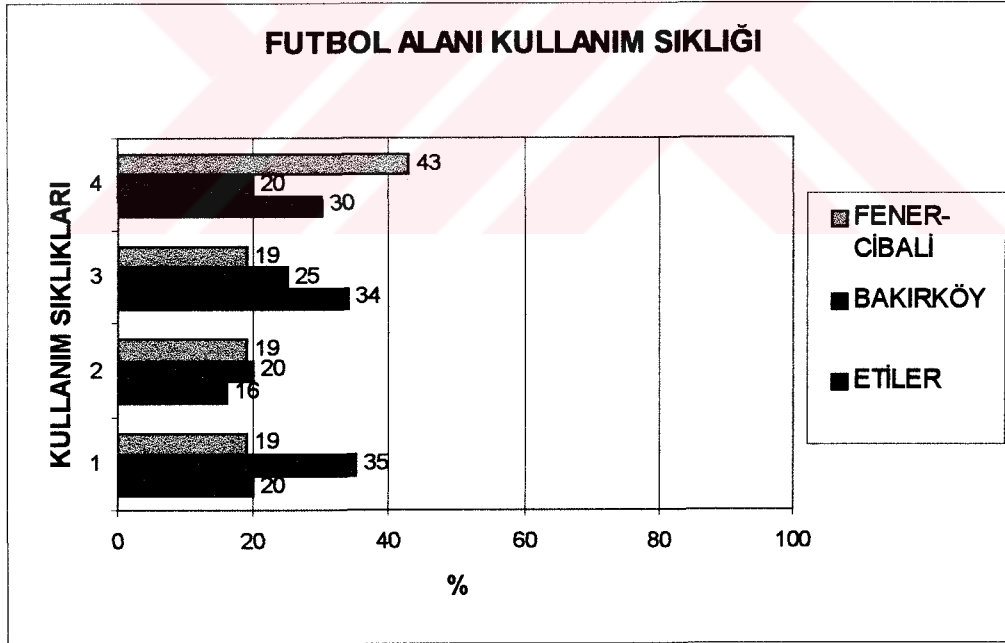
Basketbol alanı ise yine çocuk parkı gibi ortalama %70 gibi bir oranda öğleden sonra kullanılmaktadır. Özellikle Fener-Cibali bölgesinde, öğrencilerin %88'i basketbol alanlarını öğleden sonra kullanmaktadır (Şekil 4.37).

Aynı şekilde futbol alanı kullanımı da tüm bölgelerde, öğleden sonra yoğunlaşmaktadır (Şekil 4.38).

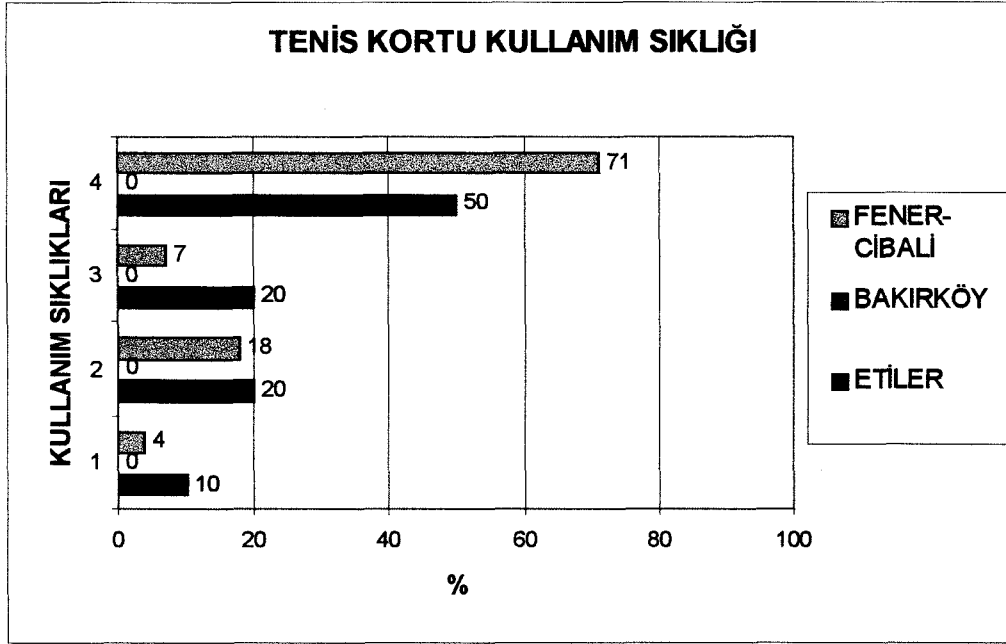
KULLANIM SIKLIĞI

1 = HER GÜN 2 = HAFTADA BİRKAÇ KEZ 3 = ARA SIRA 4 = HİÇBİR ZAMAN
 Şekil 4.32. Öğrencilerin basketbol alanı kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme

KULLANIM SIKLIĞI

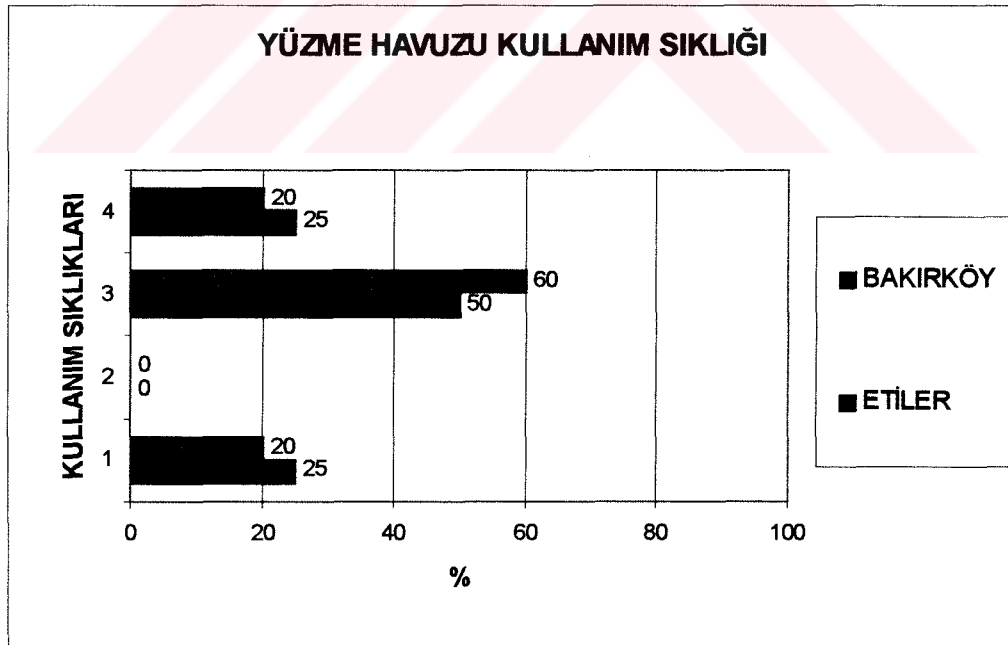
1 = HER GÜN 2 = HAFTADA BİRKAÇ KEZ 3 = ARA SIRA 4 = HİÇBİR ZAMAN
 Şekil 4.33. Öğrencilerin futbol alanı kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme

KULLANIM SIKLIĞI

1 = HER GÜN 2 = HAFTADA BİRKAÇ KEZ 3 = ARA SIRA 4 = HİÇBİR ZAMAN

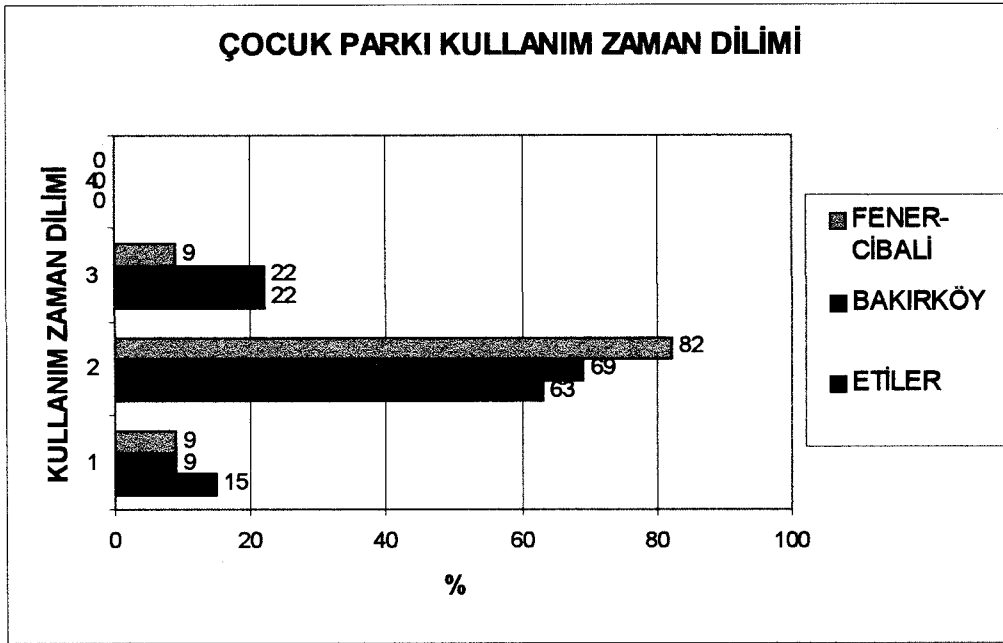
Şekil 4.34. Öğrencilerin tenis kortu kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme

KULLANIM SIKLIĞI

1 = HER GÜN 2 = HAFTADA BİRKAÇ KEZ 3 = ARA SIRA 4 = HİÇBİR ZAMAN

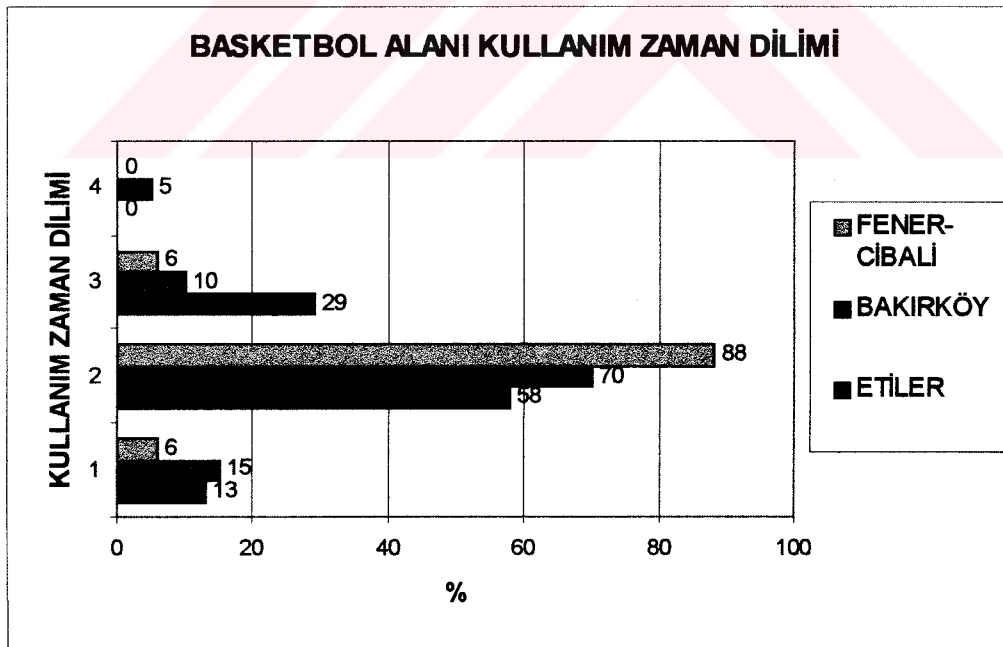
Şekil 4.35. Öğrencilerin yüzme havuzu kullanım sıklığı ile ilgili değerlendirme

KULLANIM SIKLIĞI

1 = SABAH 2 = ÖĞLEDEN SONRA 3 = AKŞAM ÜZERİ 4 = GECE

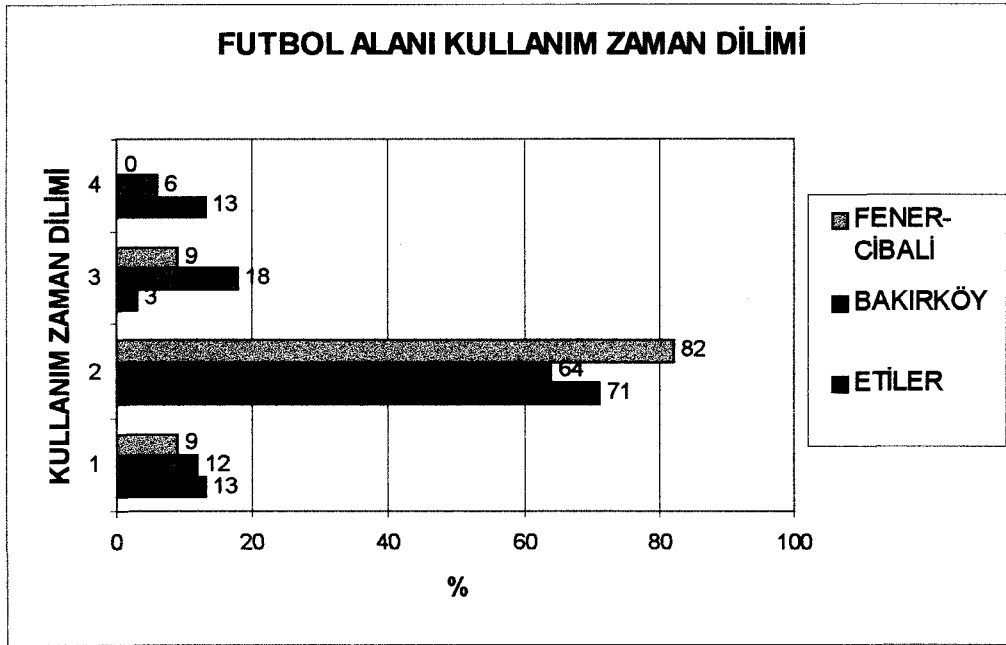
Şekil 4.36. Öğrencilerin çocuk parkı kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme

KULLANIM SIKLIĞI

1 = SABAH 2 = ÖĞLEDEN SONRA 3 = AKŞAM ÜZERİ 4 = GECE

Şekil 4.37. Öğrencilerin basketbol alanı kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme

KULLANIM SIKLIĞI

1 = SABAH 2 = ÖĞLEDEN SONRA 3 = AKŞAM ÜZERİ 4 = GECE

Şekil 4.38. Öğrencilerin futbol alanı kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme

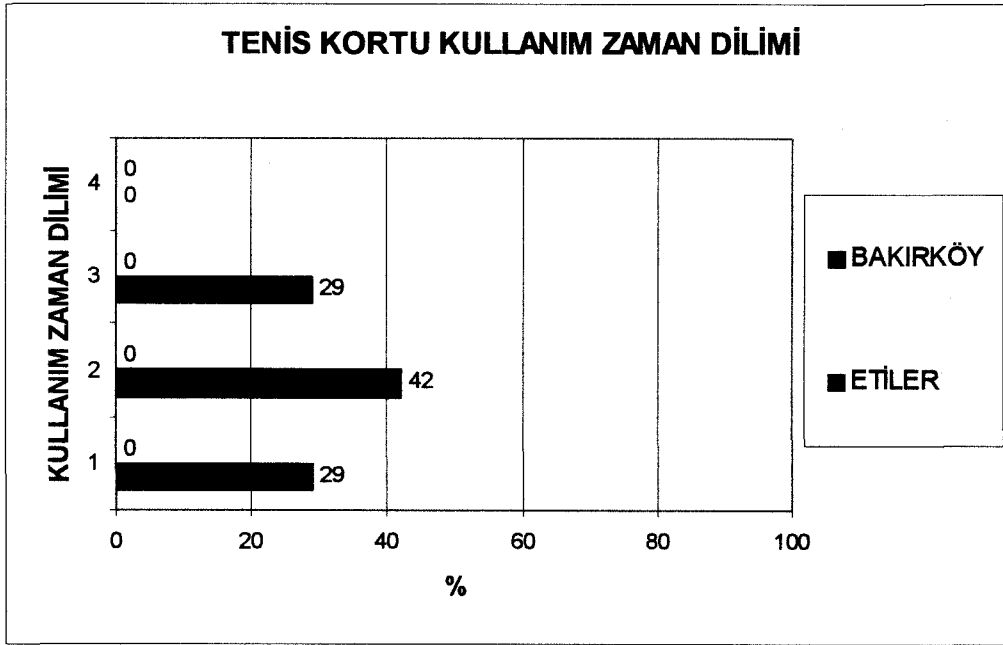
Tenis kortu ile ilgili kullanım zaman dilimi Etiler bölgesinde, bu alanların kullanımı sabah, öğleden sonra ve akşam üzerine eşit olarak yayılmıştır. Bakırköy bölgesinde tenis kortu kullanımı olmadığından, öğrenciler bu bölümü yanıtlamamışlardır (Şekil 4.39).

Yüzme havuzu kullanım zaman dilimi, Etiler ve Bakırköy bölgelerinde kullanım, sabah, öğleden sonra ve akşam üzerine yayılmaktadır. Fener-Cibali semtinde sadece 7 öğrenci yüzme havuzu kullandığını belirttiğinden bu soru için, bu semt değerlendirmeye alınmamıştır (Şekil 4.40).

4.6.5.4. Çevredeki Rekreasyon Alanlarının Kullanım Mevsimi İle İlgili Değerlendirmeler

Anketin bu bölümünde, öğrenciler kullandıkları rekreasyon alanlarını özellikle hangi mevsimlerde kullandıklarını belirtmişlerdir.

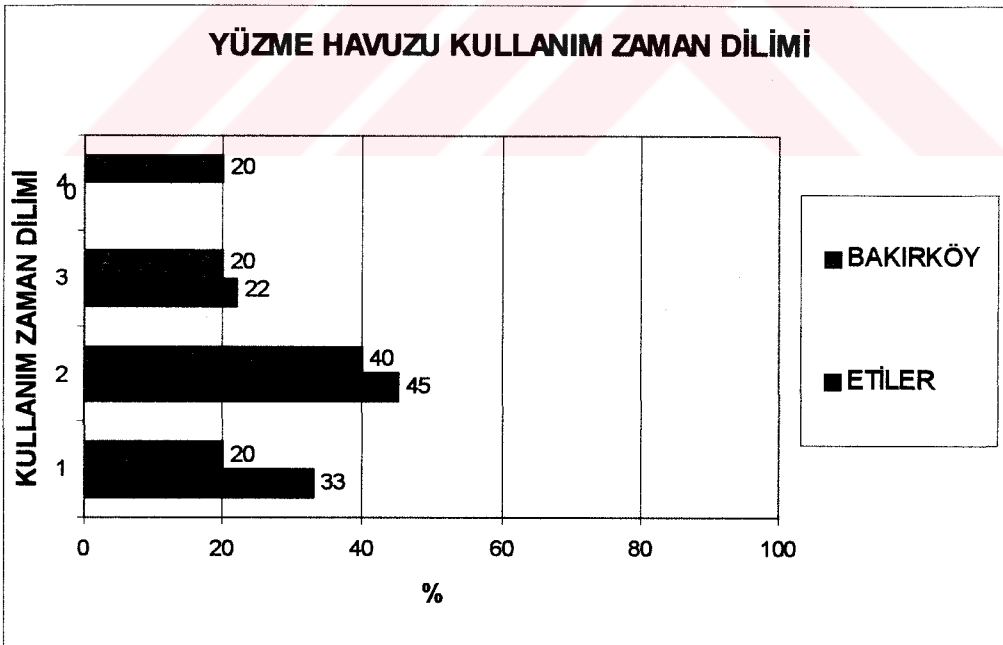
Ankette sorulan alanların açık olması nedeniyle, tüm bölgelerde, ilkbahar ve yaz mevsimi yaklaşık %80 oranında tercih edilmiştir. Kış %7 tercih edilirken, sonbahar mevsimi de %13 oranında tercih edilmiştir.

KULLANIM SIKLIĞI

1 = SABAH 2 = ÖĞLEDEN SONRA 3 = AKŞAM ÜZERİ 4 = GECE

Şekil 4.39. Öğrencilerin tenis kortu kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme

KULLANIM SIKLIĞI

1 = SABAH 2 = ÖĞLEDEN SONRA 3 = AKŞAM ÜZERİ 4 = GECE

Şekil 4.40. Öğrencilerin yüzme havuzu kullanım zaman dilimi ile ilgili değerlendirme

4.6.6. Öğrencilerin Oynamak İstedikleri Oyun Alanları İle İlgili Çizdikleri Resimlerin Değerlendirilmesi

Ankete katılan 394 öğrencinin 304 tanesi, oynamayı hayal ettiği oyun alanı ile ilgili resimleri çizmiştir.

Resimlerin hepsi mevcut oyun alanlarını anlatmaktadır. Kullanılan genel temalar, yeşil alanlar, çocuk parkları ve spor alanlarıdır. Ancak resimin üzerine mesaj da yazan öğrencilerin birçoğu, daha büyük oyun alanları, büyüklerin giremeyeceği alanlar ve daha yeşil alanlar istediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra lunapark gibi eğlence parkları da toplam %18 oranında resimlerde yer almıştır. Hiç lunapark bulunmayan Etiler ve Bakırköy semtlerinde de bu resimlere rastlanması, çocuklar için bu tip eğlence parklarının çok önemli olduğunu göstermektedir.

Resim çizen 150 kız öğrencinin % 92 'si, yeşil alanlar ve çocuk parkları çizmişlerdir. 154 erkek öğrencinin %74'ü futbol, basketbol ve bazı spor dallarına ait sahalarını çizmişlerdir. Her iki cinsiyette de görülen, hayal edilen ortak oyun alanı ise lunaparktır. Farklı semtlere göre, kız öğrencilerin çizimleri değişmemekte, ancak erkek öğrencilerin çizimlerinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Etiler semtinde resim çizen 64 erkek öğrencinin 26 tanesi çizdiği resimde, tenis kortu, buz hokeyi sahası ve yüzme havuzunu kullanmıştır. Fener-Cibali semtinde ise 72 erkek öğrenci resim çizmiş, bunlardan 63 tanesi resminde futbol sahası ve basketbol sahasını kullanmıştır. Bakırköy semtinde resim çizen 62 erkek öğrencinin resimlerinde tüm spor alanları çizilmiştir. Resim çizen kız öğrencilerden 122 tanesi, yeşil alanları, çocuk parklarını çizmiştir. Geri kalan 28 kız öğrenci ise, lunapark ve çeşitli spor alanlarını çizmiştir.

Resimlerde fark edilen bir diğer ortak özellik ise, 261 çocuğun resminde kendi evini çizmiş olmasıdır. Bu da göstermektedir ki, çocuklar mutlaka evlerine yakın olan oyun alanları istemektedirler.

Öğrencilerden hiçbiri, resminde okul ya da okul bahçesine ilişkin bir şey çizmemiştir. Bu resimler, sadece çocuklara ait olan okul bahçelerinin, oyun alanı olarak çocuklar tarafından benimsenmediğini, tek başına göstermektedir.

Çocukların hayal ettikleri oyun alanına dair çizdikleri resimlerden bazıları Ek 8'dedir.

4.6.7. Genel Değerlendirme

İstanbul'da gelir gruplarına göre farklı üç semtteki 9 ilköğretim okulunda , çocukların oyun alışkanlıklarını ve açık alan kullanımlarını tespit etmek için, gerçekleştirilen anket çalışmasının değerlendirilmesiyle şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Gelir grubunu belirlemek için yöneltilen araba ve ev sahipliği ile ilgili soruda, Etiler ve Bakırköy'de bu oran birbirine yakınken, Fener-Cibali bölgesinde daha düşüktür. Ayrıca Fener-Cibali bölgesinde hane nüfusu, diğer semtlere göre daha kalabalıktır. Bu da, bu semtteki çocukların ev dışında daha çok zaman geçirmesine neden olmaktadır. Anket çalışmasında Etiler, üst gelir grubunu, Bakırköy, orta gelir grubunu, Fener-Cibali ise alt gelir grubunu temsil etmektedir.

- Öğrenciler yaşadıkları çevre ile ilgili fiziksel değerlendirmelerinde, semtlerin durumlarına göre farklı cevaplar vermişlerdir. Fiziksel koşulları eşit olmayan Fener-Cibali ve Etiler semtlerinde, hava temizliği, çevredeki yeşil alanların çokluğu gibi nitelikler eşit puan almışlardır. Buna göre, her üç semtte de yaşayan öğrenciler yaşadıkları çevreden memnundurlar. Öğrencilerin, başka bir yerde oturmak isteyip istemedikleri ile ilgili soru her üç semtte de yaklaşık %60 oranında "hayır" cevabı almıştır.

- Öğrencilerin, oyun oynadıkları alanlarda bulunmasını istedikleri, ankette belirtilen özellikler (açık alanların düzenlenmiş olması, oyun alanlarında araba olmaması, oynanan yerin eve yakın olması ve yakın çevrede spor alanı olması), genelde çok önemli bulunmuştur. Özellikle, yakın çevrede spor alanı bulunması, öğrencilerin yaklaşık %90'ı tarafından önemli bulunmuştur.

- Öğrenciler, tüm bölgelerde çevrelerindeki açık alanları yeterli bulurken, bir yandan da %80 oranında, çevrelerinde daha çok park olmasını istemişlerdir. Ankete katılan öğrenciler, çevrelerindeki açık alanların oyun alanı ya da spor alanı olarak düzenlenmesini istemektedirler.

- Okul dışı saatlerde, öğrenciler, çok büyük bir oranda dışarıda oynadıklarını belirtmişlerdir. Ancak okul dışı saatlerde, okul bahçesi, öğrencilerin %60'ı tarafından kullanılmamaktadır. Çocuklar, okullarının bahçesini oyun alanı olarak görmemektedirler.

- Çevredeki rekreasyon alanlarının kullanım periyotlarını değerlendirilmesi sırasında, öğrencilerin, ankette geçen hemen hemen tüm rekreasyon alanları çevrelerinde

bulunmasına rağmen, kullanmadıkları alanlar için “yok” kutusunu işaretledikleri tespit edilmiştir.

- En fazla kullanılan rekreasyon alanları, çocuk parkı, basketbol ve futbol alanıdır. Bu alanlar için kullanım sıklığı, genelde haftada birkaç kezdir. Bunun yanında, özellikle Fener-Cibali bölgesindeki çocuklar, oyun için sokakları da kullandıklarını belirtmişlerdir.

- Öğrencilerden istenen, “oynamayı hayal ettiğiniz oyun alanı” konulu resimlerde, genellikle mevcut oyun alanları çizilmiştir. Kız öğrenciler, ağırlıklıla yeşil alan ve çocuk parklarını çizerken, erkek öğrenciler çoğunlukla spor alanlarını çizmişlerdir.

Toplam 394 ilköğretim öğrencisi ile gerçekleştirilen anket çalışmasının genel sonuçları, çocukların daha çok oyun alanı ihtiyacı içinde olduklarını ve okul bahçelerini okul dışı zamanlarda kullanmadıklarını ortaya koymaktadır.

5. İLKÖĞRETİM TESİSLERİ İLE İLGİLİ GENEL TASARIM KRİTERLERİ

3194 sayılı İmar Yasası'nın eki olarak 1999 yılında yayımlanan "İmar Planı Yapılması Ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik", ilköğretim tesisleri ve oyun alanlarını kapsamına alan "sosyal alt yapı" tanımlanmıştır. Bu tanıma göre sosyal alt yapı, sağlıklı bir çevre meydana getirmek amacıyla yapılması gereken eğitim, sağlık, dini, kültürel ve idari yapılar ile park, çocuk bahçeleri gibi yeşil alanlara verilen genel isimdir.

Aynı yönetmeliğin 10. maddesinde, kentsel, sosyal ve teknik alt yapıya ilişkin olarak ülkenin her tarafında ve her özellikteki yerleşmesinde uygulanması zorunlu bir dizi mekan standardı konmuştur (Tablo 5.1, Tablo 5.2).

İlköğretim tesislerine ilişkin tasarım kriterleri, kentsel ölçekte ve bina ölçeğinde incelenebilir.

5.1.1. İlköğretim Tesisleri İçin Kentsel Ölçekte Tasarım Kriterleri

Eğitim yapıları, kent planlamasında kullanılan belirli standartlara göre oluşturulmaktadır. Bunlardan en önemlisi nüfustur. Kentsel yerleşme alanlarında, nüfusa göre oluşan büyüklüklerde, eğitimin türü ve okul sayısı belirlenmektedir. İlköğretim tesisleri ise, şehircilikte "ilkokul yerleşme birimi" olarak adlandırılan birime hizmet vermektedir (Tablo 5.3)

İlkokul ünitelerinin nüfusu ülkelere göre değişmektedir. Almanya'da bu ünitenin nüfusu 5000-7000 kişi, Amerika'da 2000-8000 kişidir. İngiltere'de ise bu birimin nüfusu 5000-6000 olarak kabul edilmiştir. Ülkemizde, 3500-5000 kişi, ilkokul yerleşme birimi için ortalama nüfus olarak kabul edilmektedir. Tüm bu kabullere göre ilkokul yerleşme birimi, 1000-5000 aileyi kapsar. N.L. ENGELHARDT'a göre 1700 aile bu birim için üst sınırdır.

Tablo 5.1. İmar Kanunu'na Göre Kentsel, Sosyal ve Teknik Altyapı Değerleri (1)

NÜFUS	0-15000	15000-45000	45000-100000	100000-+
Kreş + Anaokulu	1 m2/kişi	1 m2/kişi	1 m2/kişi	1 m2/kişi
İlköğretim	4 m2/kişi	4 m2/kişi	4,5 m2/kişi	4,5 m2/kişi
Ortaöğretim	3 m2/kişi	3 m2/kişi	3 m2/kişi	3 m2/kişi
Aktif Yeşil Alan (2)	10 m2/kişi	10 m2/kişi	10 m2/kişi	10 m2/kişi
Sağlık Tesis Alanları	2 m2/kişi	2 m2/kişi	3 m2/kişi	4 m2/kişi
Kültürel Tesis Alanları	0,5 m2/kişi	1 m2/kişi	2 m2/kişi	2,5 m2/kişi
Sosyal Tesis Alanları	0,5 m2/kişi	0,5 m2/kişi	1 m2/kişi	1,5 m2/kişi
Halk Eğitim Merkezi	0,4 m2/kişi	0,4 m2/kişi	0,4 m2/kişi	0,4 m2/kişi
Dini Tesis Alanları	0,5 m2/kişi	0,5 m2/kişi	0,5 m2/kişi	0,5 m2/kişi
İdari Tesis Alanları	3 m2/kişi	3,5 m2/kişi	4 m2/kişi	5 m2/kişi
Teknik Altyapı (Yol ve Otopark Hariç)	1 m2/kişi	2 m2/kişi	3 m2/kişi	4 m2/kişi

(1) Alan hesabında, planlamaya esas olan projeksiyon nüfusu dikkate alınır.

(2) Belediye ve mücavir alan sınırları dışında yapılacak olan planlamalarda aktif yeşil alan miktarı, kişi başına 14 m2 alınmak suretiyle belirlenecektir. Bu tablodaki diğer kullanışlar ise gerek duyulması halinde kullanılacaktır.

Kaynak: 3194 sayılı İmar Kanunu'na ait 02.09.1999 tarihli İmar Planı Yapılması Ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik.

Tablo 5.2. İmar Kanunu'na Göre Eğitim Tesisleri İçin Asgari Alan Büyüklükleri

Okul Türü	Asgari alan Büyüklüğü (m2)
Anaokulu	3000-5000
İlköğretim Okulu	8000-15000
Lise, Anadolu Lisesi, Ticaret Lisesi, Kız Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi	10000-15000
Endüstri Meslek Lisesi, Çok Programlı Lise	20000-30000
Pratik Sanat Okulu	3000-5000
Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Otelcilik Meslek Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi	20000-30000
Halk Eğitim Merkezi	4000-8000

Kaynak: 3194 sayılı İmar Kanunu'na ait 02.09.1999 tarihli İmar Planı Yapılması Ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik.

Tablo 5.3. Kentsel Yerleşme Üniteleri

	HANE SAYISI	NÜFUS	İHTİYAÇLAR
1. KOMŞULUK	300 - 400	1500-2000	1 Çocuk Yuvası
2. İLKOKUL YERLEŞME BİRİMİ	700-1000	3500-5000	1 İlkokul
3. SEMT (KÜÇÜK ŞEHİR) (2-3 İlkokul Yerleşme birimi)	2000-3000	10000-15000	1 Ortaokul 1 Meslek Lisesi
4. ŞEHİRSEL BİRİM	1000-9000	20000-50000	Lise

Fiziksel olarak yerleşme ünitelerinin boyutları, çocukların okula gidip gelme mesafeleri ve süreleri ile ilişkilidir. Planlanan yerleşme ünitelerindeki okul ihtiyacını, nüfustaki çocuk oranı belirlemektedir. Türkiye’de çocuk nüfusunun yüksek olması ve ekonomik sınırlılıklar nedeniyle, geniş çapta ikili eğitim yöntemi uygulanmaktadır. Eğitim tesislerinin türlerine göre iskan grubuna olan maksimum uzaklığı Tablo 5.4’te gösterilmiştir.

Tablo 5.4. Eğitim Tesislerinin Türlerine göre İskan Grubuna Olan Maksimum Uzaklığı

Eğitim Tesis	Maksimum Uzaklık
Anaokulu	400 m
Çocuk Bahçesi	400-800 m
İlkokul	400-800 m
Oyun Sahaları	400-800 m
Park	400-800 m
Alışveriş Merkezi	400-800 m
Sosyal, Kültürel, Eğlence Tesisleri	800 m
Sağlık Tesisleri Merkezi	800 m

İlköğretim tesisleri için kişi başına düşen parsel alanı Bulgaristan’da 40 m², Almanya’da 30 m², İngiltere’de 25 m², Fransa ve Çin’de 15 m²’dir. Ülkemiz imar yönetmeliğince belirlenen standart, öğrenci başına ortalama 15,8 m²’dir (Çetiner, 1972).

Türkiye’de okul arsaları, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun 61. maddesi gereğince belirlenir. Buna göre, okul arsaları, suyu havası elverişli ve öğrencilerin kolaylıkla gidip gelecekleri bir yerde olmalıdır. Ayrıca okul arsası, 254 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesine göre “hapishane, meyhane, kahvehane, kıraathane, bar gibi” halka açık yerlerden en az 200 m. uzakta bulunmalıdır. Okul arsaları, demiryolu, şehir ve kasabaların ana yolları ile ticari yollarla bitişik olmamalıdır.

Sonuç olarak, ilköğretim yapılarının sağlıklı bir şekilde kentsel alanda yer alabilmesi için iki özelliğe dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi, eğitim tesisinin belirli bir ulaşılabilirlik mesafesinde olmasıdır. İkinci özellik, ilköğretim tesisinin, öğrenci yaş grupları ve eğitimin özelliğine uygun bir arsa üzerinde yer almasıdır.

5.1.2. Oyun Alanları ve Parklara İlişkin Kentsel Ölçekte Tasarım Kriterleri

Oyun alanları, okul bahçeleri ve parklar, ilkokul ve semt yerleşme birimine ait kentsel yeşil alanlardır.

İlkokul yerleşme birimi, 2-3 komşuluk biriminden oluşur. Bu birim, 700-1000 konut ve 3500-5000 nüfusu içermektedir. Şehircilik kriterlerine göre bu birimde yaklaşık 4000 m²’lik bir okul bahçesi, bununla bütünleştirilmiş bir çocuk bahçesi ve en az 1000 m²’lik bir mahalle parkı öngörülmektedir.¹

Semt yerleşme birimi ise, 2-3 ilkokul yerleşme biriminden, 2000-3000 konuttan ve 10000-15000 nüfustan oluşmaktadır. bu birimde çocuk bahçesi ve oyun alanlarına ek olarak 1-2 hektar spor alanı da yer alır.¹

Oyuna yönelik düzenlenen açık alanların, 1-6 yaş grubuna hizmet edenlerine “çocuk bahçesi”, 7-14 yaş grubuna hizmet edenlerine ise “oyun alanı” denmektedir.¹

Parklar ise, kentsel, bölgesel ve ulusal ölçekte norm, biçim, rekreatif potansiyel ve tasarım ilkeleri yönünden çok çeşitlilik gösteren yeşil alan birimleridir. Mahalle parklarında kişi başına dış ülkelerde 4-5 m² hesaplanırken, ülkemizde bu alan kişi başına ortalama 1 m²’dir. Semt parklarında ise ülkemizde kişi başına 1,5 m² önerilmektedir.¹

¹ Y.T.Ü. Kentsel Tasarım Kılavuzu

Kentsel yeşil alanların konum ve ölçütleri Tablo 5.5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.5. Kentsel Yeşil Alanların Ölçüt Ve Konumları

Açık Yeşil Alan Ölçütleri ve Konumları					
Rekreasyon Alanları	Nüfus Ölçütü En Az	da/1000 kişi En Uygun	Alan Büyüklüğü Ölçütü (da) En Az	En Uygun	Rekreasyon Alanları İçindeki Yeri
Çocuk Bahçeleri	2	4	2	6	Tek olarak, oyun alanları, mahalle, semt ve kent parkları, özel bahçeleri içinde,
Çocuk Oyun Alanları	2	8	8	20	Mahalle, semt. kent ve yöre parkları ile okul yakın çevresinde,
Spor Alanları	2	6	40	60	Tek olarak ya da semt parkları içinde
Mahalle Parkları	6	12	20	40	Tek olarak ya da semt parkları içinde,
Semt Parkları	6	14	200	400	Kent rekreasyon dokusu içinde ana rekreasyon alanı olarak,
Kent Parkları	1	2	400	1000	Kent yakın çevresinde 30 dakikalık araba sürüş mesafesi içinde.
Yöre Parkları ve Mesire Yerleri	4	12	1000	2000	Kent uzak çevresinde 1-2 saatlik araba sürüş mesafesinde.
Bölge Parkları	4	12	3000	3000	
Milli Parklar ve Koruma Alanları	30	60		Değişik	

Değişik yaş gruplarına göre yeşil alan gereksinimi değişmektedir. Yaş gruplarına göre gereksinimler ve gerekli donatım Tablo5.6'da gösterilmiştir. Aynı şekilde yaş gruplarına göre oyun alanında bulunması gerekli öğeler de değişmektedir. Bu öğeler üç yaş grubunda toplanabilir.¹

0-3 yaş grubu için oluşturulan çocuk bahçeleri, tehlike yaratmayacak biçimde çevrelenmeli, düzenleme ile ilgili her türlü öğe o yaştaki çocuk ölçüsüne uygun olacak biçimde seçilmelidir. Bitkisel öğelerin seçiminde de zararsız olanları tercih edilmelidir. Oyun öğeleri sade ve basit olmalıdır. Bu alanlarda, üzerinde dolaşıp oynanabilecek çim alanlar, kum havuzu, salıncak hareketli plastik oyun aletleri ve

¹ Y.T.Ü. Kentsel Tasarım Kılavuzu

ebeveynler için oturma birimleri düşünülmelidir. Çocuk başına 7-10 m² lik bir alan hesap edilmelidir.

Tablo 5.6. Değişik Yaş Gruplarına Göre Yeşil Alan Gereksinimi Ve Gerekli Donatım

Yaş ve Gereksinimler	Donatım ve Nitelikleri	Gerekli Alan	Konuta Uzaklık
0-2 Yaş			
- Sessizlik - Korunma - Güneşlenme - Kum, taş toprak tahta yapraklar, çiçekler, su gibi doğada bulunan ilkel gereçler arasında ayırım yapma	- Annenin çabukça ulaşabileceği, çocuğun gözetiminde bulundurulabileceği sessiz alanlar - Bitkisel perdeleme - Gerekliğinde sınırlanabilecek kapalı bir yer - Kum havuzları, nemli kum, model masası, ağaç kütükleri, su havuzları - Oturma sıraları, köpeklerin geçmesine engel olacak alçak parmaklık	-En çok 10 anne ve 10 çocuk için 30-40 m ² - Konut başına 1 m ² (% 50 oyun havuzları %50 gezi yolları ve oturma yerleri)	- 30 m. Dolaylarında
3-6 Yaş			
- Değişik öğelerin birbiri ile karşılaştırılması sonucunda düşünme alışkanlığının uyanması - Beden ve fikir çalışmaları - Gözetim ve korunma altında bulunma - Ruhsal ve duygusal gelişime uygun bir ortam	- Kum havuzları - Salıncak, kızak, dönme dolap, tahteravalli - Üzerinden atlanabilen alçak duvarlar - İçinde yürünebilen su havuzları - Çeşmeler - Sivri ucu bulunmayan kayalar (1 m dolayında)	- Konut başına 2 m ² - Konut başına 2 m ²	30 - 70 m arasında 30-70 m arasında
- Aşağıdaki nitelikte gereçler ve düzenler: --Sağlam ve tehlikesiz gereçler (genellikle tahtadan) Çocuğun geniş düşünce gücü ile gerçek ya da gerçek dışı kullanışlara olanak vermesi açısından ilgi çekme - Çocuğun kas gelişmesine yardımcı oyuncaklar ve oyun düzenlerine uygun yerler	- Tahta silahlar, merdiven - Düşmelere karşı kum zemin üzerinde, yatay eğimli ya da dik duran ağaç kütükleri - Topraktan içi boş oyuncaklar - Değişik büyüklükte bitkisel perdeler, çiçekler - Alçak kapılar - Büyükler için oturma yerleri	Öğrenci başına - 3 m ² bahçe - 1 m ² açık hava dersliği - 1 m ² eğitim bahçesi - 4 m ² dikili alan (toplam 9m ²)	150 m
	Ana Okulunda; - Yukarıda sıralanan donatım - Motorlu ulaşım yolu ile kesişmeyen yaya yolları		

Yaş ve Gereksinimler	Donatım ve	Gerekli	Konuta
7-11 Yaş			
- Uğraş alanının genişletilmesi	Okul:	- Öğrenci başına 2 m2	200 m
- Fizik ve düşünme yeteneklerinin genişletilmesi	- Top oyunları için yerler	oyun bahçesi	
- Kişisel yapıcı çalışmalar	- Spor alanları	5 m2 yeşil alan	
- Konut ve komşuluk çapında günlük yaşantısının gerektirdiği çalışmalara katılma	- Bitki dikilmiş yerler, küçük ağaçlık ve çimenlikler		
	- Güneşli ve gölgeli yer		
	Mahalle Bahçeleri:	Konut başına	100-150 m
	- Top oynama yerleri	4 m2 + yeşil çevre	
	- Paten ve bisiklet düzlükleri		
	- Bilye, üçtaş, dokuztaş vb. oyun yerleri		
	- İp atlama yerleri		
	- Hazır oyuncaklar		
	- Su. taş. tahta, kum		
	- Bu gibi yerler % 50 boş bırakılmalı %50 düzenli oyun alanları olarak (Voleybol, futbol,vb.) düzenlenmelidir.		
	- Spor yapıldığı göz önüne alınarak temiz havaya önem verilmelidir.		
	- Derinliği az su havuzları		
	- Göze güzel görünen bitkisel ortam		
	- Bölge parkı ve bir sonraki yaş kümesi için askerlik, masal kahramanı olma gibi oyunlara katılmayı kolaylaştırıcı bağlantı alanları ya da yollar		
12-15 Yaş			
Morto fizyolojik değişmelerin sonucunda çıkan gereksinimler.	Toplantı salonları (Yeterince çıkışı sağlamalıdır)	Konut başına	Ençok
- Bağımsızlık eğilimi	- Bir önceki yaş kümesinin (7-11 yaş) oyunlarına katılmayı kolaylaştırıcı düzen, özellikle; başarı kazanma	14 m2 (yeşillendirilmiş alanlarla bir arada)	350 m

Yaş ve Gereksinimler	Donatım ve	Gerekli	Konuta
- Davranışlardaki günlük değişimler (Aşırı canlılık, okulda takım spor çalışmalarına katılma ve hareketlilikten sessizliğe dönme-yalnız geziler, hayal kurma, ufak macerazuk çalışmaları, kitap okuma müzik dinleme gibi).	özellikle; başarı kazanma çabası.		
- Kişisel ya da takım çalışmalarında üstünlük gösterme eğilimi	- Macera gereksiniminin giderildiği alanlardaki oyunlar	Konut başına 14 m2 (yeşil alanlarla birlikte)	Gözden uzak ve en çok 350 m
- Geçici ve modayı amaçlayan donatım ile sürekli olarak kullanılan arasında ayırım yapma.	- Bir çalıştırıcının denetimindeki macera oyunlarına ve sokak oyunlarına elverişli (toprak engebelerinin, yığın durumundaki yapı gereçlerinin bulunduğu sağlam zeminli yerlerde) - Dış görüşü kesen ve oyun alanlarını çevreleyen perdeleyici bitkiler - Boş oyun düzlükleri (Buralar çimlendirilebilir. Ancak çimlerin dayanabilmesi için yüzölçümleri en az 1 hektar olmalıdır.) - Değişik sosyo profesyonel ortamlardan doğan ve değişik davranışları olan çocuk grupları		

4-7 yaş grubu için çocuk bahçesi, bir anaokulu bünyesinde ya da komşuluk birimindeki yeşil alan içinde düzenlenebilir. Çocuk başına 10-15 m² alan hesap edilmelidir. Bu tür çocuk bahçelerinin etki alanları için 200 m yarıçap önerilmektedir ve bu ölçü 400 m'yi geçmemelidir. Çocukların cadde geçmeyip ulaşabildikleri çok katlı apartmanlardan oluşmuş yerleşmelerde etki yarıçapı 600 metre olabilir. ¹

Atlama, koşma, tırmanma, zıplama, kayma ve denge sağlama ile ilgili eylemlere uygun öğeler seçilmelidir. Büyük yükseklik ayırımları, yüksek duvarlar, derin havuzlardan kaçınılmalıdır. Ancak arsa çok düz ise ilginçlik yaratmak üzere 1 m yi aşmayan küçük tepelikler oluşturulabilir. ¹

Oyun öğeleri olarak kum havuzu, kaydırak, paten ve bisiklet pisti, tırmanma aletleri, denge elemanları, salıncak, tahterevalli, ahşap kulübeler, minyatür gemi ya da uzay aracı modelleri, sığ havuzlar, vb. düzenlenebilir. ¹

Bitkisel öğelerin seçiminde, yine zararlı olabileceklerden sakınılması, çocukların ölçüsüne uygun çiçekli ve meyveli ağaçlardan seçim yapılması gerekir.

¹ Y.T.Ü. Kentsel Tasarım Kılavuzu

7-14 yaş grubuna hizmet veren oyun alanları, ilkokul yerleşme birimi ile beraber ya da mahalle ve semt parkları içinde yer alırlar. Bu alanlar, özel günlerde bir araya gelebilmeyi sağlayacak ve oyun, yarışma, vb. gibi toplu eylemlere uygun biçimde planlanmalıdırlar.¹

Komşuluk grubu içinde en az 500 m², ilkokul yerleşme birimi ile beraber ise 4000 m² alan öngörülmektedir. Bazı kaynaklar böyle bir oyun alanı için 15-20 dekarın altına düşülmemesini önermektedir. Nüfus yoğunluğu nedeniyle alan gereksinimi 40 dekarın üstüne çıktığında bir oyun alanı yerine aynı konumda iki oyun alanının düzenlenmesinin dan daha uygun olacağı da belirtilmektedir.¹

Bu tür oyun alanlarında çocukların bireysel oyunlarına izin verecek biçimde tırmanma, kayma, fiziksel egzersiz, paten, bisiklet, vb. ile ilgili donatılar kadar grup halinde yapacakları gösteriler ve oynayacakları oyunlar için uygun alanlar ve yüzeyler, takım halinde oynanan oyunlar (basketbol, voleybol, futbol, hentbol, vb.) için ise sahalar ayrılmalıdır.¹

Yeşil öğelerin seçiminde ışıklı neşeli bir ortam yaratacak şekilde hafif dokulu ağaç türlerine ağırlık verilmeli, güneşli ve gölgeli alanların dengesine dikkat edilmelidir.

Oyun alanlarındaki oyun araçlarının her bir parçasının, diğerleri ile olan bağlantısının sağlam ve güvenilir olması gerekmektedir. Ciddi yaralanmaların önüne geçilebilmesi açısından oyun platformlarının zeminden olan yükseklikleri 2.5 m'yi geçmemelidir. Oyun araçlarının güvenlik açısından denetimi sadece üretim ve yerine montaj ile sınırlı kalmamalı, bunların düzenli aralıklarla bakımları da yapılmalıdır.¹

Oyun araçları darbe yutucu bir yüzey üzerine yerleştirilmelidirler ve bu yüzey bir yastık görevini üstlenmelidir. Böyle bir ortam için esnekliği olmayan beton ya da asfalt yüzeyler, hatta çimle kaplı olsa bile toprak yüzeyler uygun değildir. Kum ve çakıl pek çok durumda böyle bir ortam için güvenilir bir malzemedir. Ancak böylesine bir yüzeyin kırık cam parçalarından ya da hayvan pisliklerinden arındırılmış olması gerekmektedir. Kum, çocuklar için çekici ve hem de güvenilir bir yüzey olmakla birlikte bakıma gereksinim göstermektedir. Kumun her gün tırmıklanması, iyi bir drenaj sağlanması, hayvanların girişlerinin önlenmesi, ve kumun en az senede bir

¹ Y.T.Ü. Kentsel Tasarım Kılavuzu

kez bütünüyle değiştirilmesi aksatılmadan yapılmalıdır. Kumun dışında küçük ölçüde çakıllardan oluşmuş yüzeyler ve ahşap sanayiinin bir yan ürünü olan ağaç kabukları ve yongalarda nispeten darbe yutucu yüzeyler olarak kullanılabilirler. Ancak bunların da bakımı ile ilgili gereksinimleri kum yüzeylerden farklı değildir (Tunbiş, 1993).

Spor alanları da parklarla birlikte planlanmalıdır. Ülkemizde genellikle futbol, basketbol ve atletizmle sınırlı bu tür rekreasyon alanları 15-24 yaş arasındaki gençlere ve olgun yaştakilere hizmet etmektedir. Spor sahalarının yanı sıra bu tür alanlar bir amfi tiyatro ya da gösteri alanı içerebilir. Bu tür spor alanları, kent dokusu içinde bu yaştaki gençlerin toplu olarak bulunduğu lise ya da üniversite kampüsleri çevresinde, yakınında ya da bünyesinde planlanmalıdır.¹

Spor alanları ile ilgili normlar kaynaklara, göre değişiklik göstermektedir. Semt biriminde 40-80 dekarlık bir alan önerisinin yanında, semt birimi yerine 220-650 dekarlık büyük spor komplekslerinin düzenlenerek gereksinim duyulan yerlere serpiştirilmesi önerisinde bulunanlar da vardır.¹

Spor alanlarının kentlerin hava kirliliğinden en az etkilenen bölümlerinde ve geniş yeşillikler içinde kurulması bir ilke olarak benimsenmektedir. Spor tesislerinin geniş yeşillikler içinde kurulması gürültü, toz, duman gibi zararlı etkilerden uzaklaşabilmek ve spor yapan kişilerin gerek duyacakları bol oksijeni sağlamak açısından gereklidir.¹

5.1.3. İlköğretim Tesisleri İçin Vaziyet Planı Tasarım Kriterleri

İlköğretim tesisleri için vaziyet planı tasarım kriterleri üç bölümde incelenebilir.

5.1.2.1. İlköğretim Tesisinin Arsa Seçimi ve Yerleşimi İle İlgili Kriterler

İlköğretim tesisleri için, çevresinde yaşayanlara en iyi hizmet getirebilecek konumdaki alanlar seçilmelidir. Bu nedenle, okulun bulunduğu yerleşme ünitesinin fiziksel ve sosyal ihtiyaçları tespit edilmelidir. İlköğretim tesislerinin yerleşiminde amaç, kaynakların ekonomik kullanımının ve okulun büyüyebilme ihtiyacına cevap verilebilmesinin sağlanmasıdır. Seçilecek arsanın, yer seçimi, topoğrafya, doğal

¹ Y.T.Ü. Kentsel Tasarım Kılavuzu

kaynakların kullanımı, iklim ve doğal aydınlatma ile ilgili özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Ülkemizde eğitim tesisleri için alan seçimi iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, planlı gelişen yerleşme alanlarında, diğeri ise, planlama eyleminin yerleşmenin oluşmasından sonra söz konusu olduğu, plansız gelişen yerleşim alanlarında eğitim alanı elde edilmesidir (Şengezer ve Koç, 1993).

Planlı gelişen bir yerleşmede eğitim alanı, donatım kapsamında yönetmeliklerde öngörülmüş değerlere göre ve plancının öngördüğü modele göre yer seçilerek belirlenir. Bu süreçte hem alan büyüklüğü, hem de konum açısından sağlıklı çözümlere ulaşılması olağandır (Şengezer ve Koç, 1993).

Ancak hızlı ve yoğunlukla plansız gelişen yerleşim alanlarında, eğitim alanı elde edebilmek için kullanılabilecek boş alan bulmak zorlaşmaktadır. Eğitim alanı olarak gerekli standartları karşılamayan formu ve büyüklüğü yetersiz kamu alanları ya da yerleşim için tercih edilmemiş aşırı eğimli, yoğunlukla da vadi diplerine rastlayan riskli alanlar seçilmektedir. En son seçenek ise gerçekleşmesi çok zor olan kamulaştırma yoludur (Şengezer ve Koç, 1993).

İlköğretim tesislerinin arsa seçimi için göz önünde bulundurulması gerekli kriterler şöyle sıralanabilir:

- İlköğretim tesislerinin yerleşimi için gerekli alan büyüklüklerinin,

- 1 şube için min. : 3.000 m²
- 2 şube için min. : 5.000 m²
- 3 şube için min. : 7.000 m²
- 4 şube için min. : 9.000 m²
- 5 şube için min. : 12.000 m² olması gerekmektedir.

- Okul binalarının yerleşeceği alanın topoğrafyası büyük önem taşımaktadır. Yerleşim için olabildiğince düz arsalar seçilmeli, eğim maksimum %10 olmalıdır.

- Çocukların çevre ile ilişkilerini güçlendirmek için, ilköğretim tesisinin yapılacağı alandaki ağaçlar, su kaynakları, kayalar, zemin formları ve diğer doğal özellikler mümkün olduğunca korunmalıdır.

- Arsa seçiminde ve binanın yerleşiminde bölgenin iklim koşulları dikkate alınmalıdır. Okul çevresinde oluşabilecek rüzgarları zararsız hale getirmek amacıyla çeşitli

önlemler alınmalıdır. Bunun için, ağaçlar ve çalılarla okul çevresinde doğal engeller oluşturulabilir ya da perde duvarlar ve paravanlarla yapay engeller oluşturulabilir.

- İlköğretim tesisinin yerleşiminde, yapılar, doğal aydınlatmadan faydalanacak şekilde ve enerji tasarrufu sağlayacak biçimde yönlendirilmelidir.

Türkiye’de tip proje uygulamaları yaygın olduğundan, arsa seçimi ve yerleşimi ile ilgili pek çok kriter uygulanamamaktadır. Tip projelerde, projenin uygulanabileceği arsa alanı ile ilgili olarak “arsanın topoğrafik özelliği ve imar durumu dikkate alınarak tespit edilecektir.” ifadesi yer almasına rağmen, bu tam anlamıyla gerçekleşmemektedir. Farklı iklim bölgelerinde ve farklı arsa formlarında aynı tip projenin uygulanması, okul yapısının çevreye uyumunu güçleştirmektedir.

5.1.2.2. Çevre Düzenleme Ve Okul Bahçesinin Tasarımı İle İlgili Kriterler

Okul bahçeleri hem rekreasyon, hem de okul içi ve dışı eğitimi için öğrenme alanı olarak düşünülmelidir. Ülkemizdeki ilköğretim tesislerine ait okul bahçelerinin büyük çoğunluğu bu ihtiyacı karşılayamamaktadır.

Türkiye’de, devlete ait ilköğretim tesisleri tip projelere, özel ilköğretim tesisleri ise “M.E.B. Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi”ne göre yapılmaktadır. Ayrıca Türk Standartları Enstitüsü’ne ait “TS9518 İlköğretim Okulları – Fiziki Yerleşim Genel Kuralları” adında bir standartlar yönergesi bulunmaktadır, ancak bu yönergenin uygulanması zorunlu değildir.

M.E.B. Standartlar Yönergesi’nde, okullarda, binadaki toplam öğrenci kontenjanı ile orantılı ölçüde bahçe alanı bulunması gerektiği belirtilmektedir (Tablo 5.7).

Tablo 5.7. M.E.B. Standartlar Yönergesine Göre Minimum Okul Bahçesi Alanları

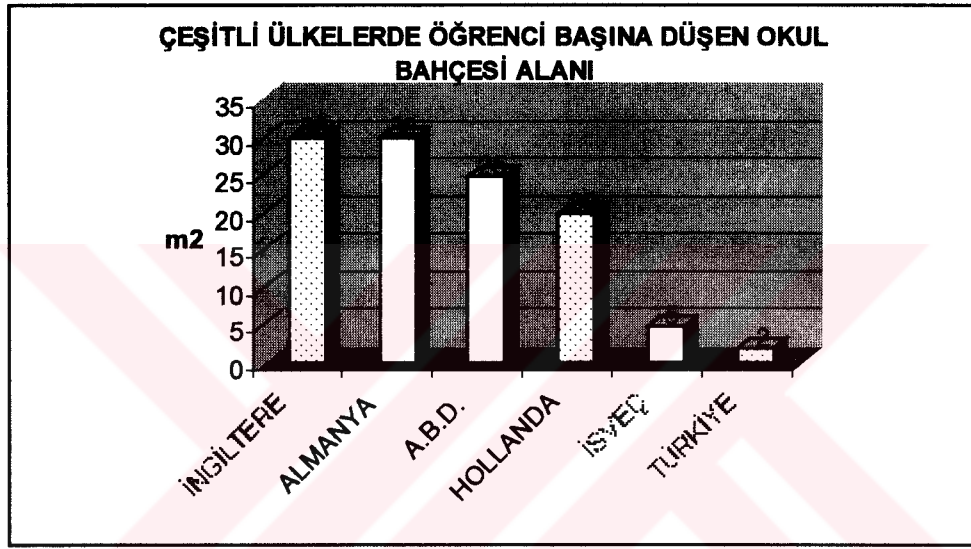
ÖĞRENCİ SAYISI	OKUL BAHÇESİ ALANI
İlk 36 öğr.	180 m2
İkinci 36 öğr.	108 m2
Üçüncü 36 öğr.	90 m2
109-1000 öğr.	2 m2/öğr.
1001-2000 öğr.	1,5 m2/öğr.
2000 -+ öğr.	1,2 m2/öğr.

Bazı yabancı ülkelerdeki okul bahçesi alanları ile Türkiye’deki okul bahçesi alanlarının karşılaştırmak amacıyla, ele alınan ülkelerdeki uygulanan standartlar

doğrultusunda, 2.000 öğrencili bir ilköğretim tesisinde, öğrenci başına düşen okul bahçesi alanları hesaplanmıştır. Türkiye'deki alanların Avrupa ve Amerika ortalamasının oldukça altında olduğu görülmektedir (Şekil 5.1).

Milli Eğitim Bakanlığı'na ait standartlar yönergesinde, okul bahçesi alanı dışında bir kriter bulunmamaktadır. Bir çok yabancı ülkede ilköğretim tesisleri oyun alanlarına ilişkin standartlar belirlenmiştir.

A.B.D.'de Ulusal Rekreasyon Birliği (National Recreation Association) tarafından, okul bahçeleri, oyun ve spor alanlarıyla ilgili standartlar belirlenmektedir. İngiltere'de

Şekil 5.1. Bazı Ülkelerde Öğrenci Başına Düşen Okul Bahçe Alanları

çevre düzenleme ile ilgili bir çok standart, İngiliz Standartları Enstitüsü (BSI) tarafından belirlenmektedir. Almanya'da ise çevre düzenleme faaliyetlerinde, Alman Standartları Enstitüsü'ne (DIN), ait standartlar kullanılmaktadır.

Okul binasında başlayan eğitimin, oyun aktiviteleriyle bütünleştiği yolundaki anlayış, A.B.D.'deki okul oyun alanı tasarımlarına yön vermektedir. Bu ülkedeki bir ilköğretim tesisinde bulunması gereken okul dışı alanlar şöyle tanımlanmıştır (Lackney, 2000):

- Peyzaj düzenlemesi yapılmış alanlar: Basit bir peyzaj düzenleme programı okullar için uygulanmaktadır. Bu düzenleme, drenaj sistemi, çim alanlar, bitkiler ve gerekli yürüme yollarını içermektedir.
- Asfaltlanmış oyun alanları: Asfalt oyun alanları, çimenler ıslak olduğunda, zeminde çamur, buzlanma ya da kar olduğunda çocuklara hizmet vermektedir. Bu alanlar,

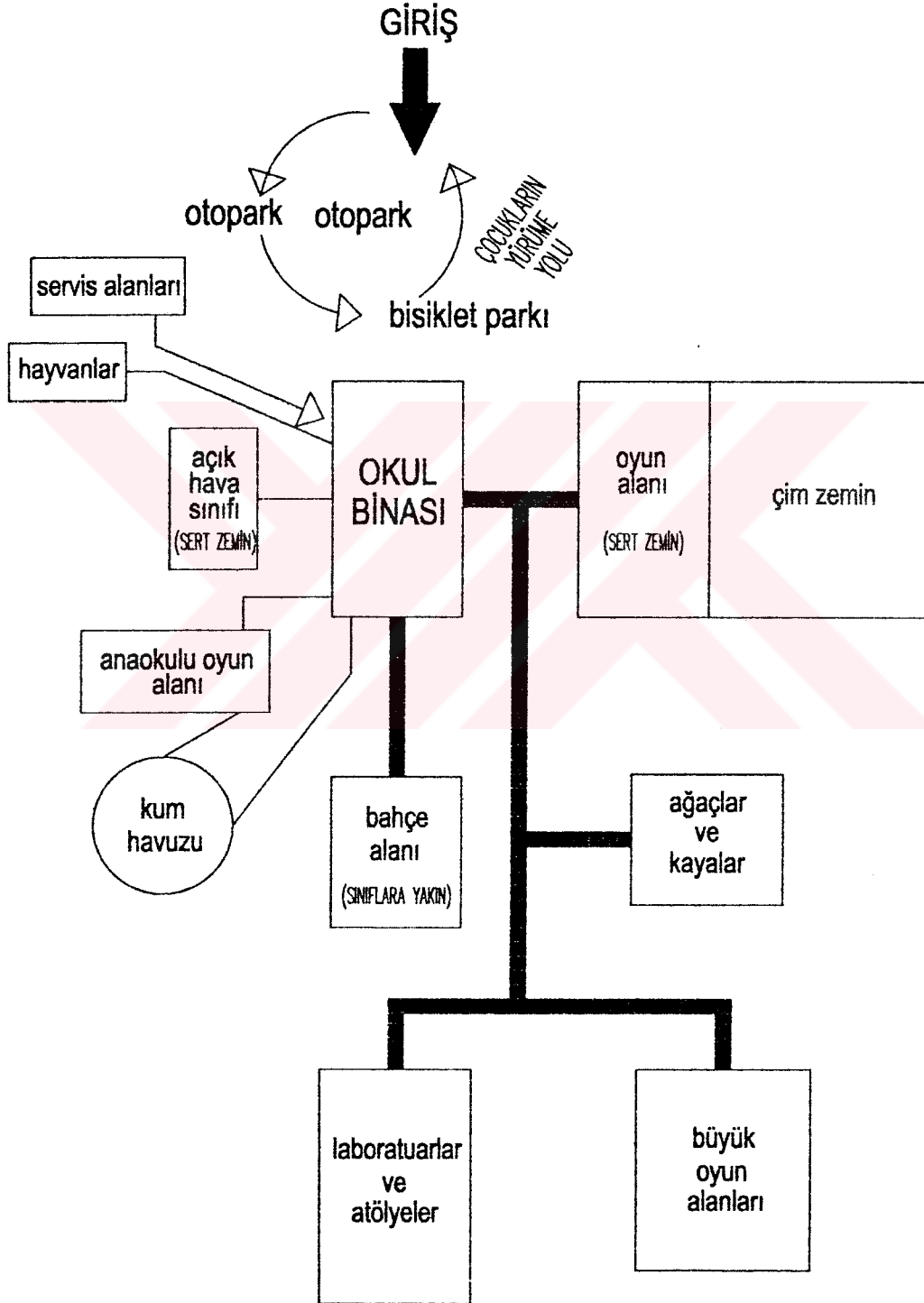
çok sıcak havalarda, çocukları güneşten korumak için prefabrik bir örtüyle örtülebilmektedir.

- Çim oyun alanı: Bu alanlar, hem çocuklara hem de çevrede yaşayanlara hizmet vermektedir. Çim alanların planlamasında, yeşil alanın tamamının aynı bölgede ve seviyede olmamasına dikkat edilmektedir.
- Açık hava sınıfı: Sert zeminden oluşan açık hava sınıfına, her sınıftan çıkış verilmektedir. Bu alan hem açık hava sınıfı olarak hem de sessiz oyun alanı olarak kullanılmaktadır. Böylece bu ortamın, çocuklar tarafından gürültülü oyun mekanı olarak kullanılması önlenir.
- Bitki Yetiştirme Alanı: Büyümekte olan bitkiler ve sebzeler, öğrencilere bilimsel öğrenme ile ilgili fırsatlar tanıdığından, okullarda öğrencilerin kendi bitkilerini yetiştirdikleri alanlar bulunmaktadır. Bu mekanın sulama tesisatı ve toprak yapısı büyük önem taşımaktadır.
 - Açık hava deposu ve oyunevi: Bu mekanlar, çocukların rol oyunlarını gerçekleştirebilmeleri için gerekli ekipmanın saklandığı depo ve oyunların oynanabildiği basit bir evden oluşmaktadır.
 - Doğa ve açık hava çalışmaları için alan: Bu alan, kazı, inşaat, küçük doğa projeleri gibi aktivitelerin gerçekleştirilmesi için ayrılmıştır.
 - Park ve komşuluk rekreasyon alanı: bu bölüm, çevrede yaşayanlar ve okul öncesi çocuklarının oyun faaliyetleri için ayrılmıştır. Su oyun alanı, kum havuzu, mangallar, izci kamp yerleri ve ağaçlık alanlar bu bölümde yer alırlar.
 - Otopark: Okul personeli için düzenlenen otopark, mümkün olduğunca çocuklara uzak bir alanda bulunmaktadır (Lackney, 2000).

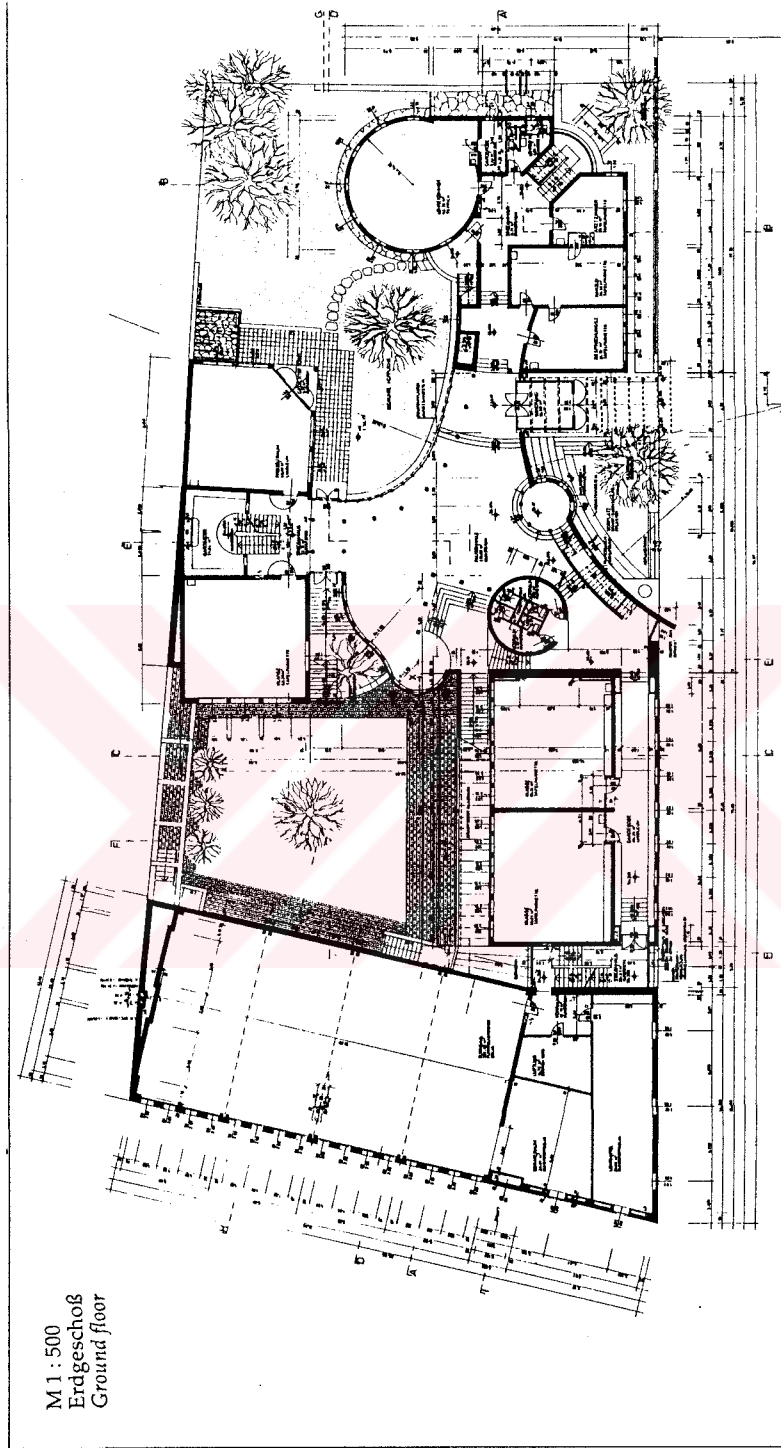
Bu kriterlere göre, A.B.D.'deki bir ilköğretim tesisine ait fonksiyon şeması Şekil 5.2.'de gösterilmiştir.

İngiltere'de, 1986 yılında tekrar düzenlenen, açık havada kalıcı oyun ekipmanlarının yerleştirilmesi ve oyun alanlarının düzenlenmesine ilişkin bir standartlar yönergesi kullanılmaktadır. Yerleşim birimlerine ait oyun alanları ile okul bahçeleri birleştirilerek kullanılmaktadır. Bu ülkedeki standartlara göre, okul oyun alanlarındaki ekipman basit, güvenli ve aynı anda birden çok çocuğun kullanımına cevap verecek şekilde seçilmelidir. İngiltere'de, okul bahçeleri ve oyun alanları için aynı standartlar kullanılmaktadır. Ayrıca Okullar Konseyi, Ulusal Oyun Alanları Birliği gibi kurumlar da, ülkedeki okul bahçeleri için bazı standartlar belirlemektedir (Heseltine ve Holbom, 1987).

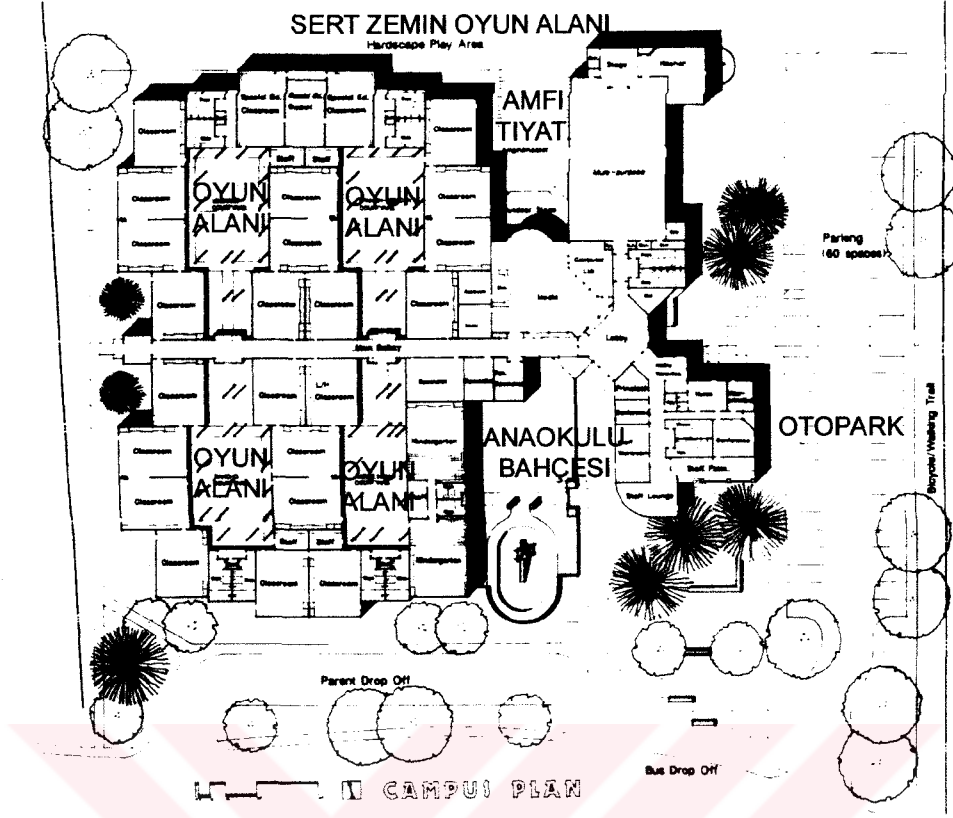
A.B.D.'de ve birçok Avrupa ülkesinde okul bahçeleri, çocuklar için oyun alanları olarak düzenlenmektedir. Yurt dışındaki okul binaları, Türkiye'deki uygulamaların aksine, genelde parçalı kütlelerden oluşmaktadır (Şekil 5.3, Şekil 5.4, Şekil5.5).

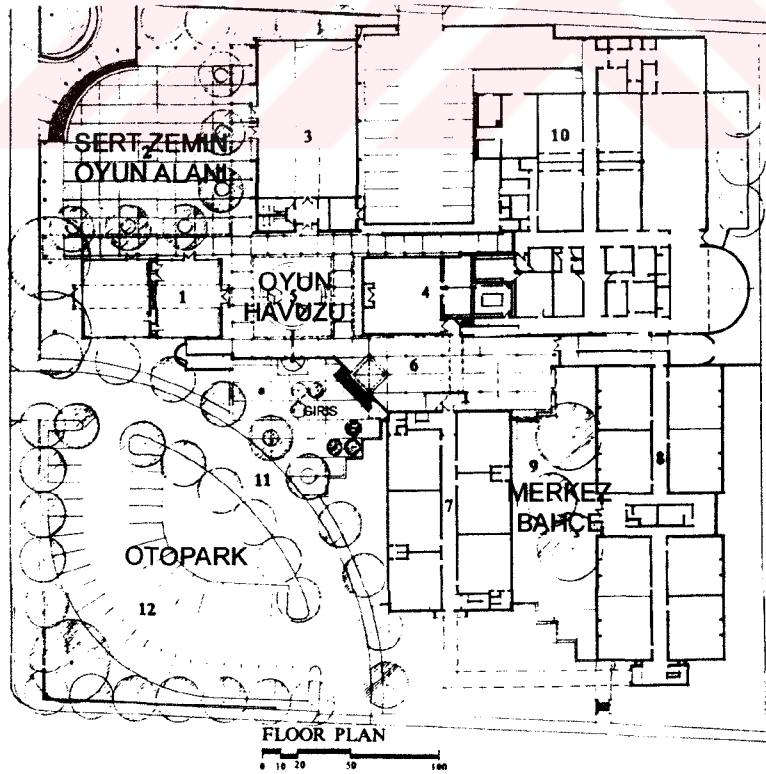
Şekil 5.2. A.B.D.'deki ilköğretim tesislerine ait fonksiyon şeması

Şekil 5.3. Avusturya'da bir ilköğretim tesisinin vaziyet planı

Şekil 5.4. A.B.D.-Kaliforniya Coyote Canyon ilköğretim okuluna ait vaziyet planı

Şekil 5.5. A.B.D.-Kuzey Karolayna First Ward ilköğretim okuluna ait vaziyet planı

Diğer ülkelerde yapılan uygulamalar ve genel ilkeler doğrultusunda bir ilköğretim tesisindeki açık alanların düzenlenmesi için gerekli kriterler şöyle sıralanabilir:

- Okul bahçelerinde yer alan aktiviteler, birbirine akacak şekilde ilişkilendirilmeli, aynı zamanda da birbirlerine karışmayacak şekilde izole edilmelidir. Araştırmalar, çocukların çok küçük gruplar halinde çalışmak ve oynamak istediklerini ortaya koymaktadır. Bu nedenle oyun alanlarının sessiz ve bir ölçüde korunaklı mekanlar olmaları gerekmektedir (Tunbiş, 1993).
- Bahçe içindeki yolların planlanması sırasında, çocukların genelde en kısa yolu izlediği göz önünde bulundurularak düzenleme yapılmalıdır. Bu yollar üzerinde, özellikle hızlı hareket sırasında çocuklara zarar verebilecek elemanlar yer almamalıdır.
- Okul dışı mekanlarındaki sert zemin, genellikle gri renkli beton ya da siyah asfalt kaplı yüzeyler biçiminde düzenlenmektedir. Bu malzemelerin, yazın güneş ışığını yansıtıcı etkisi olduğundan, uygulamalarda bu alanlar sınırlı tutulmalıdır. Ayrıca betonun harcına renk katılması, farklı malzeme ilaveleri (tuğla, granit, çakıl,...gibi) aracılığıyla bu alanlarda doku ve renk zenginliği elde edilebilir (Tunbiş, 1993).
- Bahçedeki toprak alanda mevcut olan ya da sonradan yapılacak yükselti okula bahçelerinin görselliğini olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle, düzenleme öncesinde bu tür yükselti varsa korunmalı ve olumlu özelliklerinden yararlanılmalıdır. Bu tür arazi plastiği oluşturmada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, oluşturulan arazi profilinin doğal alanlara benzetilmesidir.
- Okul bahçelerindeki oyun elemanları temel oyun araçları olmalarının yanında, güvenilir ve birden fazla çocuğun aynı anda kullanabileceği tipte olmalıdır. Kullanıcı sayısının fazlalığı nedeniyle hareketli araçlar kullanılmamalıdır. Tırmanma araçları ise sosyal ilişkiyi geliştirici olanlarla sınırlandırılmalıdır. [6]
- İlköğretim tesisi içindeki araç yollarının tasarımı, çevredeki trafik dolaşımı ile uyumlu olmalıdır. Zorunlu hizmetler ve acil durumlar için, araziye dolaşan bir servis yolu bulunmalıdır.
- Otoparklar, okul içi ve dışı araçlar için düşünülmelidir. Otopark alanı, arazi uygun değilse, hizmet ettiği okula yakın ve bağlantılı olarak düşünülmelidir. Ayrıca, araç giriş-çıkışlarının çocukları etkilememesi de sağlanmalıdır.
- Okul bahçelerindeki mekanlar bazı tip aktiviteleri özendirici biçimde düzenlenmelidir. Sosyal alanlar, doğal tarzda bitkilendirmenin ve soluk renklerin hakim olduğu şekilde düzenlenebilir. Fiziksel aktivite alanları ise tam tersine

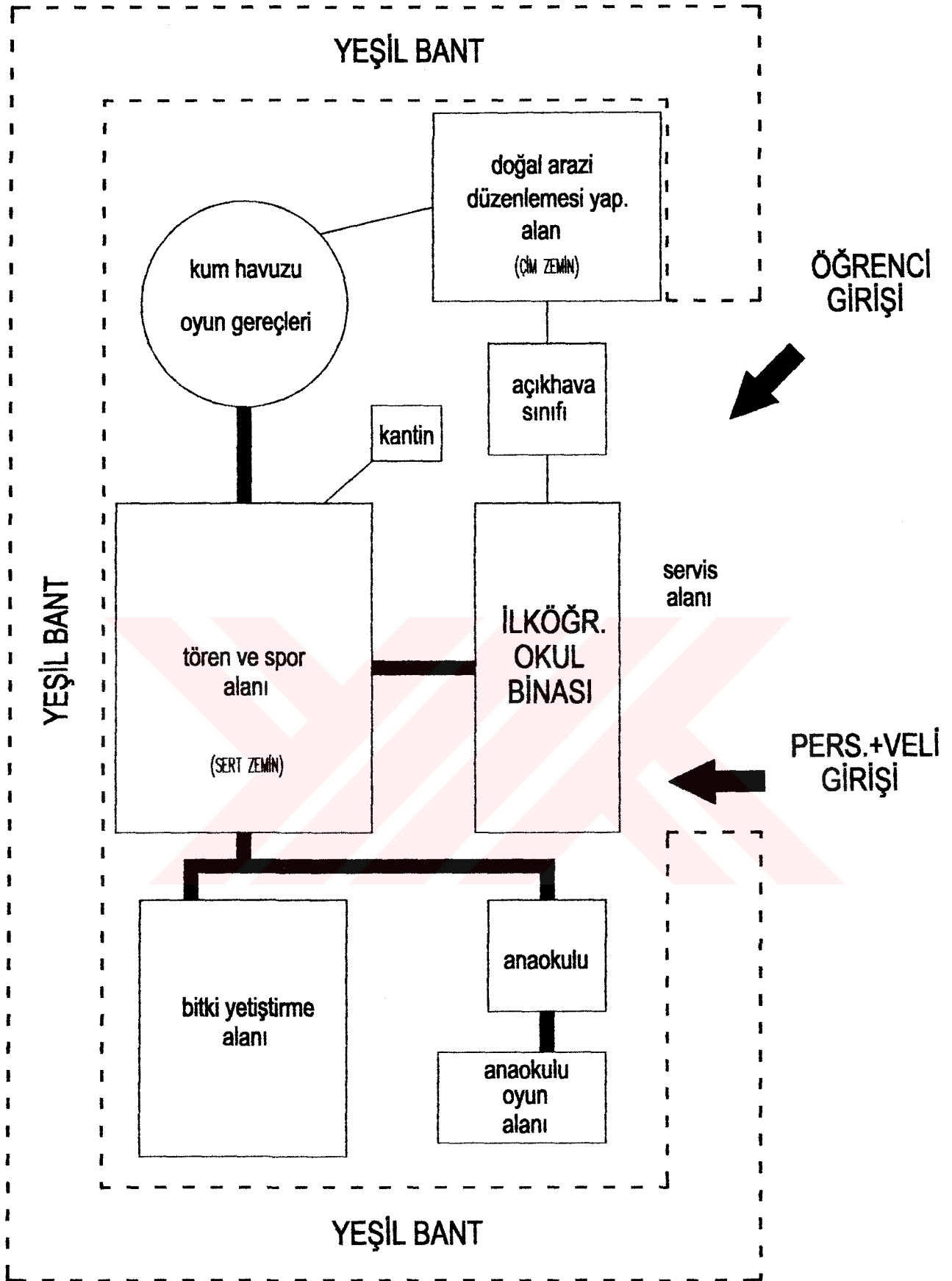
dinamik çizgiler, parlak sıcak renkler ve çarpıcı bitkilendirme ile düzenlenebilir (Tunbiş, 1993).

- Bitkiler, dış mekan oluşturmada, gürültü kontrolü sağlamada, şiddetli rüzgar ve egzost gazlarının zararlı etkilerini azaltmada, spor ve oyun alanlarında, aktiviteden kaynaklanan oksijen ihtiyacını karşılamada etkili bir biçimde kullanılabilirler. Çocukların belli alanlardan geçişinin engellenmesi için sık yapıda gelişme gösteren bitkiler kullanılabilir (Tunbiş, 1993).
- Bütün ilköğretim tesisleri, engelliler için erişilebilir olmalıdır. Yaya yolu kavşakları görülecek şekilde boyanmalı ve bütün konumlara uygun işaretleme düzeni sağlanmalıdır. Engelliler için tasarım koşulları, "TS9111 Engelliler İçin Yapı Tasarımı Şartnamesi"nde belirtilmiştir.

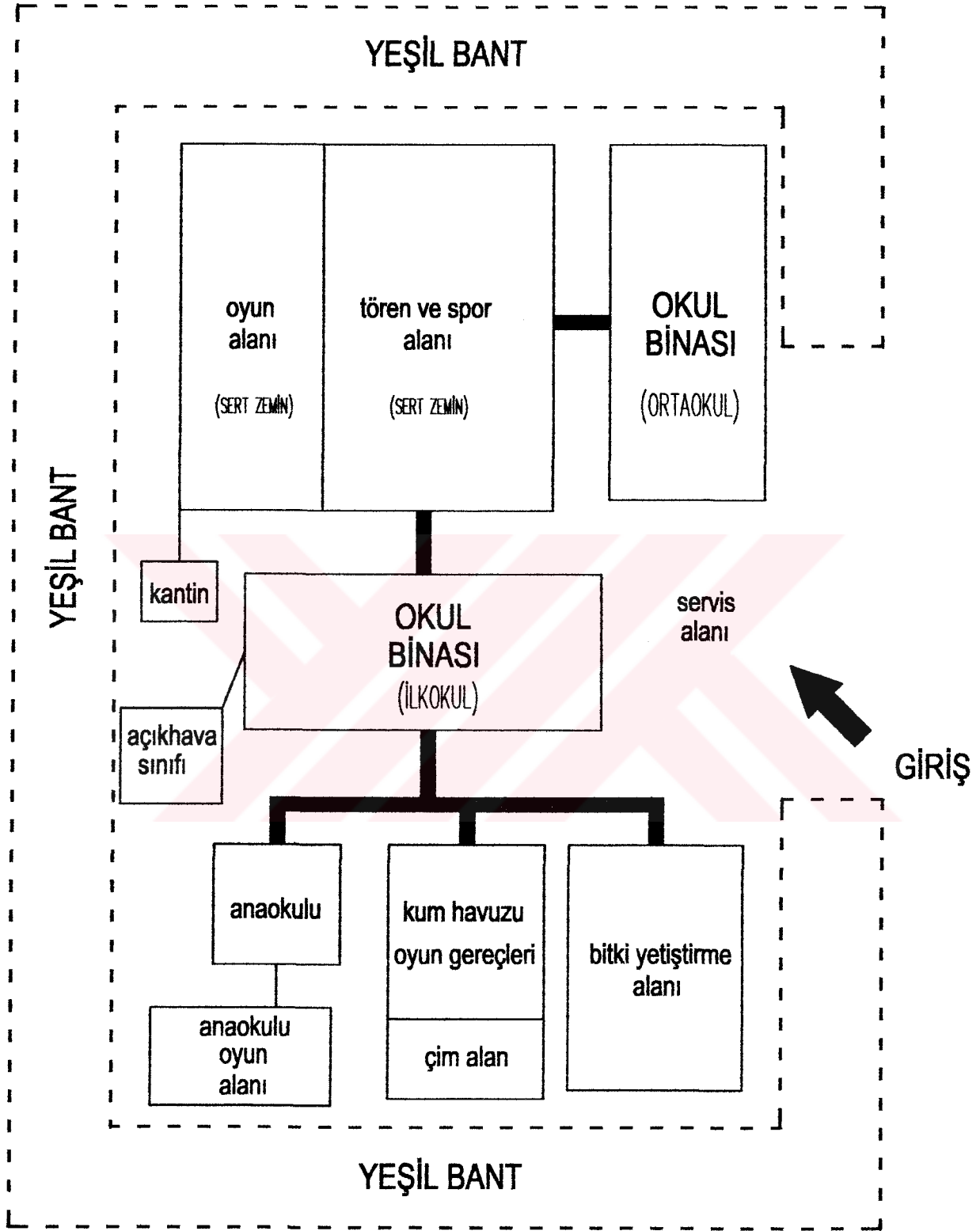
Bu kriterler doğrultusunda, ilköğretim tesislerinin okul bahçesi düzenlemesi sırasında kullanılabilecek bir fonksiyon diyagramı, mevcut tek kütleli beş yıllık ilköğretim okulları için Şekil 5.6'da, yeni yapılacak ve parçalı kütlelerden oluşacak ilköğretim tesisleri için de Şekil 5.7'de gösterilmiştir.

Türkiye'de sekiz yıllık ilköğretim sistemine geçilmeden önce uygulanan beş yıllık sisteme ait tip projeler için, uygulanacakları arsa üzerinde vaziyet planları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu vaziyet planlarının sadece proje aşamasında kaldığı ve uygulanamadığı alan çalışması sırasında görülmüştür. İstanbul'daki bazı beş yıllık ilkokullara ait, Bayındırlık Bakanlığı Arşivi'nden elde edilen, ait tip proje planları ve vaziyet planları Ek 9'dadır. 1997 yılında uygulanmaya başlayan sekiz yıllık ilköğretim sistemi ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı, bu eğitim sistemi için yeni tip projeler hazırlatmıştır. Sekiz yıllık tip projelerle ilgili uygulamalar henüz yaygınlaşmadığından, projelere ait sadece vaziyet planı önerileri bulunmaktadır. İ.T.Ü. ve Y.T.Ü. tarafından hazırlanmış, sekiz yıllık tip projelere ait bazı vaziyet planı önerileri Ek 10'dadır. Araştırma kapsamındaki 9 ilköğretim okuluna ait fotoğraflar, mevcut vaziyet planları ve bu bölümde belirtilen kriterler doğrultusunda hazırlanmış öneri vaziyet planları Ek 11'dedir.

İlköğretim tesislerinde okul bahçesi tasarımı ile ilgili kriterler, mevcut ilköğretim tesislerinde uygulanamamıştır. Bu çalışmanın amacı, yapılacak olan ve mevcut ilköğretim tesislerindeki açık alanlar için, bazı tasarım önerilerinin hazırlanmasıdır.

Şekil 5.6. Mevcut ilköğretim tesislerinin okul bahçesi düzenlemesi için kullanılabilecek fonksiyon şeması

Şekil 5.7. Sekiz yıllık ilköğretim tesislerinin okul bahçesi düzenlemesi için kullanılabilecek fonksiyon şeması

6. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, çocukların oyun ihtiyaçlarını, tercihlerini ve okul bahçesi kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla İstanbul'da sosyal durum açısından birbirinden farklı üç semtte (Etiler, Bakırköy, Fener-Cibali), 9 ilköğretim okulunda bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu alan çalışmasının sonuçları doğrultusunda, ilköğretim tesislerindeki açık alan kullanımı ve okul bahçesi düzenlemesiyle ilgili tasarım önerileri belirlenmiştir.

Anket çalışmasının sonuçlarına göre;

- Her üç semtte yaşayan çocuklar, yaşadıkları çevrenin fiziki koşullarından genel anlamıyla memnundur ve başka bir yerde yaşamak istememektedirler.
- Yakın çevrede spor alanı bulunması, çevredeki açık alanların düzenlenmesi gibi özellikler, tüm öğrenciler tarafından çok önemli bulunmuştur. Ancak, araştırma kapsamındaki ilköğretim okullarının hepsinin bahçesinde basketbol ve voleybol alanı bulunmasına rağmen, bu alanlar çocukları tarafından spor alanı olarak kabul edilmemektedir.
- Bakırköy, Etiler gibi, çocuk oyun alanı sayısının kısmen yeterli düzeyde olduğu semtlerde, okul bahçesi, okul dışı zamanlarda kullanılmamaktadır. Fener-Cibali gibi oyun alanlarının yetersiz olduğu semtlerde, okul bahçeleri, çevredeki tek açık alanlar olduklarından, okul dışı zamanlarda da kısmen kullanılmaktadır.
- Öğrencilerin, oynamayı hayal ettikleri oyun alanları ile ilgili resimler, üç semtte de benzer özellikler göstermektedir. Bütün öğrencileri, daha büyük oyun alanları isterken, kız öğrenciler ağırlıklı olarak, çocuk parkı ve yeşil alanlar, erkek öğrenciler ise farklı spor alanlarını çizmişlerdir. Öğrencilerden hiçbiri oyun alanı olarak, okul bahçesi çizmemiştir.

Anket çalışmasının genel değerlendirmesine göre, çocuklar okullarının bahçesinden memnun değildirler ve daha çok oyun alanı istemektedirler. Bu amaçla, çocuklar için, daha iyi düzenlenmiş ve daha fonksiyonel okul bahçeleri tasarlanmalıdır. Bunun için de şu tasarım önerileri göz önünde bulundurulmalıdır:

- Yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre, çocuklar, okul dışı saatlerde okul bahçelerini kullanmamakta, ancak çocuk parkı, basketbol alanı ve futbol alanı gibi alanları kullanmaktadırlar. Çocuklara, daha geniş oyun imkanı sağlayabilmek için, okul bahçelerinin, farklı oyun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Buna göre ilköğretim tesislerine ait okul bahçelerinde;
 - Basketbol, futbol, voleybol ve tören alanı olarak kullanılabilen sert zemin alan,
 - Oyun ekipmanlarının da yer aldığı kum havuzu,
 - Macera oyunları için çim ve doğal arazi profili verilmiş toprak alan,
 - Sessiz oyunlar ve açık hava dersleri için düzenlenmiş, sınıflarla doğrudan bağlantılı açık hava sınıfı,
 - Ana sınıfı öğrencileri için ayrı bir bahçe çıkışı ve bu yaş grubuna ait ayrı oyun alanı,
 - Okul bahçesinin çevresini saran ve öğrencilerin kendi bitkilerini de yetiştirebilecekleri, çeşitli bitkilerden oluşan yeşil bant,gibi alanlar düzenlenebilir.
- Ülkemizde okul binaları, yaygın olarak kompakt kütleler halinde inşa edilmektedir, bunun yerine binalar mümkün olduğunca parçalı tasarlanmalı ve binalar arasında kalan boşluklar, farklı oyun ve spor aktivitelerine cevap verecek şekilde düzenlenmelidir.
- Tek parçalı tip projelerin uygulanması gerektiği durumlarda da, okul binası, geniş açık alanlar elde edilebilmesi amacıyla arazinin köşesine yerleştirilmelidir.
- Okul bahçelerinde, öğrencilerin güvenliği açısından, araç, yaya ve öğrenci giriş çıkışları birbirine karışmayacak şekilde düzenlenmelidir. Giriş-çıkışlarda engelli öğrenciler için erişim de düşünülmelidir. Otoparklar, mümkün olduğunca çocuklardan uzak bir alanda bulunmalıdır.
- Okul bahçesinin çevresi, çocuklar üzerindeki olumsuz psikolojik etkilerinden dolayı, yüksek duvarlarla çevrilmemelidir. Bunun yerine, yarı saydam, renkli tel elemanlar ve çocukların geçişini engelleyecek şekilde sık bitkilerden oluşan yeşil bant kullanılmalıdır. Eğer duvar kullanmak zorunluysa, bu duvarlar, hem içten hem dıştan çocukların hoşuna gidecek şekilde boyanmalı ve resimlendirilmelidir.

- Okul bahçesinin zemin kaplaması için, yazın güneşi yansıtan gri beton ve asfalt gibi malzemeler kullanılmamalıdır. Bunun yerine, içine renk katılmış beton harcı, renkli tuğlalar ve çakıl kullanılabilir.
- Okul bahçesinde yer alan tüm aktivite alanları, birbirinden eğrisel bitki hatları ya da yarı saydam ayırıcı elemanlarla ayrılmalı, farklı aktivite alanları birbirine karışmamalıdır.
- Okul bahçesindeki tüm ekipman, çocukların eşyalara karşı kullandıkları şiddeti azaltması ve çocuklara cazip görünmesi açısından, parlak ve sıcak renklere boyanmalıdır.
- Oyun alanlarında aynı anda birden çok çocuğun kullanabileceği temel oyun gereçleri kullanılmalıdır.

Sonuç olarak, çocukların daha sağlıklı gelişmelerini sağlamak için, daha çok oyun alanına ihtiyaç vardır. Kent ortamındaki yoğun yapılaşma nedeniyle, oyun alanları için gerekli alanlar sağlanamamaktadır. Bu nedenle, okul dışı saatlerde, öğrenciler tarafından kullanılmayan okul bahçelerine oyun fonksiyonu kazandırılabilir. Bu sayede, okul bahçeleri, soğuk ve itici ortamlar olmaktan çıkıp, yerleşme ünitesinin bulunduğu ve çocukların her türlü oyun ve spor faaliyetlerini yapabildikleri yaşayan mekanlar haline dönüşebilirler.

KAYNAKLAR

- Abu-Ghazzeah, T.M.** 1998. Children's use of the street as a playground in Abu-Nuseir, Jordan, *Environment And Behavior*, **30/6**, 799-831.
- Akarsu, F.**, 1984. Piaget'ye göre çocukta mekan kavramının gelişimi, *Mimarlık*, **84/9**, 31-33.
- Akbayar, N.**, 1994. Düünden bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 1, T.E.T. Tarih Vakfı, İstanbul
- Akbayar, N.**, 1994. Düünden bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 3, T.E.T. Tarih Vakfı, İstanbul
- Aksoy, Ö.** 1967. Osmanlı Devri Sıbyan Mektepleri Üzerine Bir İnceleme, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü., İstanbul.
- Akyol, A.**, 1991. Amerikan Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme, M.E.B., Ankara.
- Anon.**, 1981, İlkokul Binaları İçin Uluslararası Dökümantasyon; Özet ve Kıyaslama, M.P.T.E. Enstitüsü, İstanbul.
- Baloğlu, Z.**, 1990. Türkiye'de Eğitim, Tüsiad Yayınları, İstanbul.
- Bilgin, F.**, 1984. Kent mekanında çocuk, çocuklar için bir mekan: serüven alanları, *Mimarlık*, **84/9**, 28-30.
- Boston**, **21**, 345-373.
- Ciritli, H.**, 1983. Cumhuriyet Döneminde Eğitim, İlköğretim, Devlet Kitapları M.E.B. Yayın No:91, İstanbul.
- Cohen, S., Trostle, S.L.** 1990. Young children's preferences for school-related physical-environmental setting charecteristics, *Environment And Behavior*, **22/6**, 753-766.
- Cüceloğlu, D.**, 1999. İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi, İstanbul

- Çelikhan, S.**, 1990. Çocuklara Uygun Bir Çevre; Sokakta Oyun, 2. Kentiçi
- Çelikhan, S.**, 1994. Şehir ve bölge planlaması yönünden İstanbul ilk ve orta dereceli okulları, İstanbul
- Çetiner, A.**, 1972. Şehircilik çalışmalarında donatım ilkeleri, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü., İstanbul.
- Heseltine, P., Holborn, J.**, 1987. Playgrounds: The planning, design and the construction of play environments, The Mitchell Publishing, London
- Kazamias, A. M.**, 1966. Education and the Quest for Modernity in Turkey, G. Allen and Unwin Ltd., Londra.
- Lackney, J.A.**, 2000. Educational Facilities: The impact and role of the physical environment of the school on teaching, learning and educational outcomes, Milwaukee University, U.S.A.
- Lindholm, G.**, 1995. Schoolyards, the significance of place properties to outdoor activities in schools, *Environment And Behavior*, **27/3**, 259-293.
- Oktay, A., Çağlar, A., Çetin, M.**, 2000. Eğitim Alt Komisyon Raporu, İstanbul Çocuk Raporu, İstanbul, Türkiye.
- Oktay, A., Çağlar, A., Çetin, M.**, 2000. Serbest Zamanları Değerlendirme Alt Komisyon Raporu, İstanbul Çocuk Raporu, İstanbul, Türkiye.
- Robb, C.**, 1988. Much More Than Child's Play, The Boston Globe Magazine,
- Sağlam, M.**, 1999. Avrupa Ülkelerinde Eğitim Sistemleri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Sandström, C.F.**, 1971. Çocuk ve Gençlik Psikolojisi, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yayınları, İstanbul.
- Susa, A.M., Benedict, J.O.** 1994. The effects of playground design on pretend play and divergent thinking, *Environment And Behavior*, **26/4**, 560-579.
- Şengezer, B.S., Koç, E.**, 1993. Eğitim yapılarında yer seçimi ve donatı değerleri, *21. Yüzyıla Doğru eğitim Yapıları Sempozyumu*, Y.T.Ü., İstanbul, 1993, s. 75-90

Tekeli, İ., İkin, S. 1991. Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sistemleri Oluşumu ve Dönüşümü, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yayınları, Ankara.

Tunbiş, M., 1993. Eğitim yapılarında peyzaj, *21. Yüzyıla Doğru eğitim Yapıları Sempozyumu*, Y.T.Ü., İstanbul,1993, s. 187-195

Tunçel, A., 1976. Temel Eğitim Sistemi ve Mimariye Yansıması: İsveç Örneği, TÜBİTAK, Ankara.

Ulaşım Kongresi, İTÜ İnşaat Fakültesi, İstanbul, 16-18 Eylül, s. 449-458.

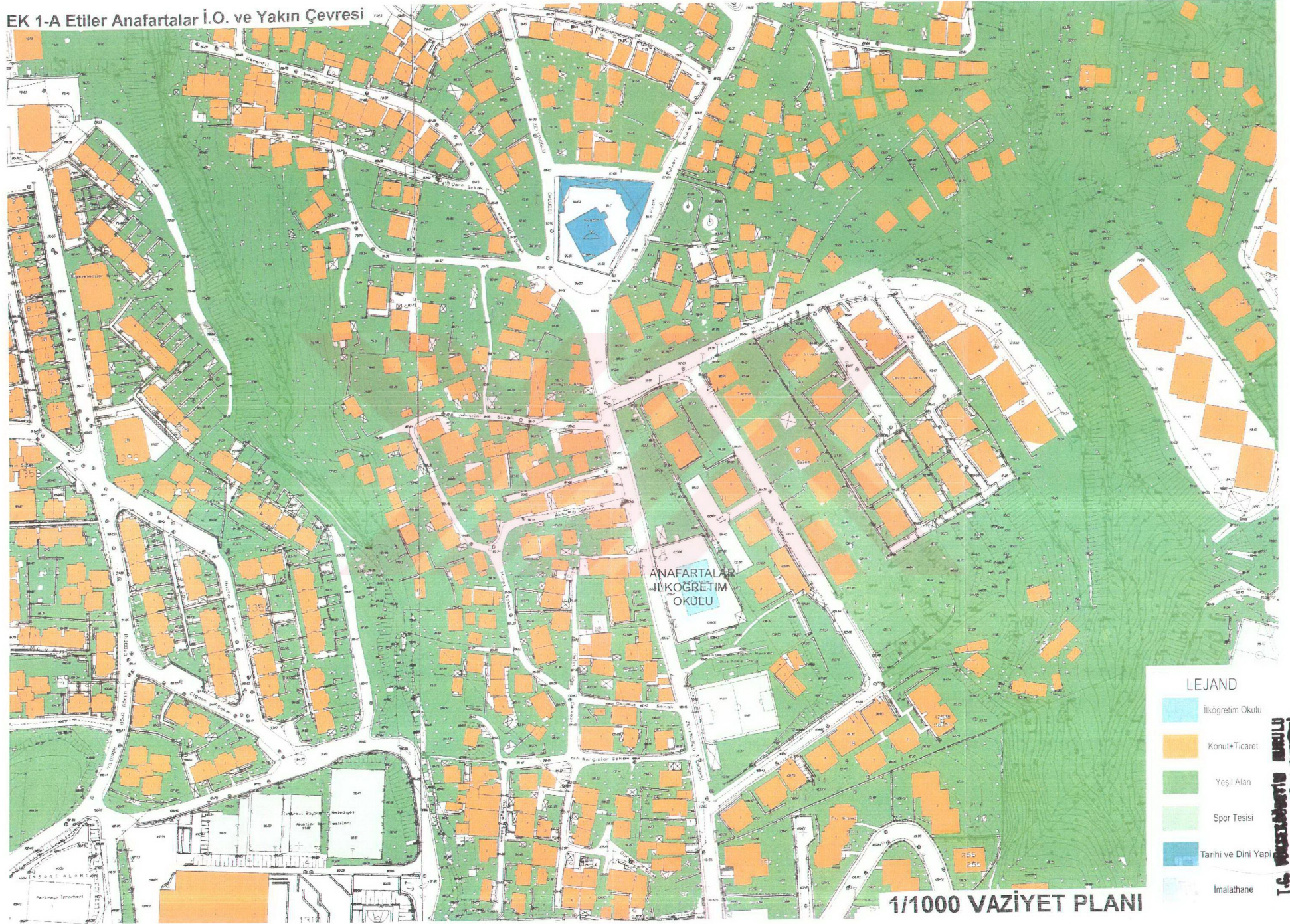
Unat, F.R., 1968. Osmanlı Sefirleri ve Seferatnameleri, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

EKLER

- EK 1-A** : Etiler Anafartalar İ.O. ve Yakın Çevresi, 1/1000 Vaziyet Planı
- EK 1-B** : Etiler Cumhuriyet İ.O. ve Yakın Çevresi, 1/1000 Vaziyet Planı
- EK 1-C** : Etiler Hasan Ali Yücel İ.O. ve Yakın Çevresi, 1/1000 Vaziyet Planı
- EK 2** : Etiler Semti Araştırma Alanı Kapsamındaki İlköğretim Tesislerine Ait Fotoğraflar
- EK 3-A** : Bakırköy A.H. Tanpınar İ.O. ve Yakın Çevresi, 1/1000 Vaziyet Planı
- EK 3-B** : Bakırköy Cumhuriyet İ.O. ve Yakın Çevresi, 1/1000 Vaziyet Planı
- EK 3-C** : Bakırköy H.B.Yönetken İ.O. ve Yakın Çevresi, 1/1000 Vaziyet Planı
- EK 4** : Bakırköy Semti Araştırma Alanı Kapsamındaki İlköğretim Tesislerine Ait Fotoğraflar
- EK 5-A** : Fener-Cibali Fethiye İ.O. ve Yakın Çevresi, 1/1000 Vaziyet Planı
- EK 5-B** : Fener-Cibali R.S. Zeki İ.O., Cibali İ.O. ve Yakın Çevresi, 1/1000 Vaziyet Planı
- EK 6** : Fener-Cibali Semti Araştırma Alanı Kapsamındaki İlköğretim Tesislerine Ait Fotoğraflar
- EK 7** : Anket Formu ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlgili İzin Yazısı
- EK 8** : Öğrencilerin Oynamayı Hayal Ettikleri Oyun Alanı ile İlgili Çizdikleri Resimler
- EK 9** : Mevcut Beş Yıllık İlköğretim Tesislerine Ait Tip Projeler
- EK 10** : Sekiz Yıllık İlköğretim Tesislerine Ait Tip Projeler
- EK 11** : Araştırma Alanı Kapsamındaki İlköğretim Okullarına Ait Mevcut ve Öneri 1/500 Vaziyet Planları

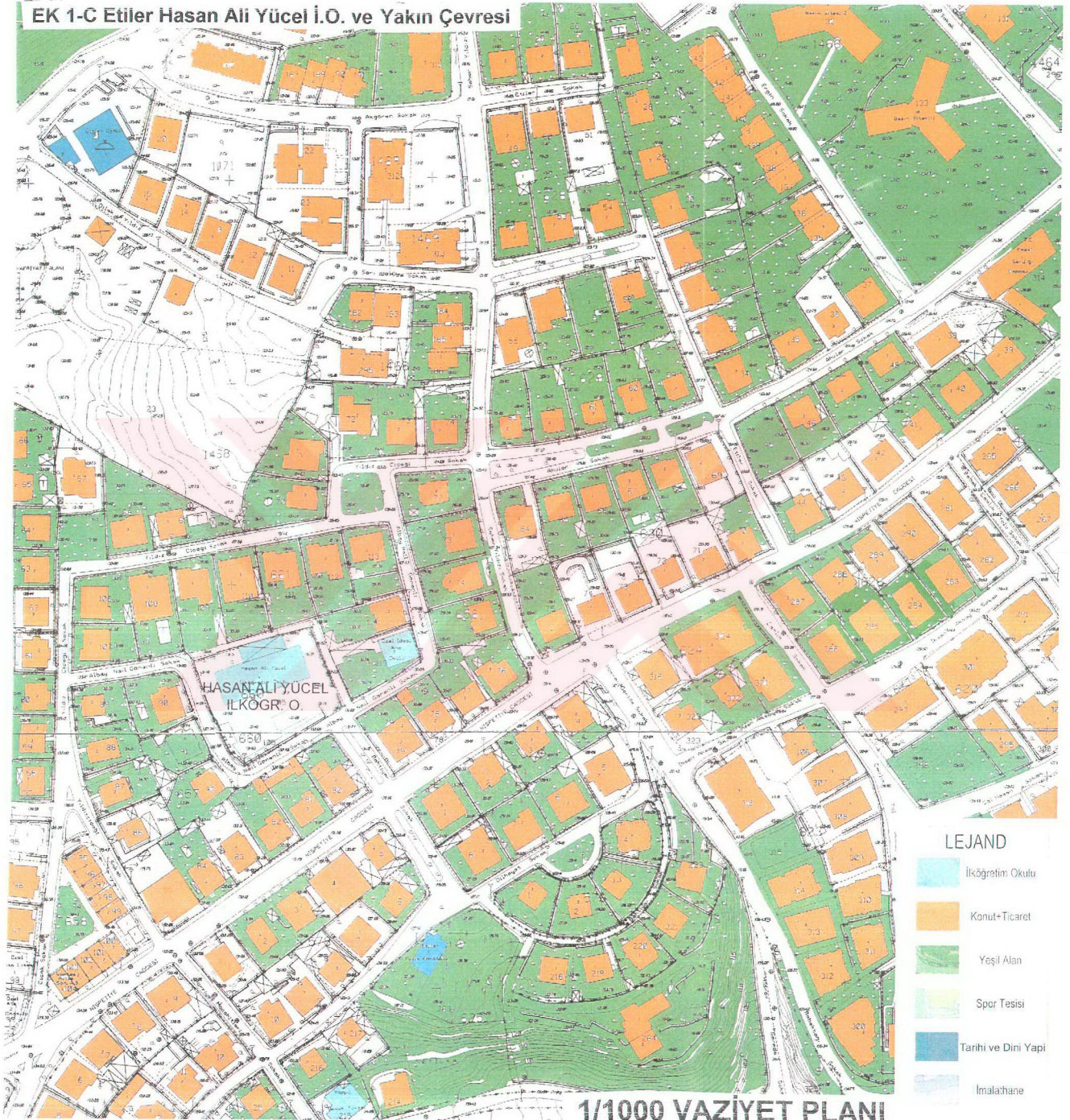
EK 1-A Etiler Anafartalar İ.O. ve Yakın Çevresi

EK 1-B Etiler Cumhuriyet İ.O. ve Yakın Çevresi

EK 1-C Etiler Hasan Ali Yücel İ.O. ve Yakın Çevresi

Fotoğraf 1. Etiler Anafartalar İlköğretim Okulu, Zeytinoğlu Caddesi'nden görünüş

Fotoğraf 2. Etiler Anafartalar İlköğretim Okulu'nun, güneybatısında, otopark olarak kullanılan boş alan

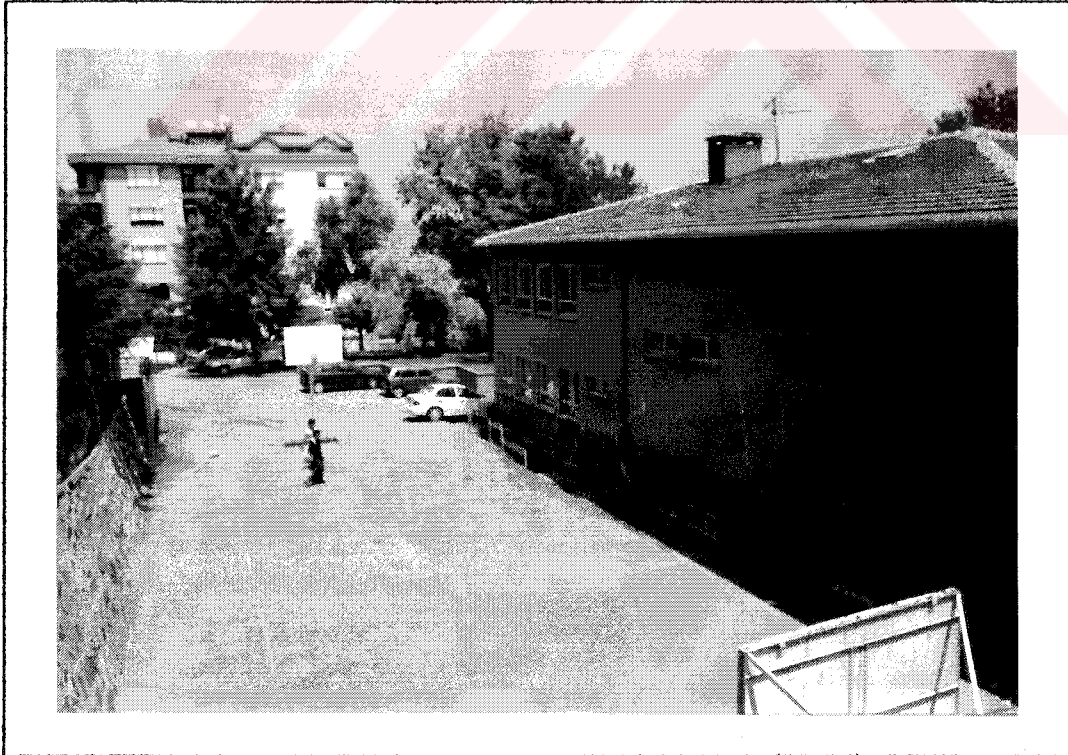
Fotoğraf 3. Etiler Anafartalar İlköğretim Okulu'nun kuzeyindeki, boş yeşil alan

Fotoğraf 4. Etiler Anafartalar İlköğretim Okulu'nun kuzeyindeki, öğrenciler tarafından ders aralarında kullanılan boş yeşil alan

Fotoğraf 5. Etiler Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nun giriş cephesi

Fotoğraf 6. Etiler Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nun basketbol alanından görünüş

Fotoğraf 7. Etiler Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nun bahçesindeki yeşil alan

Fotoğraf 8. Etiler Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu – Genel Görünüm

Fotoğraf 9. Etiler Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu – Genel Görünüm

Fotoğraf 10. Etiler Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu – Genel Görünüm

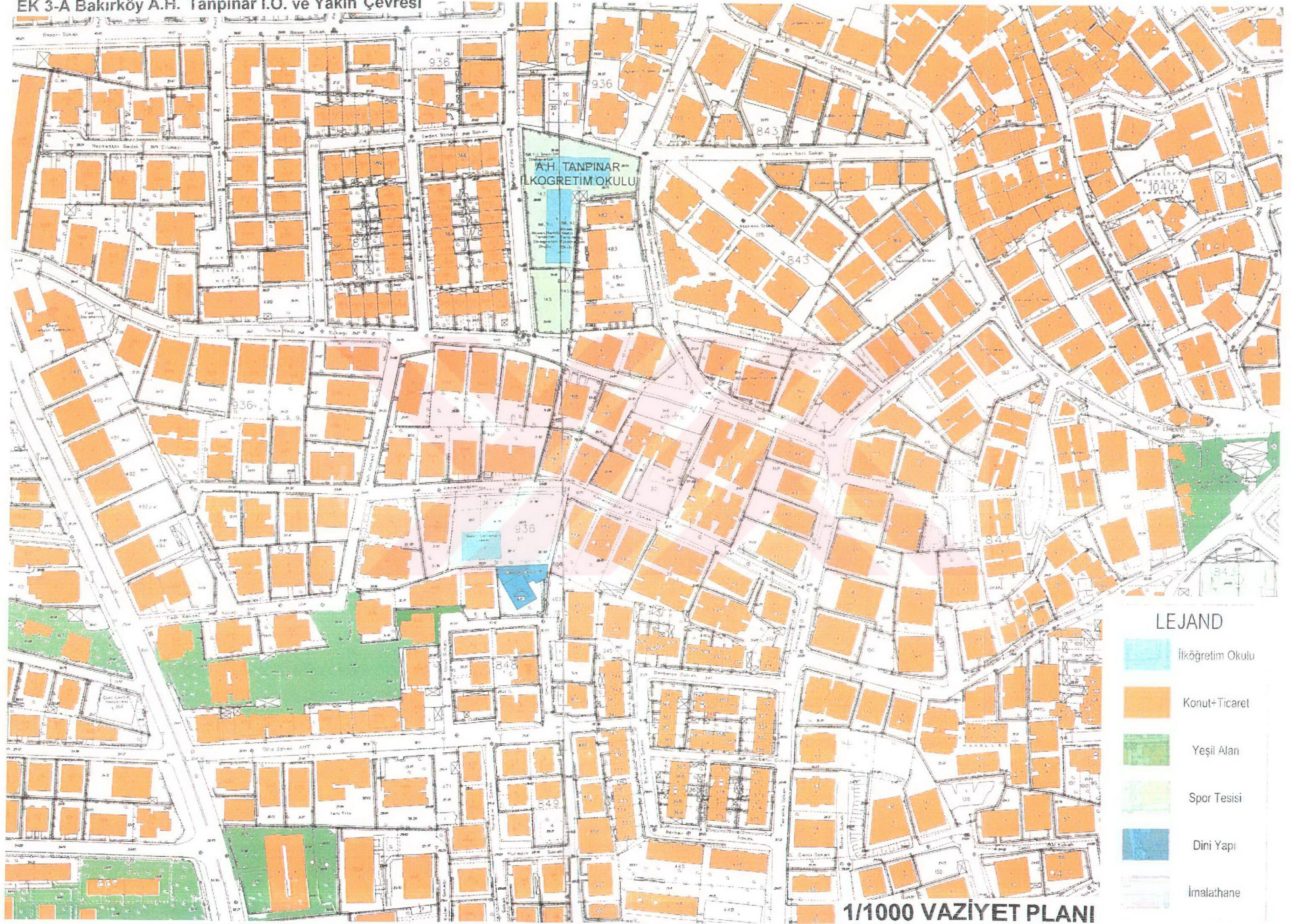

Fotoğraf 11. Eteler Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu – Okul ana girişi

Fotoğraf 12. Etiler Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu - Bahçeden Genel Görünüm

EK 3-A Bakırköy A.H. Tanpınar İ.O. ve Yakın Çevresi

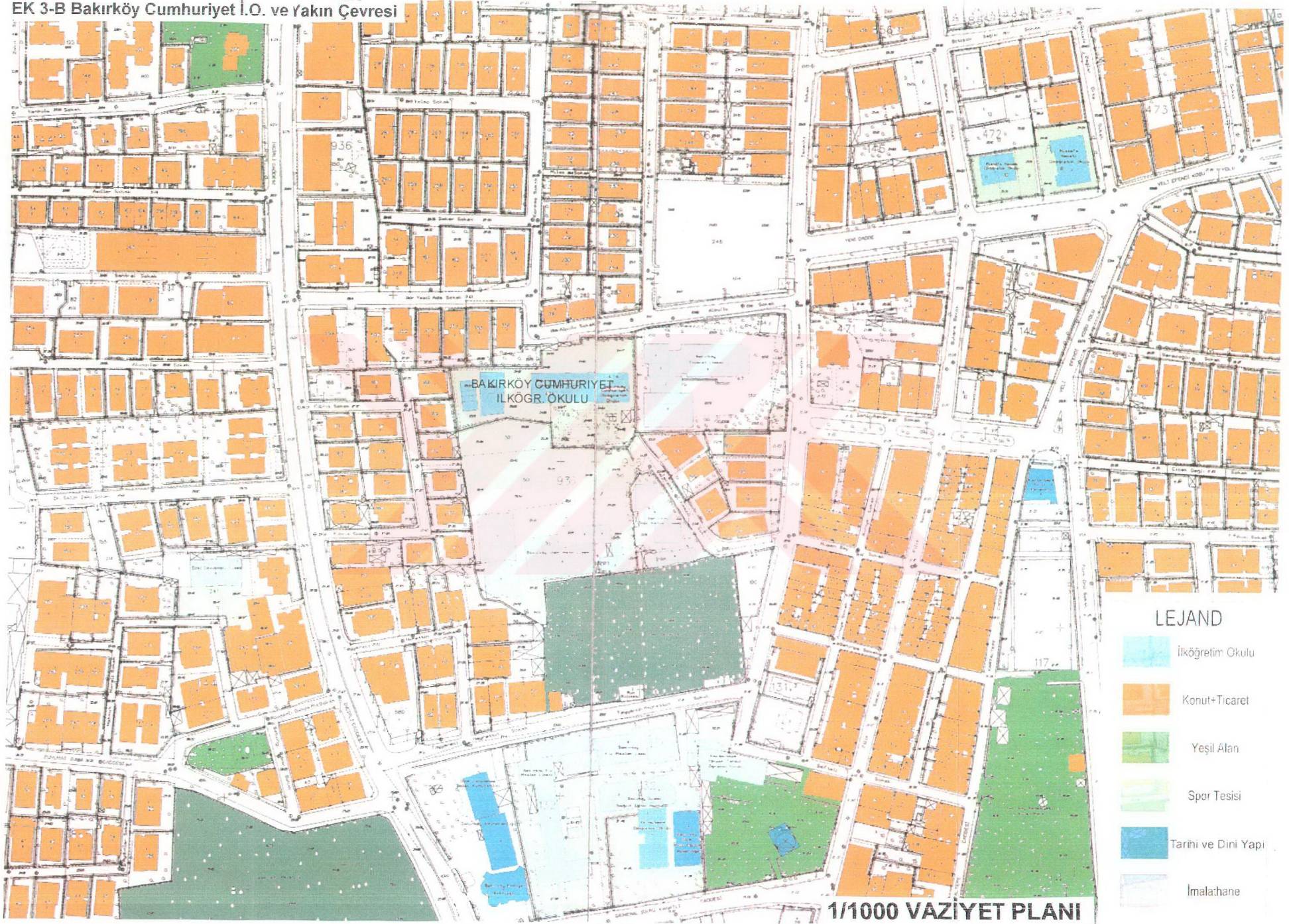

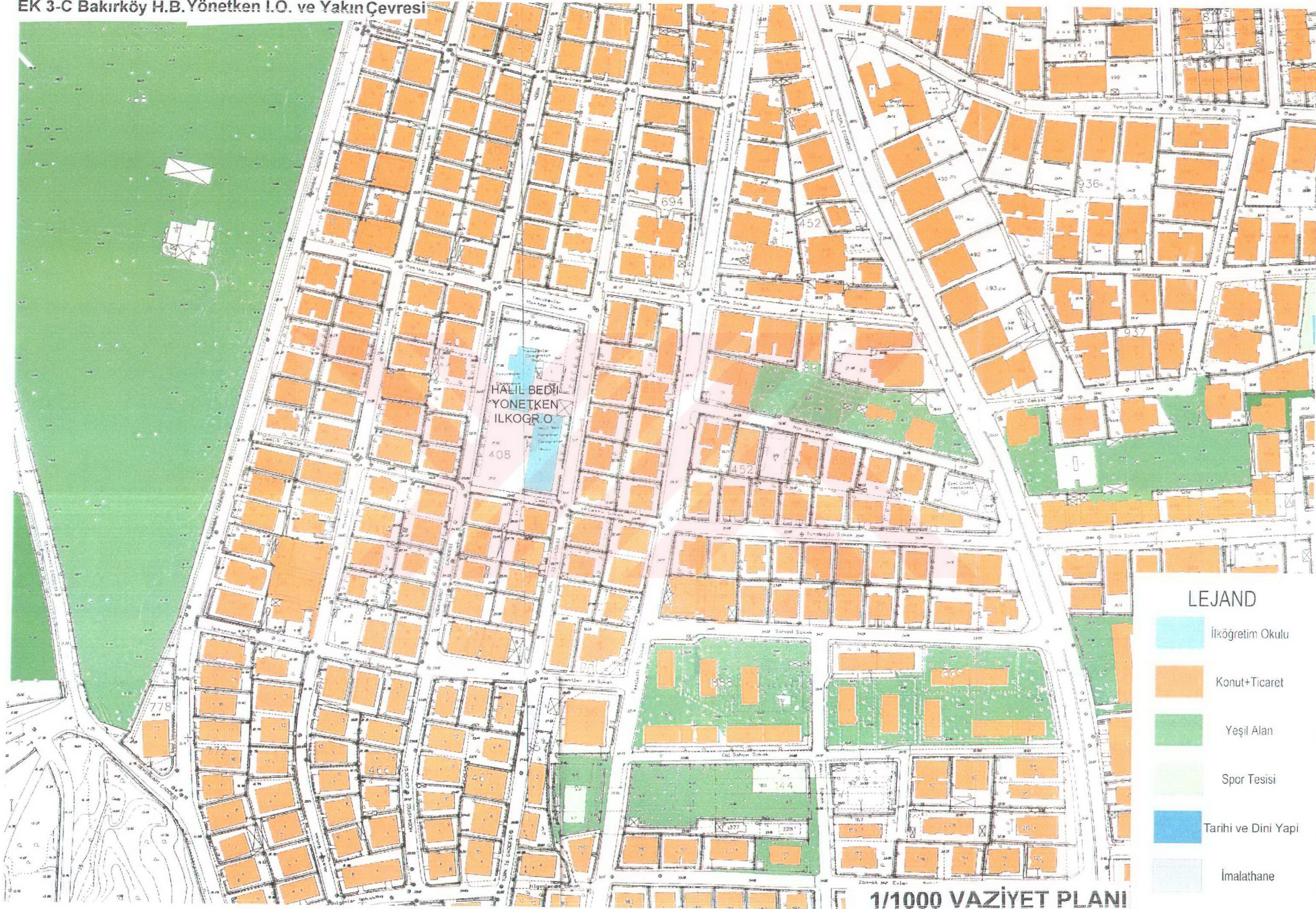
LEJAND

- İlköğretim Okulu
- Konut+Ticaret
- Yeşil Alan
- Spor Tesisi
- Dini Yapı
- İmalathane

1/1000 VAZİYET PLANI

EK 3-B Bakırköy Cumhuriyet İ.O. ve Yakın  evresi

LEJAND

- İlköğretim Okulu
- Konut+Ticaret
- Yeşil Alan
- Spor Tesisi
- Tarih ve Dini Yapı
- İmalathane

1/1000 VAZİYET PLANI

Fotoğraf 13. Bakırköy Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu– Genel Görünüm

Fotoğraf 13. Bakırköy Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu – Giriş

Fotoğraf 15. Bakırköy Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu – Basketbol Alanı

Fotoğraf 16. Bakırköy Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu – Futbol Alanı

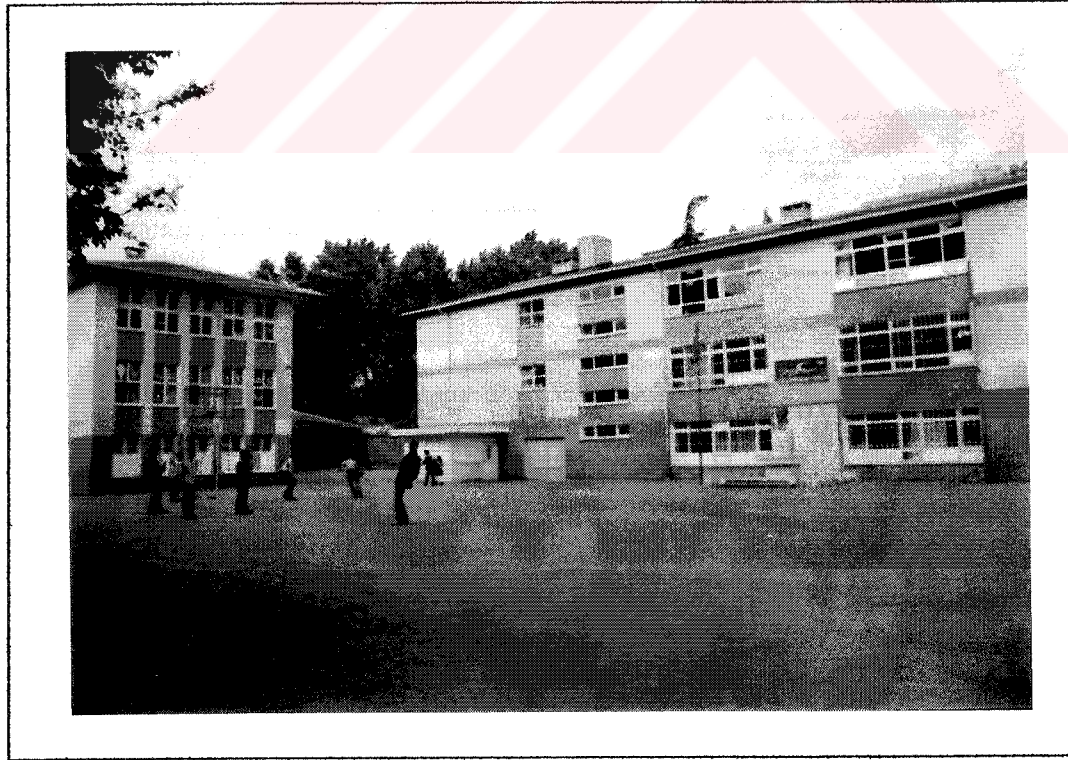
Fotoğraf 17. Bakırköy Cumhuriyet İlköğretim Okulu – Genel Görünüm

Fotoğraf 18. Bakırköy Cumhuriyet İlköğretim Okulu –  n bahçe

Fotoğraf 19. Bakırköy Cumhuriyet İlköğretim Okulu – Basketbol Alanı

Fotoğraf 20. Bakırköy Halil Bedii Yönetken İlköğretim Okulu – Genel Görünüm

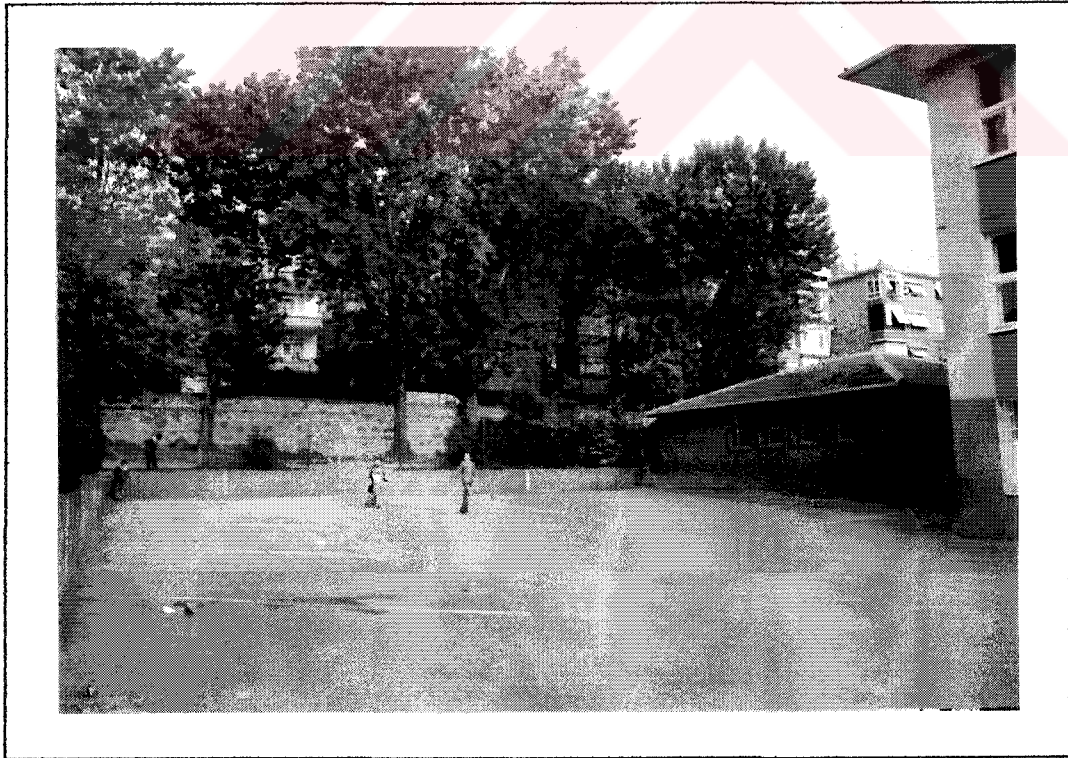
Fotoğraf 21. Bakırköy Halil Bedii Yönetken İlköğretim Okulu – Basketbol Alanı

Fotoğraf 22. Bakırköy Halil Bedii Yönetken İlköğretim Okulu – Basketbol Alanı

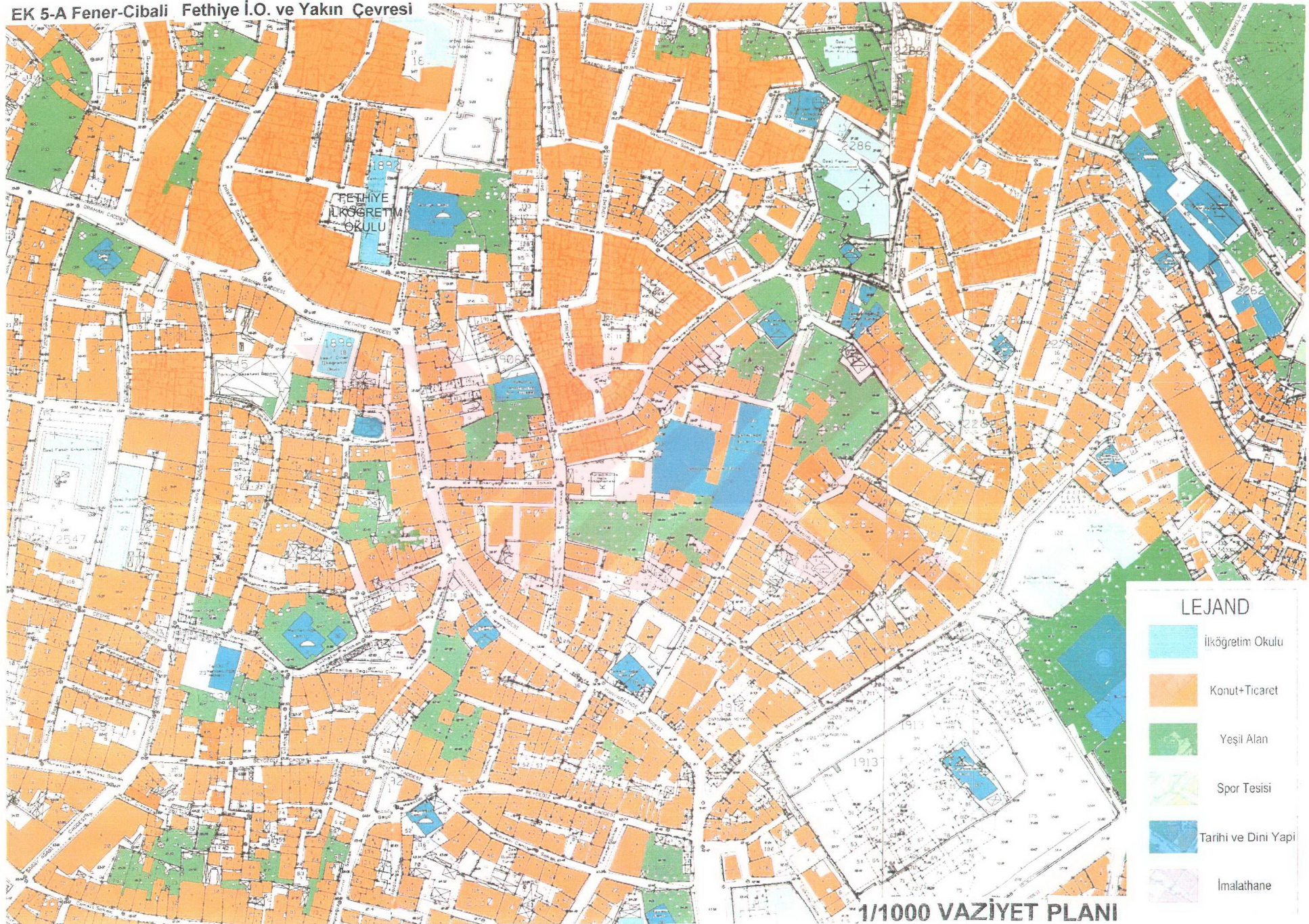

Fotoğraf 23. Bakırköy Halil Bedii Yönetken İlköğretim Okulu – Okul Bahçesi

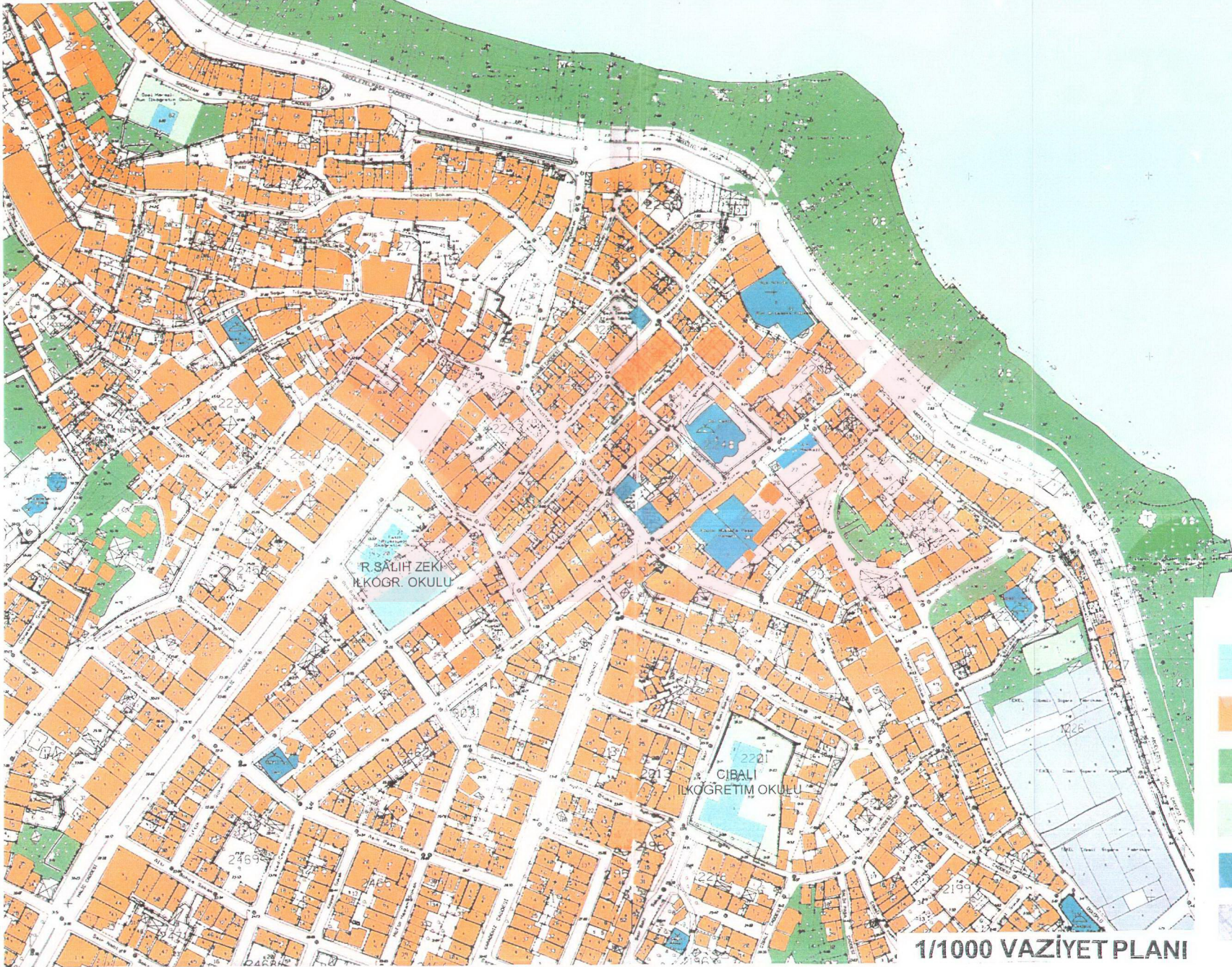
Fotoğraf 24. Bakırköy Halil Bedii Yönetken İlköğretim Okulu – Okul Bahçesi

EK 5-A Fener-Cibali Fethiye İ.O. ve Yakın Çevresi

LEJAND

- İlköğretim Okulu
- Konut+Ticaret
- Yeşil Alan
- Spor Tesisi
- Tarihi ve Dini Yapı
- İmalathane

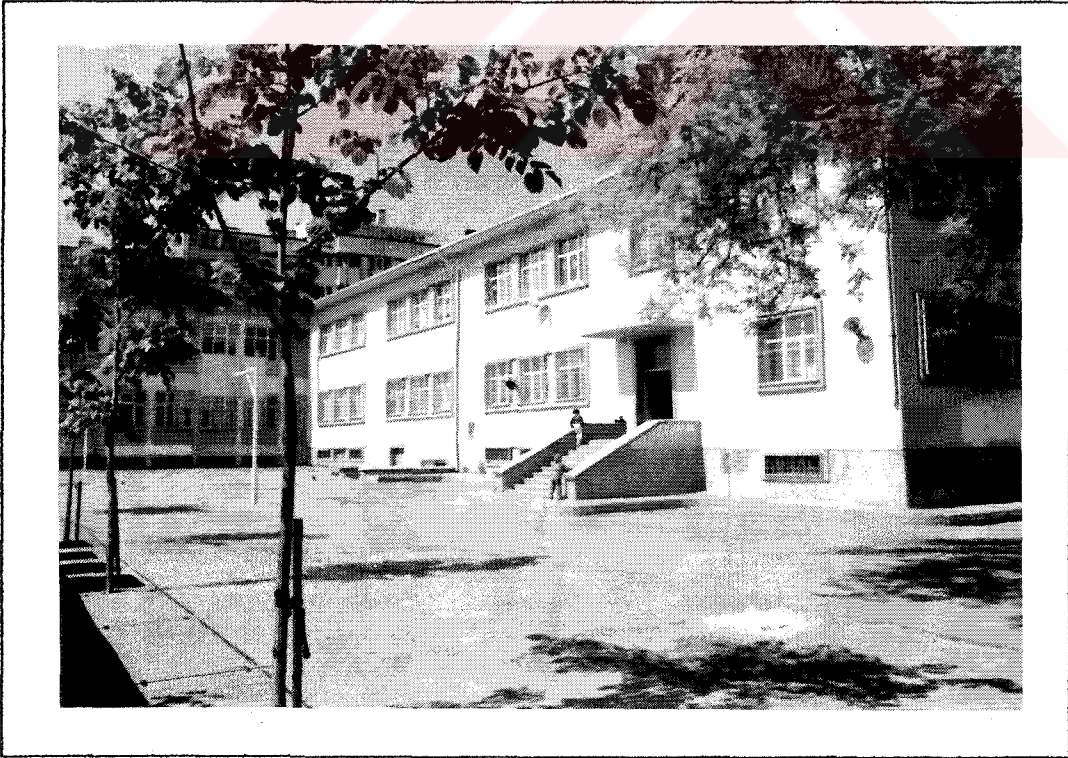
Fotoğraf 25. Fener-Cibali Cıbalı İlköğretim Okulu – Genel Görünüm

Fotoğraf 26. Fener-Cibali Cıbalı İlköğretim Okulu – Giriş

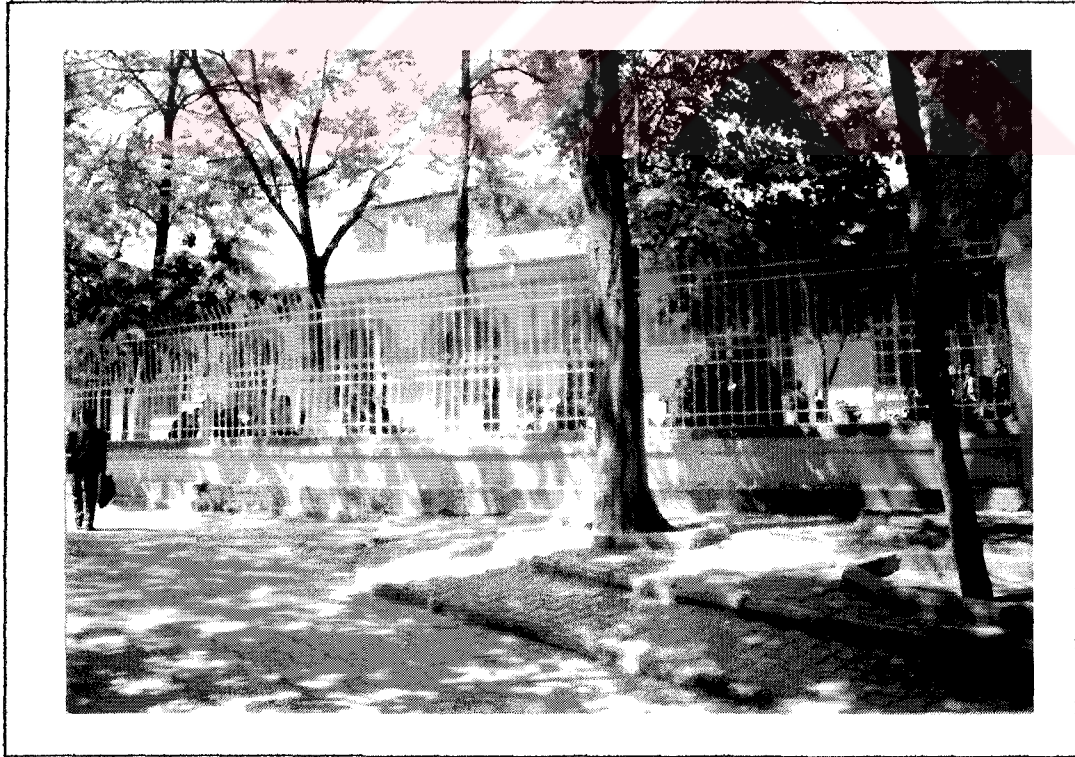
Fotoğraf 27. Fener-Cibali Cibalı İlköğretim Okulu – Arka Bahçe

Fotoğraf 28. Fener-Cibali Cibalı İlköğretim Okulu – Arka Bahçe

Fotoğraf 29. Fener-Cibali Fethiye İlköğretim Okulu – Genel Görünüm

Fotoğraf 30. Fener-Cibali Fethiye İlköğretim Okulu , Fethiye Kapısı Sok. Görünüşü

Fotoğraf 31. Fener-Cibali Fethiye İlköğretim Okulu, öğrencilerin ders aralarında kullandıkları Fethiye Müzesi'nin Bahçesi

Fotoğraf 32. Fener-Cibali R.Salih Zeki İlköğretim Okulu – Genel Görünüm

Fotoğraf 33. Fener-Cibali R.Salih Zeki İlköğretim Okulu - Giriş

Fotoğraf 34. Fener-Cibali R.Salih Zeki İlköğretim Okulu – Basketbol Alanı

EK 7: Anket Formu ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlgili İzin Yazısı

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI – BİNA BİLGİSİ PROGRAMI

Farklı Sosyal Gruplara Ait Çocukların Kendilerine Ait Kentsel Mekanları Kullanım Farkları

ANKET FORMU

- 1.BÖLGE :
2.OKUL ADI :
3.SINIF :
4.CİNSİYET : ☐ K ☐ E
5.YAŞ :

6.Yaşadığınız çevre ve oyun alanlarınızla ilgili düşüncelerinizi, aşağıdaki sorulara yanıt vererek değerlendirir misin?

(Değişik özellikler sorularda verilmiştir, 1'den 5'e kadar notlarını ver.)

Bu Çevre	5	4	3	2	1	Bu Çevre
7.Çok bakımlı	☐	☐	☐	☐	☐	Bakımsız
8.Yeşili bol	☐	☐	☐	☐	☐	Yeşili az
9.Havası temiz	☐	☐	☐	☐	☐	Havası kirli
10.Oyun alanları yeterli	☐	☐	☐	☐	☐	Oyun alanları yetersiz
11.Sakin	☐	☐	☐	☐	☐	Gürültülü

12.Aşağıdakileri ne derece önemli gördüğünüzü söyler misin?

	Çok önemli	önemli	ne önemli ne önemsiz	önemli değil	hiç önemli değil
13.Çevredeki açık alanların düzenlenmiş olmaları	☐	☐	☐	☐	☐
14.Oynadığınız yerde arabaların olmaması	☐	☐	☐	☐	☐
15.Oynadığınız yerin evinize yakın olması	☐	☐	☐	☐	☐
16.Yakın çevrede spor alanı olması	☐	☐	☐	☐	☐

17.Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?

- ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6'dan fazla

18.Kaç yıldır burada oturuyorsunuz? 19.Hangi mahallede?.....

- ☐ 1yıl – 5 yıl ☐ 5 yıl – 10 yıl ☐ 10 yıl - 15 yıl ☐ 15 yıldan fazla

20.Aşağıdaki açık alan tiplerinden çevrende bulunanları ve onları nasıl kullandığını alttaki cevap anahtarına göre işaretler misin?

	var	yok	ne sıklıkta	ne zaman	hangi mevsim
21.Çocuk Parkı	☐	☐	☐	☐	☐
22.Tenis Kortu	☐	☐	☐	☐	☐
23.Yüzme havuzu	☐	☐	☐	☐	☐
24.Basketbol Alanı	☐	☐	☐	☐	☐
25.Futbol Alanı	☐	☐	☐	☐	☐
26.Banklar	☐	☐	☐	☐	☐
27.Lunapark	☐	☐	☐	☐	☐
28.Diğer (Sokak vb.)	☐	☐	☐	☐	☐

Ne sıklıkta

Ne zaman

Hangi mevsim

1. Hergün
2. Haftada birkaç kez
3. Arasıra
4. Hiçbir zaman

1. Sabah
2. Öğle sonrası
3. Akşam üzeri
4. Gece

1. Yaz
2. Sonbahar
3. Kış
4. İlkbahar

29.Hafta sonları aşağıdakilerden hangilerini yaparsın?

☐ Büyüklerle gezmek	☐ Evin çevresinde oynamak
☐ Arkadaş, akraba ziyareti	☐ Lunapark, Tatilya gibi yerlere gitmek
☐ Evde oturmak	☐ Alışveriş
☐ Diğer (Belirtiniz).....	

30.Çevrendeki açık alanlar oyun için yeterli mi?.....	☐ Evet	☐ Hayır
31.Okul saatleri dışında okul bahçesini kullanıyor musun?.....	☐ Evet	☐ Hayır
32.Dışarıda genelde arkadaşlarınızla mı oynuyorsun?.....	☐ Evet	☐ Hayır
33.Karşı cinsten arkadaşlarınızla da oynuyor musun?.....	☐ Evet	☐ Hayır
34.Okuldan sonra evde oturmayı mı tercih edersin?.....	☐ Evet	☐ Hayır
35.Okul dışı saatlerde dışarda oynuyor musun?.....	☐ Evet	☐ Hayır
36.Oturduğunuz yerde daha çok park ister misin?.....	☐ Evet	☐ Hayır
37.Oturduğunuz yerden başka bir yerde oturmak ister misin?.....	☐ Evet	☐ Hayır

Nerede oturmak istersin?.....

38. Oturduğunuz ev :	☐ Kira	☐ Kendimizin	39. Arabanız var mı?	☐ Evet	☐ Hayır
----------------------	-------------------------------	-------------------------------------	----------------------	-------------------------------	--------------------------------

- ANKETİMİZE KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ -

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 667
KONU : Anket (İ.T.Ü)

30./05/2000

İSTANBUL ÇOCUKLARI VAKFI

İLGİ : Valilik Makamının 30.05.2000 ve B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/666
sayılı Oluru.

Vakfınızca yapılmakta olan 1. İstanbul Çocuk Kurultayı nedeniyle oluşan komisyonlardan "Çocuk Aile ve Kent Komisyonu" tarafından okullarda yapılmasına ihtiyaç duyulan anket çalışması İ.T.Ü. Fen bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencileri Mimar Feyza ZENGİN, Mimar Orçun KEPEZ ve Mimar Zeynep VAROL tarafından İLGİ yazıda belirtilen okullarda yapılması ile ilgili İLGİ Valilik oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi , gereğinin İLGİ Valilik Oluru doğrultusunda ve ilgili İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine ve okullara duyurunun anketçi tarafından yapılmasını arz ederim.

Kemalettin KOCA
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER

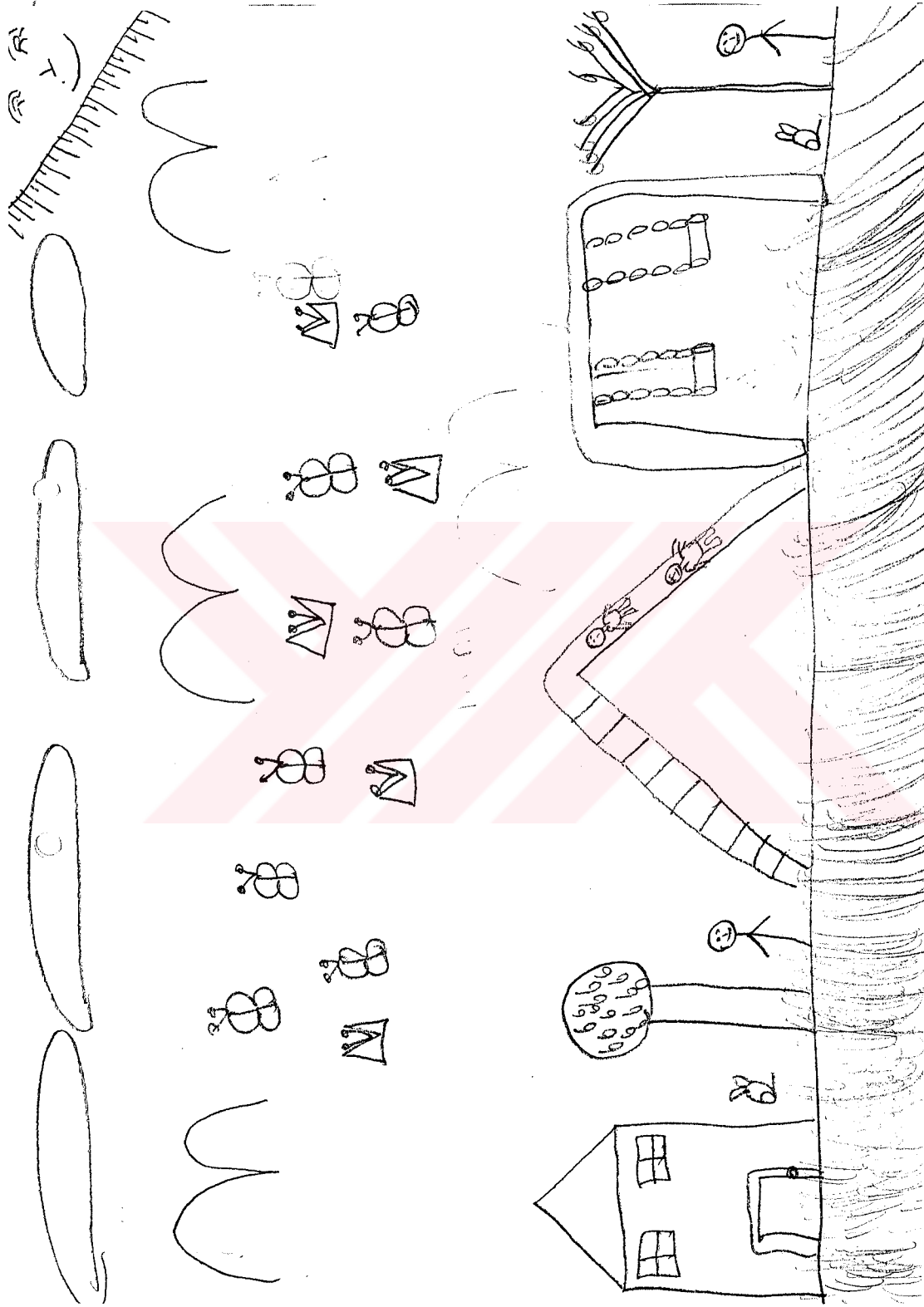
Ek-1. İLGİ Olur

Ek-2. 2 sayfa anket

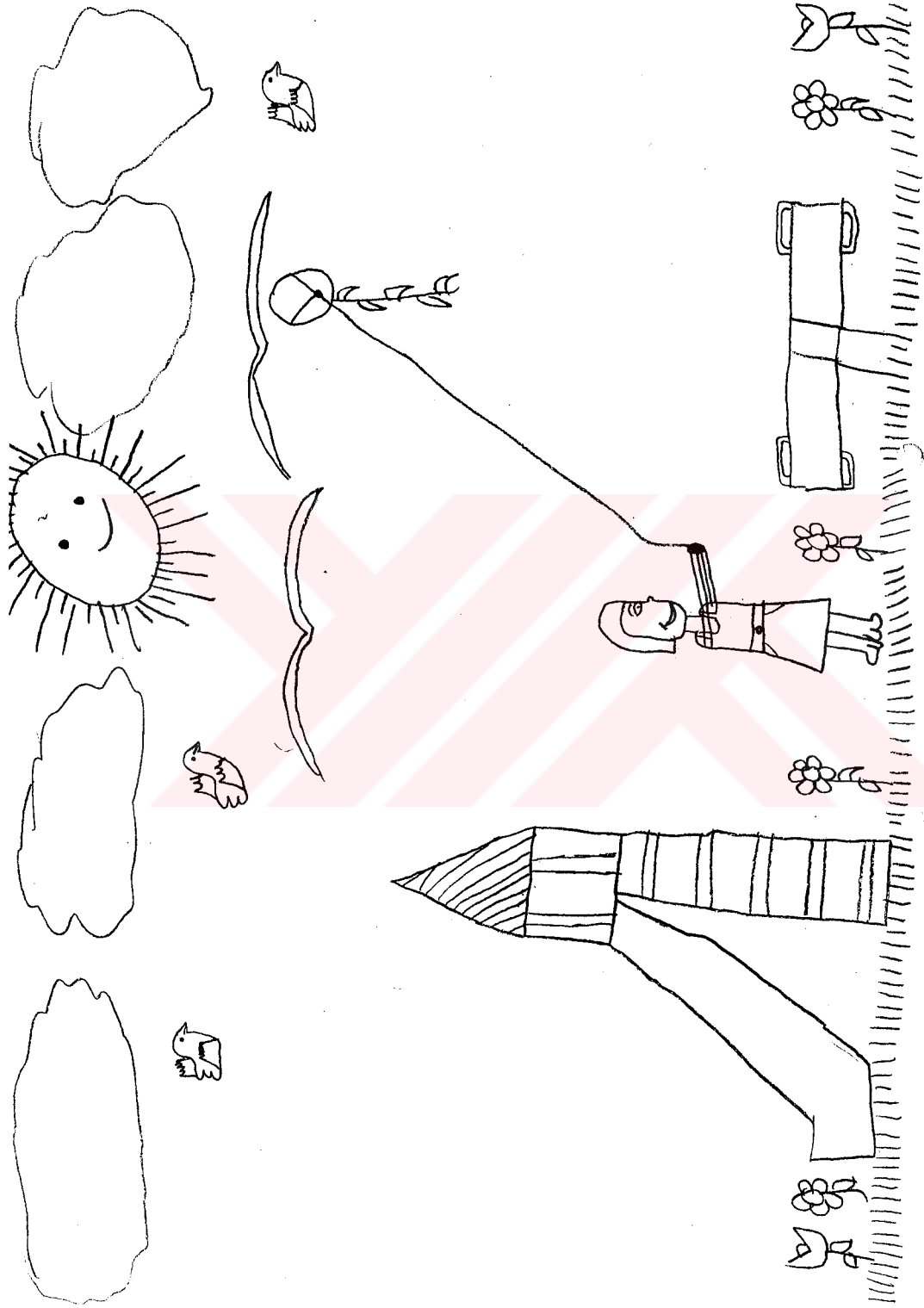
EK 8: Öğrencilerin Oynamayı Hayal Ettikleri Oyun Alanı İle İlgili Çizdikleri Resimler

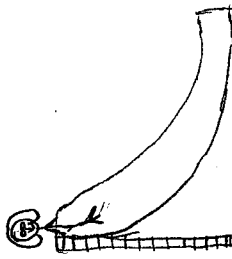
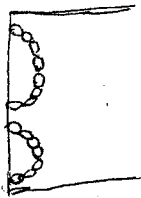
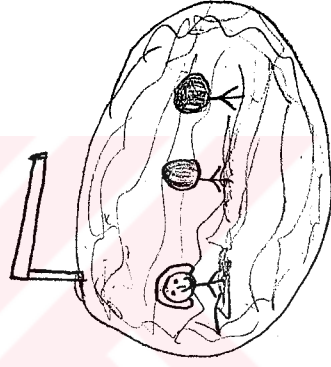
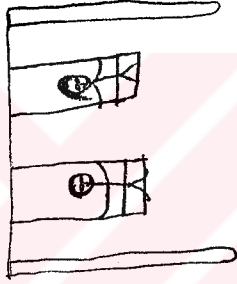
ETİLER / ANAFARTALAR İ.O. / ERKEK (11)

ETİLER / ANAFARTALAR I.O / KIZ (11)

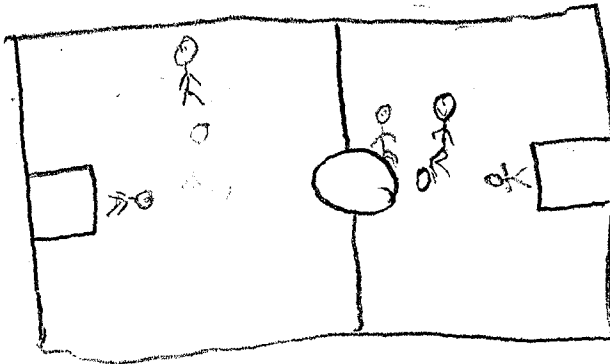
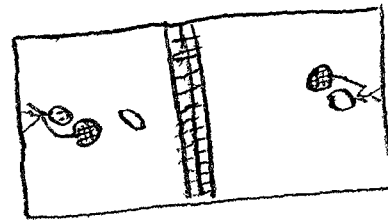
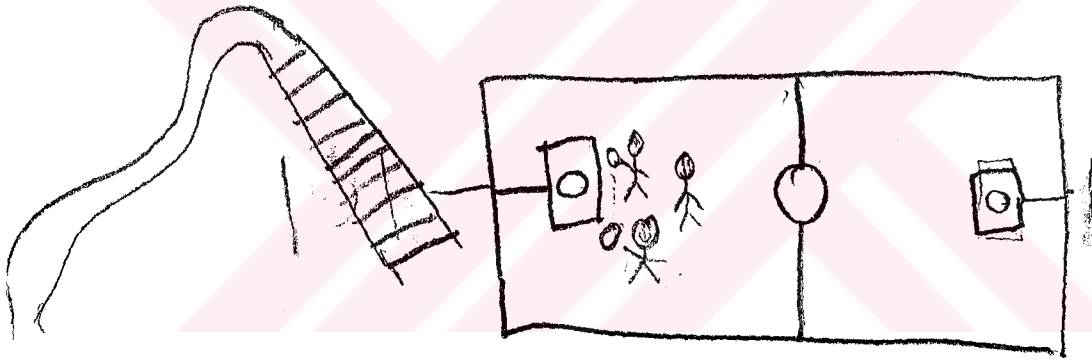
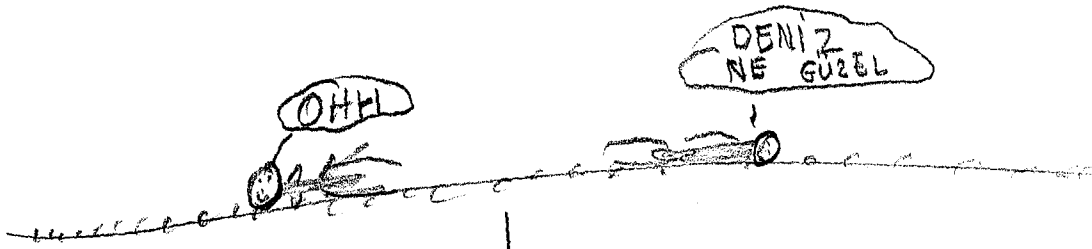
ETİLER / ANAFARTALAR İ.O./ KIZ (10)

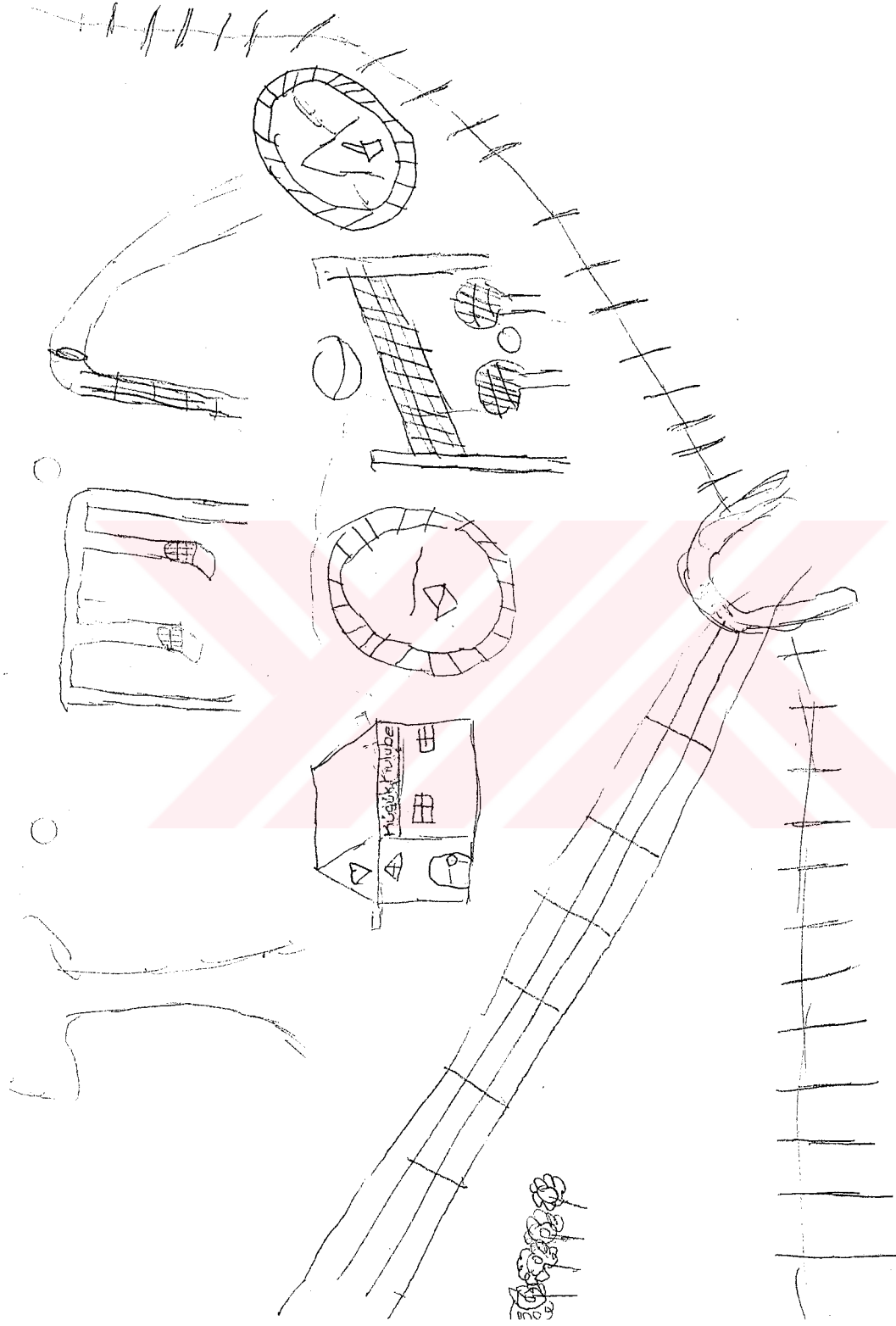
ETİLER / CUMHURİYET İ.O. / KIZ (10)

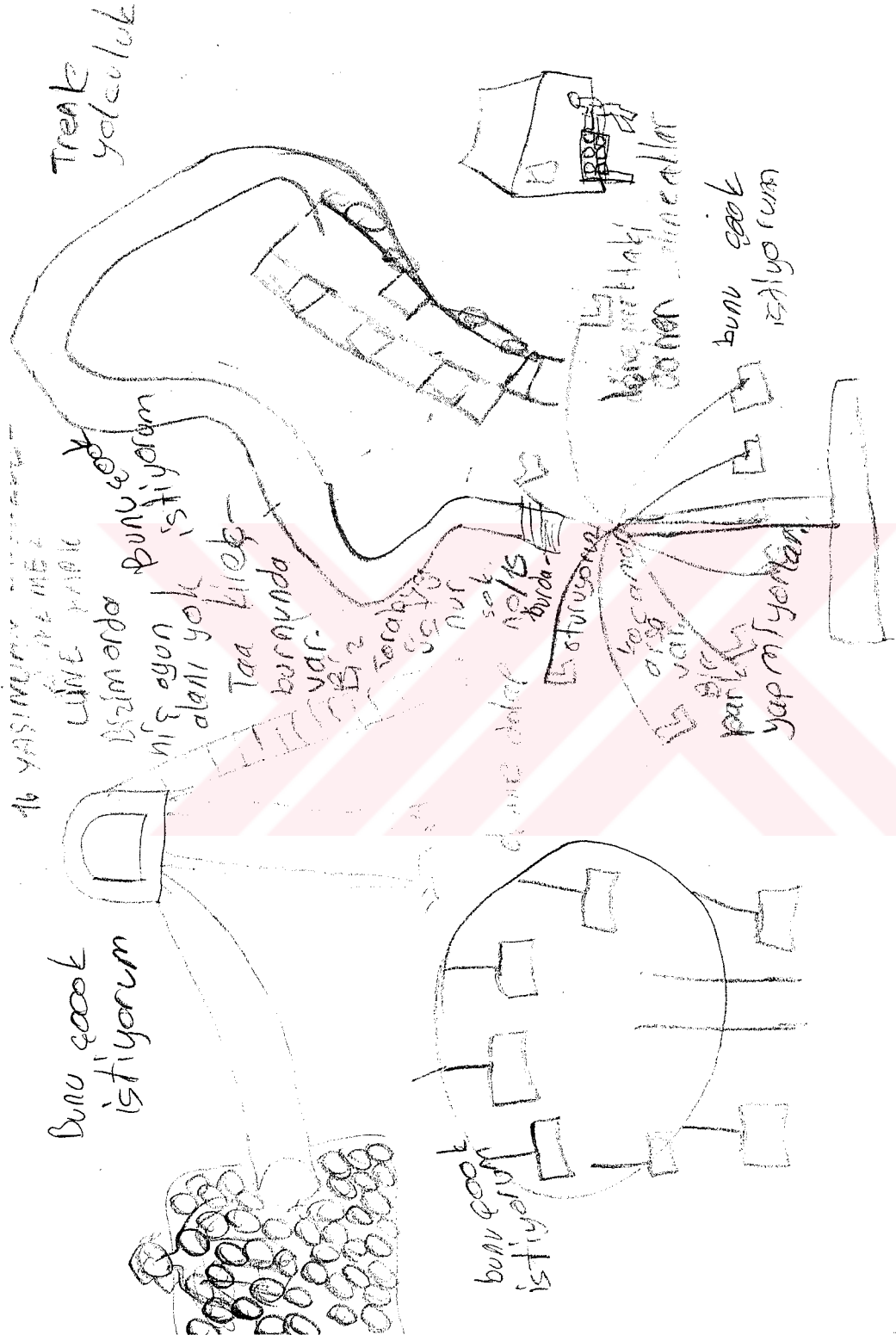
ETİLER / CUMHURİYET İ.O. / KIZ (10)

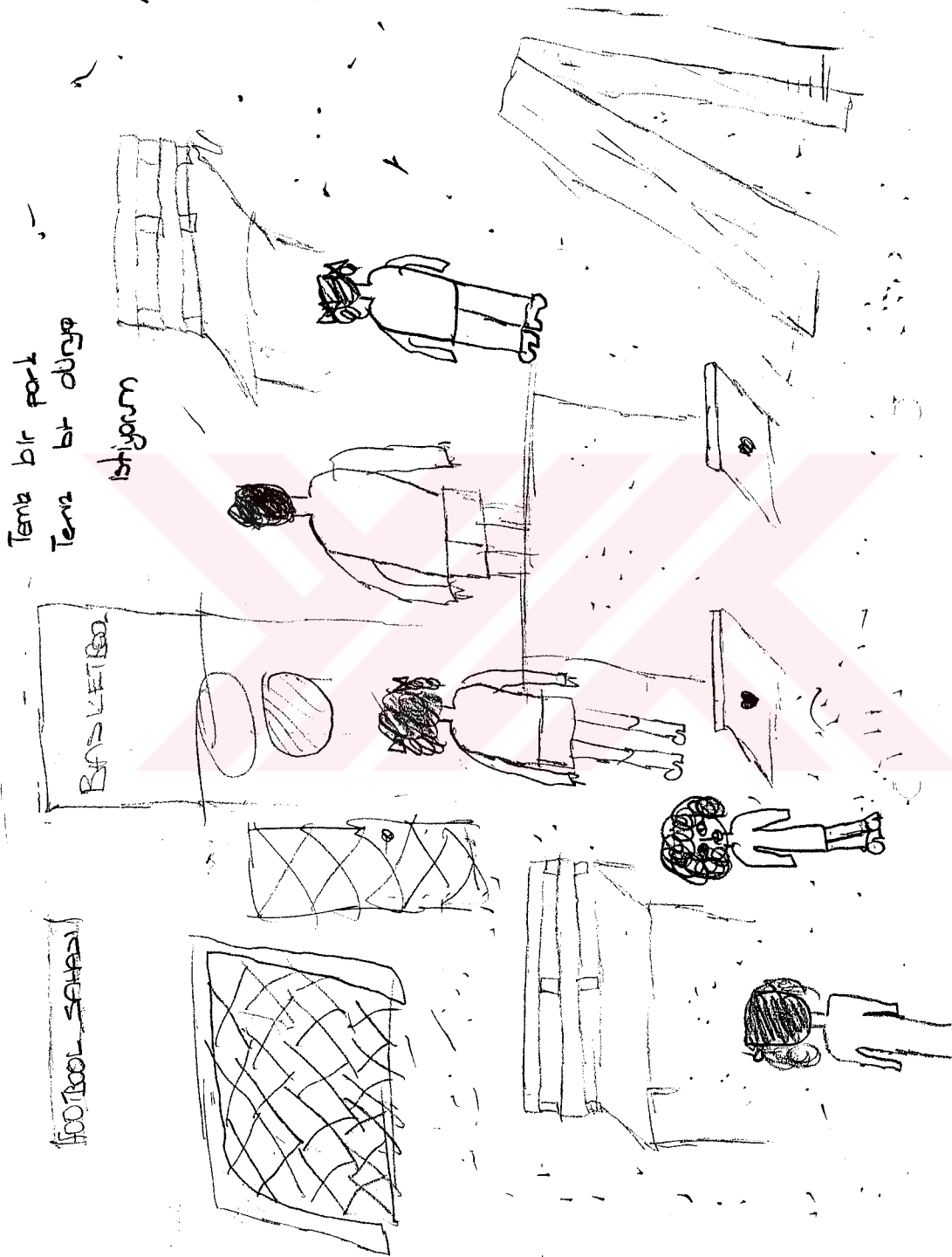

ETİLER / CUMHURİYET İ.O. / ERKEK (11)

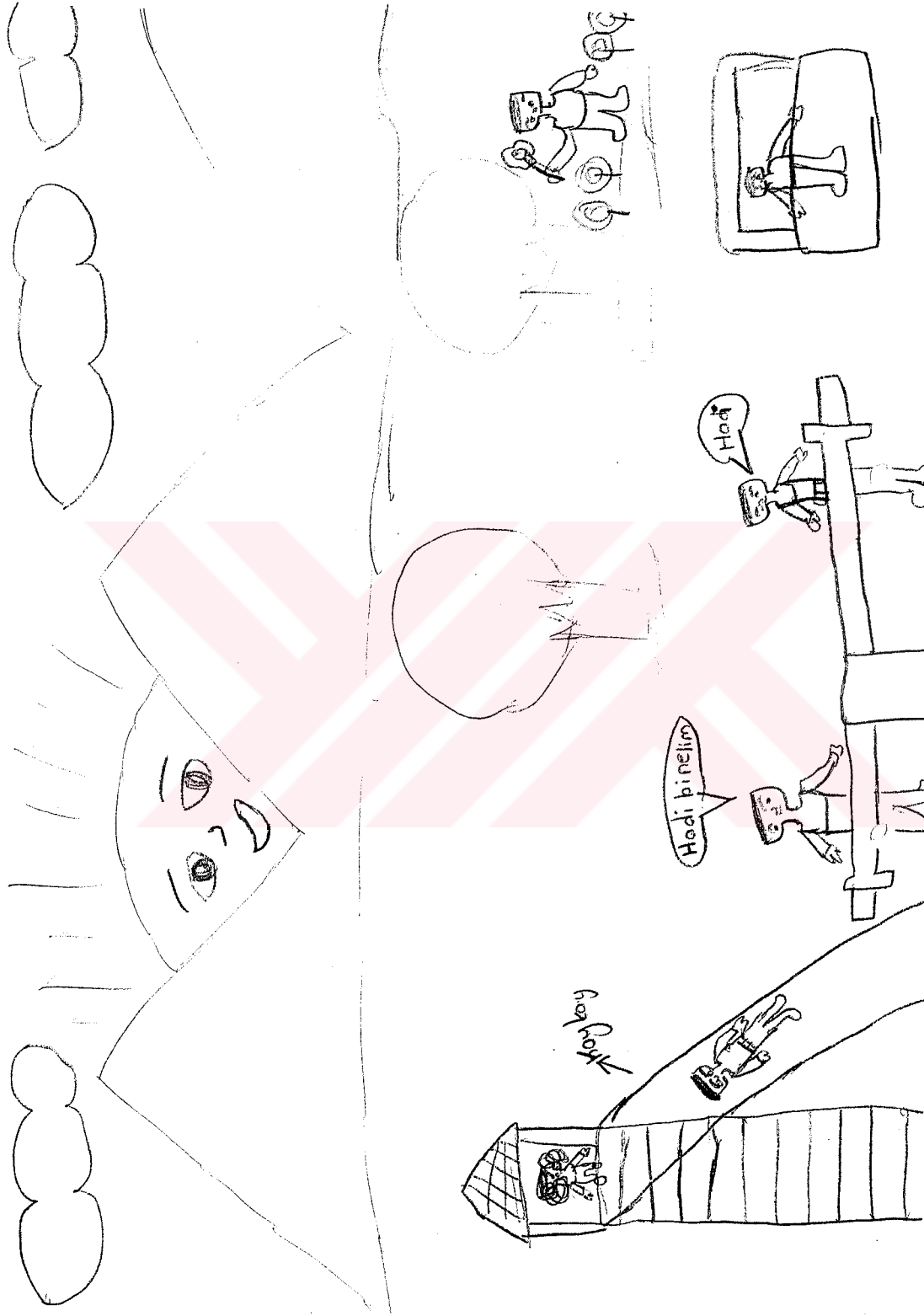

ETİLER / HASAN ALİ YÜCEL İ.O./ KIZ (10)

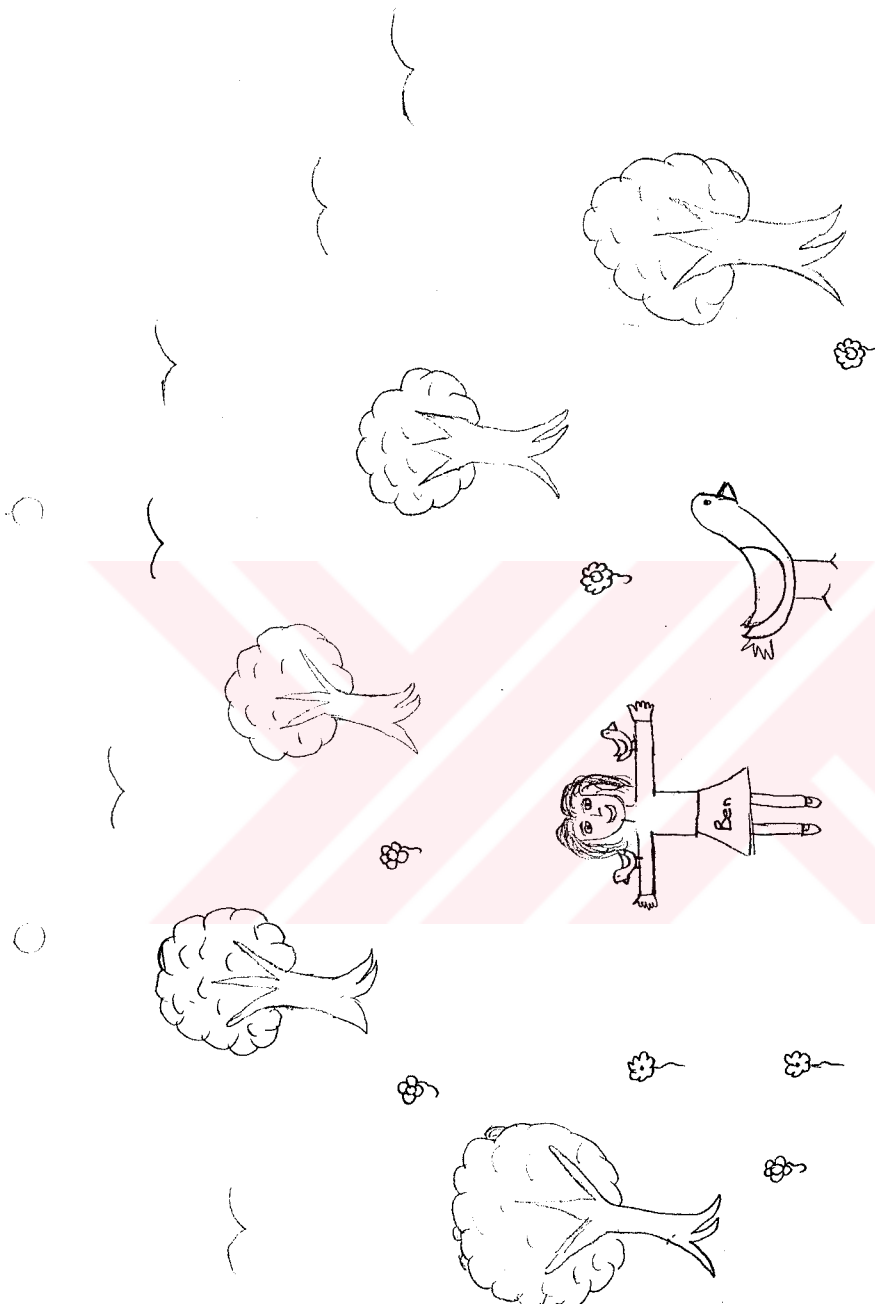

ETİLER / HASAN ALİ YÜCEL İ.O. / KIZ (10)

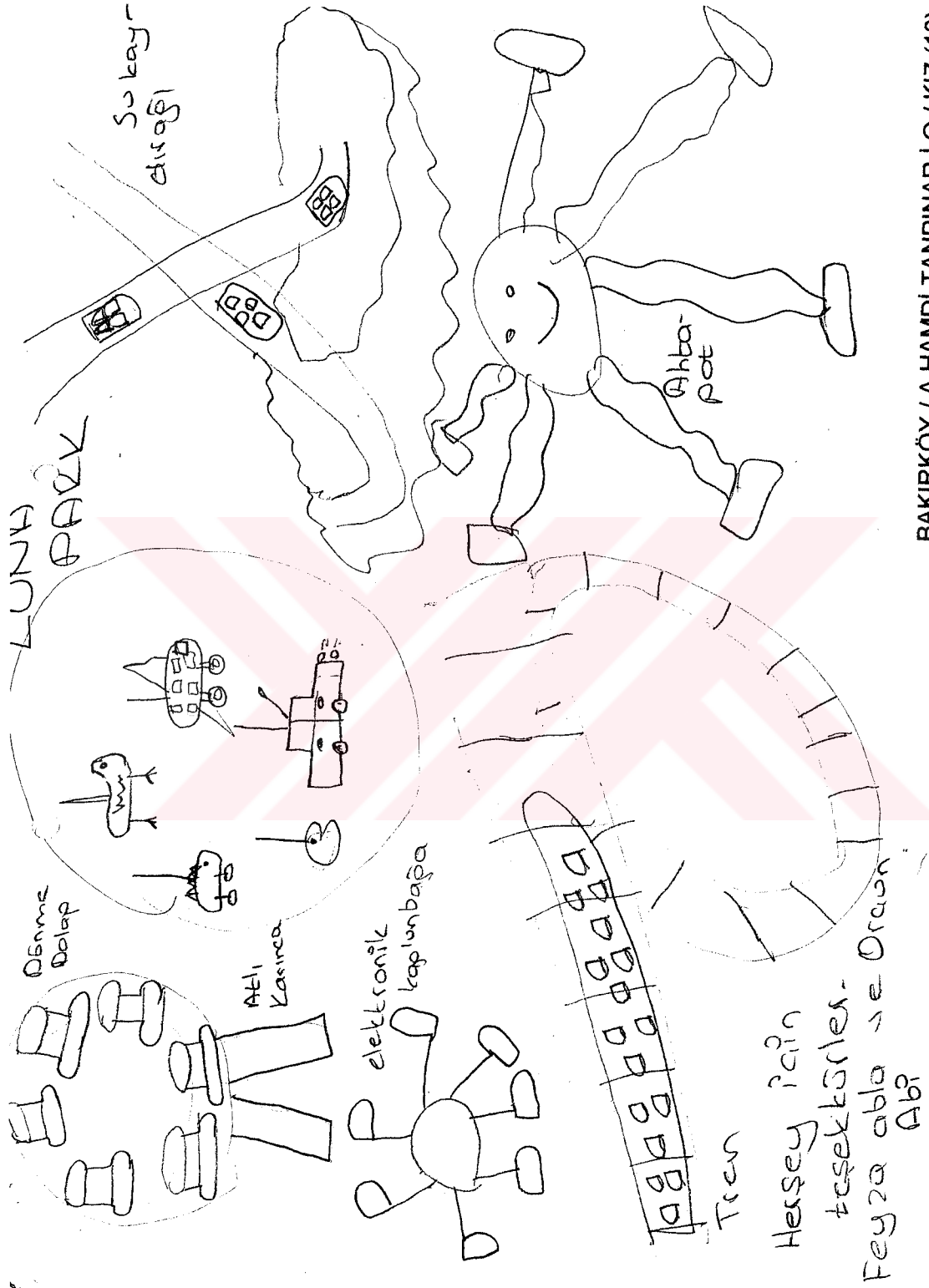

ETİLER / HASAN ALİ YÜCEL İ.O. / KIZ (10)

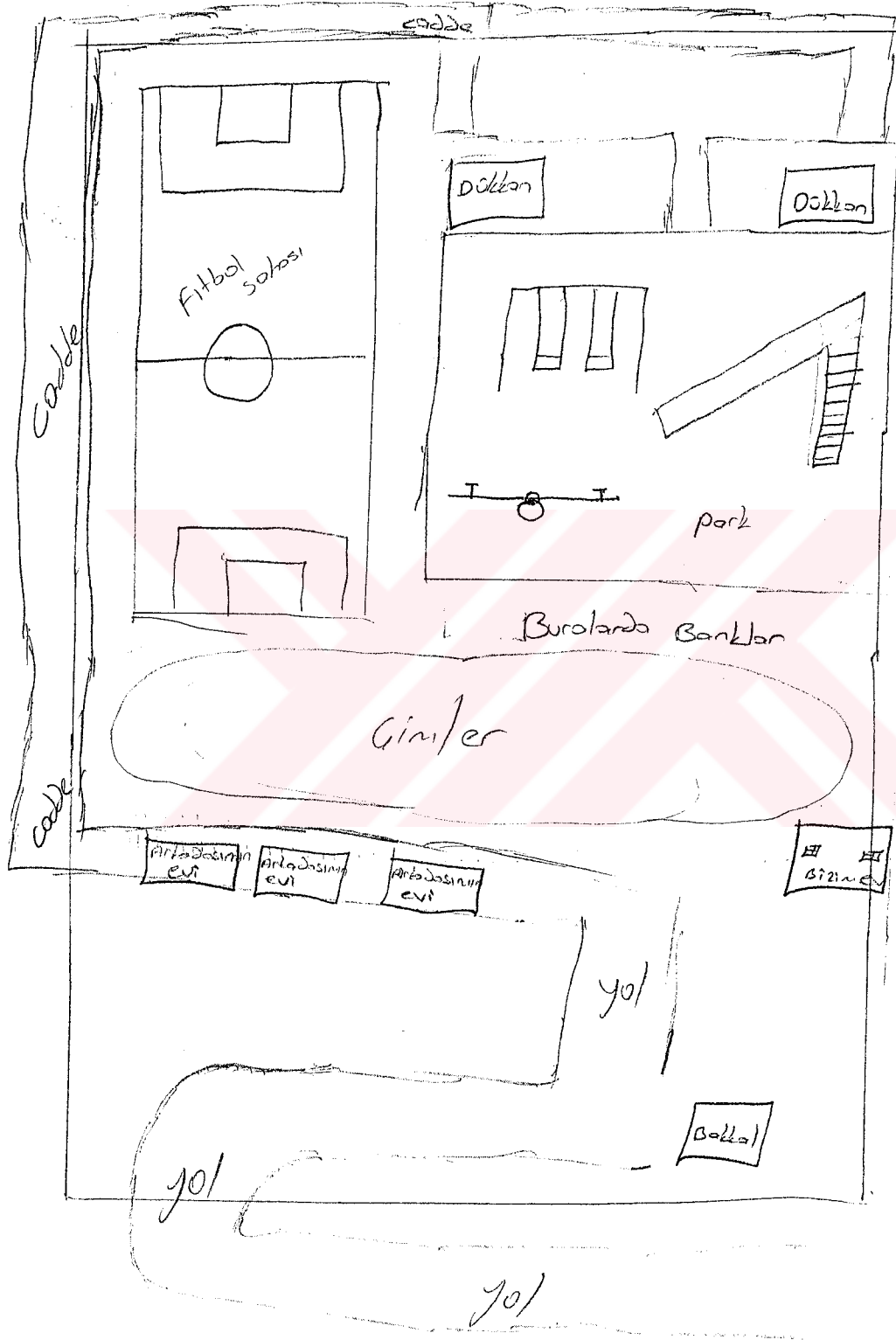

Kuşları Çok Sevdığım İçin Kuşlarla Dolu Bir Yerde Oyun Oynamak İstedin.(Kuşlarla)

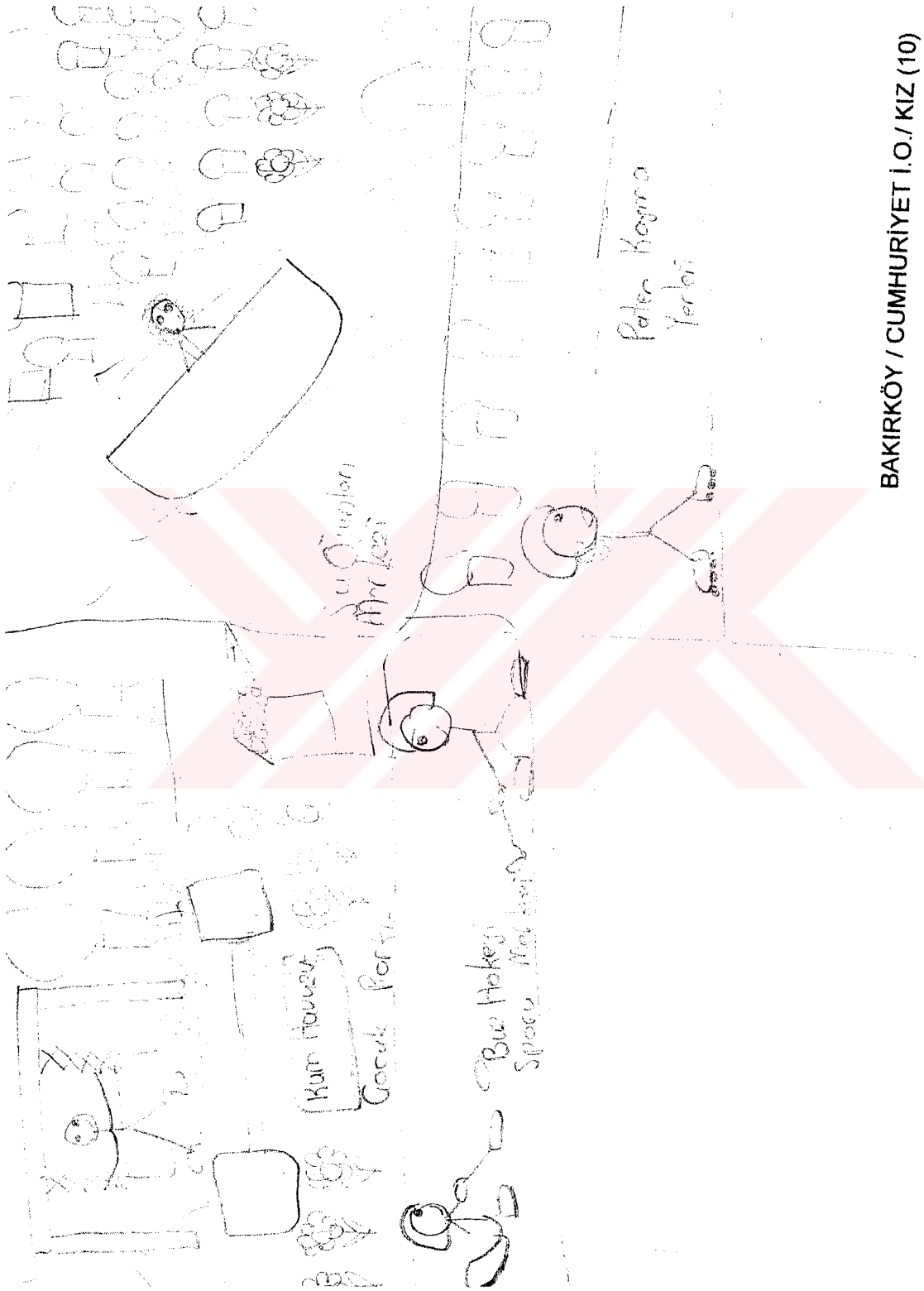
BAKIRKÖY / A.HAMDİ TANPINAR İ.O./ KIZ (10)

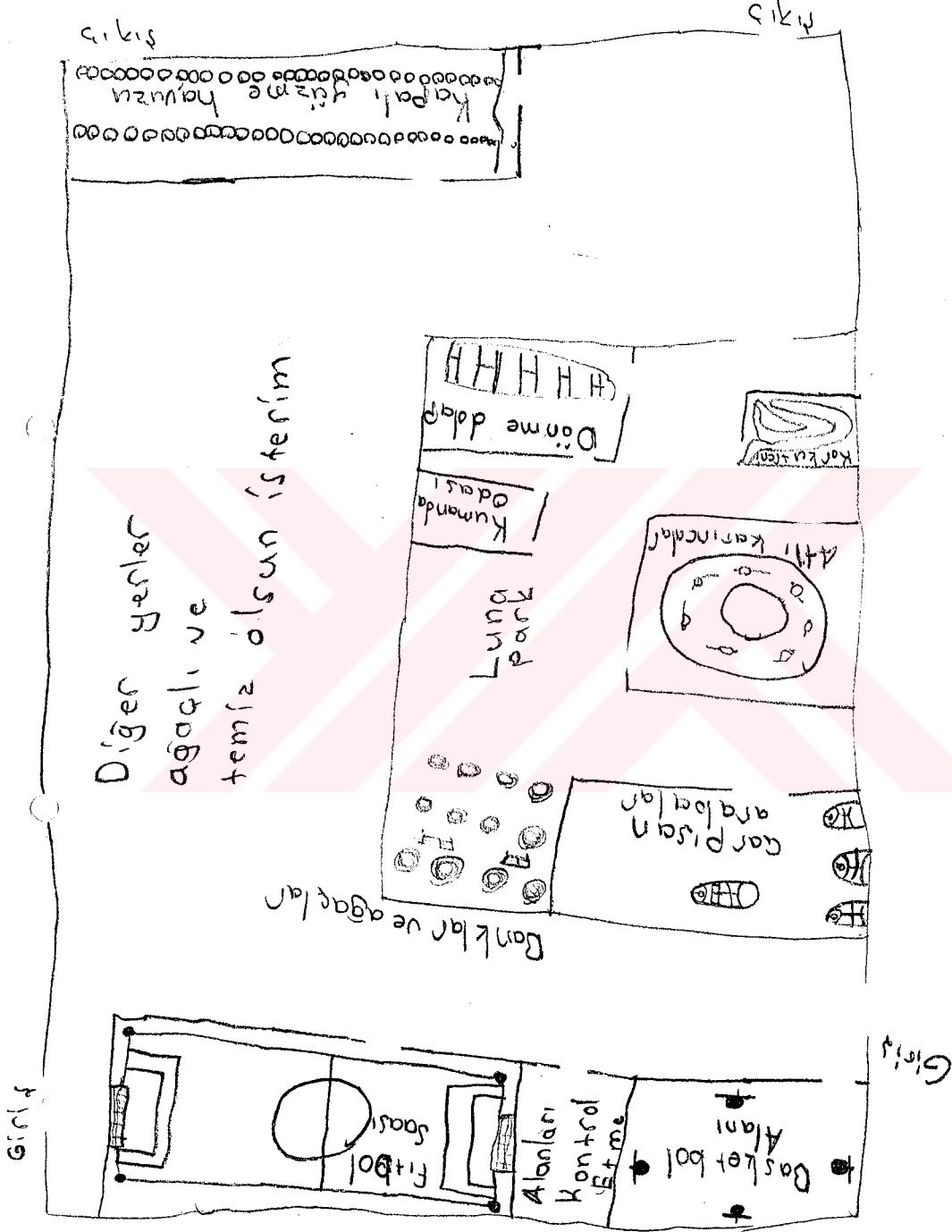
BAKIRKÖY / A. HAMDİ TANPINAR İ.O. / KIZ (10)

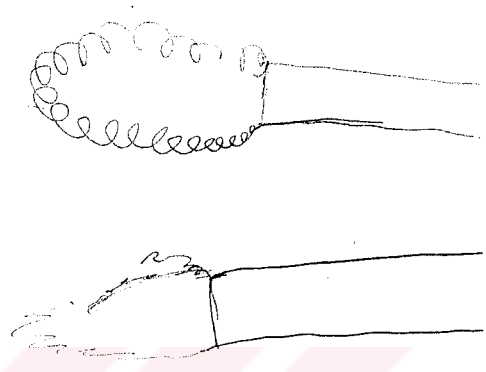
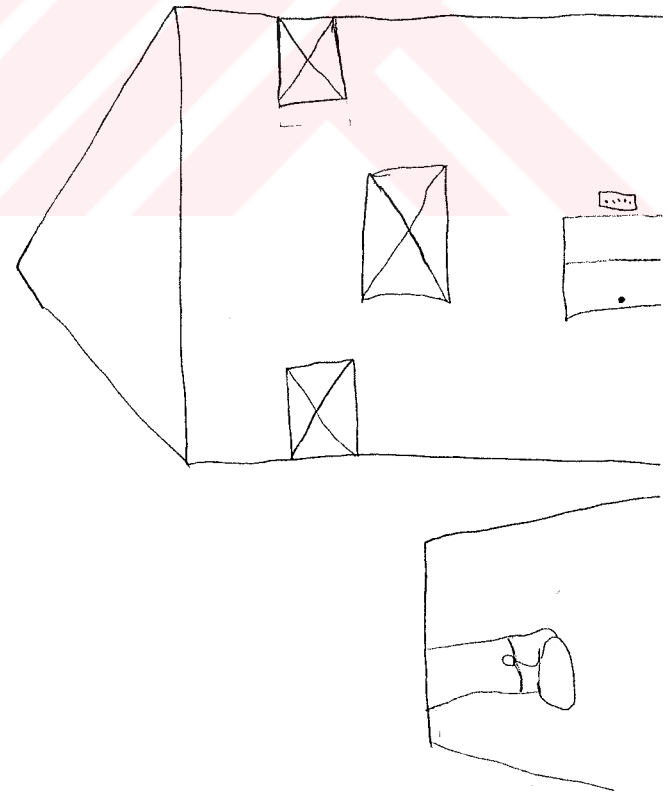
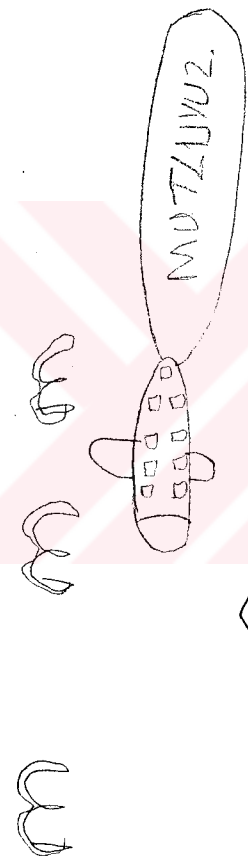
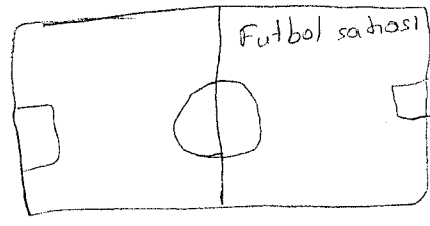
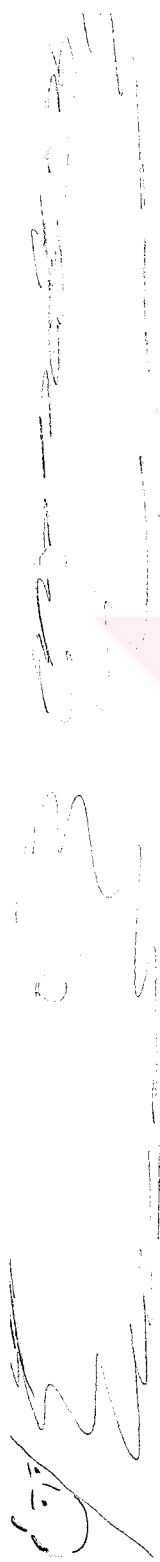
BAKIRKÖY / CUMHURİYET İ.O. / ERKEK (10)

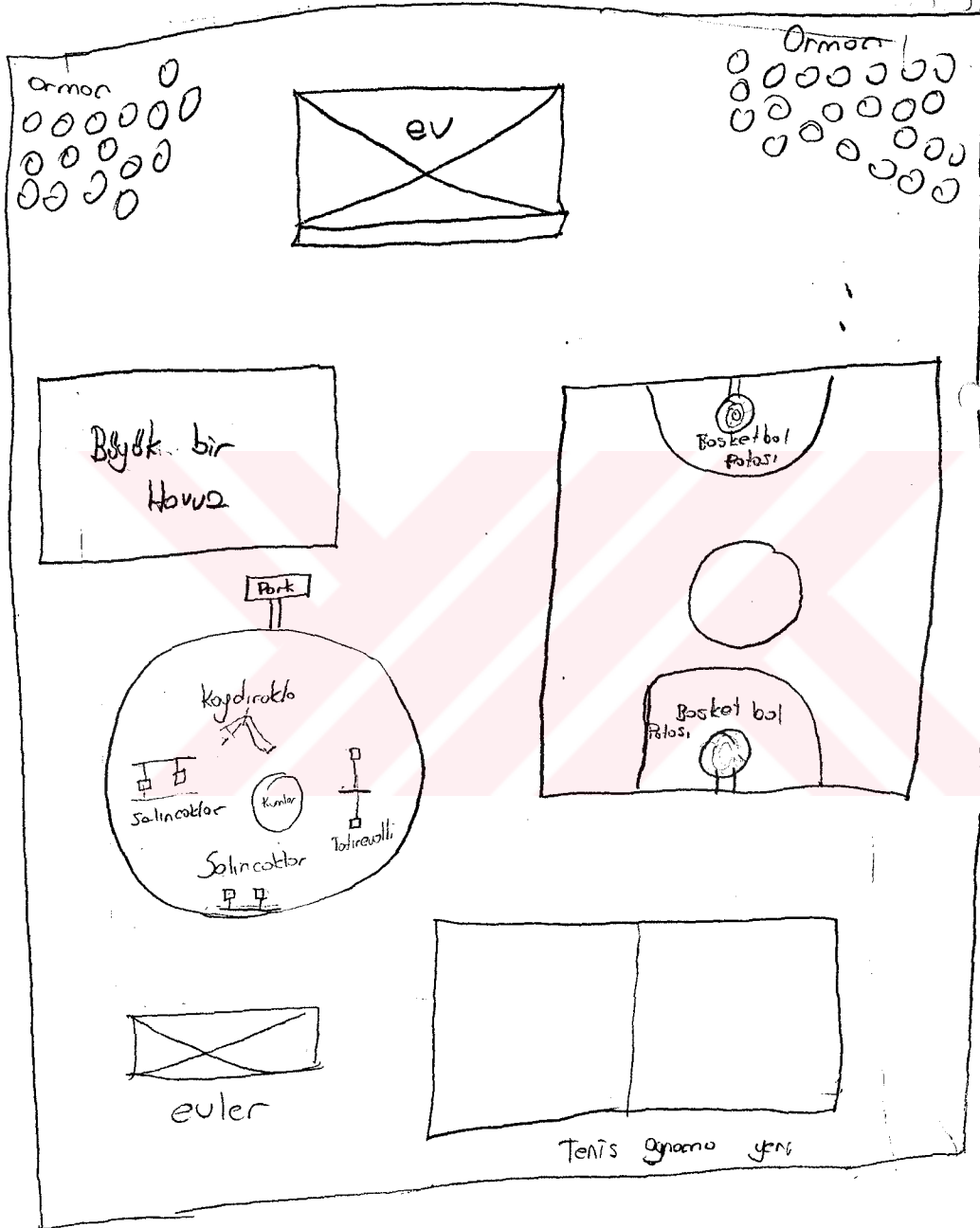
BAKIRKÖY / CUMHURİYET İ.O. / KIZ (10)

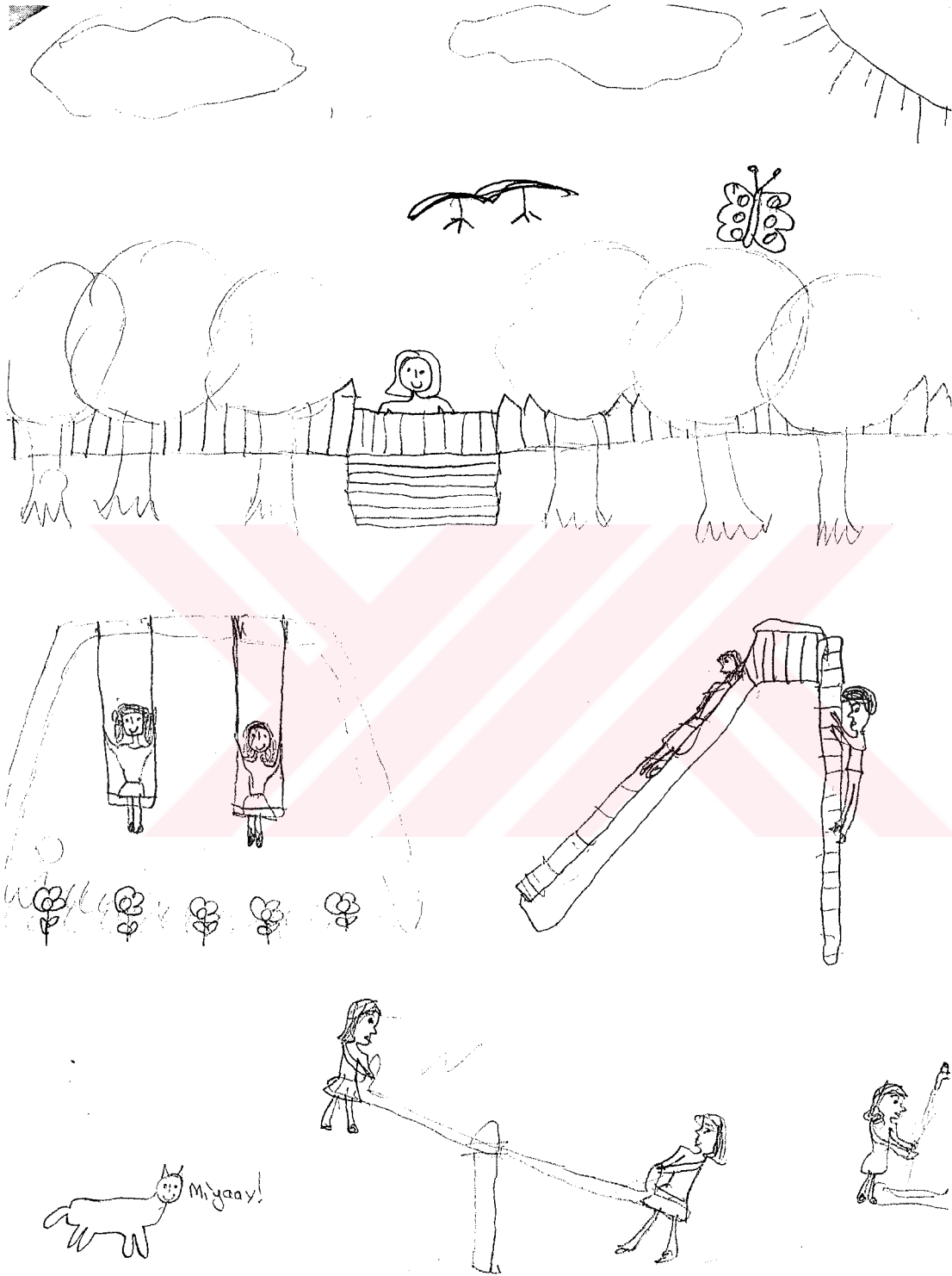
BAKIRKÖY / H.B. YÖNETKEN İ.O. / ERKEK (10)

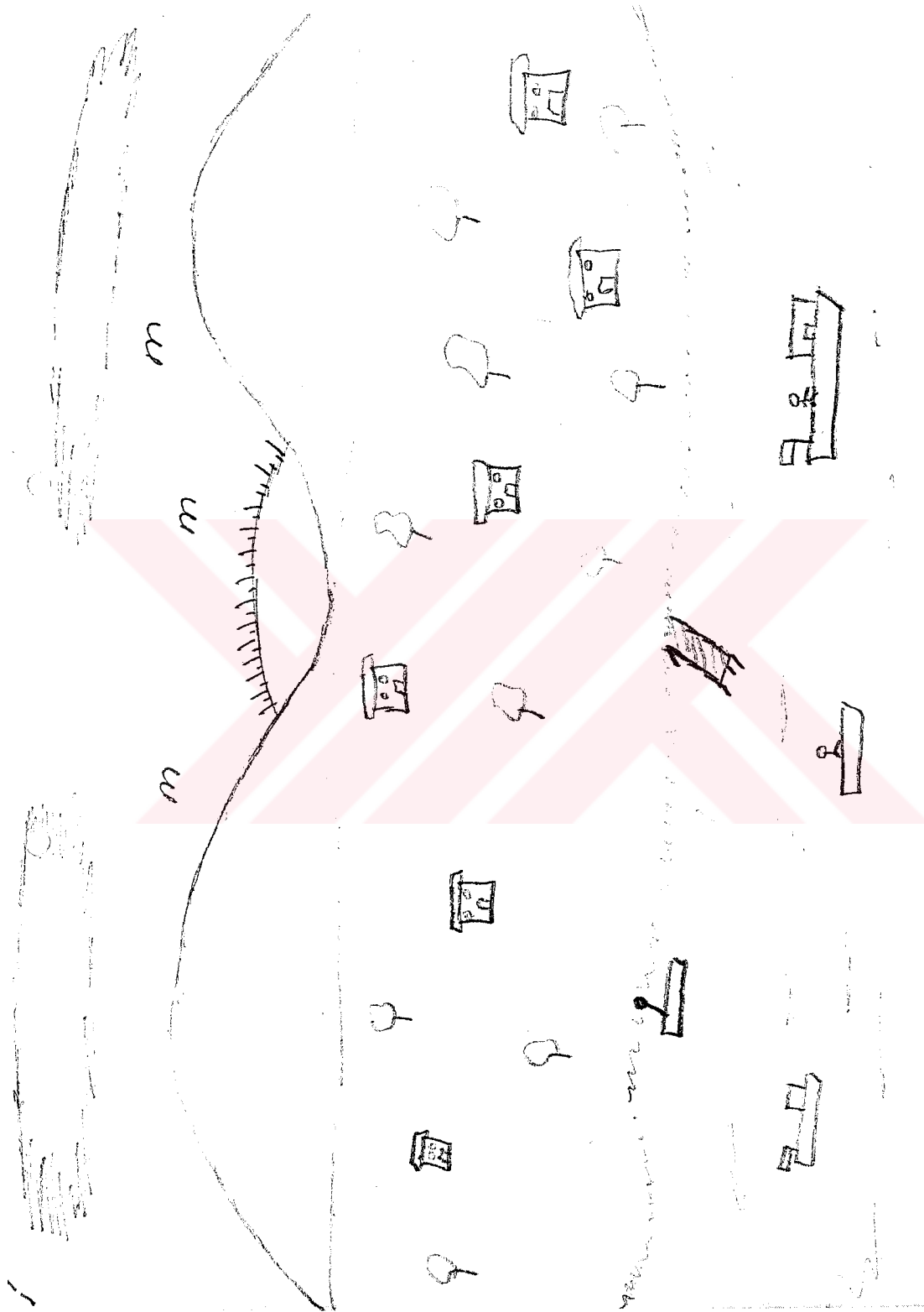
BAKIRKÖY / H.B. YÖNETKEN İ.O. / ERKEK (11)

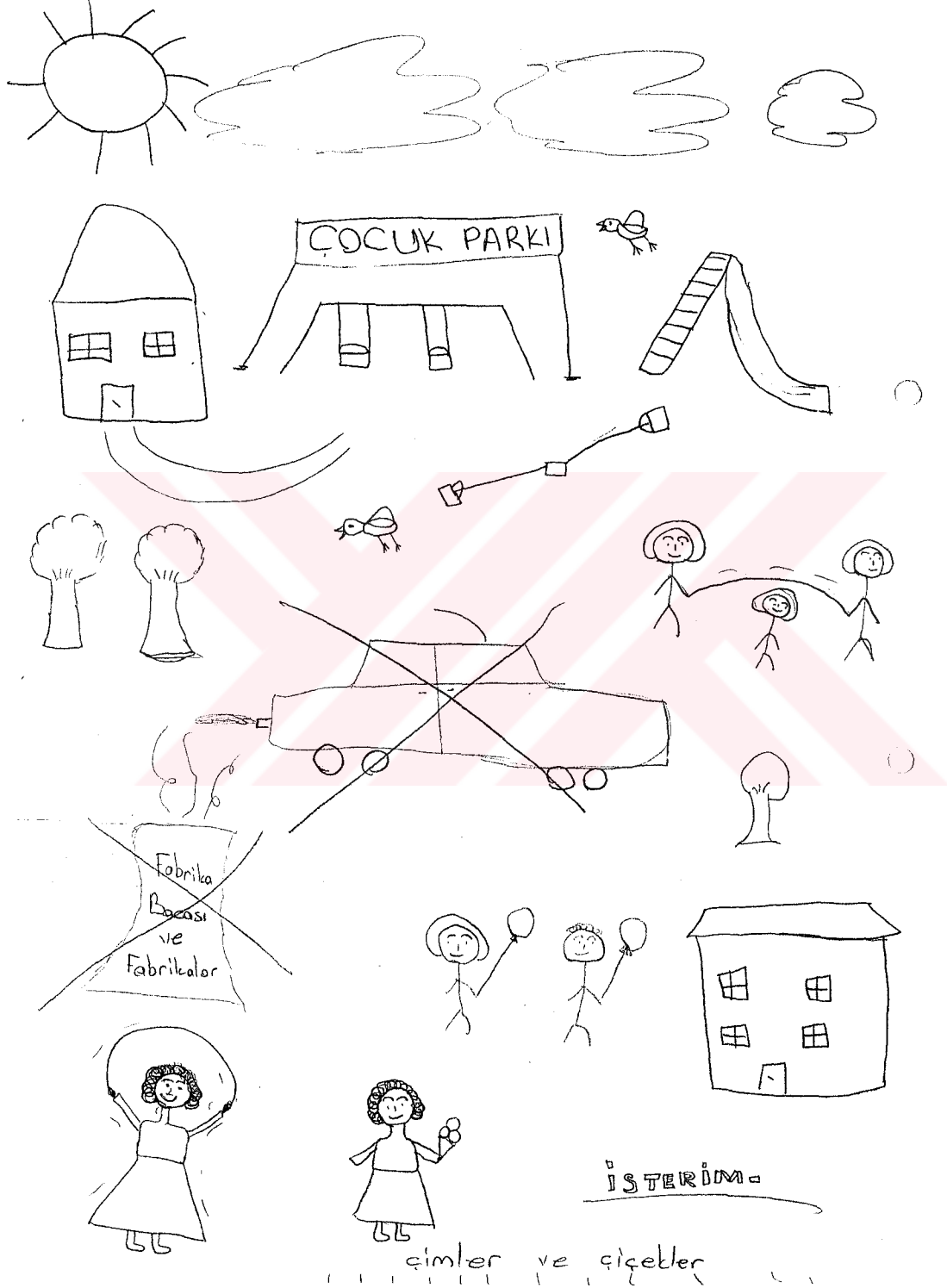
BAKIRKÖY / H.B. YÖNETKEN İ.O. / KIZ (10)

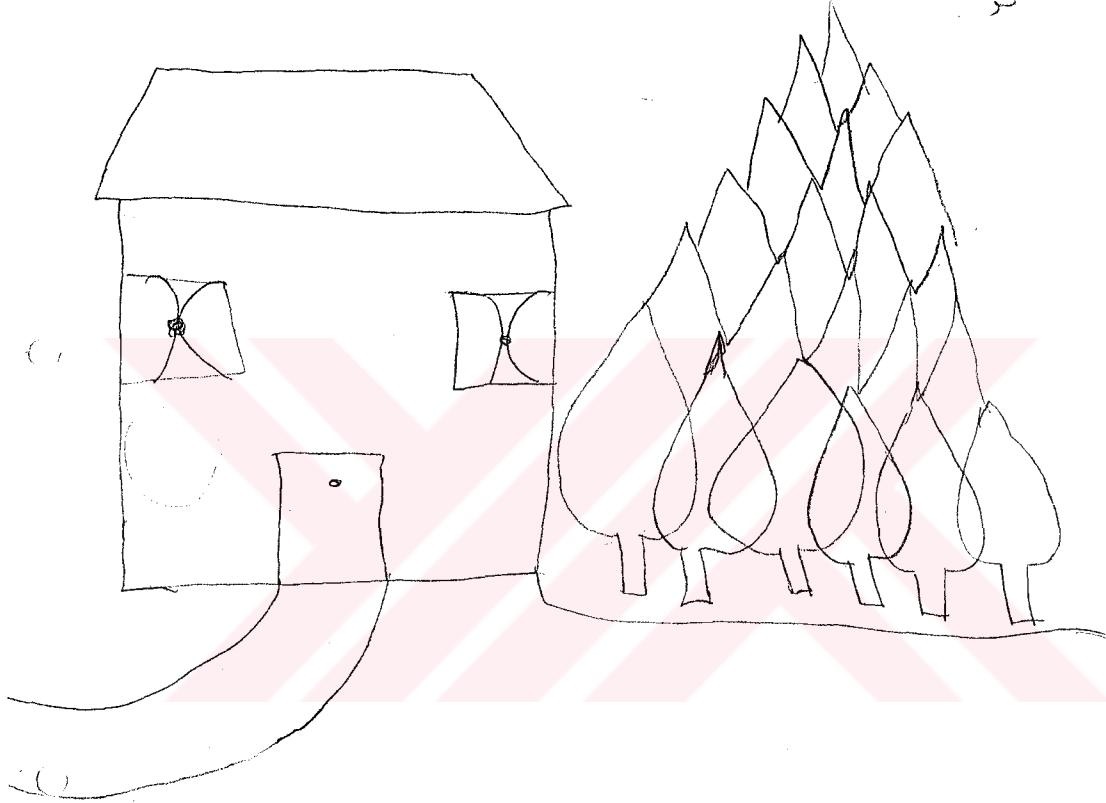
FENER-CİBALI / CİBALI İ.O. / KIZ (10)

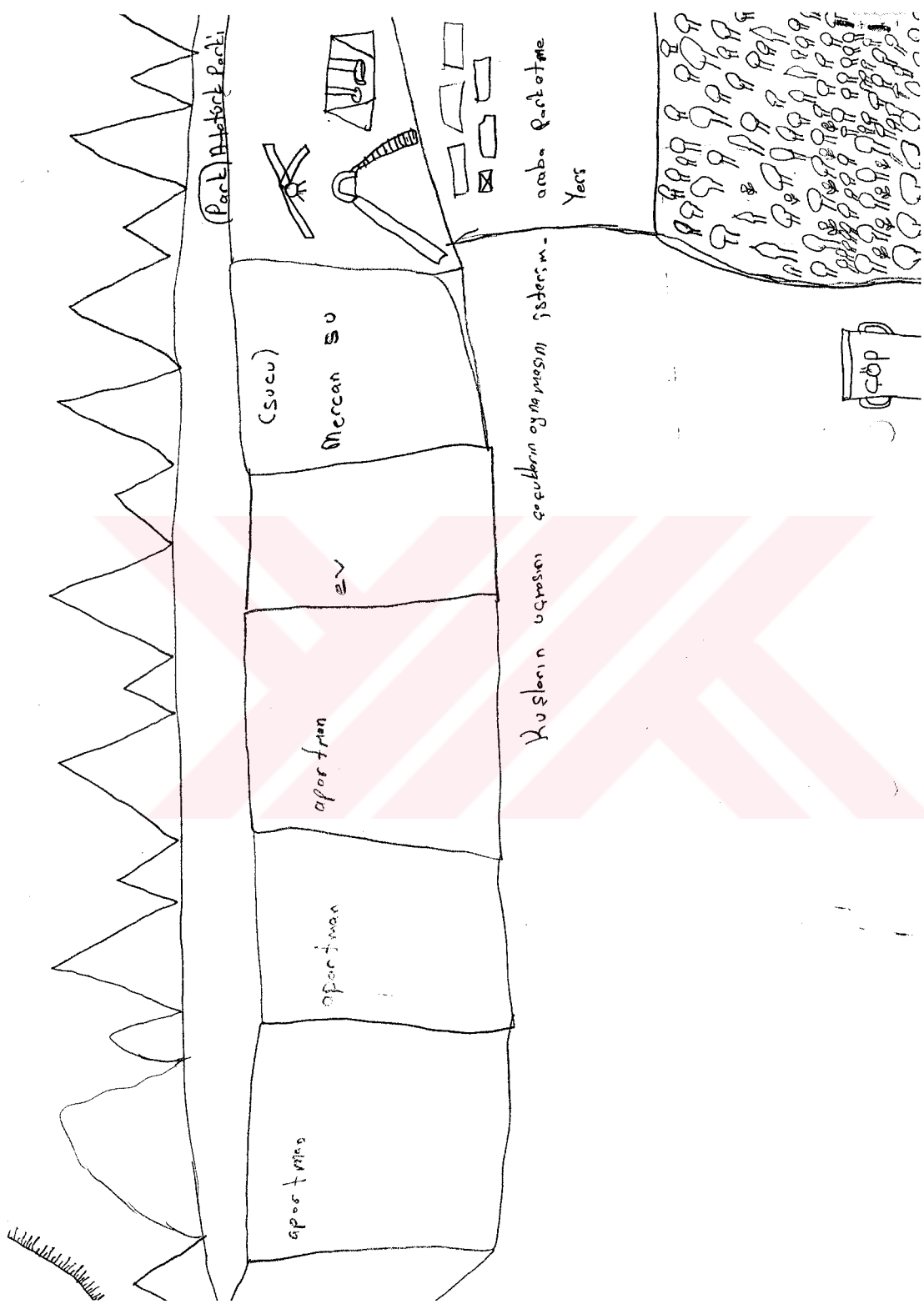
FENER-CİBALI / CİBALI İ.O. / ERKEK (10)

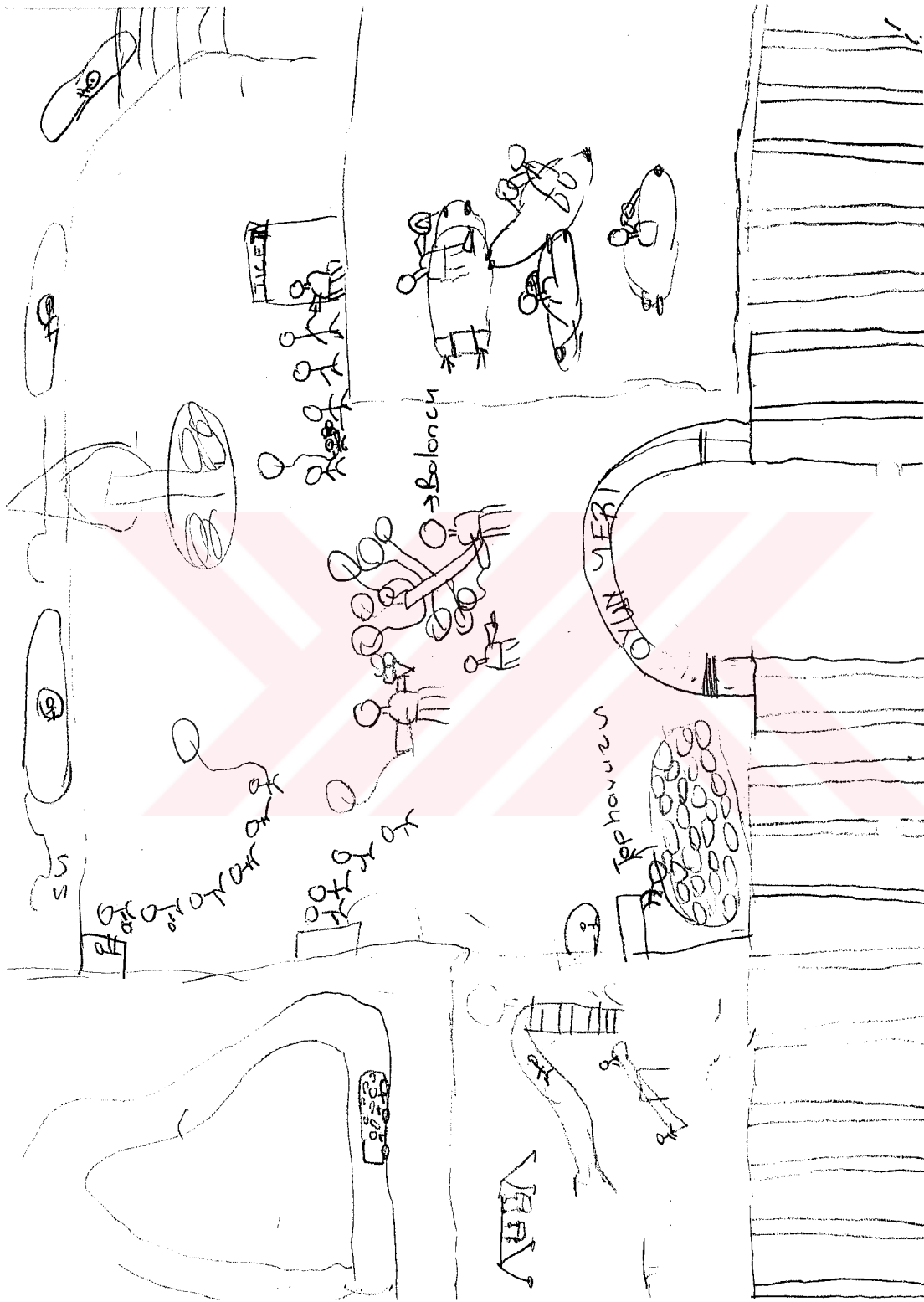
FENER-CİBALI / FETHİYE İ.O. / KIZ (11)

FENER-CİBALI / FETHİYE İ.O. / KIZ (11)

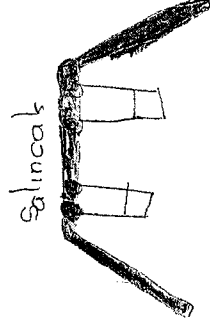
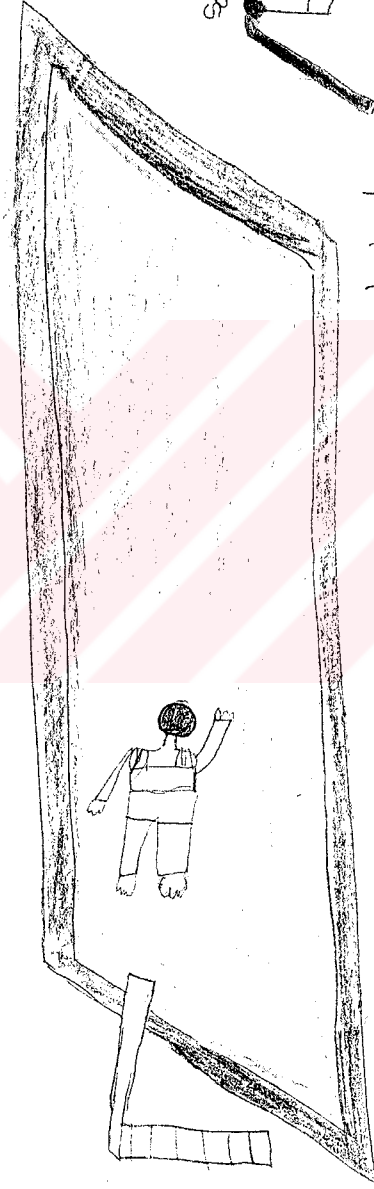
FENER-CİBALI / FETHİYE İ.O. / KIZ (10)

FENER-CİBALI / R.SALİH ZEKİ İ.O./ ERKEK (12)

Bir adam denizde yüzyor

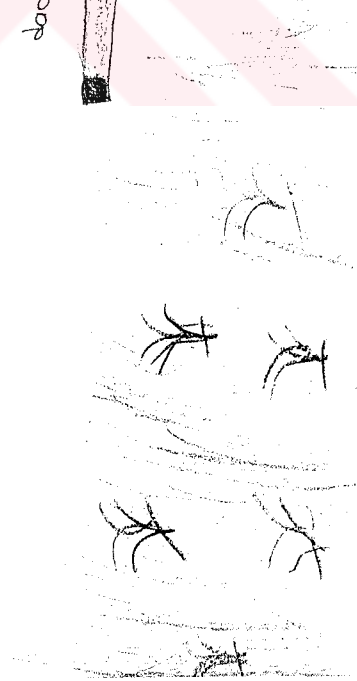
Salıncak

Kaşık

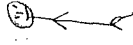

doğdini ballı

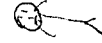
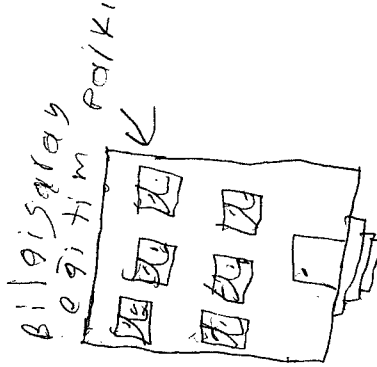

FENER-CİBALI / R.SALİH ZEKİ İ.O./ KIZ (11)

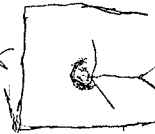
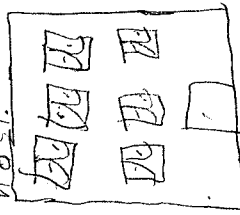
Baş ve bot sahaları
Arka daş larım

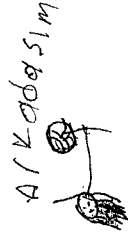
Tırmanmak bir şey yap-
lan herhangi bir
Bilgi, sayar e-
im ve eğlence
inisi.

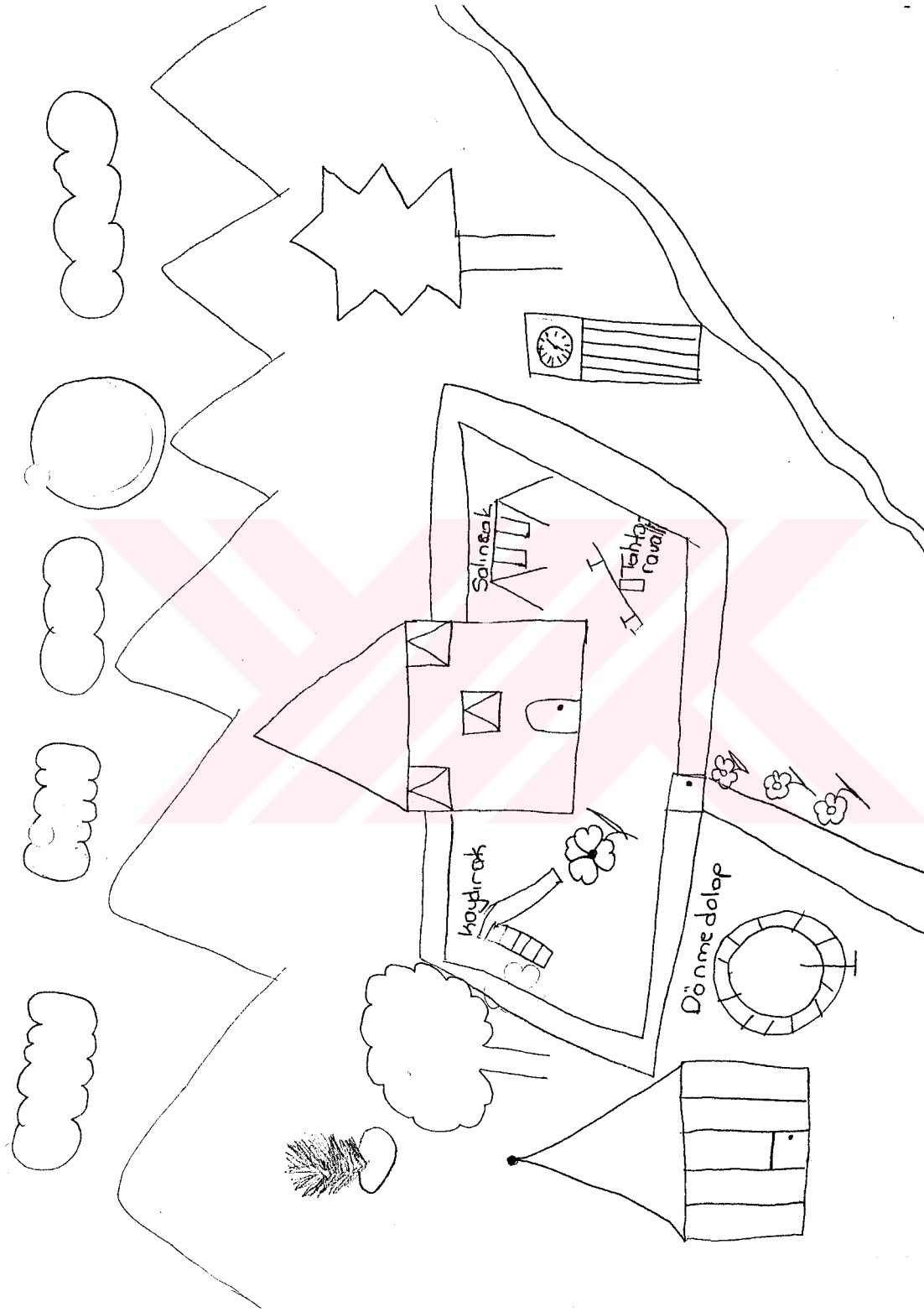
herhangi bir şey

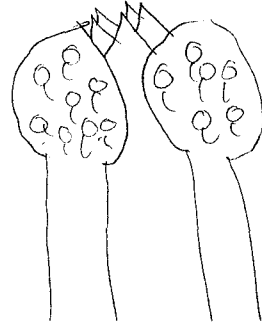
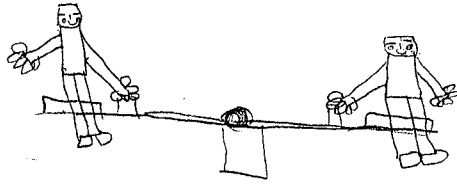
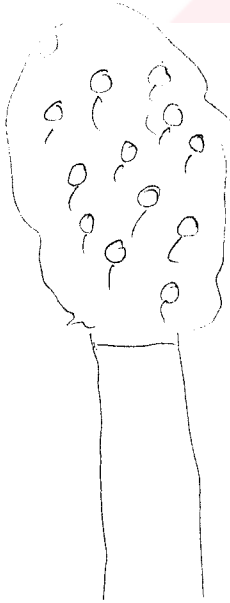
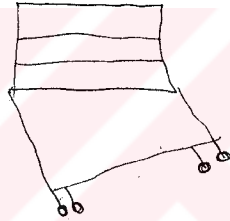
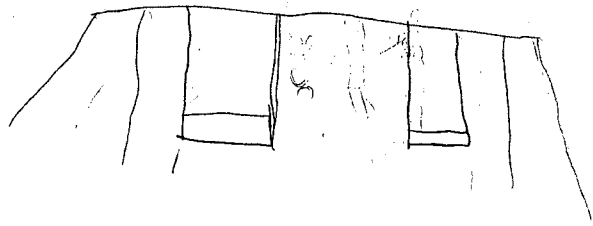
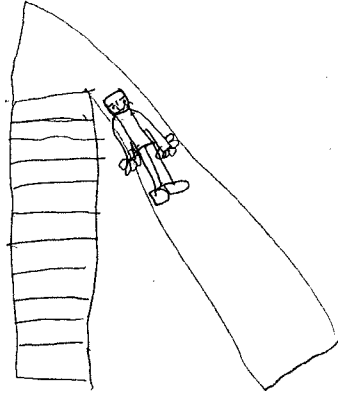
Top sahaları

FENER-CİBALI / R.SALİH ZEKİ İ.O./ ERKEK (11)

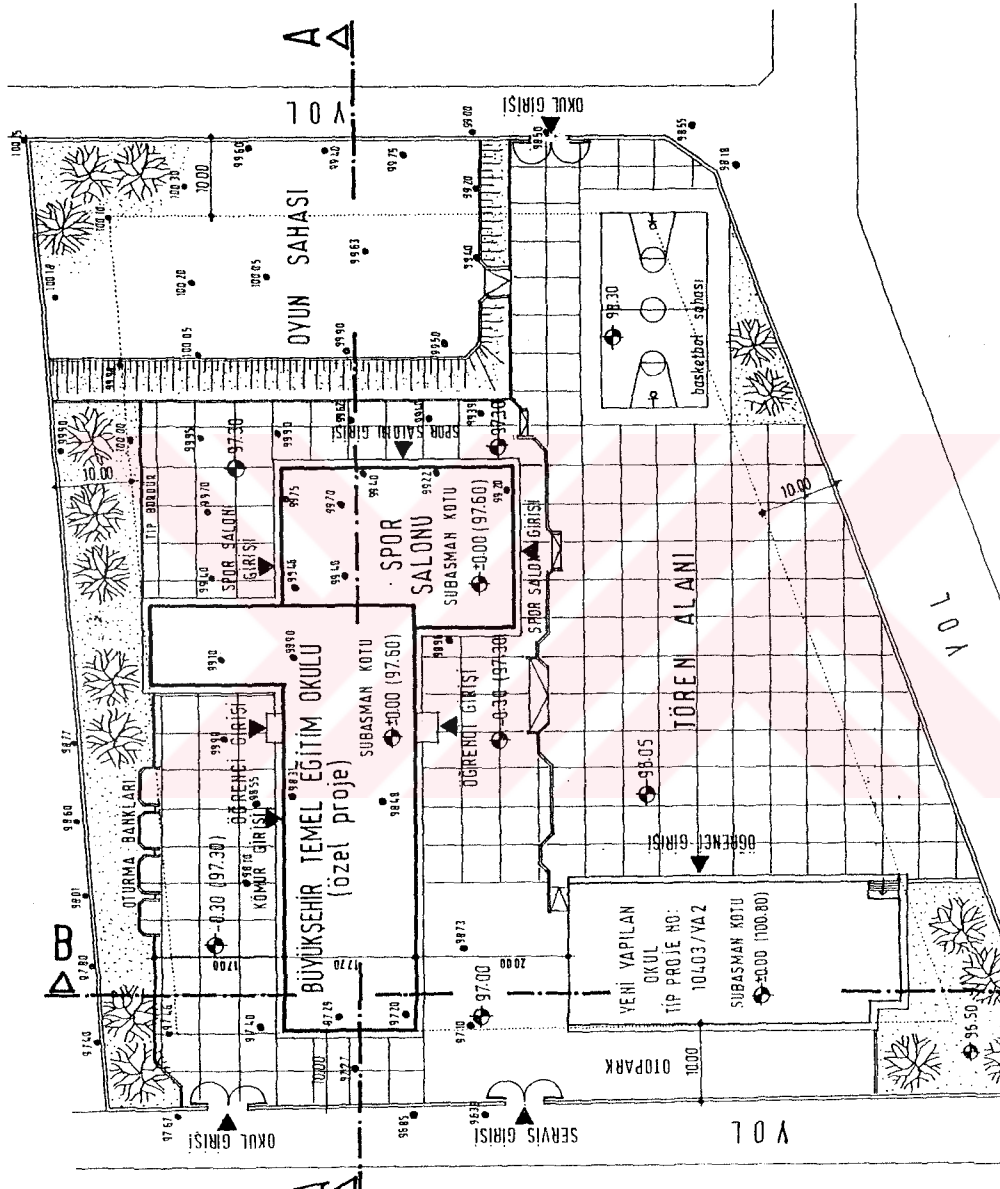

FENER-CİBALI / R.SALİH ZEKİ İ.O./ KIZ (12)

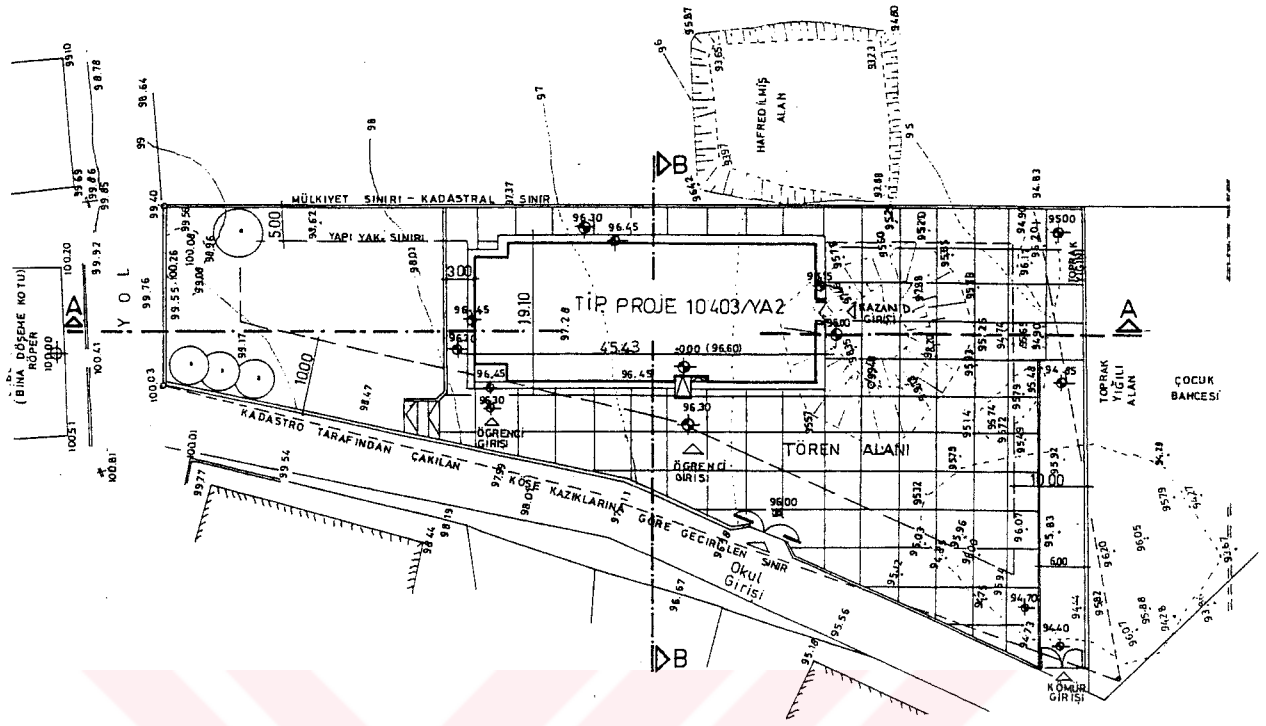
FENER-CİBALI / R.SALİH ZEKİ İ.O./ ERKEK (10)

EK 9: Mevcut Beş Yıllık İlköğretim Tesislerine Ait Tip Projeler

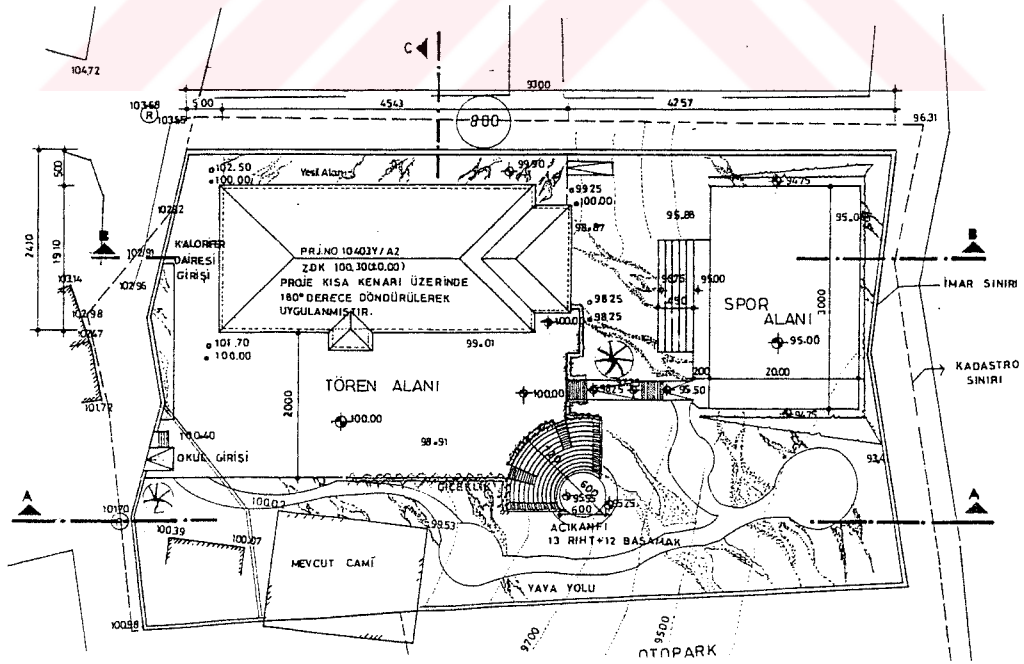
İstanbul'daki, bir ilköğretim tesisinin uygulanmamış vaziyet planı.

Kaynak: Bayındırlık Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü Arşivi

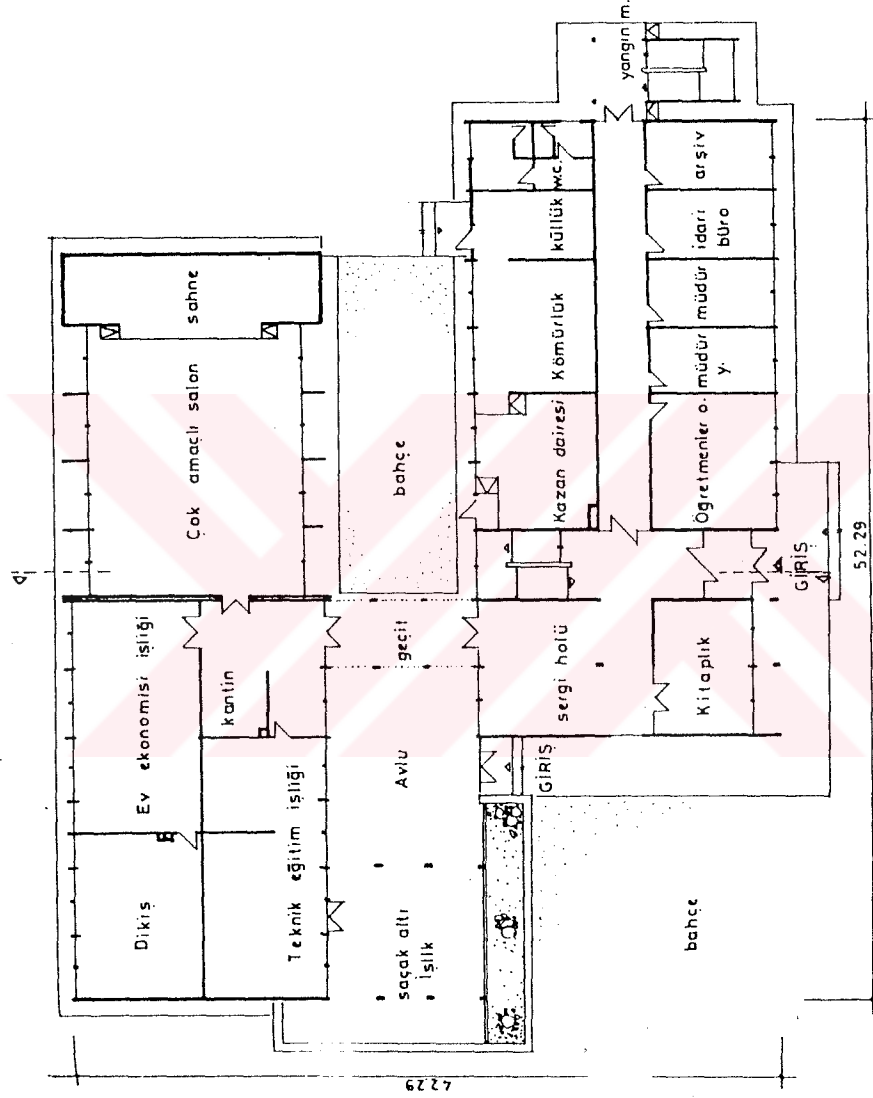
İstanbul'daki, bir ilköğretim tesisinin uygulanmamış vaziyet planı.

Kaynak: Bayındırlık Bakanlığı, İstanbul İl Müdürlüğü Arşivi

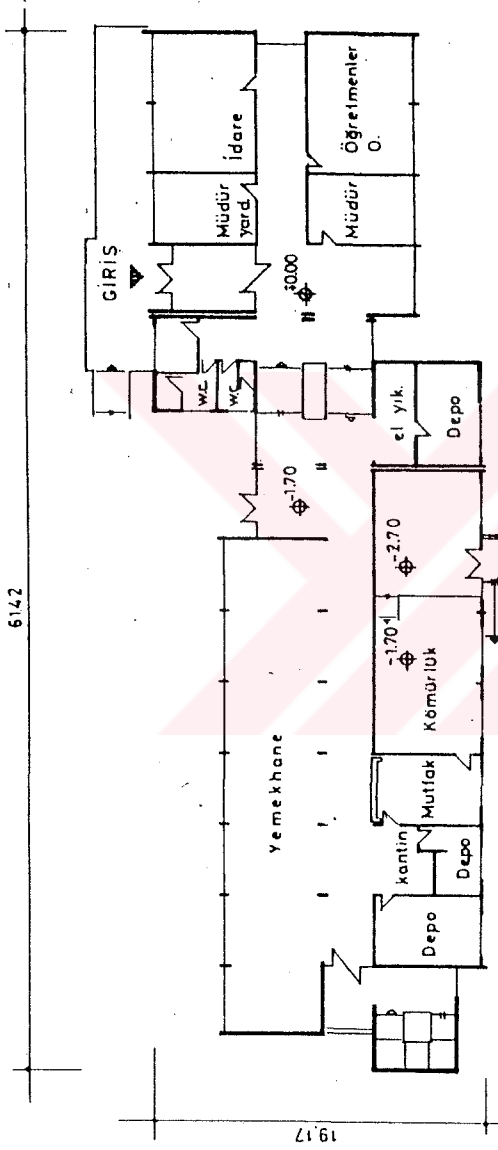

İstanbul'daki, bir ilköğretim tesisinin uygulanmamış vaziyet planı.

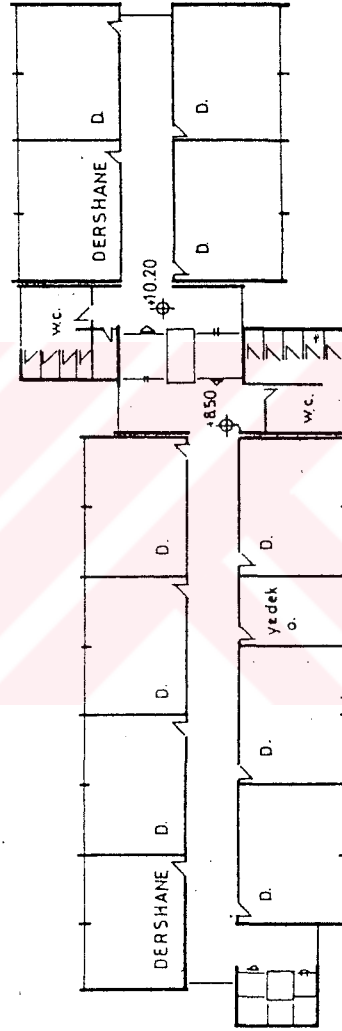
Kaynak: Bayındırlık Bakanlığı, İstanbul İl Müdürlüğü Arşivi

10045 No'lu, 8 dershaneli ilköğretim okulu tip projesi
Kaynak: Bayındırlık Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü Arşivi

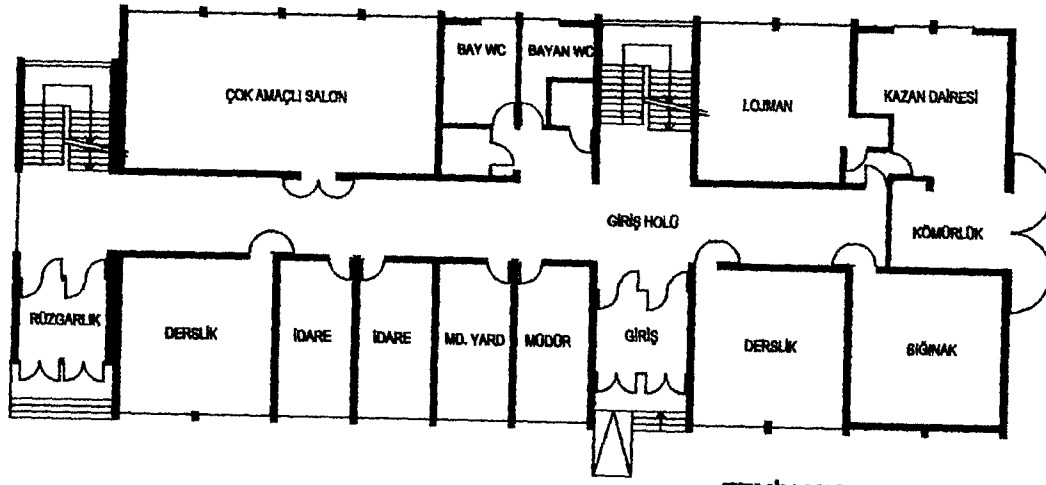

Zemin Kat planı

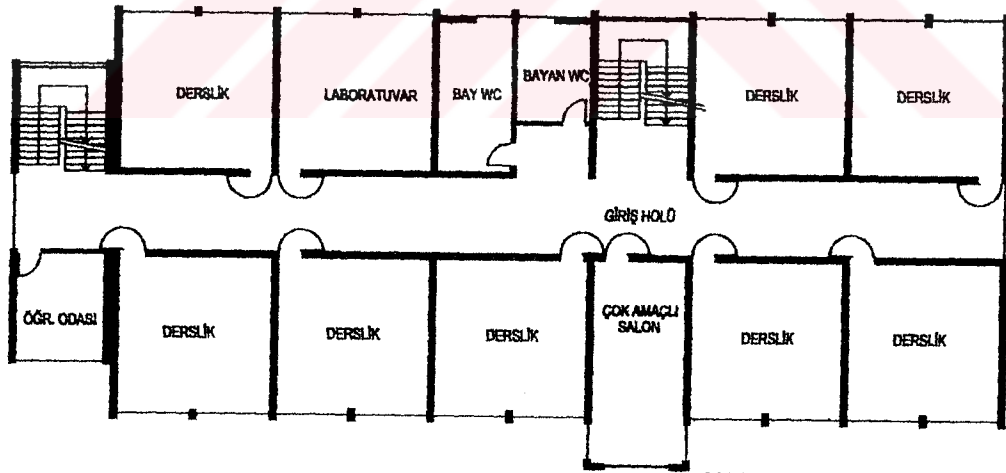

3. Kat planı

9798/A No'lu, 21 dershaneli ilköğretim okulu tip projesi
Kaynak: Bayındırlık Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü Arşivi

ZEMİN KAT PLANI 1/200

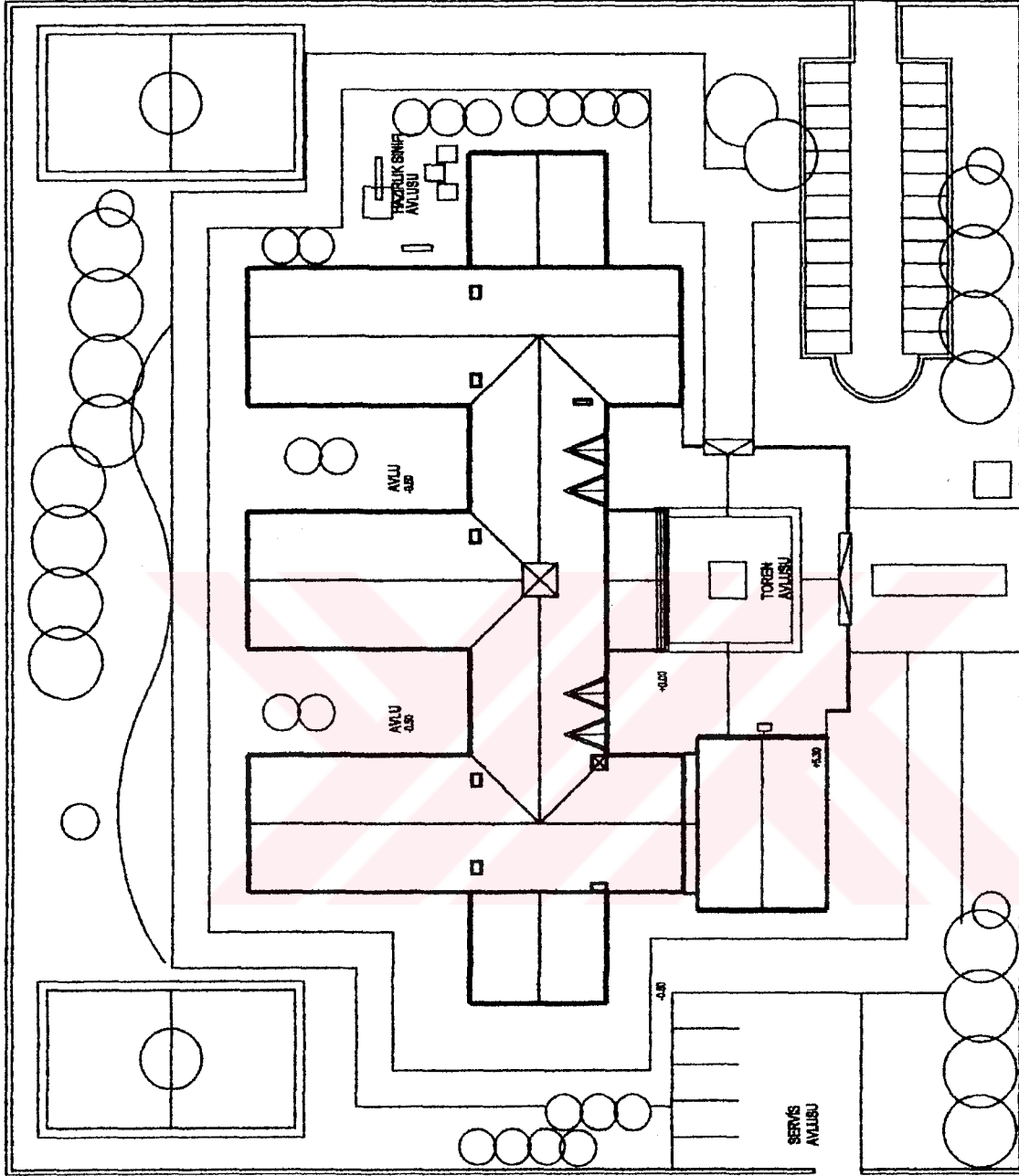

NORMAL KAT PLANI 1/200

10403/YA2 No'lu ilköğretim okulu tip projesi

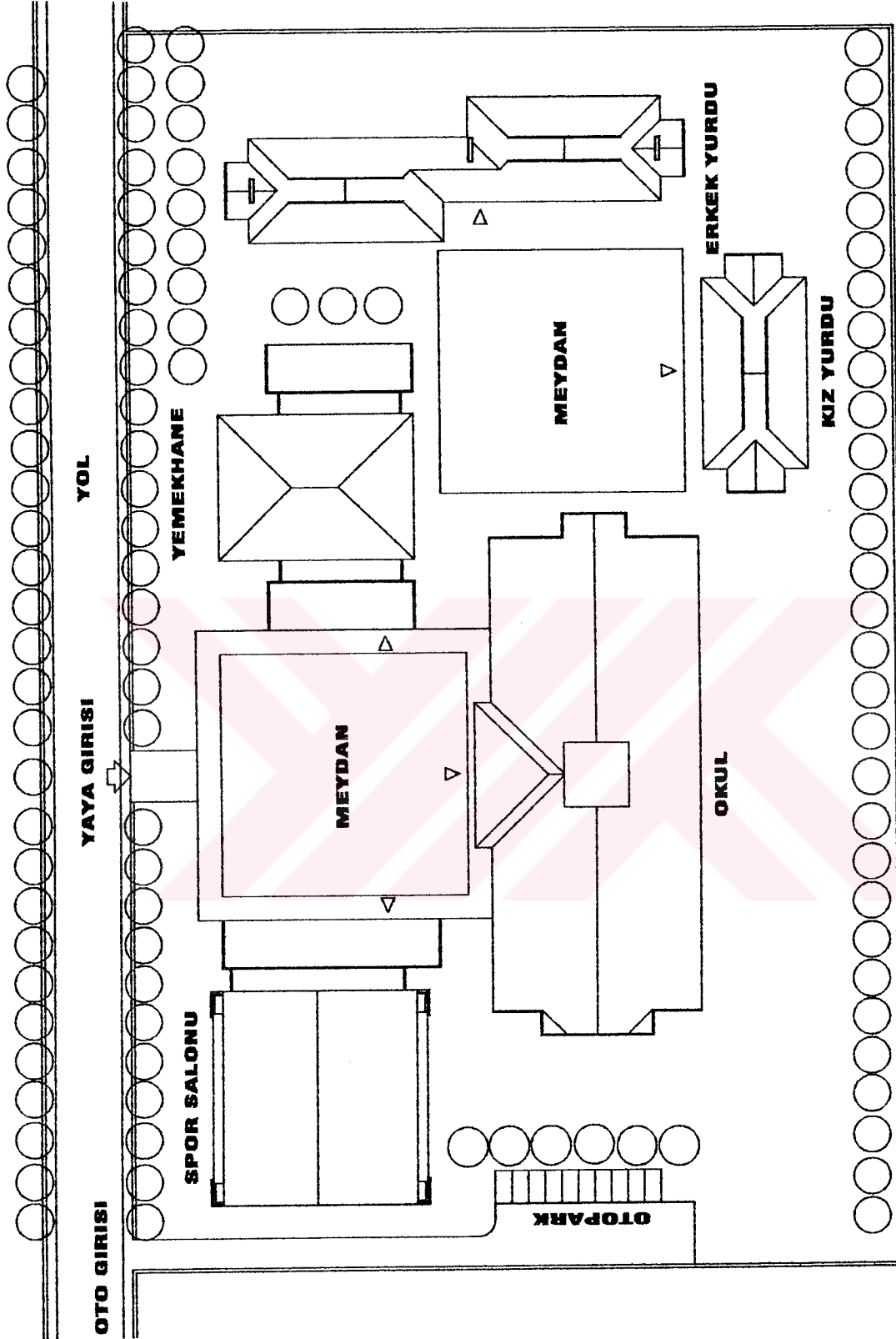
Kaynak: Bayındırlık Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü Arşivi

EK 10: Sekiz Yıllık İlköğretim Tesislerine Ait Tip Projeler

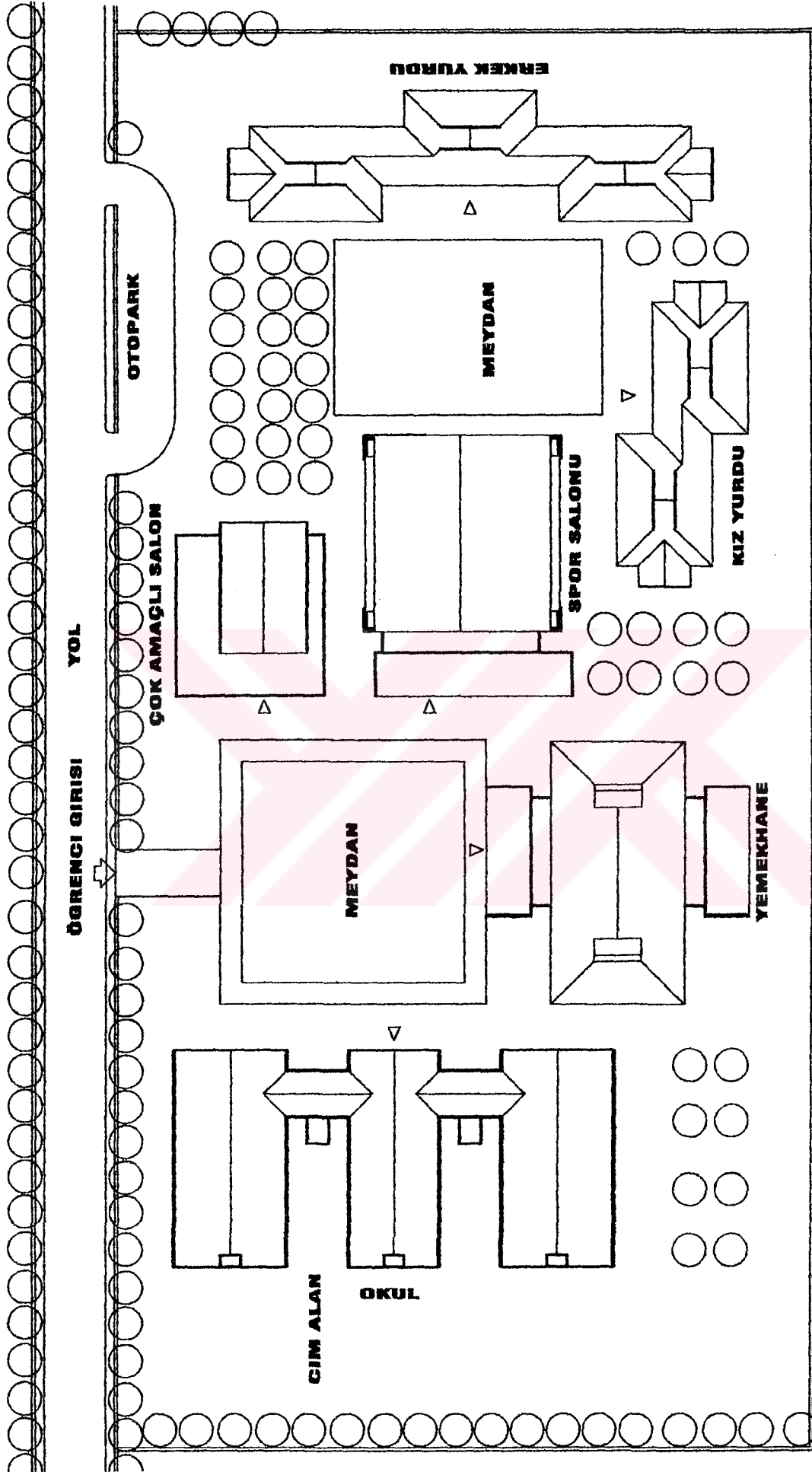
I.T.Ü. tarafından hazırlanan sekiz yıllık ilköğretim okulu tip projelerden birine ait vaziyet plan önerisi

Tasarımı: Doç. Dr. Sinan M. ŞENER

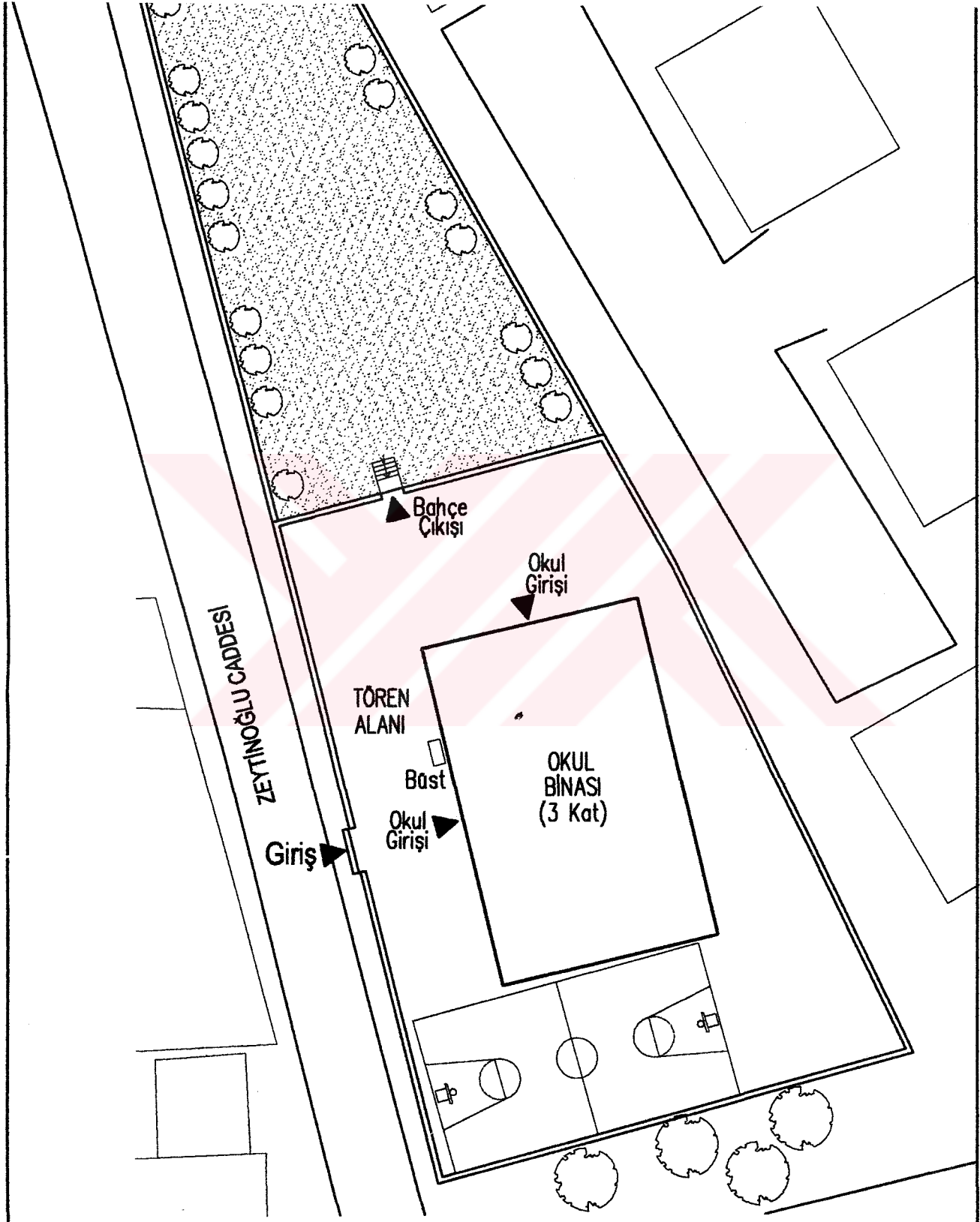

Y.T.Ü. tarafından hazırlanan sekiz yıllık ilköğretim okulu tip projelerden birine ait vaziyet plan önerisi

Tasarım: Prof. Işık AYDEMİR – Prof. Altan AKI

Y.T.Ü. tarafından hazırlanan sekiz yıllık ilköğretim okulu tip projelerden birine ait vaziyet plan önerisi
Tasarım: Prof. Işık AYDEMİR – Prof. Altan AKI

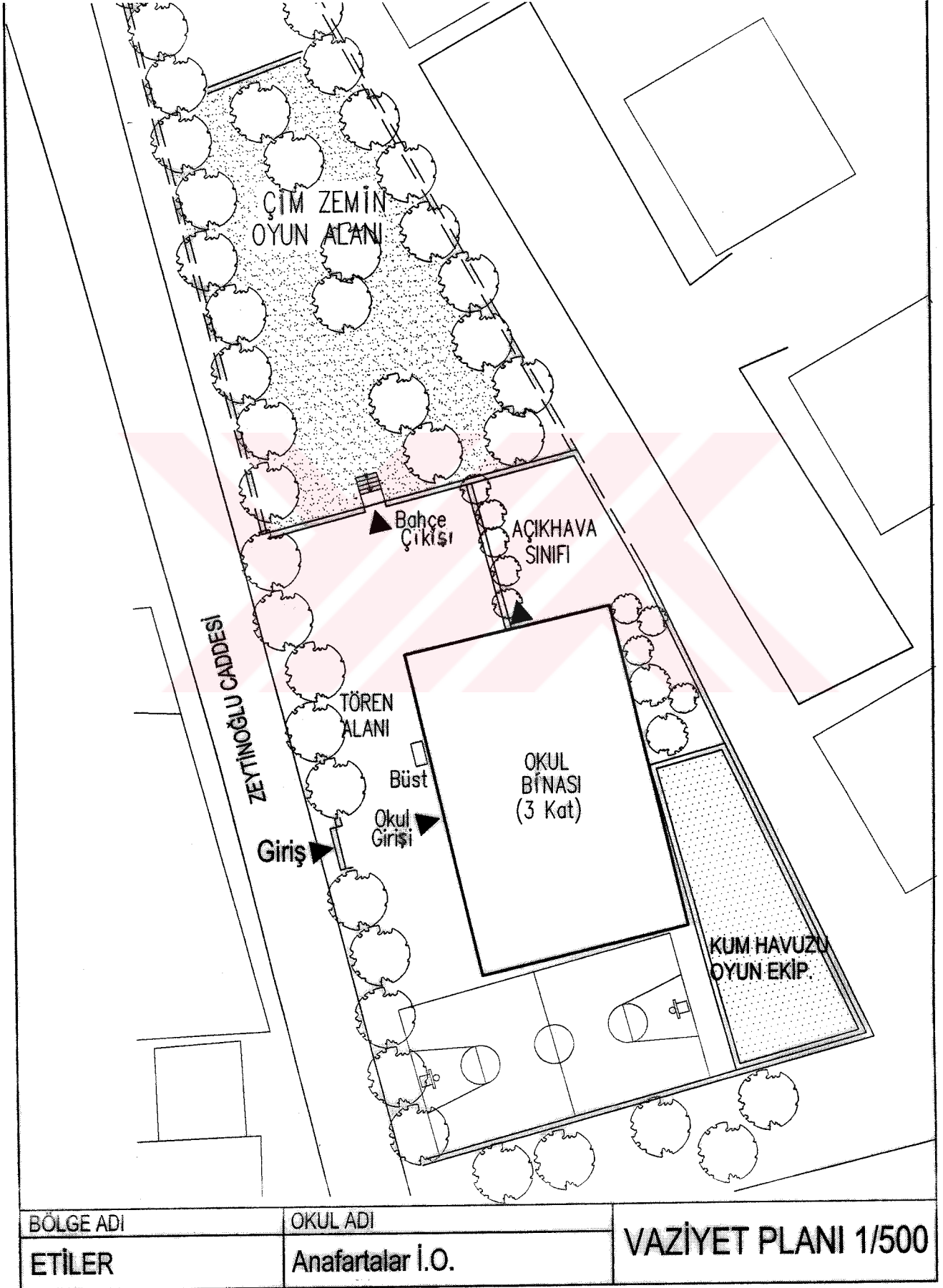
BÖLGE ADI

OKUL ADI

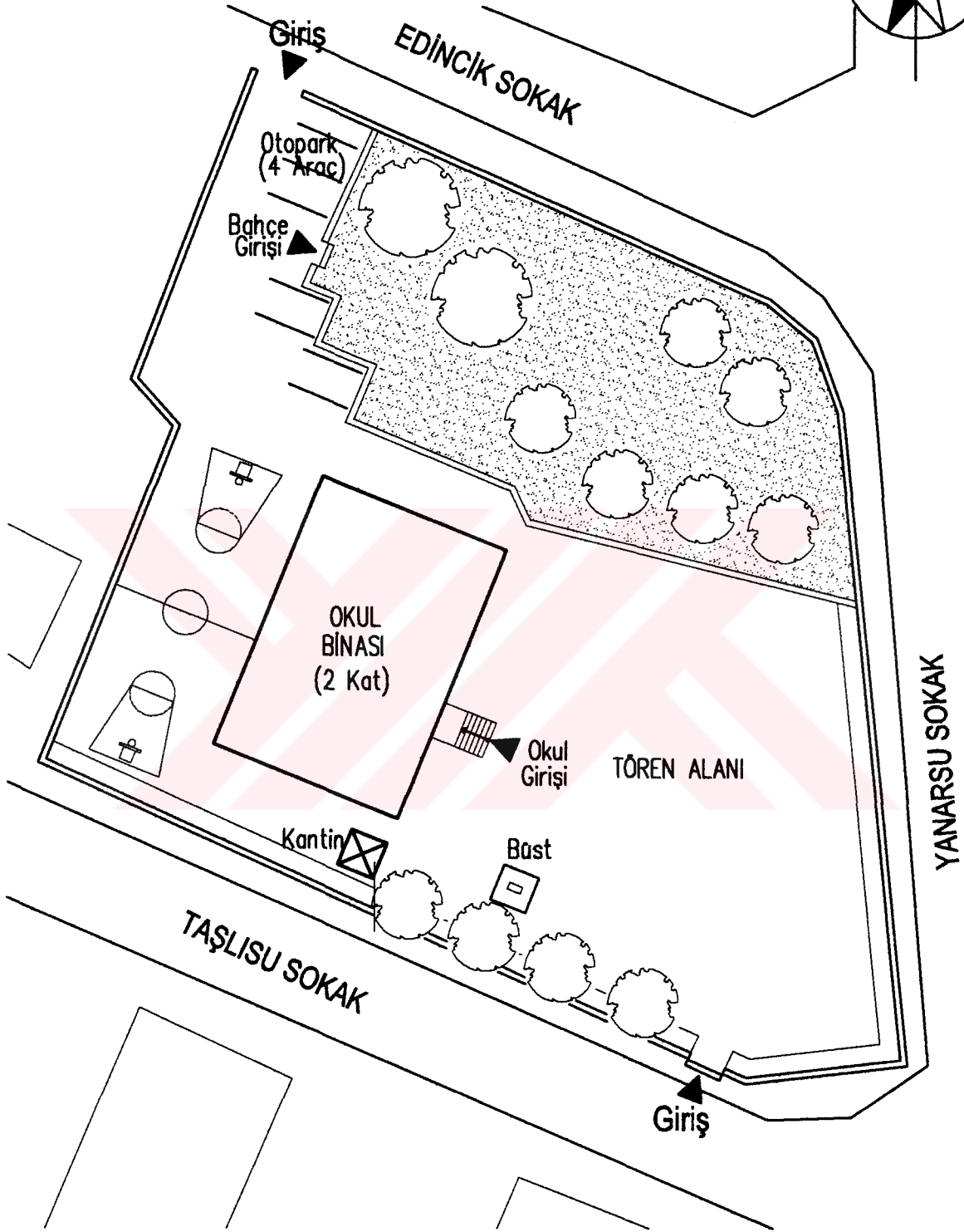
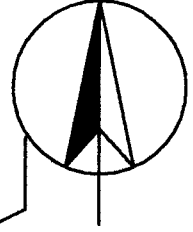
ETİLER

Anafartalar İ.O.

VAZİYET PLANI 1/500

K

BÖLGE ADI

OKUL ADI

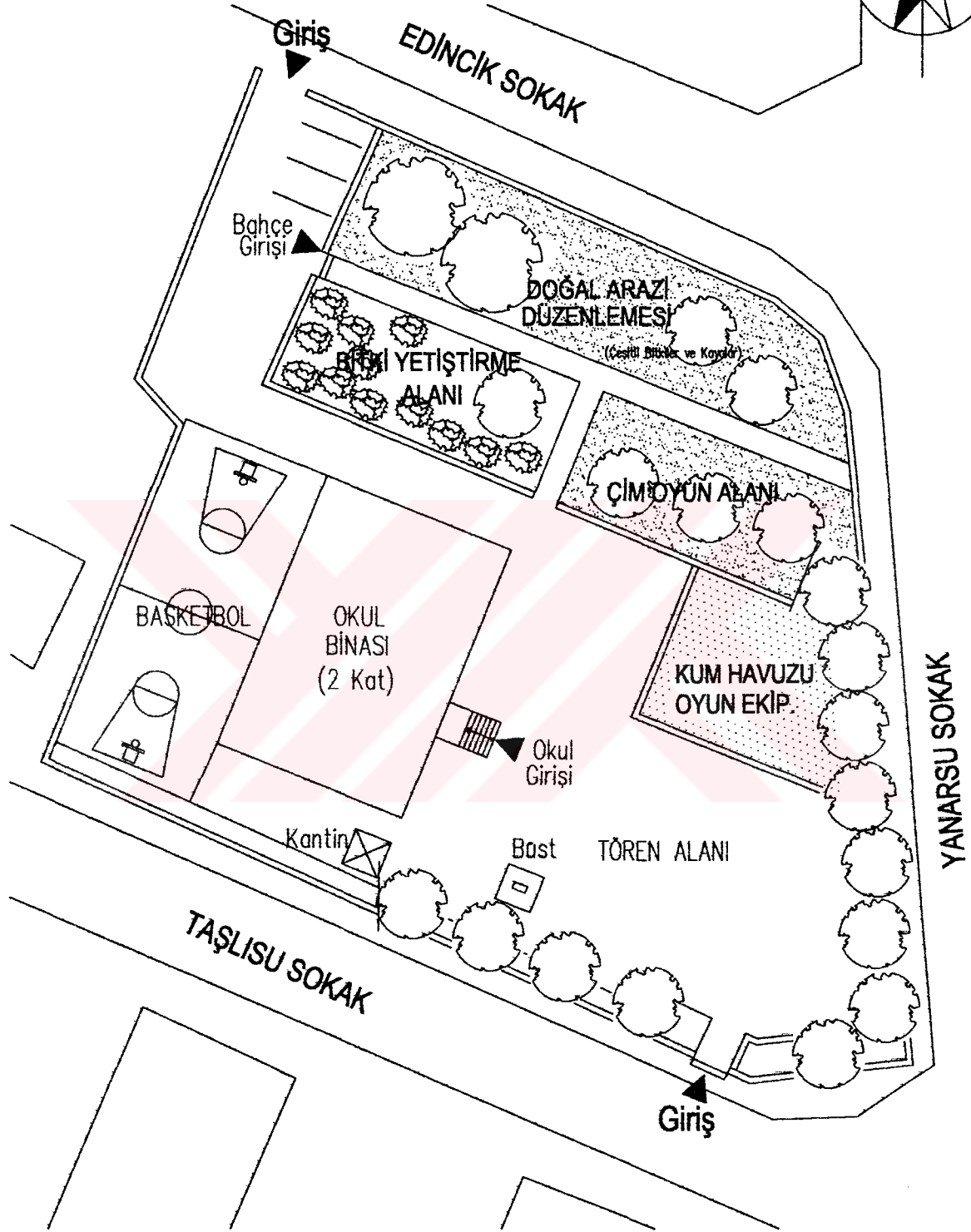
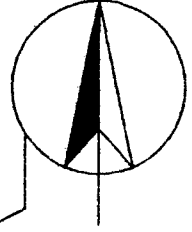
ETİLER

Cumhuriyet İ.O.

VAZİYET PLANI 1/500

ÖNERİ VAZİYET PLANI

K

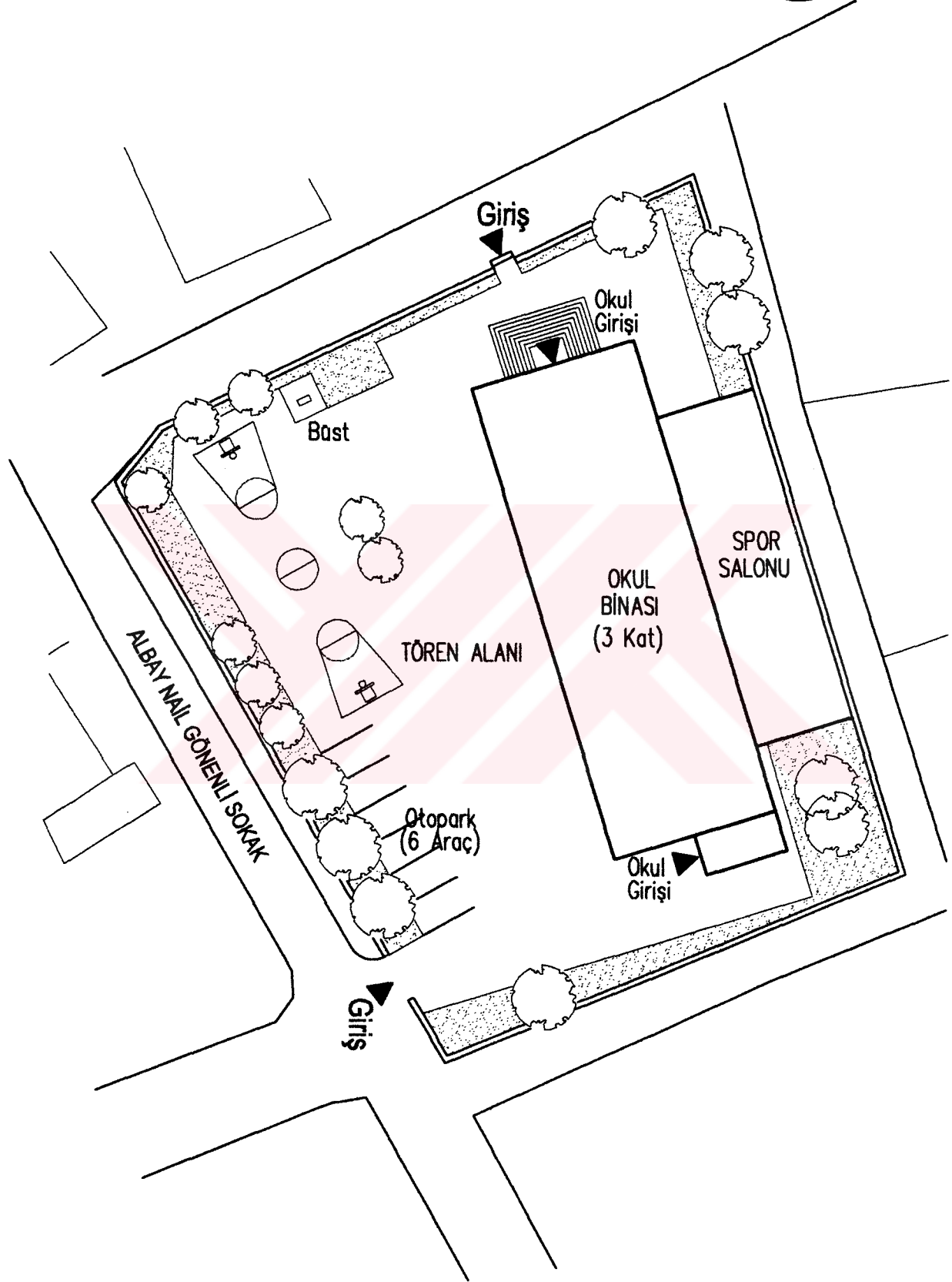
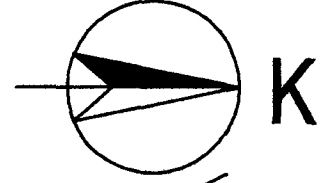
BÖLGE ADI

ETİLER

OKUL ADI

Cumhuriyet İ.O.

VAZİYET PLANI 1/500

BÖLGE ADI

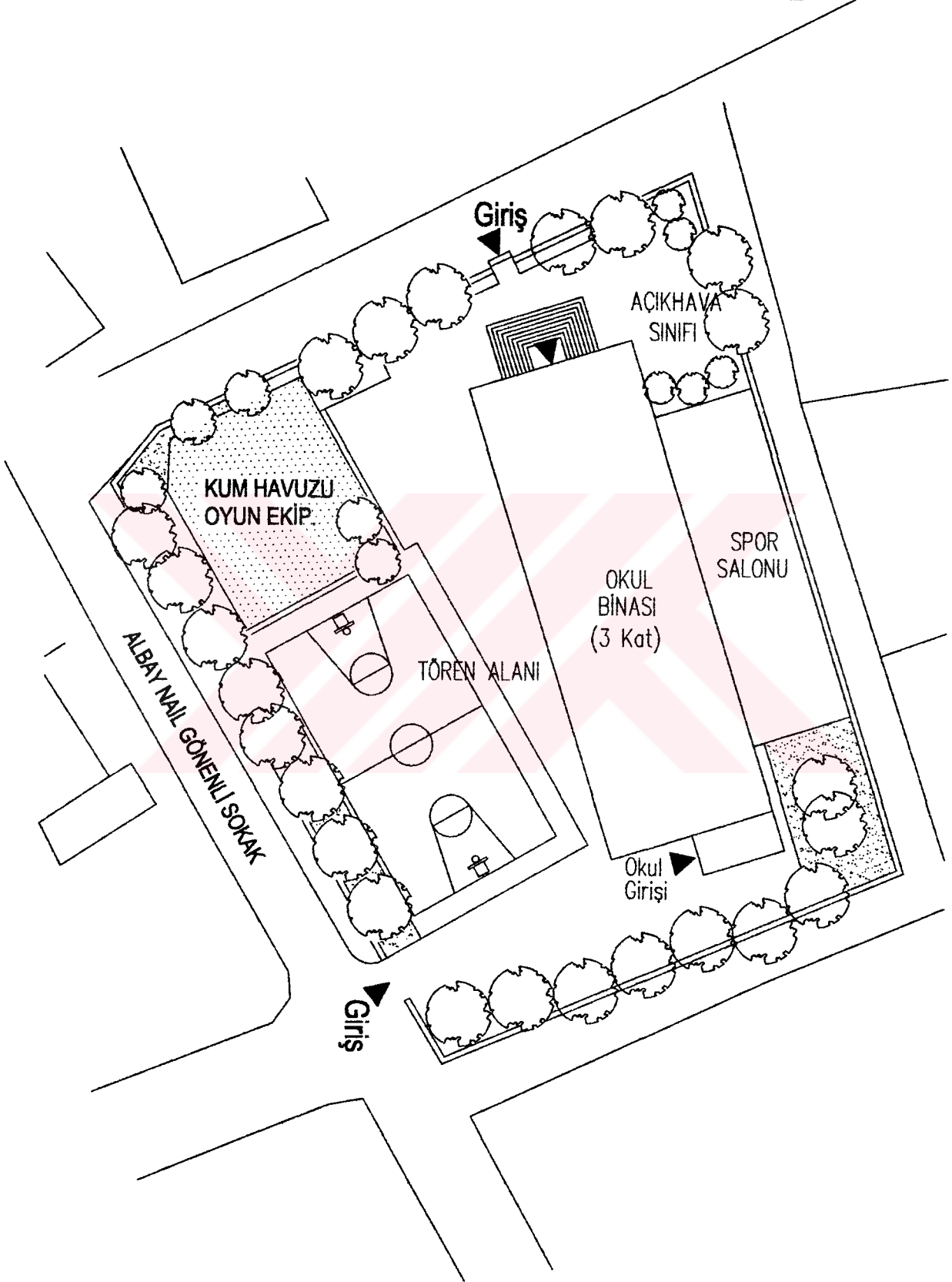
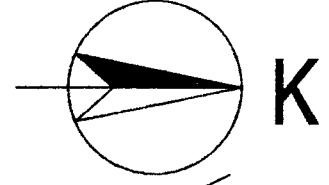
OKUL ADI

ETİLER

Hasan Ali Yücel İ.O.

VAZİYET PLANI 1/500

ÖNERİ VAZİYET PLANI

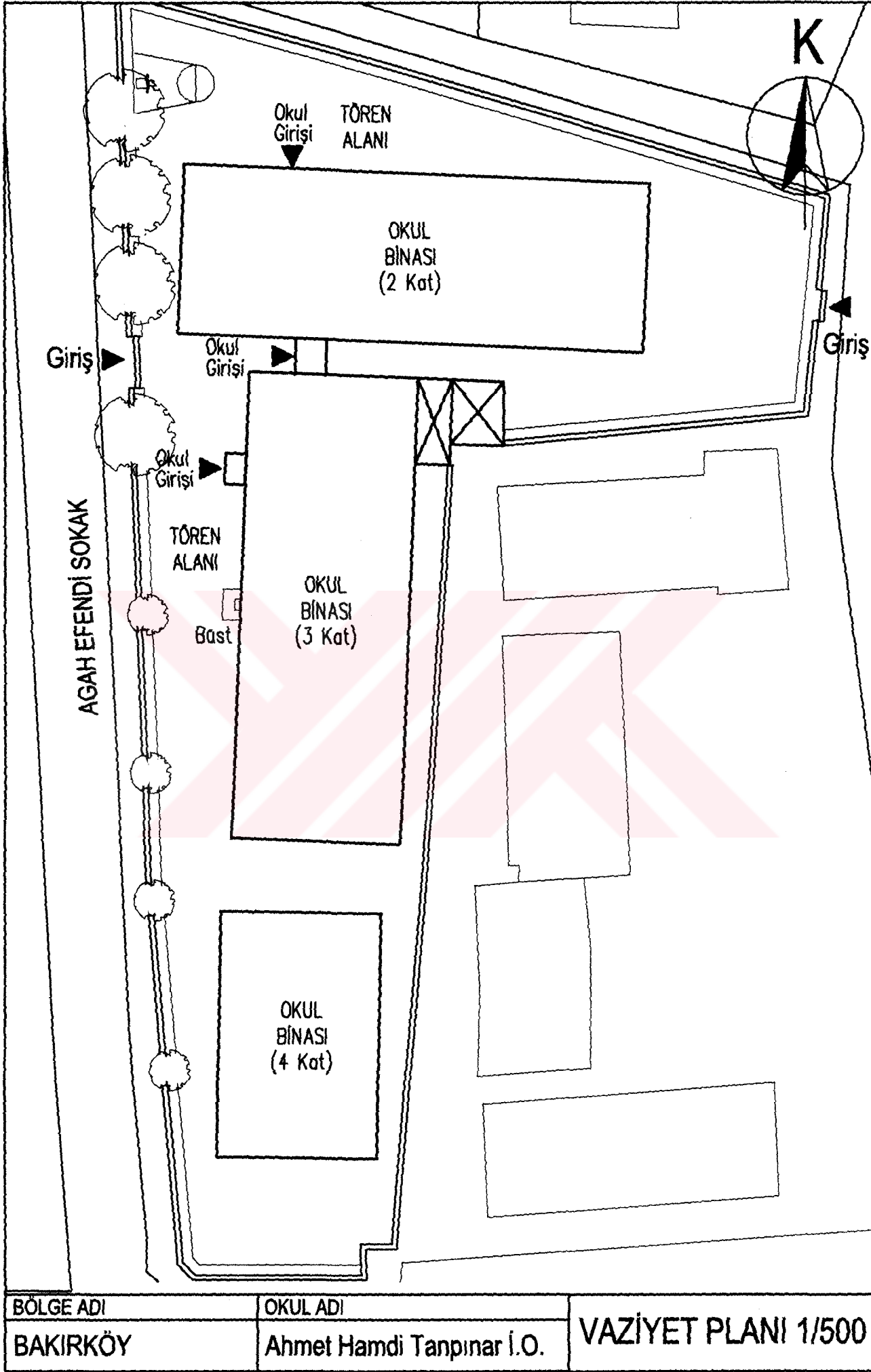
BÖLGE ADI

ETİLER

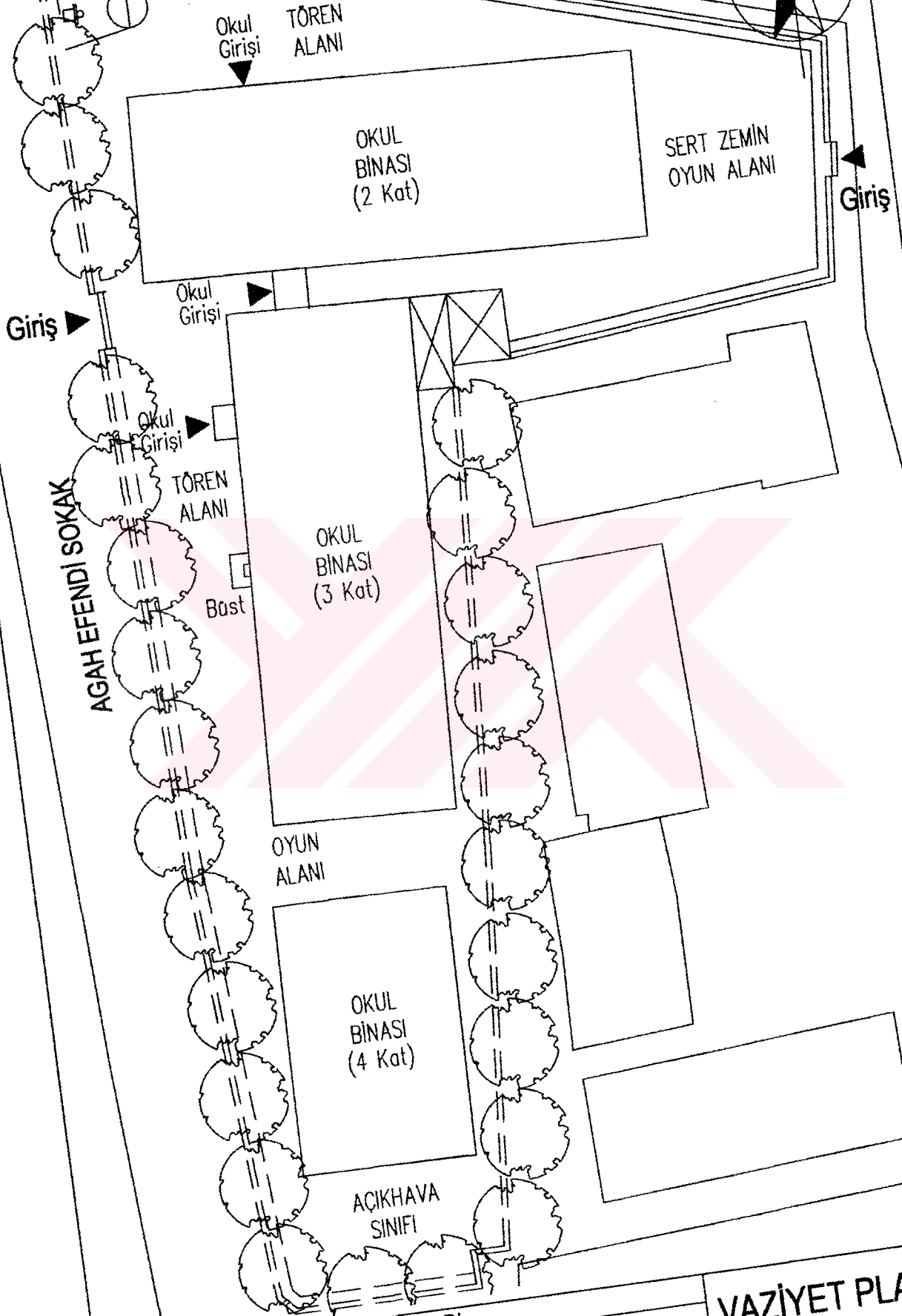
OKUL ADI

Hasan Ali Yücel I.O.

VAZİYET PLANI 1/500

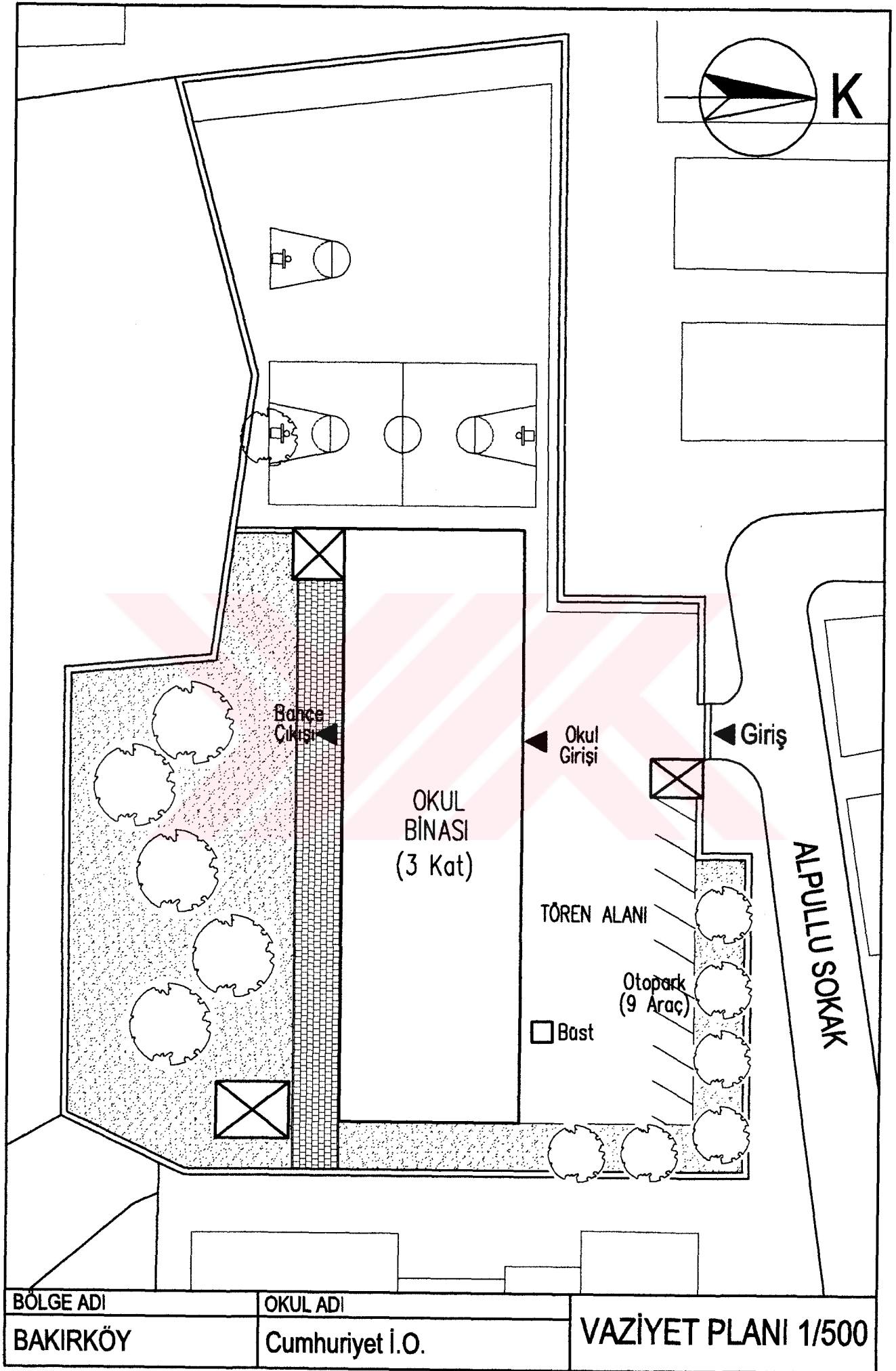
ÖNERİ VAZİYET PLANI

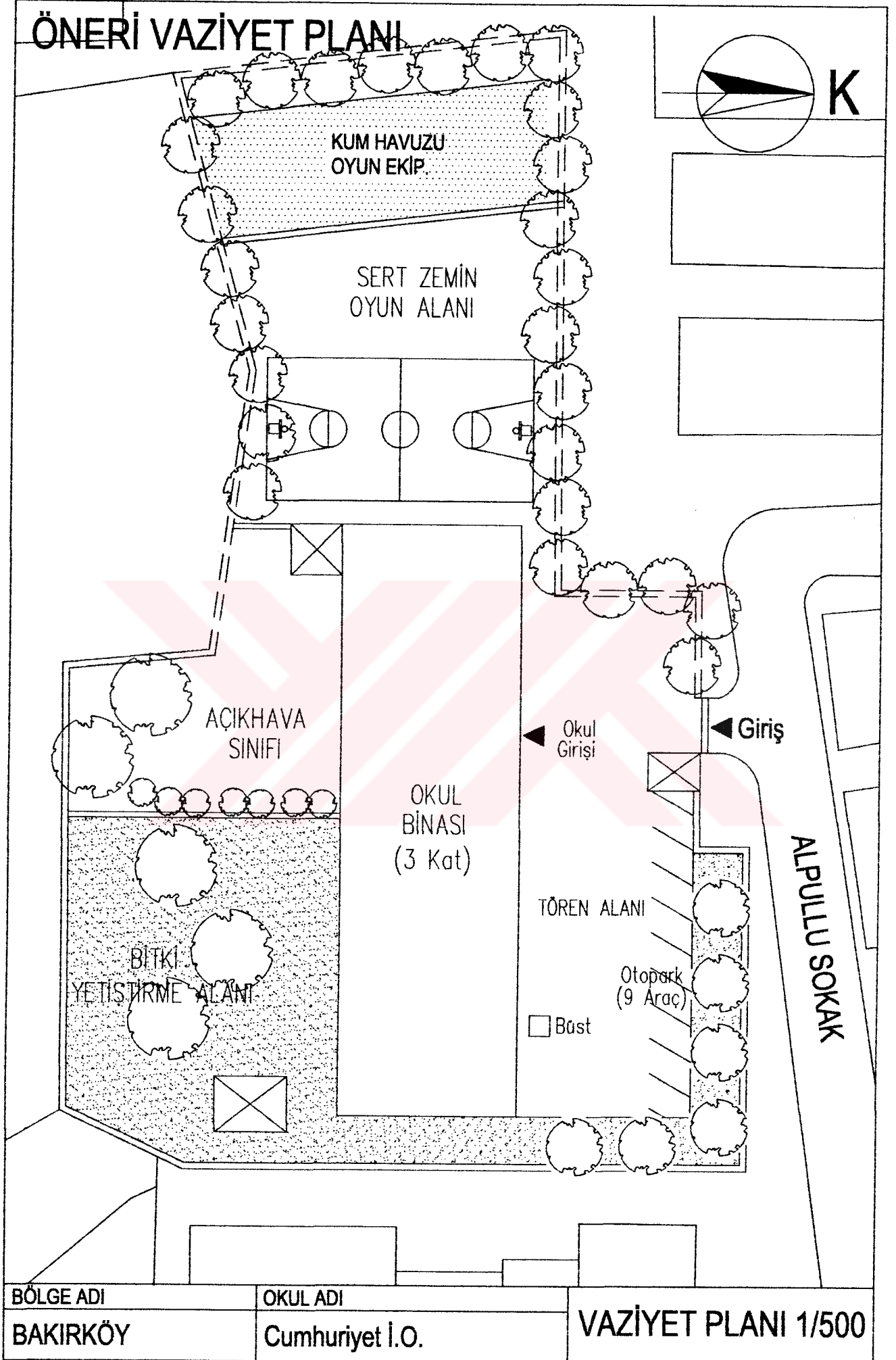
BÖLGE ADI
BAKIRKÖY

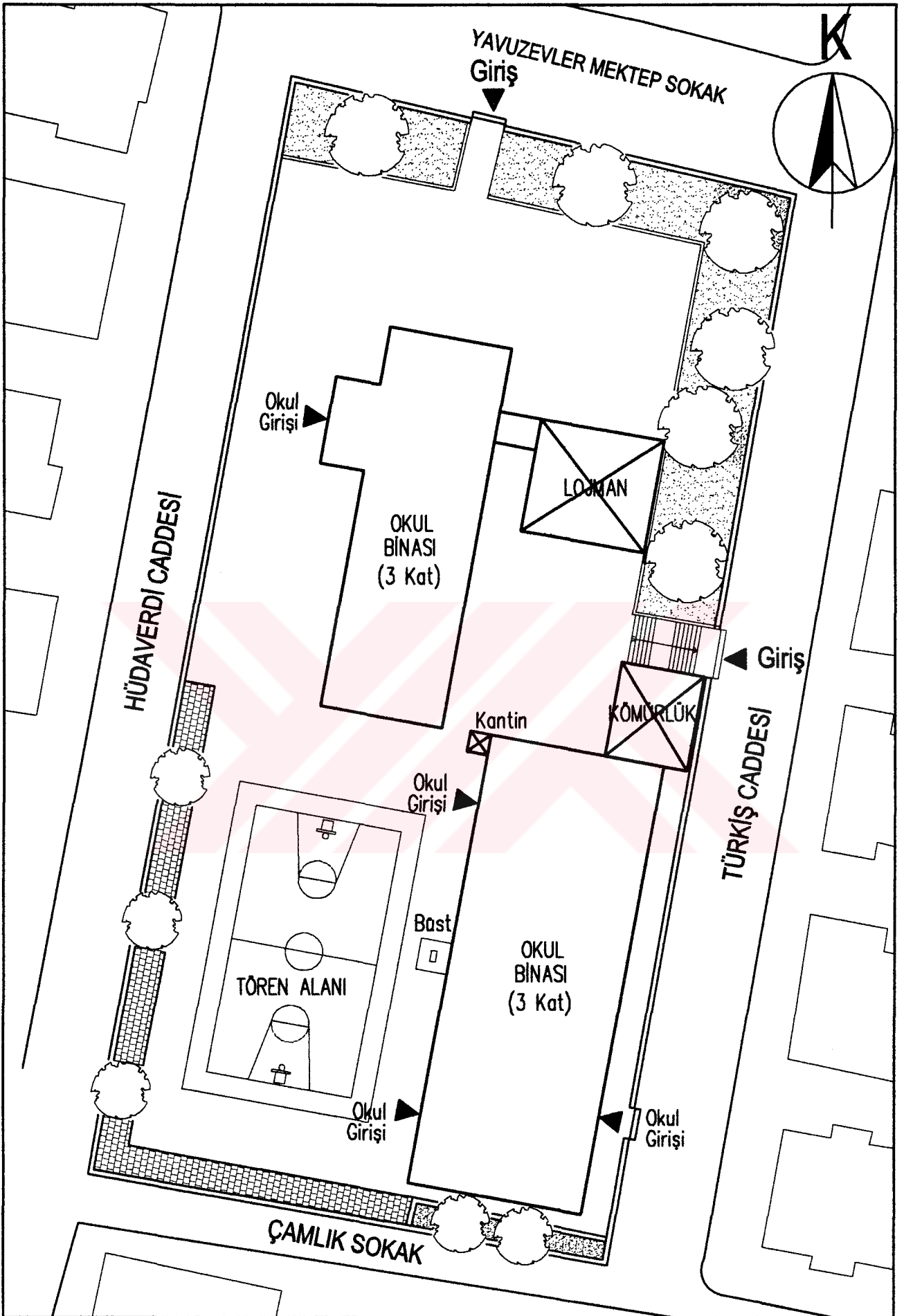
OKUL ADI
Ahmet Hamdi Tanpınar İ.O.

VAZİYET PLANI 1/500

ÖNERİ VAZİYET PLANI

BÖLGE ADI

BAKIRKÖY

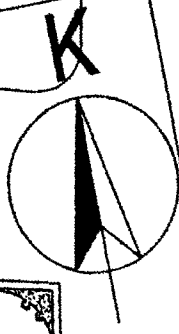
OKUL ADI

Halil Bedii Yönetken İ.O.

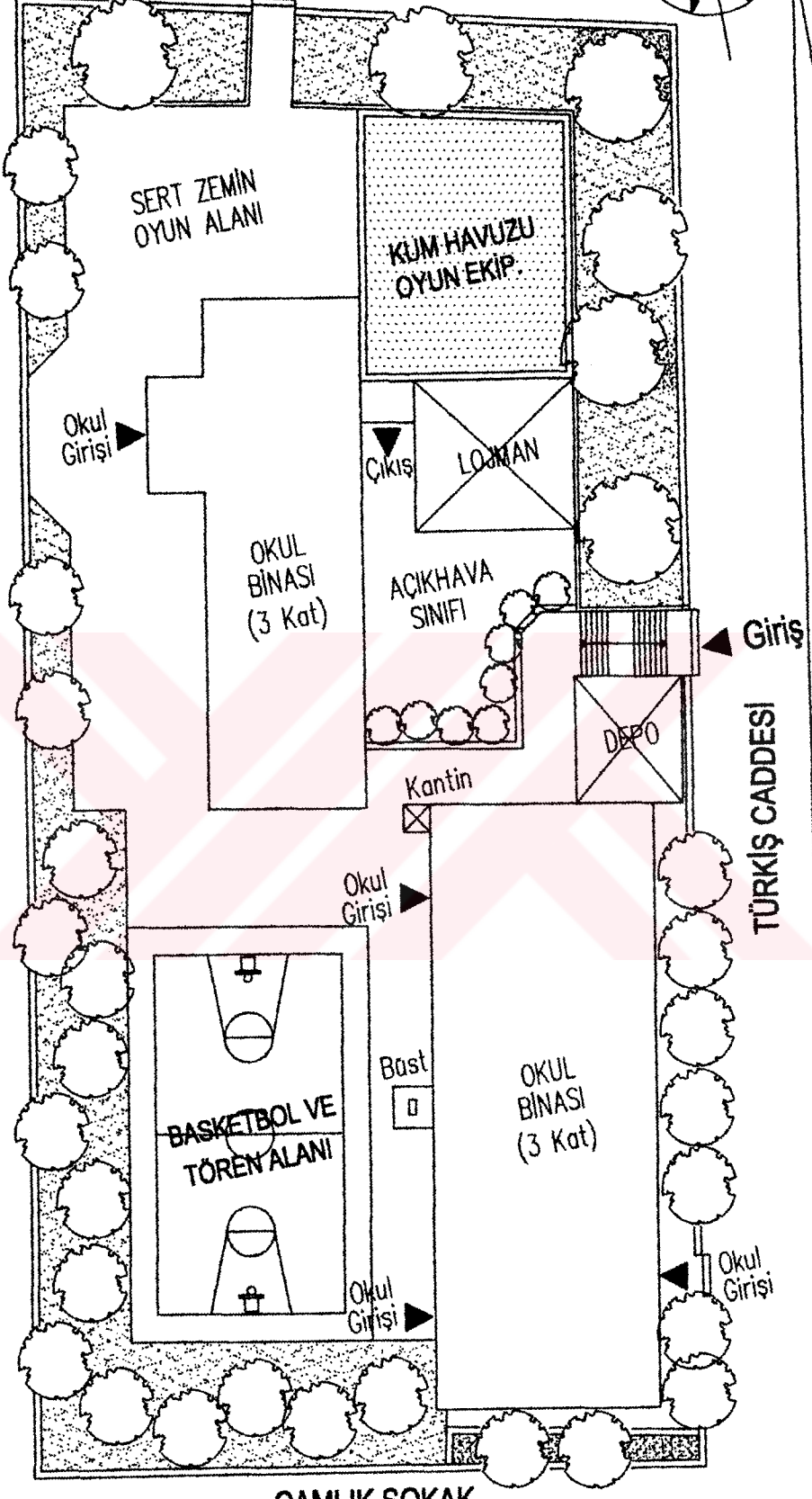
VAZİYET PLANI 1/500

ÖNERİ VAZİYET PLANI

YAVUZEVLER MEKTEP SOKAK
Giriş

HÜDAVERDİ CADDESİ

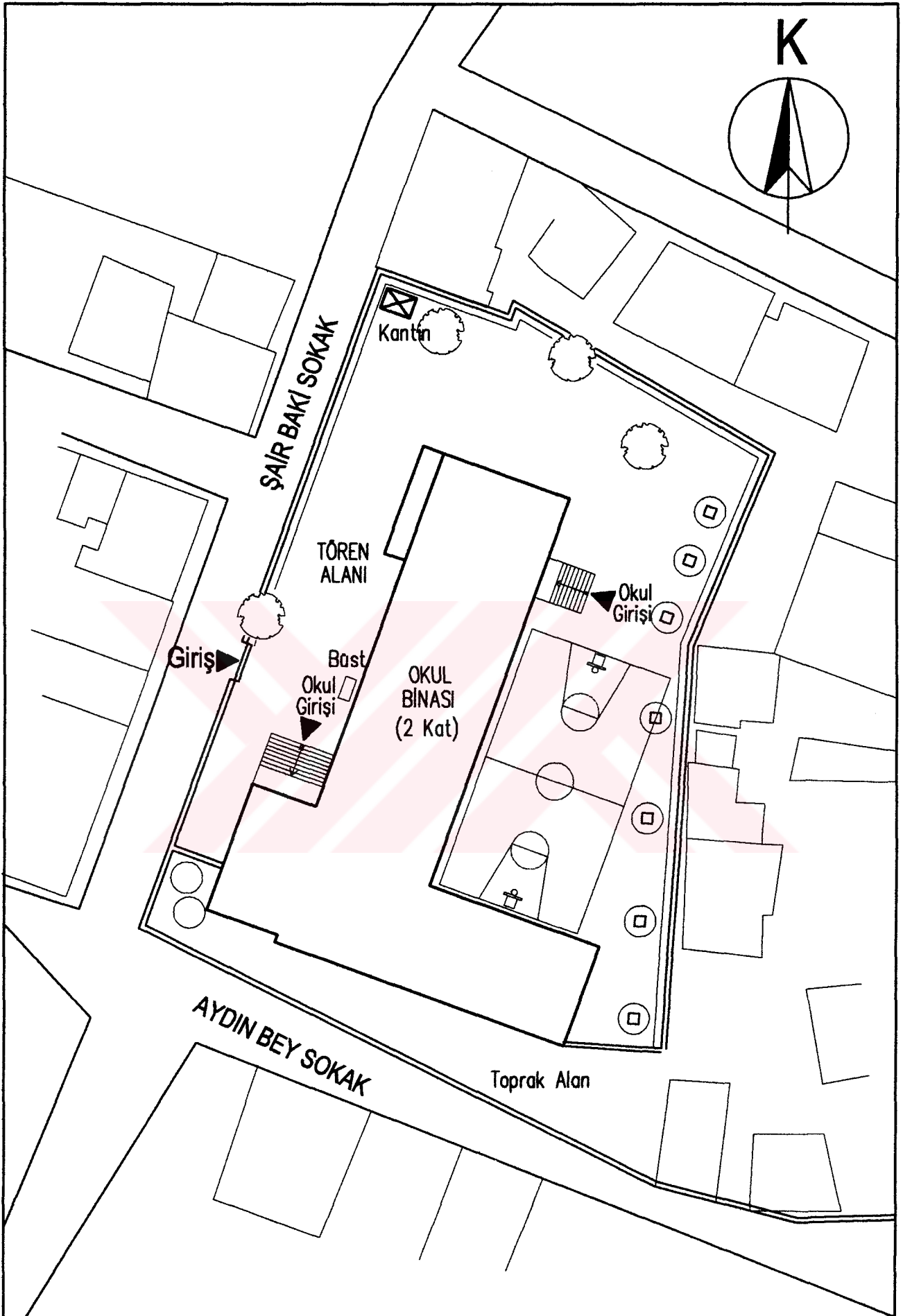
TÜRKİŞ CADDESİ

ÇAMLIK SOKAK

BÖLGE ADI
BAKIRKÖY

OKUL ADI
Halil Bedii Yönetken İ.O.

VAZİYET PLANI 1/500

BÖLGE ADI

FENER-CİBALI

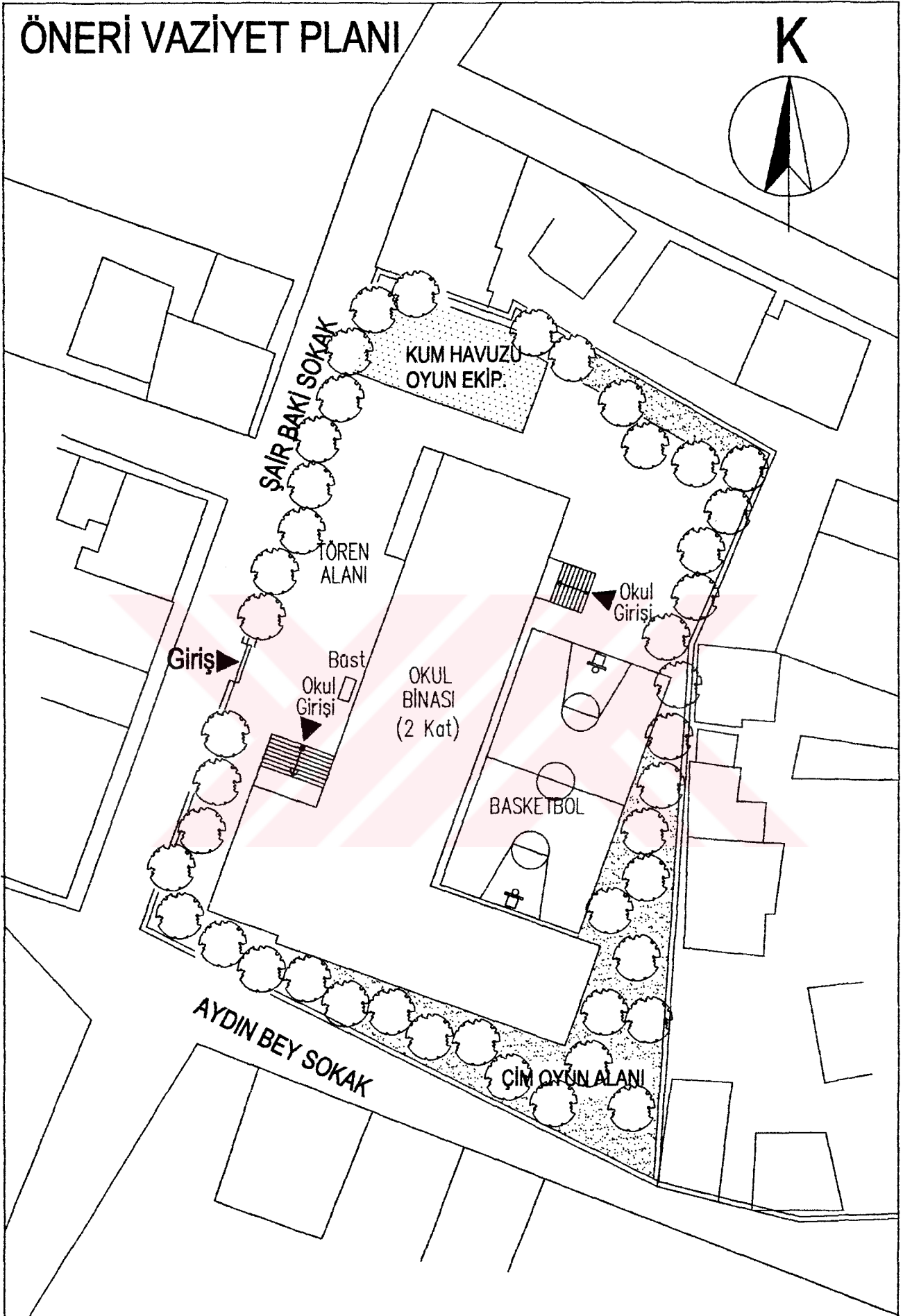
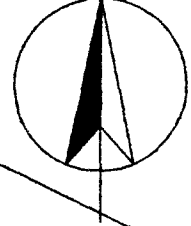
OKUL ADI

Cibali İlköğretim Okulu

VAZİYET PLANI 1/500

ÖNERİ VAZİYET PLANI

K

BÖLGE ADI

FENER-CİBALI

OKUL ADI

Cibali İlköğretim Okulu

VAZİYET PLANI 1/500

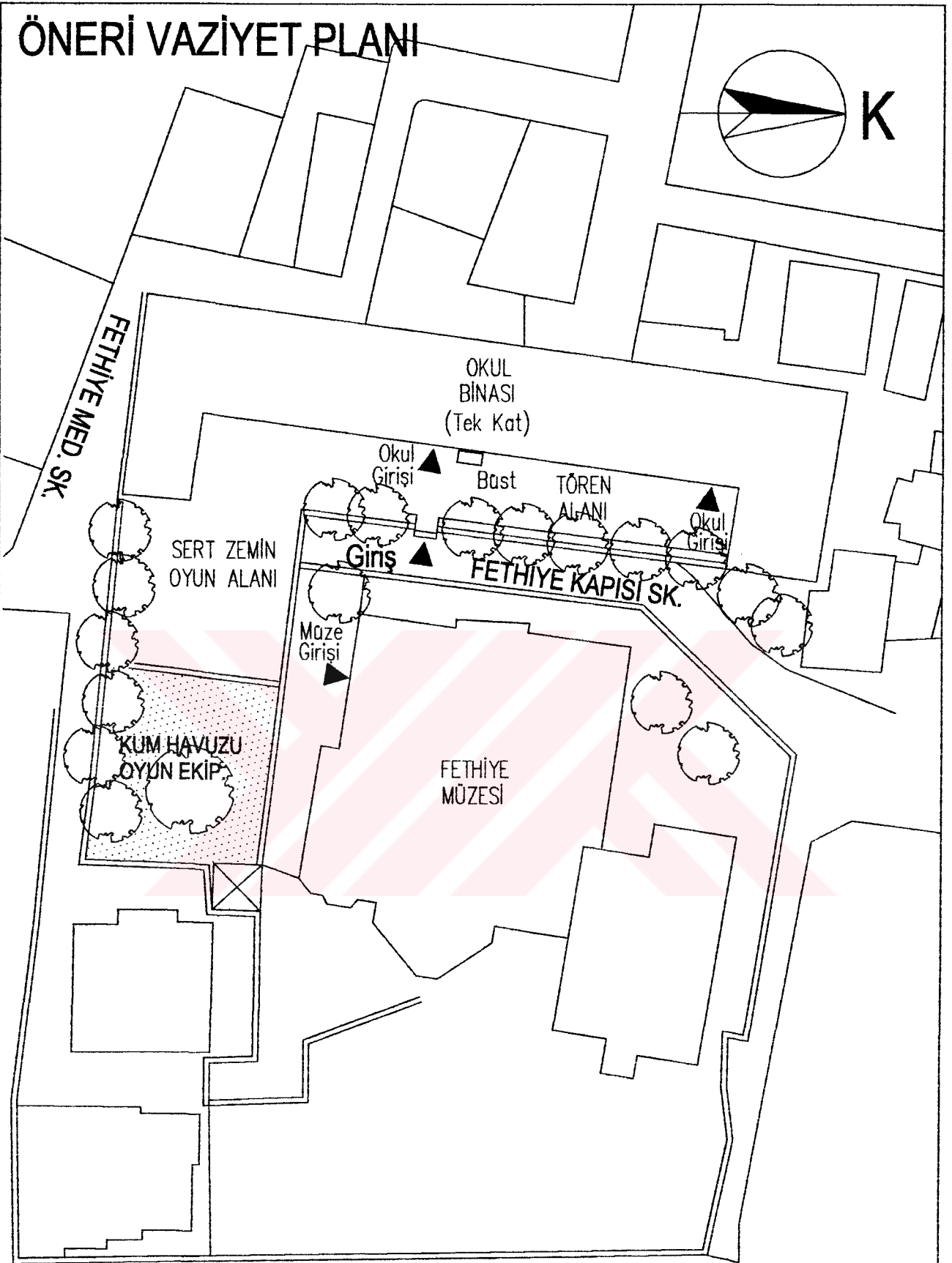
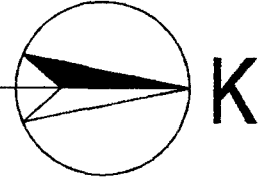

BÖLGE ADI
FENER-CİBALI

OKUL ADI
Fethiye İlköğretim Okulu

VAZİYET PLANI 1/500

ÖNERİ VAZİYET PLANI

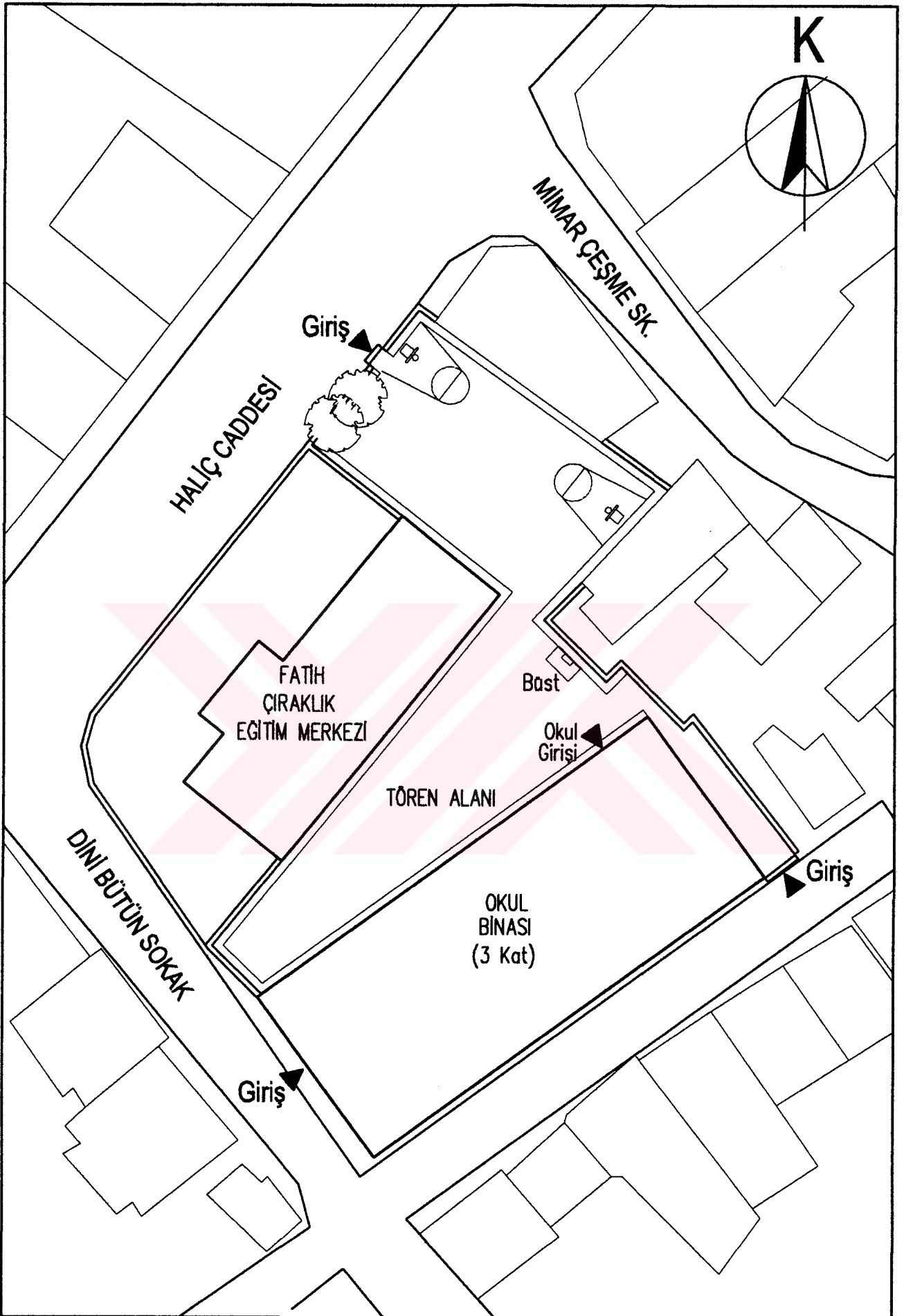
BÖLGE ADI

FENER-CİBALI

OKUL ADI

Fethiye İlköğretim Okulu

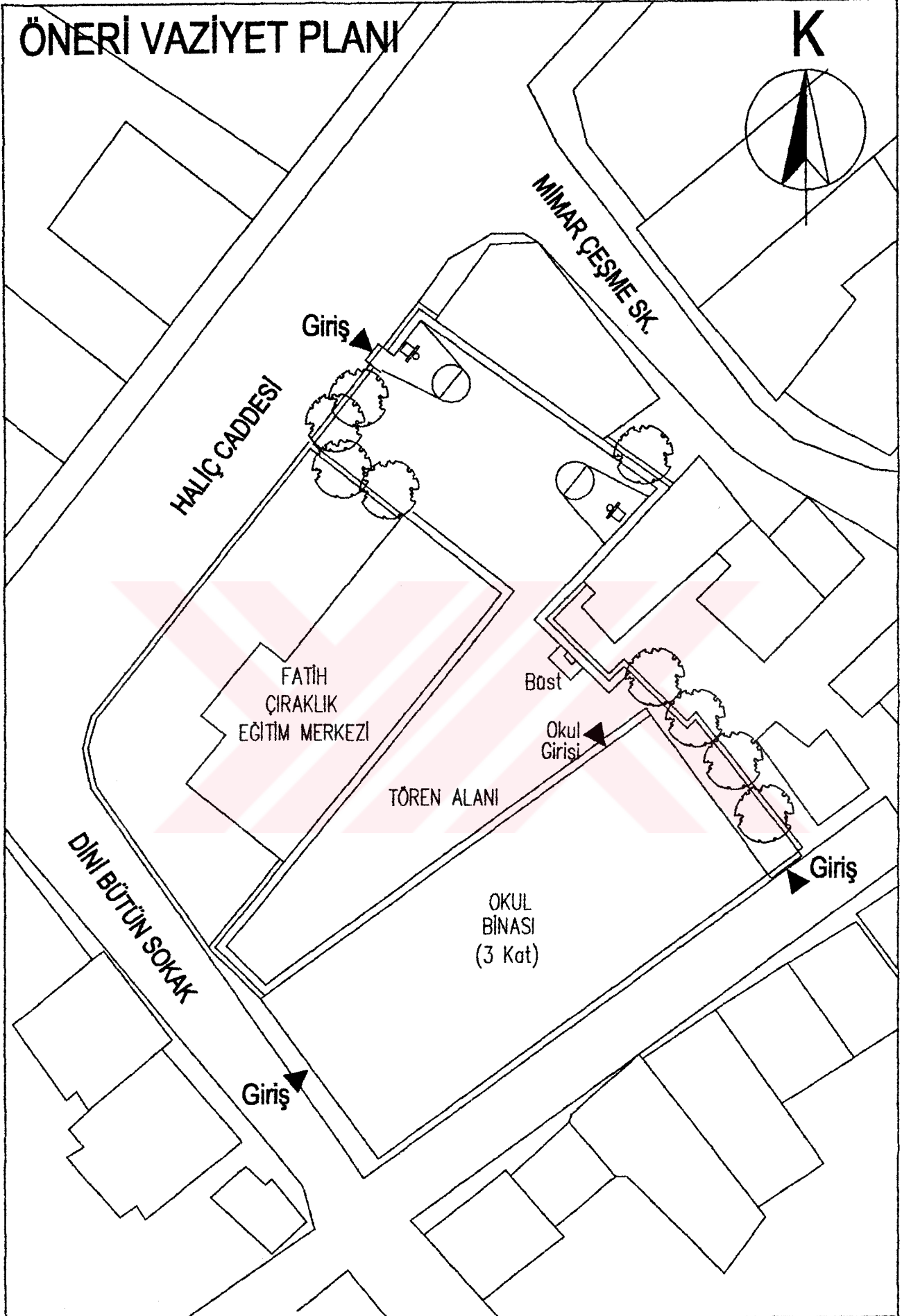
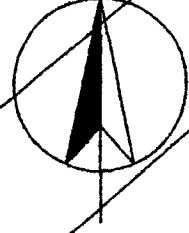
VAZİYET PLANI 1/500

BÖLGE ADI	OKUL ADI	VAZİYET PLANI 1/500
FENER-CİBALI	Riyaziyeci Salih Zeki İ.O.	

ÖNERİ VAZİYET PLANI

K

BÖLGE ADI

FENER-CİBALI

OKUL ADI

Riyaziyeci Salih Zeki İ.O.

VAZİYET PLANI 1/500

ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini 1991 yılında Bakırköy Halil Bedii Yönetken İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Lise öğrenimini, 1994 yılında Ataköy Lisesi'nde tamamladı ve aynı yıl, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde mimarlık eğitimine başladı. 1998 yılında bu bölümü bitirerek, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Bilgisi programına kabul edildi. Halen özel bir mimarlık bürosunda çalışmaktadır.

